

П
Р
А
К
Т
И
К
Н
И
М

З МЕТОДИКИ

ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ
у середніх навчальних закладах

Практикум

**з методики викладання англійської мови
у середніх навчальних закладах**

Посібник для студентів вищих навчальних закладів

Видання 2-е, доповнене і перероблене

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Київ–2004

“Ленвіт”

УДК 371.3(075)
П69
ББК 81.432.1-9+81.2-9

П69 **Практикум з методики викладання англійської мови у середніх навчальних закладах: Посібник. Вид. 2-е, доп. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2004. – 360 с.**

ISBN 966-7043-76-2

У посібнику представлені двадцять тем курсу методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах з урахуванням сучасних досліджень і "Загальноєвропейських рекомендацій".

До кожної теми формулюються цілі та основні завдання для їх опрацювання, схематично розкривається зміст теми, подається інша корисна інформація: базова термінологія українською та англійською мовами, питання для опрацювання, практичні завдання, додаткова література, матеріали для самоконтролю. Значна увага приділена контролю і самоконтролю рівня сформованості професійно-методичної компетенції студентів. Посібник містить вимоги і рекомендації щодо написання курсової, бакалаврської та дипломної робіт. Розробки практичних занять включають приклади вправ, тестових завдань, тестів, фрагментів і планів-конспектів уроків.

Призначається студентам-філологам, учителям і викладачам англійської мови, аспірантам і здобувачам.

ББК 81.432.1-9+81.2-9

Автори: С.Ю.Ніколаєва – частини 1, 3, 5; частина 2 (теми: 2.1; 2.2; 2.13; 2.15; 2.16; 2.18; 2.20)
Гапонова С.В. – частина 2 (теми: 2.3; 2.12)
Скляренко Н.К. – частина 2 (теми: 2.4; 2.9; 2.17)
Хоменко Е.Г. – частина 2 (теми: 2.5; 2.14; 2.19)
Голованчук Л.П. – частина 2 (тема: 2.6)
Бадаєнц Г.С. – частина 2 (тема: 2.7)
Черниш В.В. – частина 2 (тема: 2.8)
Онищенко К.І. – частина 2 (тема: 2.10)
Борецька Г.Е. – частина 2 (тема: 2.11)
Бігич О.Б. – частина 2 (теми: 2.1; 2.14)
Соловей М.І. – частина 6

Рецензенти:

В.М. Плахотник – доктор педагогічних наук, професор, головний науковий співробітник лабораторії методики навчання іноземних мов інституту педагогіки АПН України

Н.Ф. Бориско – доктор педагогічних наук, завідувача кафедрою практики німецької мови Київського державного лінгвістичного університету

Редактор – кандидат педагогічних наук, доцент **К.І.Онищенко**

**Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(Лист № 14/18.2-484 від 11.04.2001 р.)**

ТОВ "Видавництво «Ленвіт»"

*Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК № 743 від 24.12.2001 р.*

ISBN 966–7043–76–2

© Ніколаєва С.Ю. та ін., 2004
© «Ленвіт», 2004

ПЕРЕДМОВА

ДОРОГІ ДРУЗИ!

Ви тримаєте в руках не просто посібник з методики викладання англійської мови (АМ). Це – ваша особиста програма методичної підготовки. Вона допоможе вам чітко уявити особистість учителя іноземної мови (ІМ), оволодіти основами теорії методики, усвідомити сутність методичних явищ і набути практичних умінь навчання іншомовної культури.

Стати вчителем-професіоналом важко, для цього потрібно прикласти багато зусиль. Але це вкрай відповідально, бо *“поганий учитель – це біда не особиста, а біда суспільства. Він, як ракова клітина, штампує собі подібних, калічить і морально, і інтелектуально”* (Ю.І.Пассов).

Існує чотири рівні професіоналізму: *грамотності, ремесла, майстерності і мистецтва*. Відповідно до цих рівнів вам необхідно оволодіти спочатку системою знань про всі компоненти процесу навчання іноземної мови, потім системою навичок реалізації методичних дій і, нарешті, системою умінь, які забезпечують використання професійних функцій учителя іноземної мови. Рівень мистецтва – це вищий прояв майстерності.

З кваліфікаційними вимогами до соціально-виробничої діяльності та освітньо-кваліфікаційного рівня учителя іноземної мови ви можете ознайомитися у посібнику *“Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови”*.*

Якого рівня професіоналізму досягнете ви, цілком залежить від вашої ціле-спрямованості. Ми ж бажаємо вам витримки й насаги на цьому нелегкому шляху.

Отже, насамперед уважно ознайомтеся зі змістом курсу *“Методика викладання англійської мови (МВАМ)”* в цілому.

Таблиця 1

№№	Назви розділів і тем курсу МВАМ
I.	Теоретичні основи методики викладання ІМ Професійна компетенція вчителя ІМ. МВАМ як наука та її зв'язок з іншими науками. Система навчання ІМ. Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування і система вправ для формування навичок і вмінь іншомовного мовлення.
II.	Формування англомовної комунікативної компетенції учнів Методика формування англомовної граматичної компетенції учнів. Методика формування англомовної лексичної компетенції учнів. Методика формування англомовної фонетичної компетенції учнів. Методика формування англомовної компетенції учнів в аудіюванні. Методика формування англомовної компетенції учнів у говорінні. Методика формування англомовної компетенції учнів у читанні. Методика формування англомовної компетенції учнів у письмі.
III.	Організація та забезпечення процесу навчання АМ Урок як основна форма навчально-виховного процесу з АМ. Особливості викладання АМ в початковій, основній і старшій школі.

* Виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння учителя іноземної мови /Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 1999. – 96 с.

	<p>Планування навчального процесу з АМ. Технологія організації самостійної роботи учнів над АМ. Індивідуалізація процесу формування англомовної комунікативної компетенції учнів. Інтенсивне навчання АМ. Контроль та оцінювання рівня сформованості англомовної комунікативної компетенції учнів. Методика проведення позакласної роботи з АМ.</p>
IV.	Етапи розвитку МВІМ
	<p>Методи навчання ІМ</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Перекладні методи ▪ Прямі методи ▪ Усний метод Г.Пальмера ▪ Метод навчання читання М.Уеста ▪ Аудіо-лінгвальний метод ▪ Аудіо-візуальний метод ▪ Комунікативний метод ▪ інші методи.

Основний зміст курсу

В результаті опрацювання вищезазначених тем з курсу МВІМ ви маєте оволодіти основами теорії МВІМ та основними методичними вміннями учителя АМ.*

Вашій увазі пропонується також один із можливих варіантів організації навчального процесу, проте, якщо у вашому навчальному закладі курс МВІМ реалізується за іншим графіком, не впадайте у відчай. Знайдіть у посібнику необхідний матеріал і опрацюйте його. В цілому основними формами організації навчального процесу з курсу МВІМ у вас будуть:

- лекції;
- практичні заняття;
- самостійне опрацювання тем;
- консультації;
- заліки;
- екзамени.

Крім того, вам необхідно підготувати й захистити курсову або бакалаврську роботу,** виконати програму з педагогічної практики,*** скласти державний іспит або захистити дипломну роботу.

У посібнику ви знайдете розробки з кожної теми курсу МВІМ. Кожна з тем містить: мету і завдання щодо її опрацювання; скорочений зміст теми; базові терміни, які слід вивчити; питання для опрацювання з рекомендованою до них літературою; практичні завдання; додаткова література і завдання для самоконтролю.

* Див.: Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С. 13-14.

** Див.: Курсова робота з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах/ Колектив авторів під керівн.С.Ю.Ніколаєвої, С.В.Гапонової. – К.: Ленвіт, 2003. – 96 с.

*** Див.: Педагогічна практика з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Посібник для студентів / Кол. авторів під керівн.С.Ю.Ніколаєвої та В.В.Черниш. – К.: Ленвіт, 2003. – 250 с.

Технологія опрацювання теми може бути різною. Наприклад:

- лекція – практичне заняття – самостійна робота;
- лекція – самостійна робота;
- самостійна робота – лекція – практичне заняття;
- самостійна робота – консультації викладача тощо.

Додаткові пояснення щодо роботи над конкретною темою будуть дані викладачем. Ми ж нагадаємо вам у розділі I основні правила організації навчальної діяльності, які, безумовно, сприятимуть підвищенню ефективності вашої роботи.

Зверніть увагу і на подані нижче скорочення. Ви зустрінетеся з ними у тексті цього посібника. Крім того, якщо ви їх запам'ятаєте, то зможете швидше конспектувати лекції та опрацьовувати методичні матеріали.

Прийняті скорочення

А	– аудіювання	ММ	– монологічне мовлення
А-ВМ	– аудіо-візуальний метод	НМК	– навчально-методичний комплекс
АГМ	– активний граматичний мінімум	П	– письмо
АЛМ	– активний лексичний мінімум	П/З	– практичне заняття
А-ЛМ	– аудіо-лінгвальний метод	ПГМ	– пасивний граматичний мінімум
АМ	– англійська мова	ПЛМ	– пасивний лексичний мінімум
Г	– говоріння	ПМ	– писемне мовлення
ГС	– граматична структура	ПФЄ	– понадфразова єдність
ДЄ	– діалогічна єдність	СЗО	– середні заклади освіти
ДМ	– діалогічне мовлення	СНЗ	– середні навчальні заклади
ЗМ	– зразок мовлення	С/О	– самостійне опрацювання
ІМ	– іноземна мова	СР	– самостійна робота
ІнМ	– інтонаційні моделі	СШ	– середня школа
КЗ	– комунікативне завдання	ТЗ	– тестове завдання
КС	– комунікативна ситуація	ТЗН	– технічні засоби навчання
Л	– лекція	ТП	– техніка письма
ЛО	– лексична одиниця	ТЧ	– техніка читання
МВАМ	– методика викладання англійської мови	Ч	– читання
МВІМ	– методика викладання іноземних мов	СІ	– клас
МД	– мовленнєва діяльність	Р	– учень
		Sp	– диктор
		Т	– учитель

Не забувайте і про можливість використання Інтернету. Матеріали з методики викладання англійської мови ви можете знайти, наприклад, за наступними адресами:

1. <http://www.tesol.net/> – resources for students and teachers, with links to other sites.
2. <http://www.freeenglish.net/english/index.html> – English learning package.
3. [http://www.freeyellow.com/members/barteldes/page 1. html](http://www.freeyellow.com/members/barteldes/page%201.html) – Ernie's ESL Song Activities – ideas for using songs.
4. <http://www.eslcafe.com/> – Dave's ESL Café, with good links to other sites.
5. <http://www.west.net/~jbailey/> – web resources for teachers of English and other languages, with many links to other sites grouped into areas like games, lesson plans, literature etc.
6. <http://www.englishclub.net/> – the English Club homepage, with teaching ideas and resources, grammar, vocabulary, pronunciation and other on-line materials for students.

7. <http://mofetsrv.mofet.macam98.ac.il/~ett/> – a site for English teacher-trainers, with an on-line journal.
8. <http://www.bangkokpost.net/education/home.htm> – a site aimed at helping learners read English language newspaper articles, particularly for adult, business and other ESP learners.
9. <http://www.netcolony.com/members/jorgehv/> – links and resources for teachers, including links to teachers' forums and e-mail groups for teachers.
10. <http://www.rice.edu/projects/topics/Electronic/main.html> – topics for learners of English.
11. <http://dir.yahoo.com/Reference/Dictionaries/English/> – Yahoo's page of links to English dictionaries.
12. <http://www.cltr.uq.oz.au:8000/~richardc/pubsoft.html> – a page of links to downloadable computer aided language learning (CALL) software.
13. <http://www.cltr.uq.oz.au:8000/~richardc/index.html> – for teachers interested in CALL.
14. <http://eslv001.esl.sakuragaoka.ac.jp/teachers/BR/> – an EFL teacher's Notebook, written by a teacher in Japan and heavily influenced by Lewis's lexical approach.
15. <http://thecity.sfsu.edu/~funweb/> – a relaxed and comfortable environment in which students learning English as a foreign or second language (EFL/ESL) can improve their writing.
16. <http://www.lingolex.com/jstefl.htm> – some free and downloadable materials and ideas for teachers, plus links and other pages of interest.
17. <http://www.miyazaki-mic.ac.jp/faculty/jreinhar/surf.html> – a guide to surfing the Web for EFL/ESL learners.
18. <http://www.cambridge-efl.org.uk/support/index.htm> – University of Cambridge support page, with downloadable documents (including the examination handbooks).
19. <http://www.iatefl.org/index.htm> – the IATEFL homepage, with general news about the organisation.
20. <http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/visitors/kenji/onlin.htm> – a very comprehensive set of web pages of web sites, with on-line resources, journals and archives in ELT (including advice on how to use them).
21. <http://freeweb.digiweb.com/education/TeflGR/index.html> – the TEFL Greece web site that acts as a resource for EFL teachers, with a discussion list which exists to provide teachers with an electronic forum for sharing information.
22. <http://www.hull.ac.uk/cti/langsite.htm/> – Internet resources for language teachers (but not specifically for English teachers) and learners, with many links to other sites.
23. <http://titania.cobuild.collins.co.uk> – the Collins Cobuild Dictionary Homepage, with an on-line version for students.
24. http://ourworld.compuserve.com/homepages/English_Direct/ – a site with ready to teach materials, information about English speaking countries and the like.
25. <http://langcentre.latrobe.edu.au/> – Computer Enhanced Language Instruction Archive (CELIA).
26. <http://www.latrobe.edu.au/www/education/celia/tesl-ej/index.html> – the TESOL-EJ, an electronic journal for ELT teachers.
27. <http://www.surrey.ac.uk/ELI/external.html> – resources in applied linguistics, with lots of links to EFL materials and generally useful sites for teachers and learners.
28. <http://www.ling.lancs.ac.uk/staff/visitors/kenji/onlin.htm> – on-line resources and Journals: ELT, Linguistics, and Communication.
29. <http://www.surrey.ac.uk/ELI/ltr.html> – has a lot of information about testing, with samples of IELTS and TOEFL, links to the journal Language Testing, and an online quiz 'see what you know about language testing'.

Отже, наберіться терпіння і пам'ятайте, що

Rome was not built in a day.

ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОВОЛОДІННЯ КУРСОМ МВАМ

1.1. Як готуватися до лекції і як її конспектувати

Як ви вже знаєте, у вас буде змога відвідати курс лекцій з МВАМ. Передусім вам необхідно навчитися одержувати максимальну користь від лекцій. Привчіть себе працювати за такою схемою:

- перед кожною лекцією звертайтеся до "Основного змісту курсу МВАМ" (Табл. 1) і визначайте, як далеко ви просунулися в оволодінні курсом і як нова тема співвідноситься з уже опанованими вами (цим ви полегшите собі засвоєння матеріалу);
- ознайомтеся з основними питаннями лекції (скороченим змістом теми) і відповідним розділом підручника;
- прочитайте кілька джерел із списку додаткової літератури;
- обов'язково читайте методичну літературу англійською мовою*;
- обов'язково записуйте план лекції, який повідомляє лектор, щоб краще розібратися у структурі лекції;
- пишіть конспект лекції або складайте власну коротку анотацію прослуханого;
- уважно перечитуйте свої записи перед лекціями і практичними заняттями;
- безпосередньо перед лекцією "пробіжіть" у пам'яті проблеми, висвітлені у тезах і підручнику(ах), і визначте вузлові питання лекції;
- якщо ви прийшли на лекцію одержувати знання, залишіть усі свої проблеми і мрії за порогом аудиторії;
- як тільки лектор зайшов до аудиторії, припиніть усі розмови з іншими студентами.

Ми рекомендуємо вам навчитися якісно *конспектувати* лекції. Для цього необхідні:

- розліненений блокнот формату А4 (залишайте поля 4-5 см для запису своїх роздумів);
- папка з кільцями-зжимами;
- 2-3 ручки зі стержнями різних кольорів;
- прозора пластмасова лінійка.

Запам'ятайте також основні правила конспектування:

- у верхній частині аркуша запишіть тему лекції, дату, прізвище, ім'я та по-батькові лектора;
- пишіть завжди з одного боку аркуша – це полегшує пошук необхідного матеріалу;
- під час лекції фіксуйте на полях свій коментар і запитання;
- під час опрацювання матеріалу після лекції записуйте свої думки, додаткову інформацію і запитання на чистій сторінці ліворуч;
- не записуйте кожне слово лектора;
- намагайтеся спочатку слухати, а потім писати;

* Детальніше див.: Ніколаєва С.Ю. Методична термінологія для читання літератури за фахом// Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С.45-57.

- насамперед записуйте основні положення, критичні зауваження з приводу матеріалу підручника, виклад поглядів конкретного вченого з проблеми;
- особливу увагу зверніть на точність запису схем, таблиць тощо;
- розташовуйте записи у логічній послідовності і пишіть акуратно одним кольором;
- після лекції, переглядаючи свої записи, підкресліть заголовки і позначте важливі думки різним кольором;
- під час конспектування користуйтеся скороченнями, де це можливо; загальноприйняті скорочення наведені у Таблиці 1.1. Ви можете розробити і свою систему скорочень, що значно полегшить конспектування; наприклад, іноземна мова (ІМ), мовленнєва діяльність (МД), аудіювання (А), навички (Н) тощо; можна користуватися й символічним записом, наприклад: збільшення (↑), зменшення (↓), приводить до (→), заперечення (—) тощо.

Таблиця 1.1.

Повний варіант	Скорочення	Повний варіант	Скорочення
a same	viz.	отже	...
більше, ніж	>	персональний комп'ютер	PC
важливо	NB	порівняно з	cf.
видання	edp.	редактор	ed.
відносно	re	спеціальний	ad hoc
доказ від причини до результату	a priori	сторінка	p.
доказ від результату до причини	a posteriori	сторінки	pp.
дорівнює	=	та інші	et al.
з посиланням на	ref.	та наступні сторінки	f., ff
зв'язок	comm.	тобто	i.e.
звідси випливає	L	том	vol.
ймовірно	M	точно	sic
малюнок, таблиця, схема	fig.	у тій же книжці	ibid.
менш ніж	<	у тому числі	inc.
наприклад	e.g.	у цитованій роботі	op. cit.
не дорівнює	≠	у цитованому листі	loc. cit.
номер	no.	якомога швидше	asap.
орієнтовно, приблизно	c.	як це було в оригіналі	stet

Конспект лекції, звичайно, не можна прирівнювати до аудіозапису лекції. Якщо ви плануєте зробити такий запис, зверніться за дозволом до лектора. Цього вимагають правила ввічливості.

Якщо ви щось не зрозуміли під час лекції, у вас є такі можливості:

- підняти руку й поставити запитання;
- залишитися після лекції і запитати лектора;
- піти на консультацію;
- пошукати відповідь у підручнику (ах);
- прослухати аудіозапис лекції, зроблений вами або іншими студентами.

Отже робота з матеріалом лекції має проходити у такій послідовності:

- ознайомлення з питаннями лекції (скороченим змістом теми);
- ознайомлення з розділом підручника(ів);

- конспектування або запис лекції на магнітофон/диктофон;
- робота з конспектом/аудіозаписом лекції;
- опрацювання додаткової літератури;
- самоконтроль.

1.2. Як готуватися до практичного заняття і як працювати на ньому

Підготовка до практичних занять з методики викладання іноземної мови передбачає:

- читання і конспектування основної літератури;
- виконання практичних завдань;
- підготовку до участі у діловій чи рольовій грі;
- аналіз зразків фрагментів уроків з англійської мови;
- ознайомлення з додатковою літературою;
- самоперевірку за тестом.

Вважаємо, що прийомами ефективного конспектування ви вже оволоділи, але важливо заздалегідь підготувати всі завдання, щоб користь від практичних занять була максимальною.

На самому занятті потрібно активно включитися в роботу, виконуючи з повною віддачею все необхідне. Чим активніша ваша участь в обговоренні альтернативних пропозицій, в дискусії чи аналізі публікацій та думок інших студентів, тим більше користі для вас.

Не дозволяйте собі дрімати і відволікатися!

Але при цьому стримуйте себе від висловлювання думки заради висловлювання, запальності та нетерпимості. Це може образити ваших товаришів.

Поряд з участю в обговоренні та відстоюванні своєї точки зору вам необхідно робити нотатки про те, що було зроблено і сказано на занятті, на що ви звернули увагу, а також про зауваження і рекомендації вашого викладача. Ми рекомендуємо вам скористатися "Методом шаблону". Це – форма вільного конспекту, зручна під час дискусії, що проходить без жорсткого регламентування. Підзаголовки розташовують по всьому полю аркуша і біля них залишають вільне місце для наступних записів. При такій організації конспекту легко визначати взаємозв'язки між різними проблемами (див. схему 1.1. "Метод конспектування за принципом "шаблону").

Підготовка до ділової або рольової гри та її реалізація вимагають серйозної мобілізації усіх резервів особистості, але це підготує вас до практичної діяльності. Ви будете обізнані з тим, як

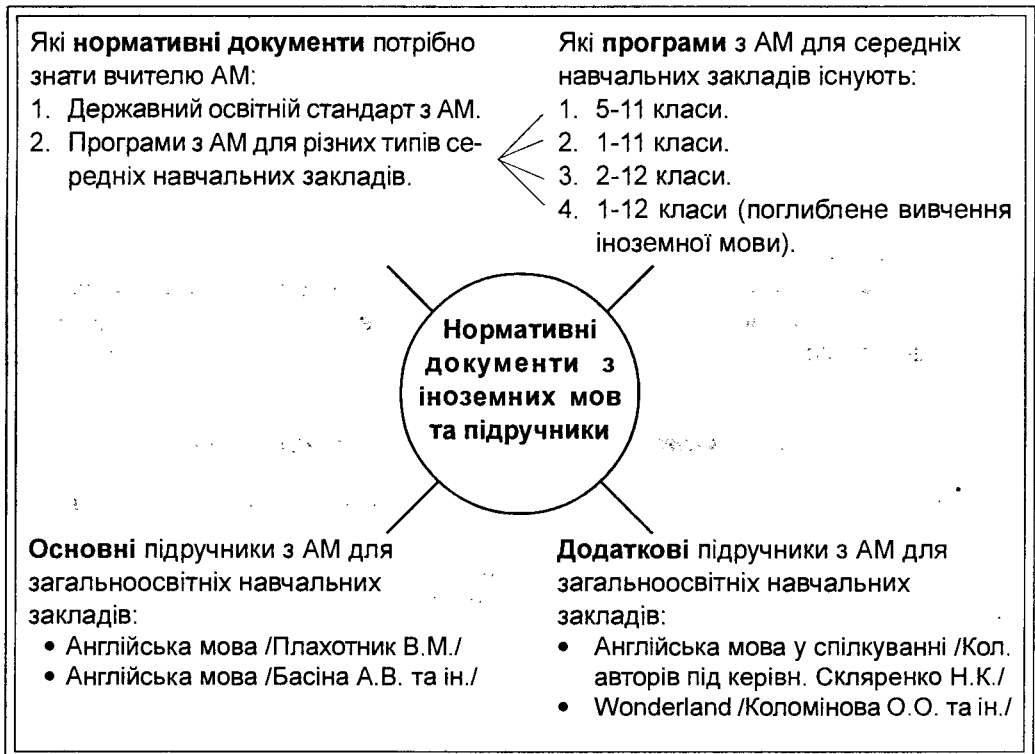
- аналізувати фрагменти уроків колег;
- розробляти власні фрагменти уроків;
- формувати власний підхід до навчання учнів іноземної мови;
- розвивати навички спілкування;
- удосконалювати вміння переконання;
- підвищувати рівень самоповаги;
- творчо використовувати засоби навчання тощо.

Не забудьте й про такі **важливі дрібниці** як

- ліміт часу;
- відповідний одяг;
- вчасний прихід до аудиторії;
- використання карток, а не цілого тексту;
- необхідність пояснення слухачам умов гри;
- володіння увагою аудиторії;
- кваліфіковане використання засобів навчання.

Схема 1.1.

Метод конспектування за принципом “шаблону”

І, нарешті, пам'ятайте, що на вас будуть дивитися усі студенти групи. Стежте за своєю поставою, тримайте спину прямо, не розслабляйтесь і не спирайтеся руками на стіл/парту. Під час виступу не дозволяйте собі

- тримати руки в кишенях;
- стояти струнко;
- стискувати кулаки;
- тримати руки за спиною.

Трайте свою роль до кінця!

1.3.

Як самостійно працювати над темою

Як ви вже знаєте, частину тем вам доведеться опрацювати самостійно. Ми рекомендуємо вам працювати за такою схемою:

- Уважно ознайомтеся з матеріалом теми, яку слід опрацювати самостійно.
- Уясніть для себе мету оволодіння цим матеріалом.
- Вдумливо прочитайте завдання, які стоять перед вами при опануванні цієї теми.
- Опрацюйте теоретичні питання.
- Виконайте практичні завдання.
- По можливості ознайомтеся з додатковою літературою.
- Перевірте себе за тестом чи запитаннями: спочатку виконайте тест самостійно, а потім порівняйте свої відповіді з ключем.
- Питання, на які ви дали помилкові відповіді, опрацюйте ще раз.
- Виконайте інші контрольні завдання.
- Запишіть свої запитання до викладача. Ви можете з'ясувати їх під час консультацій або на наступному практичному занятті.
- Виберіть і виконайте декілька контрольних завдань.*

1.4.

Як готуватися до складання заліку і скласти його

1.4.1.

Загальні рекомендації

Ми рекомендуємо вам розпочати готуватися до заліку заздалегідь, повторюючи опрацьований матеріал невеликими дозами. Це так званий метод узагальнюючого повторення. Дотримуючись цього методу, ви можете працювати за такою схемою:

- Узнайте на відповідній кафедрі, які теми виносяться на залік.
- Уважно ознайомтеся на кафедрі з чинними вимогами до заліку.
- Конкретизовані питання до теми ви можете знайти у вимогах до екзамену, які подано в цьому посібнику (Див. розділ 3).
- Зверніть увагу на те, що об'єктом контролю є теоретичні знання і первинні професійно-методичні вміння.
- Перечитайте конспекти лекцій.
- Перечитайте матеріали самостійного опрацювання тем.
- Перегляньте виконані вами практичні завдання.
- Виконайте ще раз тематичні тести для самоконтролю.
- Виконайте відповідні контрольні завдання.
- Складіть тезисні відповіді на запитання до заліку.

Залік може проходити у формі письмової контрольної роботи, письмового тесту, індивідуальної усної бесіди з викладачем або різних комбінацій таких форм контролю. Наприклад: тестування та індивідуальна бесіда.

Готуючись до усної відповіді, записуйте тези або план відповіді, а не повну відповідь!

* Див.: Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах/ Кол.авторів під керівн.С.Ю.Ніколаєвої та М.І.Солов'я. – К.: Ленвіт, 2002. – 356с.

Для успішного виконання тесту вам також необхідно оволодіти деякими спеціальними вміннями. Ознайомтеся з ними і намагайтеся реалізувати їх під час тестування.

- Уважно читайте інструкцію.
- Швидше визначайте групу тестових завдань з однієї теми. Якщо ви недостатньо оволоділи цією темою і не можете виконати завдання, переходьте до групи завдань з наступної теми.
- Не затримуйтеся довго на завданні, якщо воно викликає у вас труднощі.
- Спочатку виконайте завдання, які здаються вам легкими, а складні – пропустіть.
- Обов'язково проаналізуйте всі варіанти відповідей.
- Проаналізуйте твердження ще раз повністю (з обраним варіантом завершення).
- Виконання тесту буде вам зараховано, якщо ви відповіли не менш як на 70% запитань.
- Якщо ви завершили роботу над тестом і у вас залишився час, поверніться до опрацювання складних завдань.
- Навіть якщо ви не знаєте точну відповідь, намагайтеся вгадати її.
- Не робіть зайвих записів на бланку для відповідей.
- Не відволікайтеся на сторонні справи.

Час виконання тесту обмежений!

Зверніть увагу на критерії та схему оцінювання тесту й усної відповіді.

Оцінювання тесту

Критерій оцінювання: точність відповіді.

Схема оцінювання

“Зараховано”	“Незараховано”
70-100% правильних відповідей	0-69% правильних відповідей

Допуском до усної співбесіди є ваша успішна поточна навчальна діяльність та зарахування викладачем виконаного вами тесту.

Оцінювання усної відповіді

Критерії оцінювання відповіді:

- відповідність змісту,
- повнота і ґрунтовність викладу,
- термінологічна коректність,
- точність виконання практичного завдання.

Кожний критерій оцінюється за двобальною шкалою: “зараховано”, “незараховано”.

Схема оцінювання

№	Критерії оцінювання	Параметри оцінювання	
		“зараховано”	“незараховано”
1.	Відповідність змісту	Відповідь студента повністю/в основному відповідає змісту питання. Основні проблеми визначені чітко.	Відповідь студента лише частково відповідає/не відповідає змісту питання. Основні проблеми визначені нечітко/не визначені.

2. Повнота і ґрунтовність викладу	Основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті.	Основні проблеми розкриті лише частково і без належної глибини/зовсім не розкриті.
3. Термінологічна коректність	Студент досить вільно й коректно користується методичною термінологією.	Студент майже не користується методичною термінологією.
4. Точність виконання практичного завдання	Виконане студентом завдання відповідає вимогам комунікативно-орієнтованого навчання і поетапного формування навичок та вмій.	Виконане студентом завдання не відповідає вимогам комунікативно-орієнтованого навчання і поетапного формування навичок та вмій.

1.4.2. Приклади письмових контрольних робіт і зразків їх виконання

Варіант 1

- Визначте дві практичні цілі уроку (*Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 7 кл. середн. шк. /Кол. авторів під керівн. Н.К. Скляренко. – К.: Освіта, 1998. – Цикл 5, §1. – С. 266-270.*)
- Проаналізуйте вправи 4 і 6. Визначте навчальну мету, тип, вид і структуру запропонованих вправ (*Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 5 кл. середн. шк. /Кол. авторів під керівн. Н.К. Скляренко. – К.: Освіта, 1996. – Цикл 4, § 5. – С. 121-122.*)
- Розробіть вправи для ознайомлення учнів з функцією граматичної структури активного граматичного мінімуму “*He/she is playing/dancing/drawing...*”
- Складіть кросворд для 5 класу з метою контролю рівня сформованості навичок швидкого пригадування і графічного оформлення лексичних одиниць з теми “Одяг”.

Зразок виконання

- Практичні цілі уроку §1:
 - Навчити учнів брати участь у дискусії за круглим столом за темою “The Parts of the UK” з опорою на довідкові матеріали.
 - Навчити учнів читати й розуміти уривок з книги Марка Твена “The Adventures of Tom Sawyer”.

2. Аналіз вправ:

Вправа 4а – репродуктивна, умовно-комунікативна (умовно-мовленнєва), спрямована на оволодіння діалогічною єдністю “запитання-відповідь” (об’єднання зразків мовлення в діалогічну єдність “запитання-відповідь”). Вправа складається із завдання, зразка його виконання і матеріалу для вправлення. Вправа 4b – репродуктивна, умовно-комунікативна (умовно-мовленнєва), спрямована на навчання монологічного мовлення (висловлювання учнів на понадфразовому рівні). Вправа складається із завдання, зразка виконання і матеріалу для вправлення.

Усі вправи 6 а-с – репродуктивні, некомунікативні (мовні), спрямовані на підготовку учнів до читання тексту “Clever Mit”. Вправа складається із завдання і матеріалу для вправлення.

3. Пропонуються вправи:

- Виконання команд (розпоряджень) учителя та сприйняття на слух коментаря

щодо виконання цих команд. Демонстрація функції нової граматичної структури.

Наприклад:

Teacher: Oksana, go to the blackboard.

Oksana: (їде до дошки).

Teacher: Oksana is going to the blackboard now.

Teacher: Oksana, draw a pencil on the blackboard.

Oksana: (малює на дошці).

Teacher: Oksana is drawing a pencil on the blackboard now. ... etc.

- б) Сприйняття та впізнавання структури "He/she is looking/sitting" у вірші, зміст якого розкривається за допомогою малюнка.

Наприклад:

Teacher: Я продекламую маленький віршик і покажу малюнок до нього, а ви повинні сигналізувати мені зеленими картками, як тільки почуєте речення, в якому дію виконує хлопчик або дівчинка. Слухайте віршик уважно.

He is counting to ten. +*
She is writing with a pen. +
He is looking at the door. +
She is sitting on the floor. +
They are working very well,
waiting, waiting for the bell.

- в) Фонетичне опрацювання нової граматичної структури. Повторення кожного рядка вірша за вчителем.

Наприклад:

Teacher: Уважно слухайте кожний рядок вірша і повторюйте цей рядок за мною.

He is counting to ten.

Class: He is counting to ten....etc.

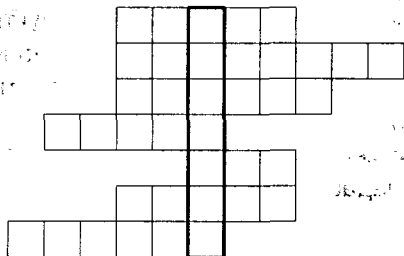
- г) Пояснення функції граматичної структури "He/she is looking/sitting/..."

Наприклад:

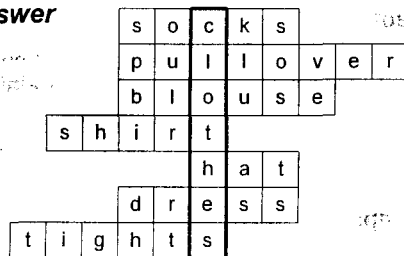
Teacher: Отже сьогодні ми спостерігали дії, що відбуваються зараз, в даний момент або в момент мовлення. Існує спеціальна видочасова форма дієслів, яка називає такі дії. Наступного разу ми дізнаємося з вами, як ця форма називається і як вона утворюється.

4. Тестове завдання.

Instruction: Write the names of seven articles of clothes and find another new word.

Answer

Key: clothes

* Знак "+" означає, що учні повинні підняти зелені картки.

Варіант 2

1. Визначте практичні, освітню та виховну цілі уроку (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова: Підручн. для 10 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 1997. – Lesson 1. – С. 3-5).
2. Проаналізуйте вправи 17, 21 і 22. Визначте навчальну мету, тип, вид і структуру запропонованих вправ (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Англійська мова: Підручн. для 11 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 2000. – Lesson 3. – С. 8-9).
3. Розробіть фрагмент уроку з формування потенціального словника учнів на матеріалі вправ 79 і 80 (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова: Підручн. для 10 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 1997. – Lesson 10. – С. 23-24).
4. Складіть тестове завдання перехресного вибору з використанням запитань-відповідей для перевірки розуміння прочитаного тексту "Ivan Franco National Drama Theatre". (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Англійська мова: Підручн. для 11 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 2000. – Lesson 44. – С. 75-76).

Зразок виконання

1. Цілі уроку:

Практична:

- 1) Навчити учнів розповідати про свою родину та друзів (11-12 фраз).
- 2) Навчити учнів обмінюватися репліками "запитання-повідомлення інформації" про своїх друзів та членів родини.
- 3) Навчити учнів переказувати прочитаний текст.

Освітня: вивчити з учнями нові англійські прислів'я про родину та друзів.

Виховна: виховувати дбайливе ставлення та повагу до членів своєї сім'ї та друзів.

2. Аналіз вправ:

Вправа 17 – репродуктивна, некомунікативна (мовна), спрямована на навчання техніки читання, складається із завдання та матеріалу для вправлення.

Вправа 21 – репродуктивна, некомунікативна (мовна), спрямована на навчання активного граматичного матеріалу (засвоєння форми спеціальних запитань), складається із завдання та матеріалу для вправлення.

Вправа 22 – рецептивна, комунікативна (мовленнєва), спрямована на навчання читання як виду мовленнєвої діяльності (читання тексту з метою одержання інформації), складається із завдання, тексту і запитань для контролю розуміння прочитаного тексту.

3. Фрагмент уроку.

Мета: навчити учнів здогадуватись про значення ЛО за допомогою суфіксів

Етап. Прийом.	Зміст роботи
Етап 1. Ознайомлення із суфіксами -ion, -ation, -tion, -merit, -er, -or. Прийом 1: Хорове читання слів за вчителем.	T: We'll learn how to guess the meaning of the words by means of suffixes. First study the table. (Учням дається 3-5 хв., щоб вивчити таблицю вправи 79, С. 23). T: Now read each word after me in chorus: <i>creation</i> . Cl: Creation ... і т.д.

<p>Приєм 2: Індивідуальне читання кожного слова та пояснення, від якої частини мови і за допомогою якого суфікса утворилося це слово.</p> <p>Етап 2. Здогадка про значення нових ЛО за допомогою суфіксів.</p> <p>Прийоми: Читання нових ЛО, здогадка про значення та пояснення, за допомогою яких суфіксів і від якої частини мови утворилися нові ЛО.</p>	<p>T: Read each word, give its meaning and explain how it is formed.</p> <p>P1 (<i>читає</i>): formation (формування); (<i>пояснює</i>): це слово утворюється від дієслова <i>to form</i> (формувати) за допомогою суфікса <i>-ation</i>.</p> <p>P2 (<i>читає</i>): movement (рух); (<i>пояснює</i>): це слово утворюється від дієслова <i>to move</i> (рухатися) за допомогою суфікса <i>-ment...</i> і т. д.</p> <p>T: Let's read the words, ex. 80, p. 23. Guess their meanings and explain how they are formed.</p> <p>P1 (<i>читає</i>): prevent – prevention; (<i>пояснює</i>): іменник “prevention”, що означає “відвернення, запобігання”, утворено від дієслова <i>to prevent</i>, що означає “відвертати, запобігати”... і т. д.</p> <p>P2 (<i>читає</i>): disarm-disarmament; (<i>пояснює</i>): іменник “disarmament”, що означає “роззброєння”, утворено від дієслова <i>to disarm</i>, що означає “роззброюватися”... і т. д.</p>
--	--

4. Тестове завдання.

Instruction: Match the questions to the answers.

1. What is Ivan Kotliarevsky famous for?	a) It marked the emergency of modern literature.
2. When was “Aeneid” by Kotliarevsky published?	b) “Aeneid” was written in colloquial Ukrainian language.
3. What language was “Aeneid” written in?	c) “Aeneid” was first published in 1798.
4. What did it mark?	d) Ivan Kotliarevsky is famous for his comedy “Aeneid”.
5. Where is “Aeneid” presented nowadays?	e) Serhii Bezusenko wrote music to the comedy.
6. What is “Aeneid” based on ?	f) Bohdan Stupka is a leading actor of the Ivan Franko National Drama Theatre.
7. Who wrote music to the comedy?	g) “Aeneid” is presented at the Ivan Franko Drama Theatre now.
8. What do you know about Bohdan Stupka?	h) “Aeneid” is based on Virgil's epic.

Key: 1d, 2c, 3b, 4a, 5g, 6h, 7e, 8f.

1.4.3.

Зразок рубіжного тесту (фрагмент) із розділів курсу МВІМ “Теоретичні основи МВІМ” і “Формування англомовної комунікативної компетенції учнів”

Загальна кількість завдань – 40

Завдання 1.

Інструкція: Співвіднесіть назву цілей навчання іноземної мови (1-4) з їх тлумаченням (А-Г). На бланку для відповідей запишіть відповідні пари символів.

- 1 Практична мета А розвиток мислення, пам'яті, уваги, уяви, емоцій

2	Освітня мета	Б	формування мовленнєвих навичок та вмінь усного й писемного мовлення
3	Розвиваюча мета	В	формування соціально активної особистості, виховання важливих рис характеру учнів
4	Виховна мета	Г	розширення лінгвістичного кругозору учнів, прилучення їх до культури країни, мова якої вивчається

Завдання 2-40.

Інструкція: Виберіть варіант завершення твердження (А, Б, В, Г) і запишіть його на бланку для відповідей поряд з номером завдання (2-40).

2. Зміст навчання АМ включає такі компоненти
 - А Знання та мовленнєві навички і вміння
 - Б Вправи на оволодіння мовним матеріалом
 - В Навчально-методичні комплекти
3. До методичних принципів навчання АМ відносяться
 - А Принцип активності
 - Б Принцип індивідуалізації
 - В Принцип комунікативності
4. До методів учителя на уроці АМ відноситься
 - А Ознайомлення
 - Б Організація вправлення
 - В Осмислення
5. Знайдіть завдання-інструкцію до рецептивної вправи:
 - А Назвіть усі предмети, що є у класній кімнаті.
 - Б Послухайте речення, що виражають прохання та накази, і підніміть руку, коли почуєте прохання.
 - В Розкажіть гостям з Великої Британії про бібліотеку вашої школи.
6. Знайдіть завдання-інструкцію до репродуктивної вправи:
 - А Покажіть фото своєї мами (тата, сестри, брата, подруги, друга) товаришу по парті та розкажіть про неї/нього.
 - Б Послухайте лист, який я одержала від моєї подруги з Великої Британії, і порадуйте, скількох членів сім'ї вона згадує.
 - В Я скажу вам, що я хочу купити в універмазі, а ви скажіть мені, що ви хочете купити там.
7. Знайдіть завдання-інструкцію до продуктивної вправи:
 - А Поясніть іноземному туристу, як пройти від головпоштамту до ресторану МакДональдс.
 - Б Послухайте, що робить Роберт, і спитайте, чи робить його брат те ж саме.
 - В Дайте відповіді на альтернативні запитання.
8. Знайдіть завдання-інструкцію до рецептивно-репродуктивної вправи:
 - А Розкажіть, що звичайно роблять і чого не роблять учні дома вранці.
 - Б Послухайте повідомлення про погоду і визначте номер малюнка, що відповідає характеру описаної погоди.
 - В Послухайте, що робила Джесіка та її товариші на уроці іноземної мови, і скажіть, що й ви робили те ж саме на своєму уроці.

9. Знайдіть завдання-інструкцію до мовної вправи:
- А Послухайте, як я називатиму предмети; виправте мене, якщо я не правий.
 - Б Прочитайте твердження і поставте до них загальні запитання.
 - В Послухайте розповідь про маленького хлопчика; скажіть, чому він відмовився сам брати вишні.
 - Г Розпитайте свого товариша по парті, як він провів минулі вихідні.
10. Знайдіть завдання-інструкцію до мовленнєвої вправи:
- А Послухайте запитання, повторіть їх за диктором, звертаючи увагу на інтонацію.
 - Б Прочитайте підписи під малюнками і виправте їх, якщо вони неправильні.
 - В Прочитайте оповідання і скажіть, чи ви зробили б так само, як його герої, та аргументуйте свою відповідь.
 - Г Перепишіть речення, вставляючи пропущені займенники.
11. Знайдіть завдання-інструкцію до умовно-мовленнєвої вправи:
- А Подивіться у вікно, я опишу погоду; заперечте мені, якщо моє твердження не відповідає дійсності.
 - Б Я називатиму першу форму неправильних дієслів, а ви назвіть їхні другу та третю форми.
 - В Розкажіть класу про свої літні канікули.
 - Г Прослухайте десять речень і запишіть номери тих, які є запитаннями.
12. Реальний словник учня утворюють
- А пасивний та активний словниковий запас
 - Б активний та потенціальний запас
 - В потенціальний та пасивний запас
13. До потенціального словника учня входять
- А слова, які учні самостійно вживають у говорінні
 - Б слова, про значення яких учні дізналися із словника
 - В слова, про значення яких учні можуть самостійно здогадатися при читанні/ аудіюванні
14. Поняття "лексична одиниця" включає
- А слова, мовленнєві кліше, сталі словосполучення
 - Б вільні словосполучення, слова
 - В сталі словосполучення, мовленнєві кліше
15. Пред'являти нові лексичні одиниці, що належать до активного лексичного мінімуму, доцільно
- А в ситуації мовлення
 - Б у словосполученні
 - В ізольовано
16. Ефективним способом семантизації слів: *cat, dog, cow, sheep, cock, hen* є
- А мовна здогадка
 - Б наочність
 - В тлумачення

17. До пасивного граматичного мінімуму входять
- А граматичні явища, які необхідно розпізнавати і розуміти в текстах при читанні та аудіюванні
 - Б граматичні явища, що вживаються в усному мовленні і читанні
 - В граматичні явища, що вживаються в усному мовленні
 - Г граматичні явища, що вживаються при письмі
18. Метою навчання пасивного граматичного мінімуму є
- А дати учням знання про граматичні явища, які вживаються в писемному мовленні
 - Б сформувати в учнів рецептивні граматичні навички
 - В сформувати в учнів репродуктивні граматичні навички
 - Г сформувати в учнів загальне уявлення про граматичну систему іноземної мови
19. Метою навчання вимови у середній школі є
- А формування слуховимовних та інтонаційних навичок мовлення
 - Б формування інтонаційних навичок
 - В ознайомлення учнів із звуками англійської мови
20. Імітація без пояснення артикуляції використовується для навчання звуків, які
- А схожі на звуки рідної мови, але відрізняються від них за суттєвими ознаками
 - Б максимально наближені до звуків рідної мови
 - В відсутні у рідній мові
21. Перше ознайомлення з новим фонетичним явищем має відбуватися
- А ізольовано
 - Б у звуковому тексті
 - В в окремих словах
22. Визначте вид вправи на засвоєння інтонаційної моделі, що має інструкцію: "Послухайте мої розпорядження і передайте їх товаришу як прохання".
- А вправа на підстановку
 - Б вправа на трансформацію
 - В вправа на імітацію
23. При навчанні вимови обов'язково мають використовуватись
- А таблиці
 - Б фонограми
 - В схеми
24. До лексичних труднощів аудіювання належать
- А омофони
 - Б відсутність зорової опори
 - В слова, які мають однакову семантичну цінність
25. До екстралінгвістичних труднощів аудіювання належать
- А слова, близькі за звучанням
 - Б незнайомий голос диктора
 - В незнайомі слова
26. До мовних у навчанні аудіювання належить вправа на

- А розуміння на слух опису картини
 - Б розпізнавання незнайомого слова серед прослуханих відомих
 - В аудіювання фонограми тексту
27. До мовленнєвих у навчанні аудіювання належить вправа на
- А розуміння звукового супроводу до кінофільму
 - Б визначення інтонації прослуханої фрази
 - В визначення кількості слів, почутих у фразі
28. Найекономнішим прийомом перевірки розуміння прослуханого тексту є
- А переказ прослуханого тексту
 - Б відповіді на запитання до прослуханого тексту
 - В правильні й неправильні твердження відносно змісту тексту
29. Читання – це
- А активна рецептивна діяльність
 - Б пасивна рецептивна діяльність
 - В активна продуктивна діяльність
30. Читання, у процесі якого досягається розуміння не менше 70% змісту, є
- А вивчаючим
 - Б переглядовим
 - В ознайомлювальним
31. Екстралінгвістичною опорою у процесі читання тексту є
- А відомі слова
 - Б пунктуація в реченнях тексту
 - В ілюстрації до тексту
32. Уміння рецензувати прочитане формує вправа на
- А оцінку прочитаного
 - Б переказ прочитаного
 - В називання послідовності подій, описаних у тексті
33. Найбільш типовою помилкою при роботі зі словником є
- А немотивований вибір значення слова
 - Б невміння знайти слово у словнику
 - В незнання правил читання слова
34. На розвиток швидкості читання спрямована вправа на
- А швидке знаходження в тексті речення, початок якого прозвучав з фонограми
 - Б переказ змісту тексту
 - В складання плану переказу прочитаного тексту
35. Основним об'єктом контролю читання як виду мовленнєвої діяльності є
- А швидкість читання
 - Б розуміння загального змісту тексту
 - В розуміння основного змісту тексту і деталей
36. Навчання письма в середній школі згідно з програмою є
- А метою навчання іноземної мови в середній школі

- Б метою і засобом навчання іноземної мови в середній школі
 В засобом навчання іноземної мови в середній школі
37. Навчання писемного мовлення передбачає формування
 А каліграфічних навичок
 Б орфографічних навичок
 В умінь висловлюватись у письмовій формі
38. До мовленнєвих у навчанні писемного мовлення належить вправа на
 А написання листа зарубіжному другові
 Б розширення висловлювання
 В складання плану у вигляді запитань
39. Державний освітній стандарт з ІМ визначає
 А обов'язковий мінімум лексичних одиниць
 Б обов'язковий мінімум умінь учителя ІМ
 В обов'язковий мінімум змісту навчання ІМ
40. До комунікативно-навчальних умінь учителя ІМ відносяться
 А вміння виконувати заплановане на уроці
 Б вміння встановлювати мовленнєві контакти з учнями
 В створювати наочність

Зразок заповнення "Бланка для відповідей"

Студент (ка) _____

Факультет _____

Група _____

1	1-Б, 2-Г, 3-А, 4-В	11	21	31
2	А	12	22	32
3		13	23	33
4		14	24	34
5		15	25	35
6		16	26	36
7		17	27	37
8		18	28	38
9		19	29	39
10		20	30	40

1.4.4.

Зразок комплексу завдань для усної співбесіди

1. Визначте суть комунікативного методу навчання АМ.
2. Опишіть характер взаємозв'язку методики викладання з лінгвістикою.
3. Дайте визначення поняття "вправа".
4. Опишіть процес оволодіння активним лексичним мінімумом.
5. Наведіть приклад вправи на ...

Бажаємо вам успішного оволодіння методикою викладання АМ. Якщо ви будете наполегливо працювати, то зможете особисто переконатися, що

The devil is not as black as he is painted.

ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ТЕМ 3 КУРСУ МВАМ

Тема: “Професійна компетенція учителя іноземної мови”

Мета: Набути теоретично обґрунтованого уявлення про професійну компетенцію учителя іноземної мови (ІМ).

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з основними вимогами до рівня підготовки вчителя ІМ середніх закладів освіти.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - визначати характерні ознаки сучасної системи викладання ІМ в Україні;
 - характеризувати значущість викладання ІМ у початковій, основній і старшій школі;
 - аналізувати складники державного освітнього стандарту з ІМ;
 - розрізняти типи і види методичних умінь учителя ІМ.

Зміст теми

Система освіти в Україні та викладання іноземних мов. Основні принципи сучасної освіти і завдання в галузі викладання ІМ. Ступені загальної середньої освіти і навчання ІМ. Державний освітній стандарт з ІМ. Поняття: „освітня програма”, „початкова/основна/старша школа”, „державний освітній стандарт”, „базовий навчальний план”.

Сучасні вимоги до кваліфікації учителя іноземної мови. Поняття „професійна компетенція”, „кваліфікаційна характеристика”. Методичний компонент кваліфікаційної характеристики.

Основні вимоги до теоретичної підготовки вчителя ІМ. Знання і розуміння етапів розвитку методики викладання іноземних мов (МВІМ) та основ теорії формування комунікативної компетенції учнів середніх закладів освіти (СЗО).

Основні вимоги до практичної підготовки учителя ІМ. Функції учителя ІМ у навчально-виховному процесі. Методичні вміння учителя ІМ: гностичні, конструктивно-планувальні, комунікативно-навчальні тощо.

Рівні професіоналізму вчителя ІМ.

Базова термінологія

базовий навчальний план	curriculum
гімназія	gymnasia
Державний освітній стандарт	National Curriculum
кваліфікаційна робота	qualification paper
кваліфікаційна характеристика (стандарт)	Standards for the award of qualified teacher status
керівник педагогічної практики в середньому навчальному закладі (СНЗ)	mentor
керівник педагогічної практики у вищому закладі освіти (ВЗО)	supervisor/tutor

колективне викладання (спільне проведення занять 2-3 викладачами)	team teaching
курсова робота	end-of-course paper
ліцей	lyceum
методика викладання іноземних мов	Foreign Language Teaching Methodology, Language Pedagogy
методичні вміння	language teaching skills
навчальні заклади:	
середні	general secondary schools
вищі	high schools
освіта:	
середня	secondary education
вища	higher education
освітній стандарт	educational standard, curriculum
освітня програма	educational programme
оформлення роботи	paper layout
педагогічна практика	teaching practice
підвищення кваліфікації вчителя	in-service teacher training
підготовка вчителя в університеті	pre-service teacher training
підготовка вчителя ІМ	FL teacher training
практична підготовка	practical training
професійна компетенція	professional competence
професійний розвиток та удосконалення	professional development
рівень професіоналізму	professional level
теоретична підготовка	theoretical training
функції вчителя	teacher roles
школа:	
початкова	primary school
основна	lower secondary
старша	upper secondary

Питання для опрацювання

1. Система освіти в Україні та викладання іноземних мов.

- Конспект лекції.
- Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С.6-7.
- Національна доктрина розвитку освіти України в XXI столітті на період 2001-2004 років. – К.: Шкільний світ, 2001. – 24 с.

Опрацюйте рекомендовані джерела і визначте основні принципи освіти в Україні та їх вплив на процес викладання ІМ.

2. Ступені загальної середньої освіти і викладання ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 7-9.
- Закон України про загальну середню освіту (1998 р.).

Прочитайте публікації і выпишіть: типи школи і ступені освіти. Визначте місце викладання ІМ у початковій, основній і старшій школі. Выпишіть основні терміни з проблеми і запам'ятайте їх.

3. Державний освітній стандарт з ІМ та його складники.
- Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С. 9-12.
 - Державний стандарт початкової загальної освіти (2000 р.).

Ознайомтеся з публікаціями. Випишіть і запам'ятайте термінологію з проблеми. Визначте мету укладання стандартів і складники державного освітнього стандарту з ІМ.

4. Методична компетенція учителя іноземної мови. Рівні професіоналізму.
- Конспект лекції.
 - Бігич О.Б. Мета як вихідний компонент системи професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови для початкової школи у вищому закладі освіти // Вісник КНЛУ, серія „Педагогіка та психологія”. – Вид. центр КНЛУ, 2001. – Вип. 4. – С. 18-22.
 - Методика ... 2002. – С.12-14.
 - Мастерство и личность учителя: На примере преподавания иностранного языка / Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта-Наука, 2001. – С. 61-66; 86-90.
 - Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – С. 132-137.

Опрацюйте рекомендовані роботи. Випишіть і запам'ятайте основні терміни з проблеми. Випишіть головні складники методичної компетенції учителя ІМ. Визначте рівні професіоналізму вчителя.

Практичні завдання

1. Пригадайте ступені загальної середньої освіти і заповніть таблицю. Визначте статус викладання ІМ і поставте знак „+” у відповідній колонці.

Ступінь	Назва школи	Класи	Викладання ІМ	
			Обов'язкове	Факультативне
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____
_____	_____	_____	_____	_____

2. Ознайомтеся з переліком основних типів і видів професійно-методичних умінь учителя ІМ. Визначте, до якої міри ви ними володієте.

Типи і види професійно-методичних умінь	Володію „+” Не володію „-” Не могу оцінити „0”
<p>1. Конструктивно-планувальні вміння:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ складати плани-конспекти окремих уроків та серії уроків за темою; ▪ визначати конкретні цілі, завдання та етапи кожного уроку; ▪ обирати ефективні прийоми досягнення поставлених цілей на кожному етапі уроку; ▪ визначати типи вправ і послідовність їх виконання у відпо- 	<p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>

відності до етапів оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями;

- використовувати реальні і створювати навчальні мовленнєві ситуації, а також відповідний їм мовленнєвий матеріал;
- проектувати і створювати необхідні наочні посібники для проведення уроків;
- складати план позакласної роботи з іноземної мови;
- складати план і сценарій позакласного заходу з іноземної мови.

2. Комунікативно-навчаючі вміння:

- встановлювати і підтримувати засобами іноземної мови різноманітні мовленнєві контакти: „учитель-клас”, „учитель-учень”, „учень-учень” тощо;
- адаптувати свій іншомовний мовленнєвий досвід до рівня вимог програми та можливостей і загального розвитку учнів (застосовувати мовні опори, спрощення, здійснювати перехід від однієї форми говоріння до іншої тощо);
- намічати об'єкти контролю мовленнєвої діяльності учнів;
- помічати помилки учнів та усвідомлювати їх характер.

3. Організаційні вміння:

- організовувати виконання накресленого плану;
- забезпечувати мовленнєву діяльність учнів відповідно до плану уроку;
- раціонально поєднувати колективні (фронтальні, малогрупові, парні) та індивідуальні форми роботи з урахуванням особливостей кожної з них і ступеня навчання;
- проводити навчальні ігри з урахуванням вікових особливостей учнів і ступеня навчання;
- методично грамотно використовувати наочні посібники;
- застосовувати різноманітні прийоми активізації мовленнєвої та розумової діяльності учнів;
- проводити позакласний захід іноземною мовою за складеним планом і сценарієм.

4. Розвиваючо-виховні вміння:

- реалізовувати освітній, розвиваючий та виховний потенціал мовленнєвого матеріалу уроку;
- формувати і розвивати на матеріалі іноземної мови інтелектуальну та емоційну сфери особистості учня, його пізнавальні інтереси;
- вирішувати засобами іноземної мови завдання морального, культурного, естетичного, гуманістичного виховання учнів.

5. Дослідницькі вміння:

- вивчати ставлення учнів до предмета і виявляти рівень сформованості мовленнєвих навичок та вмінь учнів за завданням викладача;
- здійснювати методичний аналіз мовного матеріалу з метою прогнозування можливих труднощів його засвоєння учнями та добору оптимальних шляхів запобігання помилкам;
- проводити спостереження та аналіз відвіданих уроків з опорою на схему або вузькоколітьове завдання;

- спостерігати, аналізувати й узагальнювати досвід учителів, студентів-практикантів, творчо використовуючи ефективні прийоми і форми роботи у практиці своєї педагогічної діяльності;
- вивчати методичну літературу і теоретично осмислювати навчальний процес у формі виступів на методичних семінарах, а також удосконалювати свою роботу, використовуючи описані в літературі нові форми та прийоми навчання.

В. Д. ...
 ...
 ...
 ...
 ...

3. Поєднайте **вид** професійно-методичного вміння з відповідним **типом** таких умінь.

Конструктивно-планувальні вміння

Комунікативно-навчаючі вміння

Дослідницькі вміння

- Вивчати методичну літературу
- Реалізувати естетичне виховання учнів
- Виконувати план уроку
- Активізувати мовленнєву діяльність учнів
- Встановлювати мовленнєві контакти
- Усвідомлювати характер помилок учнів
- Створювати наочні посібники
- Узагальнювати досвід учителів
- Реалізувати освітній потенціал матеріалу АМ
- Використовувати засоби навчання
- Планувати уроки
- Виявляти рівень сформованості іншомовних умінь учнів
- Проводити навчальні мовні ігри

- Забезпечувати активну мовленнєву діяльність учнів на уроці
- Проводити аналіз уроків
- Розвивати емоційну сферу особистості учня
- Проводити позакласний захід
- Визначати об'єкти контролю мовленнєвої діяльності учнів
- Використовувати реальні мовленнєві ситуації
- Аналізувати мовний матеріал
- Розвивати пізнавальні інтереси учнів
- Раціонально поєднувати різні форми роботи
- Проводити навчальні ігри

Організаційні вміння

Розвиваючо-виховні вміння

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА*

- Ветохов А.М. Условия успешного обучения иностранному языку // Иноземнi мови. – 2000. – №4. – С.8-10.
- Витт Н.В. Эмоциональное воздействие речи учителя иностранного языка // ИЯШ. – 1987. – №6. – С.34-37.
- Гальскова Н.Д. О взаимодействии учителя и учащихся на уроке иностранного языка // ИЯШ. – 1991. – №1. – С.17-22.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: Аркти-Глосса, 2000. – С.117-125.
- Европейский языковой портфель для филологов (преподавателей языка, письменных и устных переводчиков) (Составитель к.ф.н., проф. К.М.Ирисханова. – М.: МГЛУ, 2003. – 75 с.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. видання С.Ю.Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001. – С.132-166; 262-286.
- Камаева Т.П. Функции учителя в осуществлении речевого взаимодействия с учащимися при обучении иностранному языку // ИЯШ. – 1991. – №4. – С.21-26.
- Колкер Я.М., Устинова Е.С. Как достигается сотрудничество преподавателя и обучаемого? // ИЯШ. – 2000. – №1. – С.28-33.
- Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка / Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта-Наука, 2001. – 238 с.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка / Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С.331-369.
- Пассов Е.И. Концепция высшего профессионального педагогического образования (на примере иноязычного образования. – Липецк: ЛГПИ, 1998. – 68 с.
- Пассов Е.И. Культуросообразная модель профессиональной подготовки учителя: философия, содержание, реализация. Материалы к докладу. – Москва, 29 ноября, 2001 г.
- Пассов Е.И. Методическое мастерство учителя иностранного языка // ИЯШ. – 1984. – №6. – С.24-29.
- Рапопорт И.А. Психодиагностика и учитель иностранного языка // ИЯШ. – 1991. – №2. – С.33-38.
- Риверс У.М. Психолог и преподаватель иностранного языка // Методика преподавания иностранных языков за рубежом. – М.: Прогресс, 1967. – С.195-207.
- Соколова Н.Г. Профессиональный Портфель учителя иностранного языка. – М.: Еврошкола, 1999. – 48 с.
- Солдатов Г.А. Элементы научной организации труда учителя иностранного языка // ИЯШ. – 1983. – №3. – С.59-64.
- Учет особенностей личности при оптимизации процесса обучения // ИЯШ. – 1988. – №3. – С.19-23.
- Хомич Л.О. Професійно-педагогічна підготовка вчителя початкових класів. – К.: Магістр, 1998. – С.87-112.
- Цетлин В.С. Какими профессиональными качествами должен обладать учитель иностранного языка? // ИЯШ. – 1996. – №3. – С.28-29.
- Parrot M. Tasks for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 1996. – 325 p.
- Wallace M. Action Research for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 2001. – 270 p.
- Wallace M. Training Foreign Language Teachers: A reflective approach. – Cambridge Univ. Press, 1995. – 180 p.
- Wright T. Roles of Teachers and Learners. – Oxford Univ. Press, 1996. – 167 p.

Матеріал для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 назвати принципи освіти в Україні;
- 2 визначити зміни, які відбулися в галузі викладання ІМ в Україні протягом останніх п'яти років;

- 3 назвати ступені загальної середньої освіти і типи школи;
- 4 пояснити поняття „освітня програма”, „державний стандарт загальної середньої освіти” і „державний освітній стандарт з ІМ”;
- 5 пояснити різницю між державним, регіональним і шкільним компонентами змісту загальної середньої освіти;
- 6 пояснити різницю між інваріативною і варіативною частинами базового навчального плану;
- 7 охарактеризувати призначення державного освітнього стандарту з ІМ;
- 8 визначити зміст методичного компонента кваліфікаційної характеристики вчителя ІМ;
- 9 назвати основні типи професійних умінь учителя ІМ;
- 10 викласти своє розуміння поняття „професійна компетенція вчителя ІМ”.

Б. Виконайте тест.*

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.

1. До основних принципів освіти відноситься
 - а) принцип гуманізації
 - б) принцип науковості
 - в) принцип активності
2. Загальна освіта здобувається у ... системі
 - а) двоступеневій
 - б) триступеневій
 - в) п'ятиступеневій
3. До основної школи відносяться
 - а) 4-8 класи
 - б) 5-9 класи
 - в) 4-9 класи
4. Іноземна мова викладається
 - а) у школах нового типу
 - б) у спеціалізованих школах
 - в) в усіх загальноосвітніх закладах освіти
5. Державний стандарт загальної середньої освіти визначає
 - а) обов'язковий мінімум змісту навчання з кожної освітньої галузі
 - б) обов'язковий мінімум змісту навчання з ІМ
 - в) обов'язковий мінімум змісту навчання з основних навчальних дисциплін
6. Кваліфікаційна характеристика вчителя ІМ – це
 - а) перелік основних вимог до рівня володіння ІМ
 - б) перелік основних вимог до професійних якостей, знань і вмінь
 - в) перелік основних вимог до рівня методичної підготовки
7. До організаційних умінь учителя ІМ відноситься

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

- а) вміння активізувати мовленнєву діяльність учнів
 - б) вміння вивчати методичну літературу
 - в) вміння добирати іншомовні вправи
8. До конструктивно-планувальних умінь учителя ІМ відноситься
- а) вміння проводити позакласні заходи
 - б) вміння складати плани різних типів
 - в) вміння адаптувати свій мовленнєвий досвід
9. До комунікативно-навчаючих умінь учителя ІМ відноситься
- а) вміння виконувати заплановане на уроці
 - б) створювати наочність
 - в) вміння встановлювати мовленнєві контакти з учнями
10. До дослідницьких умінь учителя ІМ відноситься
- а) вміння аналізувати уроки ІМ
 - б) вміння розвивати пізнавальні інтереси учнів
 - в) вміння поєднувати і реалізувати різні форми роботи.

В. Виконайте завдання.

1. Поєднайте український термін з його англійським еквівалентом.

Освітній стандарт	National Curriculum
Підготовка вчителя ІМ в університеті	educational programme
Державний освітній стандарт	language teaching competence
Методична компетенція	educational curriculum
Освітня програма	pre-service FL teacher training
Професійна компетенція	first language
Рідна мова	professional competence
Іноземна мова	teacher roles
Функції учителя	target language
Кваліфікаційна робота	qualification paper

2. Виберіть правильний варіант послідовності оволодіння вчителем ІМ методичною компетенцією. Обґрунтуйте свою точку зору.

Варіант 1	Варіант 2	Варіант 3
Досвід	Знання	Мистецтво
Мистецтво	Вміння	Вміння
Знання	Досвід	Знання
Вміння	Мистецтво	Досвід

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, оволодівайте методичною майстерністю і не забувайте, що

He works best who knows his trade.

Тема: “Методика викладання іноземних мов як наука та її зв’язок з іншими науками”

Мета: Набути теоретично обґрунтованого уявлення про методику викладання іноземних мов /МВІМ/ як науку, її дослідницький апарат і зв’язок з іншими науками; оволодіти вміннями реалізації методичного дослідження.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з науковою базою МВІМ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - аналізувати і визначати основні характеристики методики як науки;
 - конкретизувати зв’язки МВІМ з іншими науками;
 - реалізувати окремі методи дослідження;
 - читати наукову літературу з теорії методики і використовувати її матеріал у практичних цілях.

Зміст теми

Методика викладання іноземних мов як наука та її місце в системі наук. Основні завдання теоретичного курсу „Методика викладання іноземної мови”. Поняття „навчання”, „організація навчання”. Об’єкт і предмет МВІМ. Загальна і спеціальна методика.

Методи дослідження в МВІМ. Основні та допоміжні методи. Основні: критичний аналіз літературних джерел, вивчення та узагальнення позитивного досвіду роботи вчителів, наукове спостереження, пробне навчання, експеримент, дослідне навчання. Допоміжні: метод інтерв’ю, анкетування, тестування, бесіда, хронометрування, метод експертів тощо.

Експеримент як основний метод у МВІМ. Види експериментів. Основні складники і фази експерименту.

Тестування як широко уживаний допоміжний метод дослідження. Типи і види тестових завдань. Поняття „тест”, „тестове завдання”, „тестування” тощо.

Зв’язок МВІМ з іншими науками: лінгвістикою, психологією, психолінгвістикою, педагогікою тощо. Характер цих зв’язків.

Базова термінологія

аналіз кількісний	quantitative (numerical) analysis
аналіз літературних джерел	literature analysis
аналіз мовних потреб учнів	language needs analysis
аналіз помилок	error treatment
аналіз якісний	qualitative analysis
анкета	questionnaire
анкетування	questioning (method)
базова наука	basic science
бесіда	conversation (method)
вивчення та узагальнення досвіду роботи	data collection
вимірювання	measurement
гіпотеза робоча	working hypothesis
гіпотеза	hypothesis
група експериментальна	experimental / focus / treatment group
група контрольна	control group

дослідження	research, investigation
дослідне навчання	exploratory teaching
дослідник	researcher
експеримент	experiment
експеримент довготривалий	prolonged experiment
експеримент короточасний	short-term experiment
експеримент лабораторний	laboratory experiment
експеримент основний	basic experiment
експеримент перехресний	cross experiment
експеримент природний	natural experiment
експериментальне навчання	piloting
експериментатор	experimenter
задача навчання	objective
засоби навчання	teaching aids
застосування методу навчання	method procedure
збір даних	data collection
зміст навчання	content
іноземна мова, що вивчається	target language
компоненти варійовані	variables
компоненти неварійовані	non-variables
кореляція	correlation
людина, яка проводить тест	tester
мета навчання	aim
метод дослідження	research method
метод експертів	expert (method)
метод інтерв'ю	interview (method)
метод навчання	teaching method
методика викладання англійської мови	English Language Teaching (ELT) Methodology
методика	methodology, methods
методика загальна	General Methods
методика спеціальна	Special Methods
навчальна діяльність учнів	learning
навчання	teaching
навчання пробне	experimental teaching
навчаюча діяльність учителя	teaching
наукове спостереження	observation method
об'єкт дослідження	research topic
організація навчання	teaching management
підхід до викладання ІМ	language teaching approach
підхід до навчання	approach
предмет дослідження	research focus
прийом навчання	teaching technique
протокол	protocol
розробка методу навчання	method design
суміжна наука	contiguous science
тест (лінгводидактичний)	test, language test
тест дискретний	discrete-point test
тест для визначення здібностей	aptitude test

тест для розподілу по групах	placement test
тест з вибірковою відповіддю	recognition-type test
тест з вільною конструйованою відповіддю	recall-type test
тест загальних умінь	proficiency test
тест заключного контролю	final achievement test
тест інтегральний, глобальний	integrative, global
тест на визначення труднощів, недоліків тощо	diagnostic test
тест нестандартизований	non-standardized (teacher)
тест орієнтований на критерії	criterion-referenced
тест орієнтований на норми	norm-referenced
тест поточного і проміжного контролю	progress achievement test
тест стандартизований	standardized test
тест успішності	achievement test
тестове завдання	test task
тестування	testing (method)
упровадження	dissemination
учасники тестування (ті, хто виконують тест)	tестees, test-takers
хронометрування	timing (method)
шляхи дослідження	ways of investigation

Питання для опрацювання

1. **Методика викладання іноземних мов та її завдання.**
 - Конспект лекції.
 - Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол.авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С.14-16.
 - Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С. 37-42.

Опрацювавши рекомендовані джерела, визначте: 1) основні завдання теоретичного курсу "Методика викладання ІМ"; 2) значення слова „методика”; 3) компоненти навчального процесу. Випишіть визначення понять з теми: „навчання”, „організація”. Уточніть компоненти організації навчання. Дайте визначення „методики викладання іноземних мов як науки”, загальної і спеціальної методики. Сформулюйте об'єкт і предмет методики.

2. **Методи дослідження в методиці викладання іноземних мов.**
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С. 16-22.
 - Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранных языков. – М.: Высш. школа, 1981. – С.39-54.

Прочитайте вказані публікації. Назвіть основні і допоміжні методи дослідження. Дайте визначення понять „експеримент”, „гіпотеза”. Поясніть різницю між розвідувальним і природним експериментом. Визначте різницю між гіпотезою експерименту і гіпотезою дослідного навчання.

3. **Природний експеримент: складники і фази реалізації.**
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.19-20.

- Ляховицкий М.В. Методика преподавания иностранных языков. – М.: Высш. школа, 1981. – С.45-50.

Опрацюйте рекомендовані джерела. Визначте складники природного експерименту. Випишіть фази експерименту і з'ясуйте зміст кожної з них.

4. Тестування як широко уживаний допоміжний метод дослідження.
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.273-279.
 - Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови). – К.: ІЗМН, 1996. – С.4-14.
 - Петрачук О.П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі. – К.: Вид. центр КДЛУ, 1999. – С.3-33.

Прочитавши вказані публікації, визначте поняття „тест”, „тестування”. Визначте типи і види тестів. Запишіть основні показники якості тесту. З'ясуйте різницю між стандартизованим і нестандартизованим тестом. Випишіть приклади тестових завдань з вибірковою відповіддю і тестових завдань з конструйованою відповіддю.

5. Зв'язок методики викладання ІМ з іншими науками.
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.22-36.

Прочитайте рекомендовані джерела і визначте зв'язки методики з лінгвістикою, психологією, психолінгвістикою і педагогікою. Будьте готові навести приклади, які підтверджують відповідні зв'язки.

Практичні завдання

1. Поєднайте кожен з об'єктів аналізу з найбільш ефективним методом його дослідження (напр.: 1 – р).

Визначити:

1. ставлення вчителів до чинної програми з АМ	а. Аналіз літературних джерел
2. ефективність певного методичного прийому в умовах використання евристичного підходу	б. Вивчення досвіду роботи вчителів АМ
3. ефективність певної методики навчання АМ в умовах проведення масового навчання	в. Наукове спостереження
4. ефективність певної методики навчання АМ за допомогою науково поставленого досліджу	г. Пробне навчання
5. мовленнєву активність учнів на уроці АМ	д. Природний експеримент
6. позитивні сторони реалізації вчителями АМ проектної роботи	е. Дослідне навчання
7. ступінь розробленості проблеми	є. Метод інтерв'ю
8. погляди вчителів АМ щодо використання зарубіжних підручників	ж. Анкетування (опитування)
9. труднощі окремих учнів при виконанні тестів з АМ	з. Бесіда

Відповідь:

1-	4-	7-
2-	5-	8-
3-	6-	9-

2. Підготуйтеся до проведення наукового спостереження за рекомендаціями Michael J. Wallace.*

PERSONAL REVIEW: Observation Topics

Using the table below, you are invited to think of a topic that interests you within each of the three main areas of focus (yourself as a teacher, your students, or your class/institutional context). Decide who would be responsible for the observation and which method of recording you would like to use.

Focus	Topic	Observer(s)	Method
Self as teacher			
Students			
Context			

- **Self as teacher** If you wanted to self-observe your use of expression and gesture, then audio taping is clearly out: you would either have to set up a video camera at the back (which might or might not be operated by a colleague), or to get a colleague to observe you using some kind of checklist.
- **Students** Observing students engaged in a communicative task could be done by using an audio recorder: you probably wouldn't need help from anyone else.
- **Context** As far as context is concerned, you might be interested in looking at the appearance and layout of your classroom. You could do this in a chart with two columns: **at present** and **possibilities**, like this:

AREA	AT PRESENT	POSSIBILITIES
desks/chairs	circular arrangement in groups	open U-shaped arrangement of groups to allow easy transition to plenary mode
walls	five posters	poster section + area for displays of student work
teacher's desk	books, exercise books: small working space	relocate books/exercise books use open ring binder for field-notes

3. Уважно прочитайте фрагмент статті С.В.Литвин „Експериментальна перевірка ефективності системи вправ для навчання листування англійською мовою учнів старшої середньої загальноосвітньої школи”, в якій наведено опис експерименту. Визначте і запишіть:

- тип експерименту
- кількість гіпотез експерименту
- змінну (варійовану) величину
- незмінні (неварійовані) величини
- основні фази проведення експерименту.

* Wallace M. Action Research for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 2001. – P.108.

Фрагмент статті*

Розроблена нами система вправ для навчання листування англійською мовою учнів старшої загальноосвітньої школи включає дві підсистеми вправ: для навчання неофіційного та офіційного листування. У підсистему вправ для навчання неофіційного листування входять вправи для навчання написання листів-запрошень, подяк, вибачень, запиту та надання інформації, запиту та надання поради. Підсистема вправ для навчання офіційного листування включає вправи для навчання написання листів-подяк, вибачень, запиту та надання інформації, запиту поради, а також супровідних листів, які надсилаються разом з автобіографією.

Для проведення експерименту нами були відібрані такі жанри листів: неофіційний лист запрошення, запиту і надання інформації та офіційний лист-подяка. Це жанри, вірогідність зустрічі учнів з якими в реальному житті дуже велика. (Далі ми будемо розповідати про експериментальну перевірку ефективності системи вправ у жанрі неофіційного листування).

Експериментальне навчання переслідувало такі *цілі*: 1) підтвердити ефективність розробленої нами системи вправ для навчання писемного спілкування (ПС) у жанрі неофіційного листування; 2) встановити оптимальну послідовність вправ у розробленій системі вправ для навчання ПС у жанрі неофіційного листування; 3) простежити наявність позитивного впливу навчання неофіційного листування на загальну правильність писемного мовлення учнів.

В експерименті порівнювалися, насамперед, уміння учнів створювати тексти у вищезгаданих жанрах неофіційних листів до експериментального навчання та після нього, тобто по вертикалі. Крім того, порівняння проводилося і по горизонталі – для встановлення оптимальної послідовності вправ усередині підсистеми. У зв'язку з тим, що для нас більш значущим було порівняння по вертикалі, цей експеримент можна назвати *вертикально-горизонтальним*.

Гіпотези експерименту:

- 1) тільки при виконанні повної (розгорнутої) системи вправ (а не окремих вправ) можливо досягти задовільного рівня сформованості навичок та вмій ПС у жанрі неофіційного листування;
- 2) враховуючи положення про те, що „різні об'єкти пізнаються насамперед шляхом порівняння” (Общая психология 1986: 331), припускаємо, що ефективнішим виявиться паралельне навчання написання листів різних стилів в одному жанрі, а не послідовне навчання написання спочатку листів неофіційного стилю, а потім листів офіційного стилю у відповідних жанрах;
- 3) навчання неофіційного листування сприятиме підвищенню загальної правильності писемного мовлення учнів.

Експериментальне навчання проводилося у жовтні-грудні 2000 року в Чернігівській гімназії гуманітарно-естетичного профілю №31 в 10-му класі, навчання англійської мови в якому здійснюється за Програмою для середніх загальноосвітніх шкіл. В експерименті брали участь дві експериментальні групи: експериментальна група 1 (ЕГ-1 – 12 учнів) та експериментальна група 2 (ЕГ-2 – 12 учнів), всього 24 учні.

* Повністю стаття опублікована у „Віснику Київського національного лінгвістичного університету. Серія „Педагогіка та психологія”. – 2001.- Вип.4. – С.96-102.

Для проведення цього експерименту ми визначили корелюючі пари. При їх визначенні брались до уваги результати з англійської мови за оцінкою вчителя, а також результати передекспериментального зрізу при написанні неофіційного листа-запрошення, який виконувався на початку експериментального навчання.

Незмінними величинами були:

- а) вправи для навчання неофіційного листування;
- б) вчителі-експериментатори рівної кваліфікації – Л.Л.Парасич та О.М.Нікитенко;
- в) рівень підготовки експериментальних груп;
- г) тривалість навчання – 20 уроків протягом 2,5 місяців (по 2 уроки на тиждень).

Змінною величиною була послідовність вправ при навчанні. В ЕГ-1 учні навчалися за „паралельною” методикою навчання листування, а в ЕГ-2 – за „послідовною” методикою (див. табл. 1).

Таблиця 1

Послідовність навчання різних стилів і жанрів листування в межах експериментального дослідження

№ групи	Послідовність жанрів					
ЕГ-1	1 неофіційний лист-запрошення	2 офіційний лист-подяка	3 неофіційний лист-надання інформації	4 офіційний лист-надання інформації	5 неофіційний лист-запит інформації	6 офіційний лист-запит інформації
ЕГ-2	неофіційний лист-запрошення	неофіційний лист-надання інформації	неофіційний лист-запит інформації	офіційний лист-подяка	офіційний лист-надання інформації	офіційний лист-запит інформації

Отже експериментальне навчання в ЕГ-1 здійснювалося за схемою: неофіційний лист + офіційний лист в одному й тому самому жанрі. В ЕГ-2 експериментальне навчання включало спочатку всі неофіційні, а потім офіційні листи у відповідних жанрах.

Експериментальне навчання проводилось у природних умовах, тобто навчання листування здійснювалося за розкладом, на уроках англійської мови, поряд з навчанням іншомовного програмового матеріалу, займаючи третину навчального часу на уроці.

Експериментальні зрізи під час проведення експерименту вміщували аналогічні завдання.

4. Підготуйте реферат на тему „Зв'язок методики викладання іноземних мов з іншими науками” (Див. Додаток до теми „Рекомендації щодо написання реферату”).

Мета: оволодіти вміннями

- роботи з методичною літературою;
- аналізувати, зіставляти та узагальнювати різні точки зору;
- робити висновки;
- реферування;
- самостійного пошуку матеріалу, укладання списку літератури та оформлення посилань;
- наукового писемного мовлення;

- встановлювати зв'язки МВІМ з іншими науками та визначати характер цих зв'язків.

Форма виконання: реферат-огляд обсягом 10-12 машинописних сторінок (приблизно 20 рукописних).

Вимоги до реферату

- ✓ Реферат представляє собою самостійно виконану роботу, мета якої – поглиблення та розширення знань.
- ✓ Структура реферату: титульна сторінка, план, вступ, основна частина, висновки, список використаної літератури.
- ✓ До списку використаної літератури заносяться теоретичні та практичні роботи, подані в алфавітному порядку та оформлені з урахуванням усіх необхідних вимог. Використання літератури іноземними мовами є бажаним.
- ✓ Реферат має бути охайно оформленим, граматично і стилістично грамотно написаним. Мова викладу – державна або іноземна, що вивчається.
- ✓ Реферат перевіряється викладачем і оцінюється за системою „зараховано/не зараховано”. Захист реферату може бути складовою частиною заліку.

Література для опрацювання

- Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С.23-36.
- Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – С.21-43.
- Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / под ред. А.Д.Климентенко, А.А.Миролюбова. – М.: Педагогика, 1981. – С.17-32.

Знайдіть 1-2 роботи самостійно. Це можуть бути розділи з інших підручників чи посібників з МВІМ.

Наприклад:

- Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – 255 с.
- Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 208 с.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – 383 с.
- Миньяр-Белоручев Р.К. Методика обучения французскому языку. – М.: Просвещение, 1990. – 224 с.
- Основы методики преподавания иностранных языков / Под ред. В.А.Бухбиндера, В.Штраусса. – К.: Вища школа, 1986. – 335 с.
- Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1986. – 222 с.
- Статті з журналу „Іноземні мови”.
- Статті з журналу „Іноземні мови у навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Додаткова література*

- Артемов В.А. Психология обучения иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1969. – 279 с.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Аткінсон Р. Человеческая память и процесс обучения. – М.: Просвещение, 1979. – 528 с.
- Гурвич П.Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков. – Владимир: Владимирск. гос. пед. ин-т, 1980. – 104 с.
- Зимняя И.А. Психологические аспекты обучения говорению на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1985. – 160 с.
- Коккота В.А. Лингво-дидактическое тестирование: науч.-теор. пособие. – М.: Высш. школа, 1989. – 127 с.
- Кулиш Л.Ю. Психолінгвістическі аспекти восприяття усної іноязичної речі. – К.: Вища школа, 1982. – 208 с.
- Рапопорт И.А., Сельг Р., Соттер И. Тесты в обучении иностранным языкам в средней школе: Пособие для учителей. – Таллин: Валгус, 1987. – 360 с.
- Теоретические основы методики обучения иностранным языкам в средней школе / Под ред. А.Д.Климентенко, А.А.Миролюбова. – М.: Педагогика, 1981. – 455 с.
- Штільман Э.А. Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам. – Воронеж: Изд-во ВГУ, 1971. – 144 с.
- McDonough Jo., McDonough S. Research Methods for English Language Teachers. – Arnold, 1997. – 262 p.
- Hughes A. Testing for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 1992. – 172 p.
- Oller J.W. Language Tests at School: A Pragmatic Approach. – New York: Longman, 1992. – 492 p.
- Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. – Oxford Univ. Press, 1996. – 582 p.
- Wallace M. Action Research for Language Teachers. – Cambridge Univ. Press, 2001. – 273 p.
- Статті з журналу „Іноземні мови”.*
- Статті з журналу “Іноземні мови у навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Матеріал для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 назвати п'ять основних завдань теоретичного курсу МВІМ;
- 2 визначити, що є об'єктом МВІМ, і проаналізувати основні характеристики методики як науки;
- 3 назвати основні методи дослідження в МВІМ;
- 4 описати фази проведення методичного експерименту;
- 5 назвати основні типи і види тестових завдань;
- 6 визначити взаємозв'язок МВІМ з іншими науками;
- 7 описати характер взаємозв'язку МВІМ з її базовими та суміжними науками;
- 8 пояснити роль лінгвістики, психології та педагогіки в науковому обґрунтуванні МВІМ як засобу комунікації;
- 9 виділити значущі для МВІМ ідеї і положення з лінгвістики та педагогіки;
- 10 довести необхідність володіння вчителем психологією викладання ІМ;

* Примітка. Тут і далі маються на увазі статті, опубліковані після 2003 року.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Одним із завдань курсу МВІМ є
 - а) оволодіти ІМ
 - б) оволодіти методичними вміннями
 - в) оволодіти теорією виховання
2. Одним із компонентів навчального процесу є
 - а) навчаюча діяльність учителя
 - б) експериментальна база
 - в) цілі навчання
3. Навчання – це
 - а) навчаючі дії учителя
 - б) навчальні дії учня
 - в) акт взаємодії учителя та учня
4. Об'єктом МВІМ є
 - а) навчання ІМ
 - б) метод навчання ІМ
 - в) спостереження за процесом навчання ІМ
5. Предметом МВІМ є
 - а) навчання ІМ
 - б) метод навчання ІМ
 - в) спостереження за процесом навчання ІМ
6. До основних методів дослідження відносять
 - а) анкетування
 - б) пробне навчання
 - в) бесіду
7. До допоміжних методів дослідження відносять
 - а) експеримент
 - б) наукове спостереження
 - в) тестування
8. Проведення запланованого експерименту проходить у фазі
 - а) реалізації
 - б) інтерпретації
 - в) організації
9. Дослідне навчання проводиться
 - а) в одній навчальній групі
 - б) у великій кількості шкіл
 - в) протягом короткого періоду часу

* Див. розділ "Ключі до тестів".

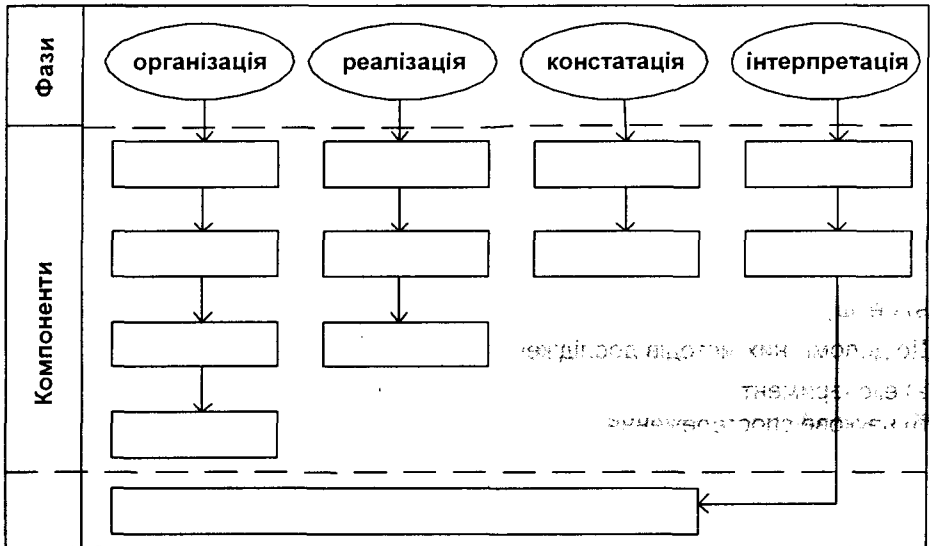
10. MBIM тісно пов'язана з

- а) психосемантикою
- б) фізіологією
- в) педагогічною лінгвістикою

В. Виконайте заєдання.

1. Ви починаєте з учнями 2 класу вивчення нової теми „Дозвілля”. Назвіть методи дослідження, якими ви скористаєтесь для
 - визначення рівня мовної і мовленнєвої підготовки учнів з англійської мови;
 - конкретизації інтересів учнів;
 - встановлення позамовних (екстралінгвістичних) знань з теми.
2. Ви завершили вивчення теми „Природа” з учнями 5 класу. Назвіть методи дослідження, якими ви скористаєтесь для
 - визначення рівня володіння учнями мовним матеріалом (лексичним, граматичним);
 - визначення рівня володіння учнями вмінням читати англійські тексти з теми;
 - вивчення точки зору кожного учня на проблему збереження природи
3. Заповніть пропуски у схемі.

Схема проведення експерименту
(за М.В.Ляховицьким, 1981)

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Ми впевнені, що ви оволодієте методикою реалізації різних методів дослідження, бо, як ви знаєте,

Second thoughts are best.

ДОДАТОК

Рекомендації щодо написання реферату

Реферат (від латинськ. *refero* – доповідаю) – це короткий виклад у письмовій формі або поданий усно основний зміст роботи чи робіт, які вивчалися. Якщо реферат готується за певною темою, то в ньому узагальнюються кілька публікацій, присвячених цій темі. У рефераті необхідно відбити і свої думки, які демонструють ваше ставлення до проблеми, що аналізується. Якщо в рефераті не відображене авторське ставлення, аналіз, точка зору з питань, які розглядаються у реферованих працях, то реферат стає лише конспектом опрацьованих публікацій.

Уважно прочитайте основну рекомендовану літературу. Під час читання робіт необхідні записи, які можуть бути повними і точними (дослідними) або скороченими (коротким викладом матеріалів, що вивчаються). Так ви можете зробити:

- детальний конспект; записати всі основні положення робіт, фактичний матеріал, практичні зауваження тощо;
- короткі записи зі своїми роздумами або без них;
- виписки, зроблені у формі цитат;
- хронологічні дані тощо.

Записи і цитати можуть робитися в зошитах, але краще використати саморобні картки. „Карткова” система дозволяє швидше й легше підібрати та класифікувати записи, знайти необхідний матеріал, аналізувати різні точки зору.

Ознайомтеся з основними типами карток. **Картки бібліографічні** стандартного розміру (125x75 мм) з картону. На цих картках записуються загальні відомості про книгу (статтю, журнал тощо). *Наприклад: Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Посібник для студентів / Кол. авторів під керівництвом С.Ю.Ніколаєвої та М.І.Солов'я. – К.: Ленвіт, 2002. – 356 с.*

Картки для записів умовного розміру (215x150 мм) з картону або паперу. В заголовку аркуш розділений на 3 частини, в яких зліва направо фіксуються такі дані: розділ, в якому подається зміст запису; автор і назва роботи; рік та місце видання, кількість сторінок у праці. Під заголовком коротко викладається зміст запису. На кожній картці, як правило, робиться один запис або кілька, але таких, що стосуються одного питання, проблеми, теми. *Наприклад:*

Зв'язок МВІМ з іншими науками	Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол.авторів під керівництвом С.Ю.Ніколаєвої.	К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
1	2	3

- 1) „Найвагоміший внесок лінгвістики як однієї із суміжних з методикою наук відчувається у змісті навчання ІМ ...” (С.25);
- 2) ...
- 3) ...

Картки для реферування прочитаної літератури мають, як правило, розмір стандартного аркуша паперу (210x300 мм). Заголовок позначається так, як і на картках для записів. Призначення таких карток різнопланове: запис цитат, виклад тексту своїми словами, фіксація окремих даних тощо. *Наприклад:*

Зв'язок МВІМ з іншими науками	К.И.Саломатов, С.Ф.Шатилов (ред.). Практикум по методике преподавания иностранных языков.	М.: Просвещение, 1988. – 224 с.
1	2	3

- 1) До базових наук методики автори відносять філософію, педагогіку, психологію та лінгвістику. Особливо вони виділяють практику, пояснюючи це тим, що методика має навчати (стор. 44).
- 2) "... связь методики с психологией следует понимать не как элементарное использование методикой психологической теории, а как двусторонние диалектические отношения, способствующие взаимному уточнению, дополнению и обогащению теорий обеих наук" (стор. 45).

Після того як ви опрацювали основну літературу, знайдіть самостійно 2-3 публікації з цієї проблеми. Перегляньте інші підручники та посібники з методики навчання іноземних мов, журнал «Іноземні мови», збірники "Методика викладання іноземних мов", Вісник КДЛУ (серія "Педагогіка та психологія"). Варто відвідати й бібліотеку. Не забувайте, що в бібліотеках звичайно є три види каталогів: **систематичний**, **предметний** та **алфавітний**. У систематичному каталозі спочатку знайдіть розділ "Методика викладання іноземних мов". У цьому розділі шукайте підрозділ "Теоретичні основи викладання іноземних мов". В алфавітному каталозі насамперед зверніть увагу на прізвища таких відомих методистів як І.Л.Бім, Н.Ф.Бориско, В.А.Бухбіндер, П.Б.Гурвич, М.В.Ляховицький, О.О.Миролюбов, С.Ю.Ніколаєва, О.П.Петрашук, Ю.І.Пассов, В.М.Плахотник, Н.К.Скляренко, О.Б.Тарнопольський, Л.М.Черноватий, С.Ф.Шатилов. Зробіть виписки і з додаткової літератури.

Після опрацювання літератури можна приступати до написання тексту реферату.

- 1) Титульну сторінку можете оформити за таким зразком:

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	

(назва навчального закладу)	
Кафедра _____	
Реферат на тему:	
" _____ "	
(назва)	
Студента _____ групи	
факультету _____	
(прізвище, ім'я та по-батькові)	
Науковий керівник: _____	
(науковий ступінь, посада)	
(прізвище та ініціали)	
(Місто – рік)	

2) План реферату може бути простим або складним.

Приклад простого плану (фрагмент):

	стор.
Вступ	3
1. Педагогічні основи методики	4
2. Психологічні основи методики	6
3. Лінгвістичні основи методики	8
.....	
Висновки	11
Список використаної літератури	12

Приклад складного плану (фрагмент):

	стор.
Вступ	3
1. Педагогічні основи методики	4
1.1. Навчання іноземних мов як педагогічний процес	4
1.2. Закони та принципи педагогіки	6
1.3. Принципи методики навчання іноземних мов	9
2. Психологічні основи методики	12
2. 1. ...	15
2. 2. ...	18
.....	
Висновки	22
Список використаної літератури	24

- 3) У вступі визначте предмет дослідження; сформулюйте задачі, які ви перед собою ставите; поясніть, як проходило вивчення різних точок зору тощо.
- 4) В основній частині розкрийте суть питання, зафіксуйте різні точки зору, але не забудьте пояснити і свою. Вербальний виклад матеріалу можна підкріпити ілюстрацією у вигляді таблиці. *Наприклад:*

Точки зору авторів щодо базових і суміжних наук методики

Автор	Рік дослідження	Базові науки	Суміжні науки
1. Шатілов С.Ф.	1985	Філософія Педагогіка Психологія Лінгвістика	не називаються

2. ...

3. ...

У тексті реферату необхідно робити посилання на авторів при наведенні цитат, різних точок зору, висвітленні того чи іншого питання за таким зразком:

В.Л.Скалкін, наприклад, виділяє вісім сфер спілкування, які притаманні будь-якому сучасному мовному колективу [Скалкін 1982: 61-67].

Повні вихідні дані цієї роботи наводяться у списку літератури. *Наприклад:*

Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русский язык, 1982. – 248 с.

- 5) У висновку сформулюйте свою остаточну точку зору, яка склалася у вас в результаті вивчення та аналізу літературних джерел.
- 6) Для оформлення списку літератури дотримуйтеся правил бібліографічного опису.
Наприклад:
 - Вишневський О.І. Довідник учителя іноземної мови. – Київ: Рад. школа, 1982. – 151 с.
 - Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник /Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.
 - Ніколаєва С.Ю. Концепція підготовки вчителя іноземної мови //Іноземні мови. – 1995. – № 3-4. – С. 5-11.
 - Складенко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе: Пособие для учителей. – К.: Рад.школа, 1988. – 150 с.
 - Bachman L.F. Fundamental Considerations in Language Testing. – Oxford Univ. Press, 1991. – 408 p.
 - Marcos M.T. Metodología del español como lengua segunda. – Madrid: Alhambra, 1982. – VII, 147 p.
 - Moreau M.-L., Richelle M. Lacquisition du langage. – Bruxelles: Mardaga, 1982. – 261 p.
 - Toth E. Die Prüfung zum VHS-Zertifikat für Englisch als Beispiel eines objektiven Sprachtests //Die neueren Sprachen, Frankfurt a.m. – 1971. – Bd.70 – H.5 – S. 229-237.
 - Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Strasburg, 2001. (<http://www.coe.int>).

Особливу увагу зверніть на характер викладу матеріалу. Науковому стилю притаманні:

- ✓ послідовність,
- ✓ логічність,
- ✓ взаємозв'язок теоретичних положень,
- ✓ точність формулювань,
- ✓ визначення понять,
- ✓ певна система та класифікація об'єктів, що розглядаються.

Запам'ятайте, що у добре відредагованому тексті твору одне слово має повторюватися лише один раз на сторінку рукопису. Намагайтеся підбирати синоніми до слів, які повторюються. Основні думки та висновки підкресліть, сторінки пронумеруйте, роботу ще раз уважно прочитайте і виправте описки та помилки. Тепер можете подавати свій реферат науковому керівнику.*

* Див. також: Положення про навчально-наукові та кваліфікаційні роботи студентів Київського державного лінгвістичного університету /Укл.: Болдирев Р.В., Соловей М.І., Сажко Л.А. та ін. – К.: Вид. центр КДЛУ, 1999. – 46 с.

Мета: Набути теоретично обґрунтованого уявлення про систему навчання іноземної мови та оволодіти методичними вміннями, необхідними для роботи з нормативними документами і навчально-методичними комплексами з англійської мови (АМ).

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з компонентами системи навчання іноземних мов.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - визначати характерні ознаки комунікативного підходу до навчання ІМ;
 - аналізувати і формулювати цілі навчання ІМ;
 - характеризувати рівні володіння АМ;
 - характеризувати зміст навчання ІМ;
 - зіставляти принципи навчання ІМ;
 - визначати найбільш ефективні методи і засоби навчання ІМ;
 - аналізувати структуру і зміст чинних програм і навчально-методичних комплексів з АМ.

Зміст теми

Система навчання ІМ і підходи до її описання. Підсистеми (компоненти) системи навчання іноземної мови: цілі, зміст, принципи, методи, прийоми та засоби навчання ІМ.

Цілі навчання ІМ: практична, виховна, освітня, розвиваюча. Рівні володіння ІМ. Європейський мовний портфель.

Зміст навчання: іншомовна комунікативна компетенція та її складники.

Мовна компетенція, мовленнєва компетенція, соціокультурна компетенція та інші. Поняття "тема" і "комунікативно-мовленнєва ситуація". Різні точки зору на компонентний склад змісту навчання.

Принципи навчання: дидактичні та методичні.

Методи навчання. Методична система і метод-спосіб. Методичний прийом.

Засоби навчання: основні та допоміжні; для вчителя і для учня; технічні й нетехнічні. Підручник і його роль в організації навчального процесу з ІМ.

Базова термінологія

державний освітній стандарт	national curriculum
комунікативний підхід	communicative approach
мовний портфель	language portfolio
навчальна дисципліна	course
навчальний план	curriculum
організація навчального процесу	classroom management
пороговий рівень (комунікативно-достатній рівень володіння ІМ, необхідний для спілкування ІМ)	threshold level
рівень володіння ІМ	level
виживання	breakthrough
високий	effectiveness
допороговий/ базовий	waystage
досконалого володіння	mastery

<p>пороговий пороговий просунутий система навчання ІМ спілкування вчителя та учня на уроці теорія оволодіння ІМ</p>	<p>threshold vantage FL teaching system classroom communication second language acquisition (SLA)</p>
<p>Підходи до навчання ІМ</p>	
<p>підхід аудитивний біхевіористичний глобальний (гештальт-стиль) гуманістичний дедуктивний еклектичний індуктивний інтегрований когнітивний комунікативний лексичний натуральний орієнтований на продукт мовленнєвої діяльності орієнтований на процес оволодіння навичками і вміннями орієнтований на вчителя орієнтований на учня (особистісно-діяльнісний) структурний</p>	<p>approach comprehension approach behavioristic approach, behaviorism whole language approach, Gestalt style, global learning, top-down approach humanistic deductive approach eclecticism approach inductive approach integrated approach cognitive communicative lexical approach natural approach product-oriented approach process-oriented approach teacher-centred approach learner-centred approach structural approach, grammatical</p>
<p>Цілі навчання ІМ</p>	
<p>завдання (навчання) мета виховна освітня практична розвиваюча</p>	<p>objective aim developing educational practical, communicative cultural</p>
<p>Принципи навчання ІМ</p>	
<p>дидактичні принципи активності виховуючого навчання індивідуалізації міцності наочності науковості посильності свідомості методичні принципи</p>	<p>didactic principles active learning educational teaching individualization durability, sound knowledge visualization scientific teaching simplicity consciousness methodological principles</p>

<p>взаємопов'язаного навчання видів мовленнєвої діяльності домінуючої ролі вправ комунікативності урахування рідної мови</p>	<p>integrative teaching activities-based instruction communication native language effect</p>
<p>Зміст навчання ІМ</p>	
<p>вміння мовлення зміст навчання ІМ знання коментар комплексний системний компетенція дискурсивна комунікативна країнознавча лінгвокраїнознавча мовленнєва мовна навчальна соціокультурна компоненти змісту навчання комунікативний намір матеріал країнознавчий лінгвокраїнознавчий мовленнєвий мовний мовленнєва ситуація навички мовлення навчальні вміння продуктивні вміння рецептивні вміння ситуація (мовленнєва) сфера спілкування, тема фонові знання</p>	<p>skills FL teaching content knowledge commentary complex systematic competence discourse communicative country study linguacultural speech linguistic study sociocultural components of FL teaching content function material (textual) country study, cultural context linguacultural speech language speech situation linguistic/ accuracy skills study skills productive skills receptive skills situation topic, area background knowledge</p>
<p>Методи-способи навчання / викладання ІМ</p>	
<p>викладання вільно структуроване групове жорстко структуроване контроль метод навчання, викладання метод-спосіб демонстрації пояснення організації вправління</p>	<p>instruction, teaching low-structured teaching team teaching high-structured teaching testing, assessment, valuation teaching method method presentation explanation fluency and accuracy practice organization</p>

педагогічна діяльність учителя стратегія викладання	teaching teaching strategy
Методи-способи оволодіння ІМ	
метод навчання, оволодіння ознайомлення осмислення вправлення механічне заучування матеріалу навчальна діяльність колективна навчальна діяльність учня навчання – “відкриття” навчання з опорою на життєвий досвід оволодіння ІМ самоконтроль співпраця і взаємодопомога у навчанні стиль когнітивний стратегія навчання стратегії навчання додаткові метакогнітивні (планування, самооцінка тощо) емоційні (володіння собою тощо) соціальні (кооперація, співпраця тощо) стратегії навчання основні стратегії, що спираються на особливості пам'яті стратегії, що спираються на особливості мислення компенсаторні (здогадка, використання синонімів тощо) ухилення від вживання мовних одиниць	learning method perception comprehension fluency and accuracy practice rote learning co-operative learning learning discovery learning experiential learning language acquisition meaningful learning self-assessment collaborative learning cognitive style learning strategy indirect learning strategies metacognitive strategies affective strategies social strategies direct learning strategies memory strategies cognitive strategies compensation strategies avoidance strategies
Методичні прийоми навчання ІМ	
відновлення (реконструкція неповних ви- словлювань або тексту) групове породження ідей, “мозковий штурм” драматизація/ ігрове моделювання заповнення інформаційних прогалин порушення порядку слідування (розташу- вання) мовленнєвих одиниць прийоми навчання /викладання ІМ прийоми оволодіння ІМ прийоми роботи з використанням запитань- відповідей прийоми проєктивні проектна робота стимулювання мовленнєвої діяльності учнів укладання логіко-смыслових карт	reconstruction / restoration activity brainstorming drama information gap activities jumbling FL teaching technique FL learning technique questioning project techniques project work eliciting/ elicitation mapping

Засоби навчання ІМ

аналіз навчальних матеріалів та оцінка їх ефективності	materials analysis and evaluation
відбір навчальних матеріалів	materials selection
градування навчального матеріалу	grading
дисплей з ватману	word display
дошка магнітна	magnet board
засоби навчання	teaching aids
засоби навчання технічні	audiovisual aids
картка	flash card
картка із зображенням предметів	picture card
картки з ключовим словом/ реченням	cue cards
картки з описом ролей	role cards
книжка для вчителя	teacher's guide/ book
книжка для учня	student's book
комп'ютерна програма	computer programme
комплект для вчителя	teacher's aids / pack
комплект для учня	student's aids / pack
матеріали для самостійної роботи	self-access materials
навчальні матеріали автентичні	authentic materials
навчальні посібники додаткові	supplementary course book
навчально-методичний комплекс	course series
наступність у побудові курсу навчання	ordering, sequencing
одиниця навчання	teaching unit, learning unit
опори, опори-стимули	cues/ prompts
підручник	course book
підручник	work book
підручник базовий	basal course series
програма навчальна	syllabus
розділ підручника, урок	unit
розробка навчальної програми	syllabus design
фланелеграф	flannel board
фонограма	tape

Питання для опрацювання

1. Компоненти системи навчання іноземних мов.

- Конспект лекції
- Методика ... 2002. – С.37-38.

Опрацюйте рекомендовані джерела, випишіть основні компоненти системи навчання ІМ.

2. Комунікативний підхід у навчанні ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.38-39.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк: ЛГПИ, 1998. – С.76-96.

Прочитайте рекомендовані публікації і занотуйте основні характеристики комунікативного підходу до навчання ІМ.

3. Рівневий підхід до володіння ІМ і цілі навчання ІМ у середніх закладах освіти.
- Конспект лекції.
 - *Методика ... 2002.* – С.12, 40-42.
 - Гальскова Н.Д. *Современная методика обучения иностранным языкам.* – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2002. – С.108-111.
 - Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іншомовним мовленням// *Іноземні мови.* – 2000. – № 2. – С.69-72.

Прочитайте рекомендовану літературу. Випишіть назви рівнів володіння ІМ, розроблених Радою Європи, і цілей навчання ІМ у середніх закладах освіти. Визначте зміст кожної з цілей навчання.

4. Зміст навчання ІМ.
- Конспект лекції.
 - *Методика ... 2002.* – С.42-48.
 - Гальскова Н.Д. ... *Вказ.праця.* – С.82-94.

Прочитайте запропоновані джерела. Випишіть компоненти змісту освіти і тлумачення основних понять з проблеми.

5. Принципи навчання ІМ.
- Конспект лекції.
 - *Методика ... 2002.* – С.12, 48-52.
 - Гальскова Н.Д. ... *Вказ. праця.* – С.73-82.
 - Ознайомтеся з літературою і заповніть таблицю.

Дидактичні принципи	Методичні принципи
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.
...	...

6. Методи і прийоми навчання ІМ.
- Конспект лекції.
 - *Методика ... 2002.* – С.12, 53-55.
 - Гальскова Н.Д. ... *Вказ.праця.* – С.94-104.
 - *Приемы обучения иностранному языку // Колесникова И., Долгина О. Англо-русский терминологический справочник по методике преподавания иностранных языков.* – Санкт-Петербург: "БЛИЦ", 2001. – С.121-133.

Уважно ознайомтеся з публікаціями і випишіть назви методів і прийомів навчання АМ. Уясніть різницю між "методичною системою", "методом" і "прийомом".

7. Засоби навчання ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.55-58.
- Гальскова Н.Д. ... Вказ.праця. – С.105-108.

Прочитайте рекомендовану літературу. Випишіть основні визначення понять. Заповніть таблицю.

Складники комплекту для вчителя	Складники комплекту для учня
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.
5.	5.
6.	6.
7.	7.
8.	8.
9.	9.
10.	10.
...	...

8. Програма з англійської мови для СНЗ.

- Николаева С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іншомовним мовленням// Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С.69-72.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова, 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2002. – 39 с.

Ознайомтеся з рекомендаціями Ради Європи щодо навчання ІМ. Охарактеризуйте рівень володіння іншомовним мовленням випускниками середньої школи, визначений програмою з англійської мови.

Ознайомтеся зі структурою програми. Випишіть формулювання цілей навчання ІМ, розкрийте зміст комунікативної компетенції. Охарактеризуйте загальну стратегію навчання ІМ – комунікативний підхід, розкрийте принципи комунікативно орієнтованого навчання ІМ.

9. Сучасні вимоги до підручника з ІМ. Навчально-методичні комплекси з АМ для середніх навчальних закладів. Базовий та альтернативні підручники.

- Методика ... 2002. – С.55-57.
- Шерстюк О.М. Як аналізувати сучасний підручник// Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 65-68.
- Бим И.Л., Афанасьева О.В., Радченко О.А. К проблеме оценивания современного учебника иностранного языка //ИЯШ. – 1999. – № 6. – С.13-17.
- Карп'юк О. Добрий день, Мері Поппінс //Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – №1-2. – С.76-82.
- Горець І., Щупак І. Ознайомити дитину з мовою //Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – №1-2. – С.82-88.
- Підручники англійської мови для 2-11 класів середньої школи.

Прочитайте рекомендовані публікації і випишіть вимоги до сучасного підручника з ІМ. Уясніть поняття “навчально-методичний комплекс /НМК/”; визначте призначення засобів навчання, що входять до такого комплексу.

10. Методичні концепції, закладені в сучасних підручниках англійської мови.

- Плахотник В.М. Навчання іноземних мов у середній школі: концепція та її реалізація// Іноземні мови. – 1995. – № . –С.9-12.
- Скляренко Н.К. та ін. English through Communication. Книжка для вчителя, 5 кл. – К.: Освіта, 1996. – С.3-8.
- Плахотник В.М. З опорою на рідну мову// Іноземні мови в навчальних закладах. – 2002. – №1-2. – С.98-104.

Ознайомтеся з методичними концепціями згаданих авторів. Порівняйте їх та висловіть свою думку щодо кожної з них.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте чинну програму з англійської мови для загальноосвітніх навчальних закладів і визначте, чи відповідає вона сучасним вимогам щодо її компонентного складу. Поставте знак “+” у відповідній колонці.

Розділ програми	Є	Немає
1	2	3
1. Цілі та завдання навчання		
2. Мовний матеріал		
3. Мовленнєвий матеріал		
4. Вимоги до рівня володіння мовленнєвими вміннями		
5. Зразки контрольних матеріалів для визначення рівня володіння ІМ		

2. Виберіть два підручники англійської мови для середньої школи. Проаналізуйте їх і визначте, чи відповідають вони основним вимогам до сучасного підручника з іноземної мови. Поряд з кожною вимогою поставте знаки:

+ відповідає

- не відповідає

0 відповідає частково

Вимога	Підручник № 1	Підручник № 2
1. Системність		
2. Комплексність		
3. Відповідність певній методичній системі		
4. Врахування особливостей етапу навчання		
5. Наступність матеріалів		
6. Врахування особливостей рідної мови		
7. Мовленнєва спрямованість навчального матеріалу		
8. Розподіл матеріалу для продуктивного і рецептивного засвоєння		
9. Достатня увага до формування граматичних, лексичних і фонетичних навичок		
10. Концентричне і циклічне розташування навчальних матеріалів		

Додаткова література*

- Бориско Н.Ф. Диалог культур и содержание материалов учебно-методического комплекса //Иноземні мови. – 1999. – № 2. – С.53-58.
- Европейский языковой портфель для старших классов общеобразовательных учреждений/ Состав.Н.Д.Гальскова, К.М.Ирисханова, Г.В.Стрелкова. – М.-Санкт-Петербург: МГЛУ-Златоуст, 2001. – 64с.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология: Учебник для вузов. – М.: Логос, 2000. – С. 41-124.
- Коваленко Ю.А. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 37-42.
- Корольова С.В. Виховний потенціал уроків іноземної мови в середній школі // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 5-9.
- Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка/ Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др.. – М.: Флинта-Наука, 2001. – С.20-59.
- Миролюбов А.А. Культуроведческая направленность в обучении иностранным языкам// ИЯШ. – 2001. – № 5. – С.11-14.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка/ Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – М.: Вышэйшая школа, 2001. – С.331-369.
- Николаева С.Ю. Рецензія на навчально-методичний комплекс з англійської мови "Cambridge English Worldwide" // Іноземні мови. – 2001. – № 2. – С. 50-57.
- Першикова О.О. З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі// Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С.16-19.
- Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. – Воронеж: Истоки, 1996. – 237с.
- Сафонова В.В. Культуроведение в системе современного языкового образования// ИЯШ. – 2001. – № 3. – С.17-24.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – 271с.
- Скляренко Н.К. Як навчати сьогодні іноземних мов (Концепція) // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 5-8.
- Тітова В.М. Вимоги до рівня володіння іноземною мовою випускниками середніх навчальних закладів // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 11-13.
- Хоменко О.В. Дослідження інтересів старших школярів у контексті змісту навчання англійської мови на старшому ступені школи // Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С. 3-6.
- Шерстюк О.М. Сучасні підходи щодо викладання іноземних мов // Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 65-67.
- Якушев М.Б. Научно обоснованные критерии анализа и оценки учебника иностранного языка // ИЯШ. – 2000. – № 1. – С. 16-23.
- A Common European Framework of Reference for Modern Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge Univ.Press, 2001. – 260 p.
- Cunningsworth A. Choosing your Coursebook. – Cambridge Univ. Press, 1995. – 154 p.
- Dubin F., Oлhstain E. Course Design. – Cambridge Univ. Press, 1991. – 194 p.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Kramsh C. Context and Culture in Language Teaching. – Oxford Univ.Press, 1996. – 295 p.
- Nunan D. The Learner-Centred Curriculum. – Cambridge Univ. Press, 1988. – P. 10–41.
- Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. – Oxford Univ.Press, 1996. – 582p.
- Tomalin B., Stempleski S. Cultural Awareness. – Oxford Univ.Press, 1996. – 160p.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу „Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 назвати компоненти системи навчання ІМ;
- 2 визначити основні риси комунікативного підходу до навчання ІМ;
- 3 описати цілі навчання ІМ у середній загальноосвітній школі;
- 4 назвати компоненти змісту навчання ІМ;
- 5 дати визначення термінів “комунікативна компетенція”, “мовна компетенція”, “мовленнєва компетенція”, “соціокультурна компетенція”;
- 6 пояснити поняття “сфера діяльності”, “тема”, “комунікативно-мовленнєва ситуація”, “комунікативний намір”;
- 7 назвати методичні принципи навчання ІМ;
- 8 навести приклади методів навчання;
- 9 навести приклади прийомів навчання;
- 10 назвати основні та допоміжні засоби навчання ІМ.

B. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем*.

1. Програма з англійської мови визначає
 - а) цілі навчання ІМ
 - б) методи та засоби навчання видів мовленнєвої діяльності
 - в) вимоги до мовленнєвих умінь учнів
 - г) обсяг мовного матеріалу
2. Розташуйте рівні володіння ІМ у порядку від нижчого до вищого.

а) рівень виживання	г) інтродуктивний рівень
б) рубіжний рівень	д) автономний рівень
в) компетентний рівень	е) просунутий рівень
3. Метою навчання ІМ є практичне оволодіння учнями мовленнєвими вміннями
 - а) на рівні комунікативної компетенції носія мови
 - б) на рівні, достатньому для спілкування в типових ситуаціях інтелектуальної та побутової сферах комунікації
 - в) на рівні, що забезпечує спілкування у сфері побутової комунікації
4. Комунікативна компетенція учня передбачає

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

- а) здійснення спілкування в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі
- б) засвоєння комунікативних функцій мовних та мовленнєвих засобів спілкування
- в) відбір навчального матеріалу відповідно до потреб учня
- г) врахування у спілкуванні національно-культурних особливостей і специфіки мовленнєвої поведінки носіїв мови

5. Співвіднесіть вид іншомовної компетенції зі змістом

1) мовленнєва компетенція	4) соціолінгвістична компетенція
2) мовна компетенція	5) дискурсивна компетенція
3) соціокультурна компетенція	6) стратегічна компетенція

- а) мовні знання та мовленнєві навички (лексичні, граматичні, фонетичні, орфографічні)
- б) уміння керувати своїм мовленням, дотримуючись відповідності темі, стилю, вимогам зв'язності, логічності тощо
- в) мовленнєві вміння в аудіюванні, говорінні, читанні та письмі
- г) знання національно-культурної специфіки мовленнєвої поведінки носіїв мови та вміння використовувати їх у спілкуванні
- д) уміння використовувати мовленнєві форми для вираження комунікативних намірів в ситуаціях соціокультурного контексту
- е) уміння підтримувати контакт із співрозмовником

6. Визначте особливості комунікативного підходу до навчання ІМ

- а) мова розглядається як основний засіб міжкультурного спілкування
- б) мета навчання – формування комунікативної компетенції
- в) мова вивчається через особисту діяльність учня
- г) на уроці домінують діяльнісно та інтелектуально орієнтовані вправи
- д) типовими завданнями є переклад та переказ навчальних текстів
- е) навчання видів мовленнєвої діяльності відбувається інтегровано і паралельно
- є) основними формами інтерактивності є групова та парна робота
- ж) учитель та учень – рівноправні суб'єкти навчального процесу
- з) помилки у мовленні учнів вважаються недопустимими
- і) рідна мова на уроці використовується виключно за необхідністю

7. Вимоги до усного мовлення учнів включають уміння спілкуватися в типових ситуаціях

- а) навчально-трудової сфери
- б) соціально-побутової сфери
- в) професійної сфери
- г) громадсько-політичної сфери
- д) культурної сфери

8. На кінець 12-го класу учні повинні уміти

- а) сприймати на слух нескладні ... пізнавальні тексти, радіо- і телепередачі, оголошення, рекламу, репортажі тривалістю звучання до ... хв. з розумінням основної інформації;
- б) робити усні ... повідомлення з теми обсягом не менше ... фраз;

- в) вести невідготовлену ... , групове обговорення (обсяг висловлювання – 14 реплік);
- г) читати нескладні автентичні тексти різних жанрів і стилів з розумінням ... змісту обсягом ... д.з. та переглянути текст чи декілька текстів з метою пошуку потрібної інформації;
- д) написати особистого листа, заповнити формуляр, ... , скласти план тексту, написати твір обсягом ... речень, реферат, есе.

9. Визначте основні дидактичні функції

- 1) книжки для вчителя
- 2) підручника
- 3) книжки для читання
- 4) фонограми
- 5) ТЗН
- 6) засобів зорової наочності
- 7) роздавального матеріалу
- 8) збірника фоновправ
 - а) управління діяльністю учнів
 - б) організація діяльності вчителя
 - в) забезпечення індивідуалізації навчання
 - г) створення умов для чуттєвого сприймання навчального матеріалу
 - д) інтенсифікація тренувальної роботи з навчальним матеріалом
 - е) демонстрація зразкового автентичного мовлення
 - є) забезпечення систематичного самостійного читання
 - ж) створення штучного іншомовного середовища

10. Розподіліть засоби навчання на три групи:

- 1) слухової наочності 2) зорової наочності 3) слухо-зорової наочності
- а) речі
- б) фонограми
- в) малюнки
- г) комп'ютерні програми
- д) схеми
- е) озвучені діафільми
- є) картки
- ж) таблиці
- з) жести
- и) кінофільми
- і) відеофільми
- ї) макети

В. Виконайте завдання.

- 1. Завдання 1, варіант 17 (с.10); завдання 1, варіант 2 (с.5) з посібника "Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах" /Кол. авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої та М.І.Солов'я. – К.: Ленвіт, 2002. – 356с.*

* Далі: "Контрольні завдання ..." 2002.

2. Поєднайте український термін з його англійським еквівалентом:

мета навчання	educational aim
комунікативний підхід	skills
освітня мета	activity
зміст навчання	aim/objective
мовна компетенція	principle
фонові знання	subject
комунікативний намір	communicative approach
принцип навчання	content
навички та вміння	authentic materials
метод навчання	language/linguistic competence
тема	syllabus
прийом навчання	function
засоби навчання	curriculum
підручник	method
технічні (аудіовізуальні) засоби навчання	teaching aids
навчальний план	background knowledge
автентичні матеріали	technique
завдання	course book
навчальна програма	audiovisual aids
навчальна дисципліна	topic

3. Поєднайте методичні категорії з відповідними компонентами системи навчання:

а) мета навчання	осмислення
б) зміст навчання	показ
в) метод навчання	пояснення
виховання в учнів культури спілкування	принцип активності
демонстрація	принцип комунікативності
залучення учнів до діалогу культур	принцип урахування рідної мови
комунікативно-мовленнєва ситуація	розвиток в учнів мовленнєвих здібностей
лінгвокраїнознавча компетенція	соціокультурна компетенція
мовленнєва компетенція	сфера спілкування
мовна компетенція	
навчальний матеріал	
ознайомлення	
організація вправлення	

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Ви ознайомилися з системою навчання англійської мови і зможете перевірити її під час своєї практичної діяльності. Пам'ятаєте?

The proof of the pudding is in the eating.

Тема: “Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування і система вправ для формування іншомовної комунікативної компетенції”

Мета: Набути теоретично обґрунтованого уявлення про мовленнєву діяльність та спілкування, про систему вправ для формування іншомовної комунікативної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з лінгвопсихологічною характеристикою мовленнєвої діяльності та спілкування, а також із класифікацією вправ, з вимогами до них і з поняттями “система”, “підсистема” та “група” вправ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - розрізняти види компетенцій, що входять до іншомовної комунікативної компетенції: мовну, мовленнєву і соціокультурну;
 - відрізняти мовленнєву навичку від мовленнєвого вміння;
 - визначати тип і вид вправи для формування навичок і вмінь іншомовного спілкування (формування іншомовної комунікативної компетенції);
 - аналізувати вправи з різних НМК з англійської мови за основними і додатковими критеріями їх класифікації.

Зміст теми

Поняття “мова”, “мовлення”, “мовленнєва діяльність”, “спілкування”. Компоненти мовленнєвої діяльності та її види. Мовленнєва дія як одиниця мовленнєвої діяльності.

Проблема навичок та вмінь мовлення у навчанні спілкування іноземною мовою. Поняття “мовленнєва навичка” і “мовленнєве вміння”. Якості мовленнєвої навички. Рецептивні та продуктивні вміння. Етапи формування навички. Основні уміння та навички мовлення. Поняття “іншомовна комунікативна компетенція” та її складники: мовна, мовленнєва та соціокультурна компетенції. Управа як засіб оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією. Класифікація вправ. Різні підходи до класифікації вправ. Критерії класифікації вправ. Типи і види вправ.

Поняття “вправа” і “система вправ”. Загальна система вправ та окремі системи вправ (для оволодіння основними видами мовленнєвої діяльності), підсистеми та групи вправ. Послідовність у виконанні вправ відповідно до етапів формування мовленнєвих навичок і вмінь.

Характеристика основних типів і видів вправ. Вимоги до вправ для формування мовленнєвих навичок і мовленнєвих умінь.

Аналіз вправ НМК з англійської мови.

Базова термінологія

вміння	skill
вміння комплексне (у певному виді мовленнєвої діяльності)	total/ global/macro-skill
вміння окреме (складник комплексного вміння)	part/ component/enabling skill

<p>вправа:</p> <p>двомовна (перекладна) для формування вміння для формування навички домашня класна комунікативна контрольна лабораторна одномовна письмова продуктивна репродуктивна рецептивна рецептивно-продуктивна рецептивно-репродуктивна тренувальна умовно-комунікативна</p> <p>усна</p> <p>завдання</p> <p>компетенція</p> <p>компетенція комунікативна</p> <p>компетенція мовленнєва</p> <p>компетенція мовна (лінгвістична)</p> <p>компетенція соціокультурна</p> <p>компетенція стратегічна</p> <p>комунікант</p> <p>комунікативний</p> <p>мова</p> <p>мовленнєва дія/ операція</p> <p>мовленнєва діяльність</p> <p>мовлення</p> <p>навичка</p> <p>продуктивні вміння</p> <p>рецептивні вміння</p> <p>спілкування/ комунікація</p>	<p>activity, technique / exercise:</p> <p>translation</p> <p>fluency activity</p> <p>accuracy exercise/ activity</p> <p>home</p> <p>class</p> <p>communicative (activity)</p> <p>assessment</p> <p>laboratory</p> <p>one-language</p> <p>written</p> <p>productive</p> <p>reproductive</p> <p>receptive</p> <p>receptive-productive</p> <p>receptive-reproductive</p> <p>guided practice</p> <p>precommunicative pseudocommunicative (activity)</p> <p>oral</p> <p>task/ assignment</p> <p>competence</p> <p>communicative competence</p> <p>speech competence</p> <p>linguistic competence</p> <p>socio-cultural competence</p> <p>strategic competence</p> <p>communicator</p> <p>communicative</p> <p>language</p> <p>speech procedure/operation</p> <p>speech activities</p> <p>speech</p> <p>sub-skill, linguistic/ accuracy skill</p> <p>production skills</p> <p>receptive skills</p> <p>communication</p>
---	---

Питання для опрацювання

1. Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.59-61.

Опрацювавши рекомендовані джерела, випишіть тлумачення основних понять з теми. Визначте види МД та її компоненти.

2. Проблема навичок і вмінь мовлення у навчанні ІМ; компонентний склад іншомовної комунікативної компетенції.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 40, 42-43; 61-63.

Ознайомтеся з рекомендованими джерелами. Випишіть тлумачення понять “навичка” і “вміння”. З’ясуйте якості мовленнєвої навички та етапи її формування. Визначте, якими іншомовними навичками та вміннями мають оволодіти учні середніх закладів освіти, які види компетенцій мають бути сформовані в учнів.

3. Поняття “вправа” і “структура вправи”.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.64-65.

Опрацювавши рекомендований матеріал, дайте визначення “вправи” і заповніть пропуски в таблиці.

Структура вправи	
Номер фази	Зміст фази
1	виконання завдання
2	
3	
4	

4. Класифікація вправ для навчання іноземних мов.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 65-69.
- Склярєнко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке. – К.: Рад. школа, 1988. – С. 11-15.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть типи вправ за основними критеріями, охарактеризуйте кожен з типів, звертаючи особливу увагу на різницю між некомунікативними (мовними), умовно-комунікативними (умовно-мовленнєвими) та комунікативними (мовленнєвими) вправами.

Поєднайте типи вправ з критерієм, за яким їх визначено.

Критерії	Типи вправ
Місце виконання	Рецептивні Репродуктивні Рецептивно-репродуктивні Продуктивні Рецептивно-продуктивні
Функція у навчальному процесі	Комунікативні (або мовленнєві) Умовно-комунікативні (або умовно-мовленнєві) Некомунікативні (або мовні)
Комунікативність	Усні Письмові
Участь рідної мови	Одномовні Двомовні (перекладні)
Спрямованість вправи на прийом або видачу інформації	Тренувальні Контрольні
Характер виконання	Класні Домашні Лабораторні

Поясніть різницю між "типом" і "видом" вправи. Поєднайте типи вправ з їх основними видами.

Типи вправ	Види вправ
Некомунікативні рецептивні	Заучування напам'ять (лексичних одиниць, речень, текстів); повторення (звуків, лексичних одиниць, речень); заміна/вставка лексичних одиниць; зміна граматичної форми, переклад; звуження та розширення речень, об'єднання простих речень у складне; складання речень; переказ тексту (відомого слухачам)
Умовно-комунікативні рецептивні	Сприйняття, впізнавання або розрізнення звуку, термінального тону, орфограми, графеми, лексичної одиниці, граматичної структури
Комунікативні рецептивні	Імітація зразка мовлення (ЗМ), підстановка у ЗМ, трансформація ЗМ, розширення ЗМ, завершення ЗМ, відповіді на запитання різних типів, переказ тексту (відомого слухачам, але від імені персонажа)
Некомунікативні репродуктивні	Переказ тексту (невідомого слухачам) Аудіювання або читання тексту з метою одержання інформації
Умовно-комунікативні репродуктивні	Об'єднання ЗМ (одноструктурних і різноструктурних) у понадфразову єдність, об'єднання ЗМ у діалогічні єдності: запитання-відповідь, запитання-контрзапитання, повідомлення-запитання, спонукання-згода/відмова, спонукання-запитання і т.п.
Комунікативні репродуктивні	Аудіювання або читання повідомлень, запитань, розпоряджень тощо на рівні фрази/ речення або групи речень
Комунікативні продуктивні	Повідомлення якогось факту (фактів), опис (погоди, квартири, людини), розповідь (про якісь події, факти), доказ (якихось положень, фактів і т.п.), бесіда (між учнем/учнями і вчителем, між двома учнями, групова), написання записки, листа, плану, тез, анотації і т.п.

5. Вимоги до вправ для навчання іншомовного спілкування.

- Конспект лекції.
- Склярєнко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь //Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 3-8.

Опрацювавши рекомендовані джерела, поясніть наступні вимоги до вправ:

- комунікативність,
- вмотивованість,
- новизна,
- культурологічна спрямованість,
- ступінь керованості.

Наведіть приклади:

- навчально-комунікативної ситуації,
- повністю/частково/мінімально керованої мовленнєвої дії,
- невербальних/вербальних опор.

Визначте, які з наведених нижче критеріїв оцінювання мовлення відносяться до основних (О), а які до додаткових (Д):

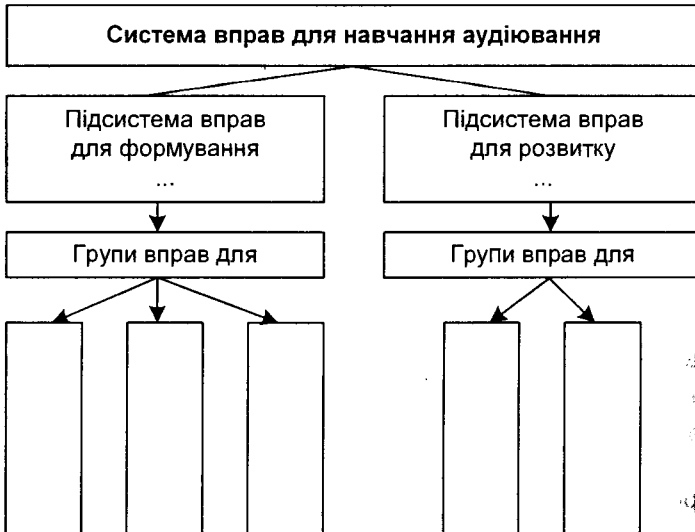
- правильність (враховуються усі мовні помилки) або відносна правильність мовлення (враховуються лише мовні помилки, що порушують процес комунікації);
- наявність у висловлюванні специфічних для діалогу/ монологу характерних рис та мовних і мовленнєвих засобів (наприклад, еліпсів, лаконічних відповідей на запитання, слів-заповнювачів мовчання – для діалогу, засобів міжфразового зв'язку, логічності й послідовності – для монологу);
- обсяг висловлювання (в репліках для діалогу, у фразах – для монологу);
- відповідність змісту висловлювання навчально-комунікативній ситуації;
- ініціативність мовленнєвих партнерів (для діалогу) або висловлювання свого ставлення до подій, про які йдеться, тощо (для монологу);
- темп мовлення, який дозволяє визначити швидкість реакції мовця, що свідчить про рівень автоматизованості мовленнєвих операцій;
- різноманітність діалогічних єдностей (для діалогу) та мовленнєвих зразків (для монологу);
- зверненість мовлення.

6. Система вправ та її структура.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.68-71.

Випишіть визначення поняття "система вправ" і компоненти загальної системи вправ.

Заповніть таблицю.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся із зразками аналізу вправ у підручниках англійської мови для середньої школи.

Зразок А

Вправа 86 (Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 6 класу середньої школи /Кол. авторів під керівн. Склярєнко Н.К. – К.: Освіта, 1997. – Цикл 2, п. 36. – С. 72-73).

Навчальна мета: формування мовної лексико-граматичної компетенції.

Тип: рецептивно-репродуктивна умовно-комунікативна.

Вид: трансформація зразка мовлення.

Структура: перша фаза – завдання, друга фаза – зразок виконання, третя фаза – виконання (у парах), четверта – контроль (з боку вчителя).

Зразок Б

Вправа 85 (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Захарова С.Л. Англійська мова: Підручник для 9 класу середньої школи. – К.: Освіта, 1997. – Цикл 3, урок 44. – С.62).

Навчальна мета: формування мовної граматичної компетенції.

Тип: рецептивно-репродуктивна некомунікативна.

Вид: розкриття дужок.

Структура: перша фаза – завдання, друга фаза (зразок виконання завдання) відсутня, третя фаза – виконання завдання (окремими учнями по черзі), четверта фаза – контроль (з боку вчителя).

Зразок В

Вправа 1. (Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 8 класу середньої школи /Кол. авторів під керівн. Склярєнко Н.К. – К.: Освіта, 2000. – Цикл 4, п. 3. – С. 187-188).

Навчальна мета: формування мовленнєвої компетенції в аудіюванні та соціокультурної компетенції.

Тип: рецептивна комунікативна.

Вид: аудіювання тексту з метою одержання нової інформації.

Структура: перша фаза – завдання, друга фаза (зразок виконання) відсутня, третя – виконання (всіма учнями одночасно), четверта фаза – контроль (з боку викладача – у вправах 2,3; самоконтроль за ключем – у вправі 4).

Зразок Г

Вправа 6. (Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 9 класу середньої школи /Кол. авторів під керівн. Склярєнко Н.К. – К.: Освіта, 2002. – Цикл 4, п. 2. – С. 199-200).

Навчальна мета: формування мовної лексико-орфографічної та соціокультурної компетенції.

Тип: рецептивно-репродуктивна некомунікативна вправа.

Вид: заміна дефініції однією лексичною одиницею (кросворд).

Структура: перша фаза – завдання, друга фаза (зразок виконання) відсутня, третя фаза – виконання (кожним учнем індивідуально), четверта фаза – контроль (самоконтроль за ключем, поданим на дошці або через графопроєктор на екран).

Зразок Д

Вправа 23. (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Захарова С.Л. Англійська мова: Підручник для 9 класу середньої школи: – К.: Освіта, 1997. – Цикл 2, урок 22. – С. 31).

Навчальна мета: формування мовленнєвої компетенції в говорінні (монологічне мовлення).

Тип: продуктивна комунікативна.

Вид: усне повідомлення певних фактів, подій.

Структура: перша фаза – завдання, друга фаза (зразок виконання) відсутня, третя фаза – виконання (окремими учнями по черзі), четверта фаза – контроль (з боку вчителя).

2. Проаналізуйте вказані нижче вправи *письмово*, вказавши навчальну мету вправи (на формування якої компетенції або яких компетенцій вона спрямована), тип вправи (за двома основними критеріями), вид вправи та її структуру. Скористайтеся зразками, поданими у завданні 1.
- 1) вправи 3, 4, 5, 6 з п.6 та вправи 4, 5, 6, 7, 8 з п.7 (Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 6 класу середньої школи /Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1997. – Цикл 1, п.2. – С. 30-36);
- 2) вправи 1 і 2, 4 і 5 з п.3 та вправи 2, 3, 4 з п.4 (Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 9 класу середньої школи /Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 2002. – Цикл 3. – С. 116-122);
- 3) вправи 8, 10, 12 з уроку 34 та вправи 19, 20, 25 з уроку 36 (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Захарова С.Л. Англійська мова: Підручник для 9 класу середньої школи: – К.: Освіта, 1996. – Цикл 3. – С. 47-50).

Додаткова література

- Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник /Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролюбов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка /Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С. 7-58; 383-401.
- Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1985. – С. 108-116; 152- 158.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк: ЛГПИ, 1998. – С. 129-142.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 74-102.
- Скалкін В.Л. Вправи з розвитку усного комунікативного мовлення. – К.: Рад. школа, 1978. – 128 с.
- Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1986. – С. 55-59.
- Littlewood W. Communicative Language Teaching. An introduction. – Cambridge Univ. Press. – 1991. – 108 p.
- Stern H.H. Fundamental Concepts of Language Teaching. – Oxford Univ. Press, 1996. – 582 p.
- Ur P.A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 19-33.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.
- Статті з журналу “Forum”.

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 дати визначення поняття "мовленнєва діяльність";
- 2 назвати основні компоненти мовленнєвої діяльності;
- 3 розрізняти види компетенцій, що входять до іншомовної комунікативної компетенції;
- 4 дати визначення поняття "мовленнєва навичка";
- 5 охарактеризувати якості мовленнєвої навички;
- 6 назвати етапи формування мовленнєвої навички;
- 7 визначити типи мовленнєвих умінь;
- 8 назвати фази іншомовної вправи;
- 9 назвати типи вправ за критерієм "комунікативність";
- 10 навести приклад умовно-комунікативної рецептивно-репродуктивної вправи;
- 11 навести приклад комунікативної продуктивної вправи.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. Визначте послідовність компонентів вправи
 - а) зразок виконання вправи
 - б) контроль виконання вправи
 - в) виконання вправи учнями
 - г) завдання-інструкція до вправи
2. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до рецептивної вправи
 - а) назвіть усі предмети, що є у класній кімнаті
 - б) послухайте речення, що виражають прохання та накази; підніміть руку, коли почуєте прохання
 - в) розкажіть гостям з Великої Британії про бібліотеку вашої школи
3. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до репродуктивної вправи
 - а) покажіть фото своєї мами (сестри, подруги) товаришу по парті та опишіть її зовнішність
 - б) послухайте лист, який я одержала від своєї подруги з Великої Британії; зверніть увагу, скількох членів сім'ї вона згадує
 - в) я скажу вам, що я хочу купити в магазині канцтоварів, а ви скажіть мені, що ви хочете купити там
4. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до продуктивної вправи
 - а) поясніть іноземцю, як пройти від головпоштамту до міськради
 - б) послухайте, що робить Хелен, і спитайте, чи робить її брат те ж саме
 - в) дайте відповіді на альтернативні запитання
5. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до рецептивно-репродуктивної вправи
 - а) розкажіть, що звичайно роблять і чого не роблять учні вранці
 - б) послухайте опис погоди і визначте номер малюнка, який відповідає описові

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- в) послухайте, що робила Хелен та її товариші на уроці французької мови; скажіть, що й ви робили те ж саме на уроці англійської мови
6. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до некомунікативної (мовної) вправи
- послухайте, як я називатиму предмети; виправте мене, якщо я не правий
 - прочитайте твердження; поставте до них загальні запитання
 - послухайте розповідь про маленького хлопчика; скажіть, чому він відмовився сам брати вишні
7. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до комунікативної (мовленнєвої) вправи
- послухайте запитання, повторіть їх за диктором, звертаючи увагу на інтонацію
 - прочитайте підписи під малюнками, виправте їх, якщо вони неправильні
 - прочитайте оповідання, скажіть, чи ви зробили б так само, як його герої
8. Знайдіть серед наведених завдання-інструкцію до умовно-комунікативної (умовно-мовленнєвої) вправи
- подивіться у вікно; я опишу погоду; заперечте мені, якщо моє твердження не відповідає дійсності
 - я називатиму I форму неправильних дієслів, назвіть II і III форми
 - розкажіть класу про свої літні канікули
9. Визначте тип вправи, що має таке завдання-інструкцію: "Подивіться на карту. Я буду описувати географічне положення Великої Британії. Погодьтеся зі мною, якщо я правий, і повторіть мої твердження".
- мовна рецептивно-репродуктивна
 - умовно-мовленнєва рецептивно-репродуктивна
 - мовленнєва продуктивна
10. Визначте тип вправи, що має таке завдання-інструкцію: "Послухайте оповідання про маленького англійського хлопчика і намалюйте предмет, що був причиною його сліз".
- некомунікативна (мовна) рецептивна
 - умовно-комунікативна (умовно-мовленнєва) рецептивна
 - комунікативна (мовленнєва) рецептивна

V. Виконайте завдання.

1. Завдання 2, варіант 1 (с.5); завдання 2, варіант 9 (с.8); завдання 2, варіант 13 (с.9); завдання 2, варіант 31 (с.15). (Контрольні завдання... 2002.)

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Ми впевнені, що ви оволоділи теоретичними основами МВІМ. Наступні теми мають більшу практичну спрямованість. У вас буде можливість реалізувати свої знання у практичних розробках.

Пам'ятаєте прислів'я: *Early start makes easy stages?*

Early start makes easy stages?

Тема: “Методика формування англомовної граматичної компетенції учнів”

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів граматичної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів англомовної граматичної компетенції.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз граматичних явищ англійської мови;
 - аналізувати прийоми і способи подачі активного і пасивного граматичного матеріалу та вправи, що рекомендуються для його засвоєння;
 - використовувати ефективні способи і прийоми формування граматичної компетенції учнів;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з навчання активного і пасивного граматичного матеріалу.

Зміст теми

Поняття іншомовної граматичної компетенції. Роль граматичних навичок у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування граматичної компетенції – формування граматичних навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Основні характеристики рецептивних і продуктивних граматичних навичок.

Активний і пасивний граматичні мінімуми. Граматична структура і зразок мовлення. Мовленнєва одиниця. Рівні мовленнєвих одиниць.

Основні етапи формування граматичної навички. Прийоми ознайомлення учнів з граматичними структурами активного і пасивного граматичного мінімуму. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами активного граматичного мінімуму. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами пасивного граматичного мінімуму.

Методика формування граматичної компетенції учнів на різних етапах навчання.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування граматичних навичок.

Базова термінологія

адаптація граматичних завдань	adaptation of grammar tasks
активний граматичний мінімум	active grammar minimum
граматична вправа	grammar task
граматична гра	grammar game
граматична компетенція	grammatical competence
граматична навичка	grammar habit/subskill/skill
граматична структура	grammatical structure
граматична форма	grammatical form
граматичне правило	grammar rule
граматичне явище	grammar phenomenon/item/exponent
граматичний матеріал	grammar material
критерії відбору граматики	criteria for selecting grammar
навчати граматики комунікативно	to teach grammar communicatively

ознайомлення з граматичним явищем
пасивний граматичний мінімум
принцип багатозначності
принцип моделювання
структурний підхід

grammar presentation technique
passive grammar minimum
principle of polysemy
principle of modelling
structural approach

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування граматичної компетенції учнів у початковій, основній і старшій школі.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.72-77.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12-ті класи // English Language and Culture. – № 29-30. – August 2001. – 37с.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте і запишіть визначення активного граматичного мінімуму (АГМ) і мету його засвоєння. Випишіть з програми по класах конкретний граматичний матеріал, який учень має засвоїти як рецептивно, так і продуктивно, тобто розпізнавати і розуміти при аудіюванні та читанні, а також вживати у процесі говоріння та письма.

2. Особливості навчання активного граматичного матеріалу.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.77-80.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть операції, що входять до репродуктивної граматичної навички, випишіть визначення понять “граматична структура” (ГС), “зразок мовлення”; порівняйте різні способи опису структури навчальної одиниці мовлення – за допомогою вербального правила, символів, геометричних фігур, схем, зразка мовлення. Поясніть принципи, якими має керуватися вчитель у роботі над АГМ.

3. Організація активного граматичного матеріалу в базовому та альтернативних підручниках англійської мови для середньої школи.

- Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Підручник англійської мови для 5 класу середньої школи. – К.: Освіта, 1994. – С. 164-178.
- English through Communication. Підручник для 5 класу середньої школи / Кол. авторів під керівн. Н.К.Скляренко. – К.: Освіта, 1996. – С. 375-412.
- Хоменко Е.Г. Граматичний коментар у підручнику для інтенсивного навчання англійської мови у 5 класі середньої школи //Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 18-20.

Опрацювавши вказані джерела, поясніть, як організовано граматичний матеріал у різних підручниках, випишіть із статті Е.Г. Хоменко основні положення, відповідно до яких подано граматичний матеріал у підручнику “English through Communication”.

4. Процес навчання активного граматичного матеріалу.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.80-86.
- Гапонова С.В. Планування граматичного етапу уроку іноземної мови// Іноземні мови. – 1997. – № 3. – С.6-10.
- Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь// Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С.3-7.

- Wingate J. 10 Ways to ... Revive a Lesson // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 21.
- In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002. – Н02а "Grammar Presentation Techniques".

Розкрийте методику ознайомлення учнів з новою граматичною структурою (ГС), що належить до АГМ. Запишіть приклади і назви видів вправ, які виконуються на етапі автоматизації дій учнів на рівні фрази (вправи I групи) та понадфразової єдності (вправи II групи).

5. Особливості навчання пасивного граматичного матеріалу.
- Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.72-73.
 - Чинні програми середніх загальноосвітніх шкіл. Іноземні мови. 2-12 кл. Розділ "Мовна компетенція".

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте і запишіть визначення пасивного граматичного мінімуму (ПГМ) і мету його засвоєння. Випишіть з програми по класах конкретний граматичний матеріал, який учень має засвоїти лише рецептивно, тобто розпізнавати і розуміти при читанні.

6. Ознайомлення учнів з граматичними структурами ПГМ.
- Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.86-89.
 - Визначте прийоми ознайомлення учнів з граматичними структурами ПГМ.

7. Автоматизація дій учнів з граматичними структурами ПГМ.
- Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.90-92.

Запишіть приклади некомунікативних рецептивних вправ та умовно-комунікативних вправ для перевірки розуміння граматичних структур ПГМ.

8. Використання технічних засобів у навчанні граматики.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие/ Е.А. Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С.283-303.
 - Грачева Н.П. О комплексном использовании средств наглядности в овладении грамматической стороной устной речи // ИЯШ. – 1991. – № 1. – С.26-30.
 - Горчев Ю.А. Лингафонный практикум по английскому языку для 5 класса: Пособие для учителя. – М.: Просвещение, 1984. – С.3-22, С.186-197.
 - Москалец О.О. Возможности комп'ютерного посібника AZAR Interactive для організації позааудиторної роботи першокурсників мовного вищого закладу освіти// Іноземні мови. – 2001. – № 4. – С.35-38.

Опрацювавши вказані джерела, визначте режими роботи в лінгафонному кабінеті та комп'ютерні програми, які доцільно використовувати у процесі навчання граматичного матеріалу; проаналізуйте можливості комп'ютерного посібника AZAR Interactive для самостійної роботи учнів старших класів з удосконалення граматичної навички.

Випишіть етапи роботи над граматичною темою і 4-5 фоновправ на автоматизацію дій учнів у вживанні граматичної структури видочасової форми Future Simple.

Практичні завдання

- Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання:
 - Активного граматичного матеріалу на засвоєння ГС видочасової форми Present Simple (третя особа однини у стверджувальній формі);
 - Пасивного граматичного матеріалу для розпізнавання функцій безособових форм дієслова у реченні.
- Будьте готові продемонструвати фрагменти, з якими ви ознайомилися, на практичному занятті.
- На основі поданих зразків розробіть власні фрагменти уроків з навчання:
 - Активного граматичного матеріалу для засвоєння ГС видочасової форми Past Simple (всі особи однини у стверджувальній формі).
 - Пасивного граматичного матеріалу для розпізнавання функцій інфінітива у реченні.
- Будьте готові продемонструвати свої фрагменти на практичному занятті.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ З НАВЧАННЯ АКТИВНОГО ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ для засвоєння ГС видочасової форми Present Simple (третя особа однини у стверджувальній формі)

Фрагмент 1

Мета: Ознайомити учнів із функцією та звуковою формою дієслів у третій особі однини Present Simple (стверджувальна форма).

Методичні зауваження: Фрагменти уроків, що подаються нижче, базуються на тому, що на попередніх уроках англійської мови учні мали навчитися вживати у мовленні на понадфразовому рівні ГС видочасової форми Present Simple для всіх осіб однини і множини, крім третьої особи однини.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Розучування вірша з дієсловами у третій особі однини Present Simple. Прийом 1: Слухання вірша у виконанні вчителя.</p>	<p>T: Dear boys and girls, today you'll learn how to say what your brother, sister or a friend does every day, every morning, usually, often, sometimes, always. But first listen to the poem about a little tortoise and his usual actions.</p> <p>T (читає вірш напам'ять, наголошує на дієслові у третій особі однини Present Simple і пояснює незнайомі для учнів слова):</p> <p>There is a little tortoise, He lives in a box, He swims in the pond, He climbs on the rock, He catches the mosquito, He catches the flea. He catches the spider, But he cannot catch me!</p>

Приєм 2: Повторення кожного рядка вірша за вчителем.

Приєм 3: Називання дій, що виконує черепаха.

Приєм 4: Декламування учнями вірша з опорою на схему.

T: Let's learn this poem by heart. First, I'll say each line and you'll repeat after me.

T: There is a little tortoise.

Cl: There is a little tortoise.

T: He lives in a box.

Cl: He lives in a box. Etc.

T: Now say what the tortoise usually does.

P₁ He lives ...

P₂ He swims ... Etc.

T: Now try to recite the poem. Look at the scheme which will help you. (Схема пред'являється на плакаті або на дощці)

Зразок схеми

There is a little tortoise, He in a box, He in the pond, He on the rock, He the mosquito, He the flea. He the spider, But he cannot catch me!

Етап 2.

Ознайомлення учнів із функцією та звуковою формою дієслів у третій особі однини Present Simple (стверджувальна форма).

Приєм 1: Активне слухання фонограми – "розповіді Піноккіо".

Приєм 2: Переклад речень на українську мову.

Приєм 3: Гра на розрізнення вимови закінчень у дієсловах третьої особи однини Present Simple (стверджувальна форма).

T: Now listen to Pinocchio's story about Malvina's working day. Pay attention to what Malvina does every day.

Pinocchio: Hello, girls and boys. Today I want to tell you about my and Malvina's day. Listen to me carefully. Note the endings of the verbs when I speak about Malvina's actions. I get up at 10 o'clock. Malvina **gets** up at seven. I don't wash my face and hands. Malvina **washes** her face and hands every morning. I have breakfast in the afternoon. Malvina **has** breakfast in the morning. She **has** dinner in the afternoon. I don't go to school every day. Malvina **goes** to school every day. I play football at four o'clock. Malvina **plays** the piano at four o'clock, then she **does** her homework. I don't read books. Malvina **reads** books every day. She **likes** to read books. I watch TV every day. Malvina **watches** TV in the evening. I go to bed at twelve o'clock. Malvina **goes** to bed at ten o'clock.

T: Listen to my statements and translate them into Ukrainian. Now begin.

T: Malvina washes her face and hands every morning.

P₁: Мальвіна вмивається кожного ранку.

T: Malvina goes to school every day.

P₂: Мальвіна ходить до школи кожного дня.

T: Ви, звичайно, помітили, що коли Піноккіо розповідав про дії, які виконує Мальвіна регулярно, кожного дня, то в дієсловах були різні закінчення: вони звучали як [s], [z] або [ɪz]. Я знову промовлятиму ці дієслова. У вас є картки. Якщо ви почуєте звук [s] наприкінці слова, покажіть мені картку ; якщо почуєте [z], покажіть ; якщо почуєте [ɪz], покажіть .

T: reads

Pupils: показують картку

T: likes

	Pupils: показують картку ■ T: washes Pupils: показують картку ◆
--	--

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів правильно вимовляти закінчення **-s (-es)** у дієсловах третьої особи однини Present Simple (стверджувальна форма).

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Тренування вимови закінчень у дієсловах третьої особи однини Present Simple (стверджувальна форма).</p> <p>Прийом 1: Бесіда, спрямована на пояснення правил вимови закінчень у дієсловах третьої особи однини.</p> <p>Прийом 2: Хорове повторення дієслів у третій особі однини Present Simple за диктором.</p> <p>Прийом 3: Гра з м'ячем на тренування вимови закінчень у дієсловах третьої особи однини Present Simple.</p>	<p>T: Ви вже знаєте, любі діти, що коли Піноккіо розповідав про дії Мальвіні, то в дієсловах закінчення звучали по-різному: як [s], [z] або [ɪz]. Після яких звуків, на вашу думку, ми чуємо [s] наприкінці дієслів, що називали дії Мальвіні? Ще раз нагадаю вам такі дієслова: get – gets, like – likes, etc.</p> <p>P₁: Я вважаю, що [s] ми чуємо після глухих приголосних.</p> <p>T: У яких випадках ми чуємо [z]? Наприклад: read – reads, play – plays, etc.</p> <p>P₂: Після дзвінких приголосних та голосних.</p> <p>T: Коли ми чуємо [ɪz]? Наприклад: wash – washes, watch – watches, dress – dresses etc.</p> <p>P₃: Після шиплячих та звуків [s], [z].</p> <p>T: Now listen to the speaker and say after him each verb in unison. Sp.: likes Pupils: likes Sp: washes Pupils: washes. Etc.</p> <p>T: We'll play with a ball. I'll throw a ball to one of you and pronounce a verb without any ending. You should catch the ball and throw it back to me pronouncing the verb with the ending [s], [z] or [ɪz]. T (<i>throws the ball</i>): wash P₁ (<i>catches the ball and throws it back</i>): washes. Etc.</p>

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів вживати ГС видочасової форми Present Simple (третя особа однини, стверджувальна форма) у говорінні на понадфразовому рівні.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Автоматизація дій учнів у вживанні дієслів третьої особи однини Present Simple на рівні фрази.</p> <p>Прийом: Індивідуальні висловлювання учнів на рівні</p>	<p>T: Meet Henry White. He's a schoolboy from Brighton, England. Henry will tell you what his teacher usually does at their French lessons. Tell Henry that your teacher does the same at your English lessons if it is really so.</p> <p>Henry: Our French teacher usually asks questions at the beginning of the lesson.</p> <p>P₁: Our English teacher usually asks questions at the beginning of the lesson too.</p> <p>Henry: Our French teacher always speaks French to us.</p> <p>P₂: Our English teacher always speaks English to us.</p>

<p>фрази: 1) Імітація зразка мовлення.2) Трансформація зразка мовлення.</p>	<p>Henry: Our French teacher often tells us stories. P₃: Our English teacher often tells us stories too. Etc. T: Your deskmate will inform you in a whisper about his or her daily activities. And you will comment on what your deskmate does every day. Don't forget to add endings [s], [z] or [ɪz] to the verbs. P₁ (<i>in a whisper</i>): I get up at seven o'clock. P₂: He gets up at seven o'clock. P₃ (<i>in a whisper</i>): I go to school every day. P₄: He goes to school every day. P₅ (<i>in a whisper</i>): I play volleyball in the afternoon. P₆: He plays volleyball in the afternoon.</p>
<p>Етап 2. Автоматизація дій учнів з новою граматичною структурою на рівні понадфразової єдності. Прийом 1: Індивідуальні висловлювання учнів – обсяг дві фрази. Прийом 2: Індивідуальні висловлювання учнів – обсяг три-чотири фрази.</p>	<p>T: Tell your classmates what you do and what your mother or father does in the morning. P₁: I get up at seven o'clock. But my mother gets up at six. P₂: I usually do my morning exercises. My father does his morning exercises too. P₃: I go to school at eight o'clock. My father goes to work at half past seven. Etc. T: Tell your classmates what each member of your family does in the morning, in the afternoon or in the evening. P₁: My mother gets up at six o'clock. She usually cooks breakfast in the morning. My father gets up at six o'clock too. He helps mother cook breakfast. P₂: In the afternoon I come home from school. My sister comes from school at the same time. We have our dinner at three o'clock. Then my sister does her homework. P₃: In the evening my father usually reads newspapers or watches TV. My younger brother likes to play computer games. And my sister usually reads books in the evening.</p>

Фрагмент 4

Мета: Навчити учнів правильно писати дієслова у третій особі однини Present Simple з урахуванням особливостей правопису при додаванні до дієслів закінчення **-s** або **-es**.
Навчити учнів самостійно користуватися граматичним коментарем у підручнику.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Оволодіння правописом та правилами утворення стверджувальної форми дієслів у третій особі</p>	<p>T: Любі друзі! Ви вже знаєте, щоб передати дію, яка відбувається постійно, регулярно, часто, в англійській мові вживається Present Simple – простий теперішній час. На попередньому уроці ви вживали дієслова у третій особі однини Present Simple усно. Сьогодні ми навчимося з вами правильно писати такі дієслова</p>

однини Present Simple.

Прийом 1: Читання учнями про себе правил утворення стверджувальної форми дієслів у третій особі однини Present Simple.

Прийом 2: Коментування учнями особливостей правопису та вимови стверджувальної форми дієслів третьої особи однини Present Simple.

спостерігаючи правила утворення стверджувальної форми дієслів у третій особі однини Present Simple.

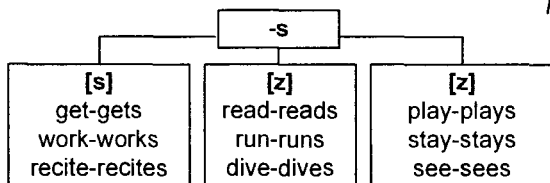
Зараз відкрийте Граматичний коментар* на сторінці 398, ознайомтеся з правилами утворення стверджувальної форми дієслів у третій особі однини Present Simple і будьте готові прокоментувати подані на дошці таблиці.

T: Скажіть, будь-ласка, як утворюється стверджувальна форма дієслів третьої особи однини Present Simple?

P₁: Стверджувальна форма дієслів третьої особи однини Present Simple утворюється додаванням закінчення **-s** або **-es** до основної форми дієслова.

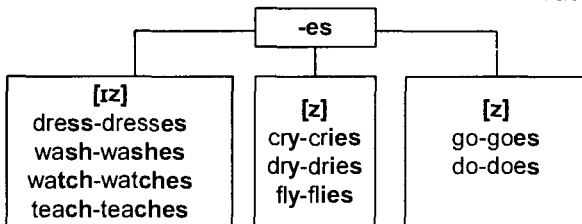
T: Зараз уважно подивіться на таблиці та проаналізуйте особливості правопису і вимови, які спостерігаються при додаванні закінчення **-s** або **-es** до основи дієслова.

Таблиця 1

P₁: Закінчення **-s** додається до більшості дієслів і вимовляється як [s] після глухих приголосних і як [z] після дзвінких приголосних та голосних. Кінцева німа буква **e** перед закінченням **-s** зберігається і на його вимову не впливає.

Таблиця 2

P₂: Закінчення **-es** додається до дієслів, що закінчуються на буквосполучення **-ch**, **-ss**, **-sh**, **-tch**, **-y** і вимовляється як [ɪz].

P₃: Закінчення **-es** додається до дієслів, що закінчуються на **-y**, якщо цій букві передує приголосна. Буква **y** перед **-es** змінюється на **i**. Закінчення **-es** у цих випадках вимовляється як [z].

P₄: Закінчення **-es** додається до дієслів **go**, **do**. Дієслово **goes** вимовляється як [gouz], а **does** як [dɒz].

T: Любі діти, запам'ятайте, що з дієсловами у Present Simple вживаються такі обставини часу:

* Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 5 класу середньої школи/ Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – С.398-399.

every day/week/month	кожного дня/тижня/місяця
always	завжди, постійно
usually	звичайно
often	часто
sometimes	іноколи
never	ніколи

Приєм 3: Гра на засвоєння особливостей правопису та вимови стверджувальної форми дієслів третьої особи однини Present Simple.

T: We're going to play. A pupil of each team is to take one card with a verb, read the verb and place it according to the verb ending and its pronunciation. For every correct placing the team gets one point. Let's start. Наприклад.

-s [s]	-s [z]	-es [z]	-es [ɪz]
gets	reads	cries	dresses
.....
.....
.....

Дієслова, які подаються на картках: gets, reads, stands, watches, dives, does, works, plays, lives, washes, goes, sleeps, writes, likes, cleans, brushes, answers, asks, dresses, sings, recites, comes, finds, sits, runs, skates, swims, cries, sees, etc.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ З НАВЧАННЯ ПАСИВНОГО ГРАМАТИЧНОГО МАТЕРІАЛУ для розпізнавання функцій безособових форм дієслова

Фрагмент 1

Мета: Ознайомити учнів з функціями безособових форм дієслова у реченні.

Методичні зауваження: При вивченні безособових форм дієслова важливим є не назва тієї чи іншої форми, а її функція у реченні та способи передачі змісту рідною мовою учнів. У фрагментах розглядаються лише прості форми дієприкметника теперішнього часу, минулого часу та герундія.

Етап. Приєм.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Ознайомлення з функціями, які виконують у реченні безособові форми дієслова.</p> <p>Приєм 1: Переклад на українську мову прикладів, наведених у таблиці А, та визначення,</p>	<p>T: Друзі! Сьогодні ми познайомимося з функціями, які виконують безособові форми дієслова у реченні. Спочатку перекладемо на українську мову приклади, наведені в таблиці А, та визначимо, яка саме безособова форма ілюструється в цих прикладах та які функції в реченні вона виконує. Так. Це дієприкметники минулого часу або третя форма дієслова. У таблиці ця форма позначена V-ed.</p> <p>(Працюючи з таблицею, вчитель спочатку показує її ліву частину – приклади, пропонує учням перекласти речення на українську мову і лише після обговорення представляє всю таблицю).</p>

які функції у реченні виконує Past Participle.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці А.

Приєм 2: Переклад на українську мову прикладів, наведених у таблиці Б, та визначення, які функції у реченні виконують Present Participle і Gerund.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Відповідь на це питання можна знайти в таблиці Б.

Таблиця А

Функції V-ed (дієприкметника минулого часу) в реченні

Приклади	Функція	V-en перекладається на українську мову
You are the winners of the competition "What Do You Know about Great Britain?" organized by the British Council. <i>A watched pot never boils.</i>	Означення	Дієприкметником минулого часу або підрядним означальним реченням
The financial and business centre of London is called the City. It has been a busy day. I've enjoyed every minute of it.	Частина простого присудка	Дієсловом в особовій формі
The shop is closed .	Частина складеного присудка	Дієприкметником минулого часу
Though wounded the soldier did not leave the battlefield.	Обставина	Підрядним реченням або дієприкметником минулого часу

Т: Форма дієслова – V-ing може бути дієприкметником теперішнього часу – Present Participle – та герундієм – Gerund. Present Participle (так само як і Past Participle) має ознаки дієслова та прикметника. Маючи однакову форму, Present Participle та Gerund розрізняються за своїми функціями в реченні.

Таблиця Б

Функції V-ing (дієприкметника теперішнього часу або герундія) у реченні

Приклади	Функція	V-ing перекладається на українську мову	V-ing називається
<i>Crossing</i> the English Channel took them six hours.	Підмет	Іменником	Gerund
Clean hands want no <i>washing</i> .	Додаток	Інфінітивом або іменником	Gerund
Do you know the man <i>reading</i> a newspaper?	Означення	Підрядним означальним реченням	Present Participle (V-ing без прийменника)
I don't like his manner of <i>reading</i> .	Означення	Інфінітивом	Gerund (V-ing з прийменником)
<i>Reading</i> aloud every day you improve your pronunciation.	Обставина	Дієприслівником або іменником	Present Participle (V-ing без прийменника)
We enrich our knowledge by <i>reading</i> books.	Обставина	Дієприслівником або іменником	Gerund (V-ing з прийменником)
We've been <i>looking</i> forward to this journey since April.	Частина простого присудка	Дієсловом в особовій формі	Present Participle
Father is <i>reading</i> a book.	Частина складеного присудка	Іменником або інфінітивом	Gerund

Висновок: Функції підмета, додатка і частини іменного складеного присудка виконує лише **Gerund**, функцію частини простого присудка може виконувати лише **Present Participle**; обидві неособові форми можуть виконувати функції означення та обставини, але **Present Participle** вживається тут без прийменника, а **Gerund** – з прийменником.

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів розпізнавати функції безособових форм дієслова у реченні та правильно передавати ці форми рідною мовою.

Етап. Прийом.	Зміст роботи								
<p>Етап 1. Автоматизація дій учнів з розпізнавання функцій V-en та V-ing у реченні. Прийом: Аналіз функцій V-en та V-ing у реченні.</p>	<p>T: Read the following sentences from the text "The Tower of London" and analyse the verbals (they are underlined) filling in the chart below:</p> <table border="1" data-bbox="322 459 1087 558"> <thead> <tr> <th data-bbox="322 459 399 518">№</th> <th data-bbox="399 459 590 518">The form of the verb</th> <th data-bbox="590 459 854 518">Its function in the sentence</th> <th data-bbox="854 459 1087 518">The name of the verbal</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="322 518 399 558">1.</td> <td data-bbox="399 518 590 558">The 3-rd form</td> <td data-bbox="590 518 854 558">A part of the predicate</td> <td data-bbox="854 518 1087 558">Past Participle</td> </tr> </tbody> </table> <p>In 1066 William, Duke of Normandy, was crowned (1) King of England. At once he ordered the building of fortifications to protect London. One of the castles was built (2) in the south-east of the city walls. When the Chief Yeoman Warder, carrying (3) a lantern and the keys, and four guardsmen armed (4) with rifles, approach the Bloody Tower, the sentry cries, "Halt". Then the Chief Warder walks and hands the keys to the Resident Governor for safe keeping (5) until the morning. In the Jewel House the Crown Jewels are kept (6). The collection includes Saint Edward's Crown, used (7) for the coronation ceremony, and the Imperial State Crown, containing (8) 3,000 precious jewels.</p>	№	The form of the verb	Its function in the sentence	The name of the verbal	1.	The 3-rd form	A part of the predicate	Past Participle
№	The form of the verb	Its function in the sentence	The name of the verbal						
1.	The 3-rd form	A part of the predicate	Past Participle						
<p>Етап 2. Автоматизація дій учнів з розпізнавання функцій V-en та V-ing у тексті. Прийом: Читання тексту учнями, знаходження вказаних форм та визначення їх функцій у реченні; частковий переклад речень з V-en та V-ing з метою перевірки вмінь учнів передавати ці форми рідною мовою.</p>	<p>T: Read the text about old canals in Wales. Find the sentences with V-en and V-ing. Translate them into Ukrainian, define their function in the sentence.</p> <p>Canals, often fallen into disuse and neglected for decades, are now becoming centres of great activity, with volunteers spending their time restoring them. The Montgomeryshire Canal, considered the most beautiful in Southern Britain, was part of a grand scheme to link the rivers Mersey and Severn. Work began in the 1770's and was completed in 1821. It was used to carry coal, lime, and food-stuffs through Welshpool to the Upper Severn Valley. Within living memory it was a busy waterway, but a long decline led to the canal's closure in 1944.</p> <p>But over the last 20 years great effort has been made by volunteers and local organizations in bringing the marvel of 18th century engineering back to life. Some stretches are now reopened for use, narrow boats and canoes are able to use most of the waterway. To help preserve the variety of wildlife, nature reserves have been created.</p> <p>(From "Focus on Montgomeryshire")</p>								

Додаткова література*

- Ветохов А.М. Причина забывания лексико-грамматического материала в средних и старших классах // Иноземні мови. – 2000. – №3. – С.9-10.
- Вишневецький О.І. Підстановчі вправи з англійської мови. – К.: Радян.школа, 1979. – 144 с.
- Гапонова С.В. Планування граматичного етапу уроку іноземної мови // Иноземні мови. – 1997. – №3. – С.6-10.
- Грачева Н.П. О комплексном использовании средств наглядности в овладении грамматической стороной устной речи // ИЯШ. – 1991. – №1. – С.26-30.
- Завьялова А.Г. Ситуативное обучение Present Continuous на начальном этапе овладения английским языком//ИЯШ. – 1990. – №3. – С. 14-17.
- Киреева Н.А. Обучение употреблению грамматических структур в Present Progressive Tense в устной речи // Иноземні мови. – 2001. – №1. – С.12-13.
- Колкер Я.М., Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку. – М.: Академия, 2000. – С.156-159.
- Кочетова Л.А. Формирование грамматических навыков устной речи в условиях учебного общения // ИЯШ. – 1989. – №4. – С.79-82.
- Куклина С.С. Коллективная учебная деятельность в группе на этапе формирования навыков иноязычного общения. // ИЯШ. – 1998. – №5. – С. 11-17.
- Никитенко З.Н. Технология обучения грамматике в курсе английского языка для детей 6-ти лет в 1 классе средней школы // ИЯШ. – 1992. – №5-6. – С.39-46.
- Ніцецька О.М. Методика навчання граматичного матеріалу на середньому ступені у підручнику English through Communication // Иноземні мови. – 1997. – №4. – С.20-23.
- Панова Л.С. Обучение иностранному языку в школе. – К.: Радян.школа, 1989. – С. 19-41.
- Пассов Е.И. Условно-речевые упражнения для формирования грамматических навыков. – М.: Просвещение, 1978. – 128 с.
- Поспелова М.Д. Обучение условным предложениям на уроках английского языка в старших классах // ИЯШ. – 2001. – №1. – С.16-20.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С.74-88.
- Скляренко Н.К. Методична розробка з навчання видо-часової форми Present Perfect Continuous // Иноземні мови. – 2000. – №2. – С.48-50.
- Скляренко Н.К. Навчання граматичних структур англійської мови в школі. – К.: Радян.школа., 1982. – 104 с.
- Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмій // Иноземні мови. – 1999. – №3. – С.3-7.
- Скляренко Н.К., Ніцецька О.М. Особливості навчання граматичного матеріалу на середньому ступені у підручнику "English through Communication" // Иноземні мови. – 1997. – №1. – С.31-34.
- Соковых А.П., Малишевская Л.П. Использование учебных правил при формировании грамматических навыков // Коммуникативность обучения – в практику школы. – М.: Просвещение, 1985. – С. 64-72.
- Хоменко Е.Г. Граматичний коментар у підручнику для інтенсивного навчання англійської мови у 5 класі середньої школи // Иноземні мови. – 1995. – №2. – С. 18-20.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Цетлин В.С. Как обучать грамматически правильной речи // ИЯШ. – 1998. – № 1. – С. 18-23.
- Batstone R. Grammar. – Oxford Univ.Press, 1995. – 148 p.
- Celce-Murcia M. Techniques and Resources in Teaching Grammar. – Oxford Univ.Press, 1988. – 190p.
- Chen T. In Search of an Effective Grammar Teaching Model // Forum. – 1995. – #3. – Vol.33. – P.58-60.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 148-160.

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін “граматична компетенція”;
- 2 дати англійський еквівалент терміна “граматична компетенція”;
- 3 пояснити значення поняття “граматичний мінімум”;
- 4 визначити різницю між активним і пасивним граматичними мінімумами;
- 5 дати визначення граматичної мовленнєвої навички;
- 6 розкрити різницю між репродуктивною і рецептивною граматичною навичкою;
- 7 навести приклади граматичної структури і зразка мовлення;
- 8 навести приклади вербального правила, моделі-схеми і мовленнєвого зразка;
- 9 навести приклади вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами АГМ;
- 10 навести приклади вправ для автоматизації дій учнів з граматичними структурами ПГМ.

Б. Виконайте тест з теми “Навчання активного граматичного мінімуму”.

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її (наприклад, 1-а, 1-б чи 1-в). Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. Завданням навчання граматики у школі є
 - а) забезпечити учням систематичні знання з граматики ІМ
 - б) сформувати лише репродуктивні граматичні навички
 - в) сформувати репродуктивні й рецептивні граматичні навички
2. У середній загальноосвітній школі вивчають
 - а) усі граматичні явища даної ІМ
 - б) граматичні явища, відібрані до шкільного граматичного мінімуму
 - в) граматичні явища, які зустрічаються в текстах
3. До активного граматичного мінімуму (АГМ) входять
 - а) граматичні явища, які необхідно розпізнавати й розуміти в текстах при читанні
 - б) граматичні явища, які учень має вживати в говорінні і писемному мовленні та розуміти при читанні та аудіюванні
 - в) граматичні явища, що використовуються лише в усному мовленні
4. Сформованість репродуктивної граматичної навички характеризується вміннями:
 - а) вживати граматичну структуру у відповідності до ситуації мовлення
 - б) розпізнавати граматичну структуру у процесі читання
 - в) сприймати граматичну структуру у процесі аудіювання

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

5. АГМ у середній загальноосвітній школі засвоюється
 - а) на першому етапі (5-6 класи) основної школи
 - б) у 5-9 класах основної школи
 - в) у старшій школі (10-12 класи)
6. Новий активний граматичний матеріал раціонально пред'являти
 - а) у письмовому тексті
 - б) в окремих реченнях
 - в) в ситуаціях мовлення
7. Для засвоєння АГМ слід найширше використовувати вправи
 - а) мовні
 - б) умовно-мовленнєві
 - в) мовленнєві
8. Визначте раціональну послідовність вказаних видів вправ для засвоєння ГС, що належать до АГМ
 - а) вправа на імітацію зразка мовлення (ЗМ)
 - б) вправа на завершення ЗМ
 - в) вправа на підстановку у ЗМ
9. Виберіть комунікативно спрямовану інструкцію до вправи на засвоєння питальної форми дієслова
 - а) зробіть подані речення питальними
 - б) вставте необхідне допоміжне дієслово
 - в) спитайте свого товариша, чи виконав він дії, які я називав
10. Виберіть комунікативно спрямовану інструкцію до вправи на засвоєння заперечної форми дієслова
 - а) виправте мене, якщо я не правий
 - б) вставте заперечення там, де необхідно
 - в) зробіть подані речення заперечними

V. Виконайте тест з теми "Навчання пасивного граматичного мінімуму".

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її (наприклад, 1-а, 1-б чи 1-в). Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. До ПГМ входять
 - а) граматичні явища, які необхідно розпізнавати й розуміти в текстах при читанні та аудіюванні
 - б) граматичні явища, що використовуються в усному мовленні і читанні
 - в) граматичні явища, що використовуються лише в усному мовленні
2. Метою навчання ПГМ у школі є
 - а) знання граматичних явищ, які вживаються лише в писемному мовленні
 - б) формування рецептивних граматичних навичок
 - в) формування репродуктивних граматичних навичок
3. Сформованість рецептивної граматичної навички означає
 - а) вживання граматичної структури у мовленні
 - б) оформлення (усне чи письмове) ГС відповідно до норм даної мови

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- в) розпізнавання граматичних форм та співвіднесення їх з певним значенням у процесі читання або аудіювання
4. Методика навчання активного й пасивного граматичних мінімумів
- зовсім не різняться
 - різняться несуттєво
 - різняться суттєво
5. Новий пасивний граматичний матеріал доцільно пред'являти учням
- в ситуаціях мовлення
 - у структурних групах
 - в таблицях або письмових мікротекстах
6. Раціональним способом пояснення граматичних явищ, що входять до ПГМ, є
- описові правила
 - правила-інструкції
 - правила-схеми
7. Для засвоєння пасивного граматичного матеріалу використовуються в основному
- рецептивні вправи
 - репродуктивні вправи
 - продуктивні вправи
8. Для вправи на засвоєння пасивного граматичного матеріалу підходить інструкція
- знайдіть серед поданих речення з нереальною умовою і запишіть їх номери
 - розкрийте дужки і поставте дієслово у правильній формі
 - поставте запитання до підкреслених членів речення
9. Визначте тип вправи для навчання ПГМ, що має таке завдання-інструкцію: "Прочитайте подані речення (текст). Визначте функції безособових форм V-ing"
- мовленнєва продуктивна
 - мовленнєва рецептивна
 - мовна рецептивна
10. Пасивний граматичний матеріал можна вважати засвоєним, якщо учні розпізнають і розуміють його на рівні
- окремого речення
 - тексту
 - групи речень

V. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

- Завдання 3, варіант 7 (с.7)
- Завдання 3, варіант 8 (с.7)
- Завдання 3, варіант 9 (с.8)
- Завдання 3, варіант 11 (с.8)

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Отже, зверніть ще раз увагу на важливість уміти формувати в учнів граматичну компетенцію,

As you make your bed, so you must lie on it.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів лексичної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів мовної лексичної компетенції.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити аналіз лексичних одиниць АМ з урахуванням їх методичної типології;
 - визначати ефективні способи семантизації ЛО;
 - підбирати і складати вправи для автоматизації дій учнів з ЛО активного словника;
 - підбирати і складати вправи для автоматизації дій учнів з ЛО пасивного і потенціального словників;
 - добирати матеріал для проведення лексичної зарядки;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з формування лексичної компетенції.

Зміст теми

Поняття мовної лексичної компетенції. Роль лексичних навичок у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування лексичної компетенції – формування лексичних навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності. Основні характеристики рецептивних і продуктивних лексичних навичок.

Активний, пасивний і потенціальний словниковий запас. Лексична одиниця. Лексичний мінімум і критерії його відбору. Основні етапи формування лексичної навички. Способи семантизації. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з новими ЛО активного словника. Основні типи і види вправ для автоматизації дій учнів з ЛО пасивного і потенціального словників.

Методика формування лексичної компетенції учнів на різних етапах навчання.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування лексичних навичок.

Базова термінологія

адаптація лексичних завдань	adaptation of vocabulary tasks
активний словниковий запас	active vocabulary
безперекладний спосіб	a direct way
значення слів	the meaning of a word
критерії відбору лексики	criteria for selecting vocabulary
лексична вправа	vocabulary task
лексична гра	vocabulary game
лексичний запас	vocabulary/lexis
лексична компетенція	lexical competence
лексичний мінімум	vocabulary minimum
лексична навичка	vocabulary skill
лексична одиниця	lexical unit
навчати лексики комунікативно	to teach vocabulary communicatively
ознайомлення з лексичним явищем	vocabulary presentation technique
пасивний словниковий запас	passive vocabulary
перекладний спосіб	a translation way

потенціальний словниковий запас
семантичне поле
способи семантизації лексики

potential vocabulary
semantic field
ways of presenting vocabulary

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування лексичної мовної компетенції учнів у початковій, основній і старшій школі.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С.92-94.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи//English Language and Culture. – № 29-30.
- Основы методики преподавания иностранных языков/Под ред. В.А. Бухбиндера, В. Штраусса. – К.: Вища школа, 1986. – С. 59-64.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте мету навчання лексики у школі; дайте характеристику рецептивної та репродуктивної лексичної навички; визначте поняття "лексична одиниця", "шкільний граматичний мінімум", "активний і пасивний лексичний мінімум", "реальний і потенціальний словник"; випишіть з чинної програми вимоги до оволодіння лексику по класах.

2. Процес навчання нових лексичних одиниць активного лексичного мінімуму.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С. 95–103.
- Ізмайлова С.І. Віршовані матеріали для закріплення лексичних та граматичних навичок учнів на уроках англійської мови//Іноземні мови. – 1999. – №4. – С. 63-64.
- Пассов Е.И. Основы методики обучения иностранным языкам. – М.: Русский язык, 1977. – С. 133-143.
- Скляренко Н.К. Сучасні вимоги до вправ для формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмить//Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С.3.
- Карпова В.М. Використання буквених ігор в навчанні англійської мови//Іноземні мови. – 1998. – №4. – С.34-40.
- In-Service Development Course for English Language Teachers/ Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002. – НО4 "Ways of Presenting Vocabulary".

Опрацювавши вказану літературу, назвіть способи семантизації лексики та поясніть, чим зумовлений вибір того чи іншого способу; назвіть труднощі засвоєння різних ЛО та способи їх подолання; випишіть основні типи і види вправ для оволодіння ЛО активного мінімуму; наведіть приклади різних видів вправ англійською мовою.

3. Автоматизація дій учнів з лексичними одиницями пасивного та потенціального словників.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С. 103-105.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 95-99.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть вправи, які сприяють оволодінню пасивним та потенціальним словниками; наведіть приклади вправ англійською мовою.

4. Використання технічних засобів у навчанні лексики.

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие /Е.И. Маслыко, П.К. Бабинская, А.Ф. Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С. 283-303.

Випишіть приклади завдань, спрямованих на формування лексичної компетенції учнів.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з фрагментами уроків з навчання лексичного матеріалу.
2. Будьте готові продемонструвати їх на практичних заняттях.
3. На основі поданих фрагментів запропонуйте власні фрагменти:
 - а) для навчання активного лексичного матеріалу на початковому ступені за темою "Одяг";
 - б) для формування потенціального словника учнів 10 класу (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова: Підручник для 10 класу середньої школи. – Освіта, 1997. – Вправи 79, 80, С. 23-24).
4. Будьте готові продемонструвати власні фрагменти уроків на практичних заняттях.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ З НАВЧАННЯ АКТИВНОГО ЛЕКСИЧНОГО МАТЕРІАЛУ
тема "Travelling by Air"

Фрагмент 1

Мета: Семантизувати нові лексичні одиниці та продемонструвати їх вживання у мовленні.

Методичні зауваження: запропоновані фрагменти уроків базуються на тому, що на попередніх уроках англійської мови учні ознайомилися з лексичними одиницями теми "Travelling by Train" і навчилися вживати їх на рівні понадфразової єдності.

Етап. Прийом.	Зміст роботи	
<p>Етап. Ознайомлення з новими ЛО. Прийом: Слухання інструкції, переклад, здогадка.</p>	<p>T: You're going to travel by air for the first time. Listen to the order of events that describe what you do when you go to an airport to catch a plane. Besides you're going to listen to the order of events when you fly to your destination. This piece of advice is approximate, as different people do different things, and not all airports are the same.</p> <p><i>The order of your actions when you arrive at the airport.</i> When you <u>arrive at the airport</u>, you go to a <u>gate</u>. After that you go to the <u>check-in desk</u>, where you get a <u>boarding card</u> and <u>check in your luggage</u>. When you go through <u>passport control</u>, you may go to the <u>duty-free shop</u>. You have to watch closely on the <u>departure board</u> to see if your <u>flight</u> is boarding yet. When the board tells you which gate to go to, you <u>board the plane</u>.</p> <p><i>The order of events when you are landing.</i></p>	<p>Способи семантизації Здогадка Переклад Здогадка Переклад, за допомогою синонімів Здогадка Переклад Здогадка Здогадка Здогадка</p>

	<p>When the plane <u>lands</u>, you <u>unfasten your seat belts</u>, first of all. Getting your <u>hand luggage</u> from the <u>overhead compartment</u> you wait for the doors to open. You go into the <u>arrival hall</u> and go through passport control. After that you wait for your luggage to arrive and <u>collect your luggage</u>. Going through the <u>customs</u> you may leave the airport.</p>	<p>Переклад, здогадка Здогадка Переклад Здогадка Здогадка Переклад</p>
--	---	--

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів вимовляти й читати нові ЛО.

Етап. Прийом.	Зміст роботи						
<p>Етап. Автоматизація дій учнів з новими ЛО на рівні словоформи і фрази. Прийом 1: Хорове повторення нових ЛО за вчителем Прийом 2: Читання нових ЛО про себе і вголос.</p>	<p>T: To remember well what to do at the airport let's revise the order of actions. T: <i>at the departure airport.</i> T-CL: – to arrive at the airport; – to go to a gate... Etc. T: <i>at the arrival airport.</i> T-CL: – the plane lands; – to unfasten one's seatbelt... Etc. T: We're going to play. Divide into two teams. Each team will get cards with key words concerning travelling by train or by plane. Your task is to put the key words into the correct table as quickly as possible and read them aloud.</p> <table border="1" data-bbox="330 870 1061 954"> <tr> <td data-bbox="330 870 574 907">Airplanes/Airports</td> <td data-bbox="574 870 817 907">Trains/Stations</td> <td data-bbox="817 870 1061 907">Both</td> </tr> <tr> <td data-bbox="330 907 574 954">Boarding card</td> <td data-bbox="574 907 817 954">Carriage</td> <td data-bbox="817 907 1061 954">Luggage</td> </tr> </table> <p>Key words: luggage, boarding card, carriage, check-in, flight, gate, information desk, passenger, passport control, platform, seat, ticket collector, trolley, customs, overhead compartment, to unfasten one's seatbelt, arrival hall, to get on/off, waiting room, to miss, to catch, driver, place.</p>	Airplanes/Airports	Trains/Stations	Both	Boarding card	Carriage	Luggage
Airplanes/Airports	Trains/Stations	Both					
Boarding card	Carriage	Luggage					

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів вживати нові ЛО на понадфразовому рівні в усній та письмовій формі.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка учнів до прослуховування діалогів. Прийом: Індивідуальне читання учнями речень з новими ЛО.</p>	<p>T: Look at the sentences and say where you usually hear them and who says them. <i>Sentences:</i> a. <i>Smoking or non-smoking?</i> b. <i>Please fasten your seat-belts.</i> c. <i>Would you like something to drink?</i> d. <i>How many bags have you got, please?</i> e. <i>Can I open these suitcases, please?</i></p>

f. *This is Captain Lucas welcoming you aboard Flight IB672 from Madrid to Miami.*

g. *I hope you had a good flight!*

h. *Have a good flight!*

Where

- at the check-in desk
- on the plane
- at the customs
- at the arrival airport

Who

- the pilot
- the ground staff
- the cabin staff
- the customs officer
- the person meeting you

Етап 2.

Прослуховування діалогів з новими ЛО.

Прийом 1: Активне слухання.

T: Listen to the dialogues. Decide where they are taking place and what the people are talking about.

Dialogue 1

Man: Excuse me, are you sure this is your seat?

Woman: Yes, I am. Number 14 A.

Man: But my baggage card has got that number.

Woman: Well, ask the air hostess about it.

(Key: on the plane)

Dialogue 2

Woman: I'd like a ticket to Newcastle, please.

Man: Single or return?

Woman: Single.

Man: Smoking or non-smoking?

Woman: Non-smoking, please.

Man: That'll be 25 pounds, please.

Woman: What platform does it go from?

Man: Number 6, over there.

Woman: And what time does it arrive?

Man: Er, at half past ten.

(Key: at a railway ticket office)

Dialogue 3

Woman: Good morning. How much baggage have you got?

Man: Just one case.

Woman: Could I see your passport, please? That's fine.

Man: The flight is late, isn't it?

Woman: Yes, but only 15 minutes. Here is your boarding card. Go through passport control now and then listen for the gate number.

Man: Thank you.

(Key: at a check-in desk)

T: Listen to the dialogues again and fill in the gaps. Listen again and complete the Function File.

Dialogue 1

Man: (1) _____, are you sure this is your (2) _____?

Woman: Yes, I am. Number (3) _____.

Man: But my (4) _____ has got that number.

Woman: Well, ask the (5) _____ about it.

Прийом 2: Заповнення пропусків під час повторного прослуховування діалогів.

Dialogue 2

Woman: I'd like a (6) _____ to Newcastle, please.

Man: Single or (7) _____?

Woman: Single.

Man: Smoking or non-smoking?

Woman: Non-smoking, please.

Man: That'll be (8) _____, please.

Woman: What (9) _____ does it go from?

Man: Number 6, over there.

Woman: And what time does it (10) _____?

Man: Er, at (11) _____.

Dialogue 3

Woman: Good morning. How much (12) _____ have you got?

Man: Just one case.

Woman: Could I see your (13) _____, please? That's fine.

Man: The (14) _____ is late, isn't it?

Woman: Yes, but only 15 minutes. Here is your (15) _____.

Go through (16) _____ now and then listen for the (17) _____ number.

Man: Thank you.

Етап 3.

Складання власних діалогів за темою "Travelling by Air".

Приєм 1: Робота в малих групах.

Приєм 2: Робота в парах.

Домашнє завданнє.

T: Now work in groups. One of you is the employee of the ground staff. Ask the passenger to show his/her passport; ask about luggage, hand luggage; give him/her the boarding card. The others are passengers. Answer the employee's questions.

T: Now work in pairs. You're at the airport's lost luggage counter. One of you is a passenger who's lost his/her things on a flight. Ask to help you. The other is an employee of the lost luggage counter at the airport. Listen to the passenger. Ask as more information about his/her flight and luggage as you can to help him/her.

T: You have lost something on a flight. Make notes about the following things:

1. Your flight number and where you have flown from (e.g. BA 528 from Manchester).
2. What you have lost (e.g. suitcase/rucksack/bag) and the colour and size.
3. Contents of your luggage (e.g. clothes/books).

Фрагмент уроку з навчання пасивного лексичного матеріалу та формування потенціального словника

Фрагмент 4

Мета: навчити учнів розуміти незнайомі ЛО при читанні.

Етап. Приєм.	Зміст роботи
Етап 1. Підготовка учнів до читання тексту.	T: You're going to read a thrilling and touching story by F.R. Buckley published in 1922 in "Redbook Magazine" in New York. Before you start reading, do some preparatory exercises.

<p>Приєм 1: Здогада про значення складних слів та словосполучень на основі їх компонентів.</p>	<p>a) Read and translate into Ukrainian the following compound words and phrases: a daytime, a lunchtime; sunlight, moonlight, lamplight; a fireplace, a meeting place; newcomers, latecomers; a hard-faced man, steel-blue eyes, a heartbroken old man, a doorway.</p>
<p>Приєм 2: Здогада про значення прислівників, утворених від прикметників за допомогою суфікса -ly.</p>	<p>b) Read the following adjectives and the corresponding adverbs formed from them with the suffix -ly. Note the change in spelling the final letter y before the suffix -ly. Translate the adverbs into Ukrainian: uneasy (збентежений) – uneasily terse (стислий, короткий) – tersely hoarse (хрипкий) – hoarsely uncertain (невпевнений) – uncertainly reflective (замислений) – reflectively natural (природний) – naturally apologetical (вбачливий) – apologetically But: likely (очевидний) = likely (очевидно)</p>
<p>Приєм 3. Пошуку текстів речень з поданими вище складними словами (словосполученнями) і прислівниками із суфіксом -ly та переклад їх українською мовою.</p>	<p>c) Read the following text. Find sentences with the above compound words / phrases and adjectives with suffix -ly. Translate the sentences into Ukrainian. Evening had fallen on Longhorn City, and already, to the south, an eager star was twinkling in the velvet sky, when a hard-faced man came down the main street and selected a pony from the dozen hitched beside Tim Geogehan's general store. The town, which in the daytime suffered from an excess of sunlight, confined its efforts at artificial lighting to the one store, the one saloon. So it was from a dusky void that the hard-faced man heard himself called by name... (див. Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів / Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 2002. – Цикл 3, § 4, С. 118-119).</p>

Додаткова література*

- Волкова Г.К. Організація навчання учнів мовної здогадки про значення сталих словосполучень англійської мови // Методика викладання іноземних мов. – 1992. – Вип.20. – С.110-113.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ–ГЛОССА, 2000. – С. 55-107.
- Григорьева Л.Н., Коростелев В.С. Организация процесса формирования лексических навыков говорения с использованием условно-речевых упражнений // Коммуникативность обучения – в практику школы. – М.: Просвещение, 1985. – С. 55-63.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001. – С. 166-191.
- Карпова В.М. Використання буквених ігор в навчанні англійської мови // Іноземні мови. – 1998. – №4. – С. 34-40.
- Ковбасюк Т.М., Гнусина Б.Я. Поэтапное становление навыка понимания незнакомых производных слов при чтении // ИЯШ. – 1975. – № 5. – С.54-55.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Колкер Я.М., Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку. – М.: Академия, 2000. – С.150-155.
- Куклина С.С. Коллективная учебная деятельность в группе на этапе формирования навыков иноязычного общения // ИЯШ. – 1998. – №5. – С.11-17.
- Ладо Р. Обучение иностранному языку (научный подход) // Методика преподавания иностранных языков за рубежом. – М.: Прогресс, 1967. – С.52-84.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Маслыко Е.А., Бабинская П.К., Будько А.Ф. и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С. 12-29.
- Никитенко З.Н. Технология обучения лексике в курсе английского языка для детей 6-ти лет в 1 классе средней школы // ИЯШ. – 1991. – №4. – С.52-59.
- Николаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції. – К.: ІЗМН, 1996. – 312 с.
- Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / Сост. Леонтьев А.А. – М.: Рус. язык, 1991. – С. 274-282.
- Основы методики преподавания иностранных языков / Под ред. В.А.Бухбиндера, В.Штраусса. – К.: Вища школа, 1986. – С. 159-179.
- Пассов Е.И. Программа-концепция коммуникативного иноязычного образования: 5-11 классы. – М.: Просвещение, 2000. – С. 66-79.
- Побединская С.Е. Некоторые приемы формирования потенциального словаря учащихся при обучении английскому языку // ИЯШ. – 1984. – №5. – С.94-98.
- Побединська С.Є., Лук'янова Г.Л. З досвіду навчання учнів старших класів розуміння лексики радіо і газет з використанням звукової опори // Методика викладання іноземних мов. – 1992. – Вип.20. – С.68-71.
- Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение, 2000. – С. 160-163.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С.89-101.
- Ростовцева В.М. Использование ситуаций при презентации лексики // ИЯШ. – 1990. – №4. – С.35-38.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – С. 5-33.
- Шамо́в А.Н. Обучение лексической стороне иноязычной речи в 7 классе // ИЯШ. – 1988. – №4. – С.49-59.
- Шацкий В.Н., Коростелев В.С. Методика функционального формирования лексических навыков говорения // Коммуникативность обучения – в практику школы. – М.: Просвещение, 1985. – С.46-54.
- Allen V.E. Techniques in Teaching Vocabulary. – Oxford Univ.Press, 1983. – 136 p.
- Bolitho R. Discover English. – Oxford: Heinemann, 1995. – 122 p.
- Morgan J., Rinvolucris M. Vocabulary. – Oxford Univ.Press, 1986. – 126 p.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ.Press, 1996. – P. 60-75.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 128-147.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Іностранные языки в школе".

Завдання для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін “лексична компетенція”;
- 2 дати англійський еквівалент терміна “лексична компетенція”;
- 3 пояснити значення поняття “лексичний мінімум”;
- 4 визначити різницю між активним, пасивним і потенціальним словниковим запасом;
- 5 назвати основні критерії відбору лексичних мінімумів;
- 6 дати визначення лексичної мовленнєвої навички;
- 7 назвати дві групи способів семантизації ЛО;
- 8 навести приклади перекладних способів семантизації;
- 9 навести приклади безперекладних способів семантизації;
- 10 навести приклади вправ для автоматизації дій учнів з ЛО активного словника,
ЛО пасивного словника.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. До лексичного шкільного мінімуму входить
 - а) активний і потенціальний словник
 - б) активний і пасивний словник
 - в) активний, пасивний і потенціальний словник
2. Реальний словник учня утворюють
 - а) пасивний та активний словниковий запас
 - б) активний та потенціальний запас
 - в) потенціальний та пасивний запас
3. До потенціального словника учня входять
 - а) слова, які вони самостійно вживають у говорінні
 - б) слова, про значення яких вони дізналися із словника
 - в) слова, про значення яких вони можуть здогадатися при читанні та/або аудіюванні
4. Поняття “лексична одиниця” включає
 - а) слово
 - б) вільне словосполучення
 - в) стале словосполучення
 - г) мовленнєве кліше
 - д) просте речення
5. Метою навчання лексики в середній школі є
 - а) формування лексичних навичок говоріння, аудіювання, читання і письма
 - б) знання всієї лексики іноземної мови
 - в) формування в учнів потенціального словника
6. Вибір способу семантизації ЛО залежить
 - а) від уподобання вчителя

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

- б) від особливостей ЛО
в) від тематики для мовлення
7. Виходячи з особливостей ЛО, виберіть найдоцільніший спосіб семантизації для таких груп слів:
1) cat, dog, cow, sheep, cock, hen	а) здогадка завдяки відомим афіксам
2) lady, sir, Mr, Mrs, Miss	б) здогадка завдяки подібності ЛО до слів рідної мови
3) continent, tourist, region, climate, total	в) наочність
4) misunderstand, disarmament, helpful, helpless, unjust	г) тлумачення
8. Пред'являти ЛО, що належать до активного лексичного мінімуму, доцільно
- а) в ситуації мовлення
б) в мікротексті
в) ізольовано
9. Формуванню навички розуміння похідних слів при читанні сприятиме вправа
- а) на підстановку ЛО у зразок мовлення
б) на групування ЛО згідно з їх афіксами
в) на парафраз
10. Визначте послідовність поданих нижче видів вправ для оволодіння ЛО, що належать до активного лексичного мінімуму
- а) самостійне вживання ЛО на рівні фрази
б) лаконічна відповідь на альтернативне запитання
в) завершення зразка мовлення

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання..." 2002.

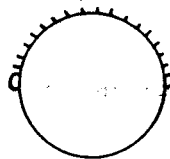
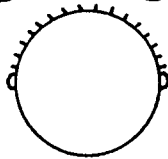
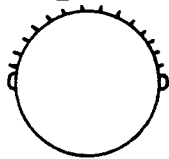
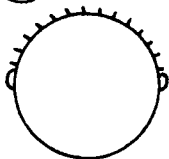
1. Завдання 4, варіант 22 (с. 12)
Завдання 3, варіант 25 (с. 13)
Завдання 3, варіант 31 (с.15)
2. Визначте мету і прийом запропонованої нижче вправи з навчання активного лексичного матеріалу

Мета: ? T: Listen to the tape. How are they feeling? Draw the faces.

Прийом: ? Tapescript:

- 1 – He is very sad.//
2 – Is he scared or surprised?//
– He is scared to me.//
3 – He looks very happy to me.//
4 – Let's keep away from him. He looks really angry.//

 happy sad surprised angry worried scared

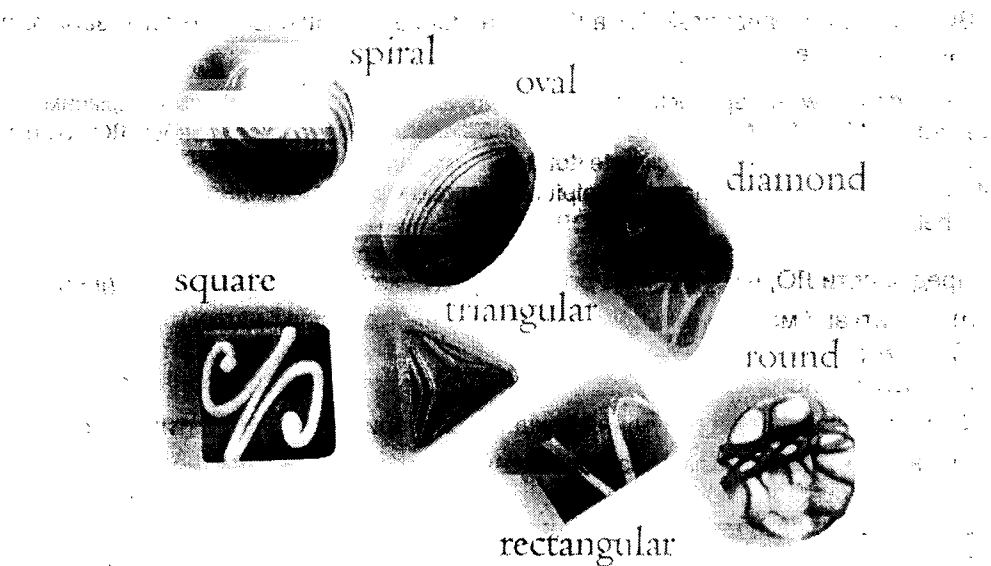
1

2

3

4

3. Із поданого нижче аудіотексту виділіть ЛО за темою “Describing People. Personality.” Запропонуйте можливі способи семантизації нових ЛО.

- T. Look at the photo and choose one of the chocolates. Then listen to the radio program. Do you agree with the description of your personality?

Tapescript: An interesting article in today's "Mirror" is here. It says that you can tell somebody's personality by the kind of chocolate they choose. Yes, really. Listen to this. It says if you choose a round chocolate you are a very sociable person. And if you choose a square chocolate then you're very honest and reliable. Do you believe this? It says, people who choose an oval chocolate are very creative. And if you choose a rectangular one you're a sympathetic person, a good listener. Mm... What about me? Well, I chose these spiral ones and according to this I'm dynamic, but very disorganised. Is that true? Suppose it is.

Now, then if you choose a diamond shaped chocolate you're probably materialistic and interested in money. And oh, dear, people who choose triangular chokies are insensitive. This is all in a new book by a psychotherapist from New Zealand.

(possible key words: personality, sociable, honest, reliable, creative, sympathetic, dynamic, disorganised, materialistic).

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже ми сподіваємося, що ви оволоділи основними методичними вміннями, необхідними для навчання лексичного матеріалу. Про те, наскільки це важливо, свідчить прислів'я

A word spoken is past recalling.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів фонетичної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів англомовної фонетичної компетенції.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити аналіз звуків англійської мови з урахуванням їх методичної типології;
 - підбирати і складати вправи для розвитку фонематичного та інтонаційного слуху учня;
 - підбирати і складати вправи для формування слуховимовних (артикуляційних і ритміко-інтонаційних) навичок;
 - добирати матеріал для проведення фонетичної зарядки;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з формування фонетичної компетенції.

Зміст теми

Поняття іншомовної фонетичної компетенції у мовленнєвій діяльності. Основна мета формування фонетичної компетенції – формування слуховимовних (артикуляційних і ритміко-інтонаційних) навичок у рецептивних і продуктивних видах мовленнєвої діяльності на комунікативно достатньому рівні.

Основні етапи формування слуховимовних навичок. Інтерференція навичок рідної мови. Основні типи і види вправ для формування слуховимовних навичок. Зіставлення фонетичного матеріалу рідної мови та мови, що вивчається, у методичних цілях.

Організація роботи з формування слуховимовних навичок. Послідовність введення і засвоєння фонетичного матеріалу. Різні підходи до цієї проблеми. Вимоги до вимови учнів. Принцип апроксимації у формуванні фонетичної компетенції. Методи навчання фонетики.

Роль і місце технічних засобів навчання у процесі формування слуховимовних навичок учнів.

Базова термінологія

апроксимація	approximation
відбір	selection
вправи для навчання вимови	articulation exercises
вправи на впізнавання звуків	sound recognizing exercises
вправи на диференціацію звуків	sound discrimination exercises
вправи на ідентифікацію звуків	pair practice
вправи на рецепцію звуків	sound perceptual exercises
дифтонги	diphthongs
звуки голосні	vowels
інтонаційна модель	intonation pattern
інтонація	intonation
компетенція	competence
компетенція лінгвістична/мовна	linguistic competence
компетенція фонетична	phonetic competence

метод аналітико-імітативний	analytical-imitative approach
метод аналітичний	analytical approach
метод імітативний	imitative approach
методи навчання фонетики	approaches to pronunciation teaching
навичка артикуляційна	pronunciation habit
навичка інтонаційна	intonation habit
навички	habits
приголосні	consonants
ритм	rhythm
розвиток слуху	ear training
тон	tone
тон висхідний	rising tone
тон низхідний	falling tone
тон низхідно-висхідний	fall-rise tone
транскрипція	phonetic/phonetic symbols/ script
фонема	phoneme
фонематичний слух	phoneme hearing
фонетика	phonetics
фонетична вправа	phonetic drill
фонетична зарядка	warming up
фонетична система	phonetic system
фонетичний матеріал	phonetic material
фонетичний мінімум	pronunciation minimum
фонологічна система	phonological system
швидкість	fluency

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування фонетичної компетенції учнів. Різні підходи до навчання вимови.

 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.105-107.
 - Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12-ті класи //English Language and Culture. – № 29-30. – August 2001. – 37с.
 - Павлова С.В. Обучение иноязычному произношению на коммуникативной основе //ИЯШ. – 1990. – № 1. – С. 29-32.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте мету навчання вимови у школі; визначте, що входить до фонетичного мінімуму; розкрийте поняття “апроксимації” у навчанні вимови; назвіть три групи звуків англійської мови за ознакою схожості/ розбіжності зі звуками української мови; обґрунтуйте вибір підходу – імітативного, аналітичного або аналітико-імітативного до навчання вимови.
2. Ознайомлення з новими звуками англійської мови та автоматизація дій учнів з ними.

 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.105-107.
 - Медведева О.И., Глухарева Т.С. и др. Обучение английскому произношению на начальном этапе обучения //ИЯШ. – 1983. – № 5. – С. 51-53.
 - Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение. – 2000. – С. 148-151.

- Шостак Т.Г. Вірші та римування на уроці англійської мови //Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 12-14.

На основі опрацьованої літератури поясніть, як доцільно подавати учням новий звук (нові звуки); випишіть види вправ та приклади до них: а) для формування фонематичного слуху; б) для формування артикуляційної навички.

3. Ознайомлення учнів з новими інтонаційними моделями (ІнМ) та автоматизація дій учнів з ними.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.105-107.
- Медведева О.И. и др., вказ. праця. – С.53-54.
- Kingdon R. The Teaching of English Intonation //Кириллова Е.П., Лазарева Б.Т., Петрушин С.И. Хрестоматия по методике преподавания английского языка. – М.: Просвещение, 1981. – С.119-122.

На основі опрацьованої літератури поясніть, як доцільно подавати учням нову(і) ІнМ(і); випишіть види вправ та приклади до них: а) для формування інтонаційної рецептивної навички; б) для формування інтонаційної продуктивної навички.

4. Шляхи удосконалення та контролю рівня сформованості слуховимовних навичок учнів.

- Довгаль В.Я., Петрашук О.П. Фонетичні вправи для навчання та контролю англійської вимови в середньому навчальному закладі // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 18-21.
- Овчинникова Л.П. Упражнения и тексты для аудирования и работа над произношением //ИЯШ. – 1990. – № 5. – С. 88-92.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение. – 1991. – С. 71-72.

Прочитавши вказані джерела, сформулюйте завдання для удосконалення та контролю слуховимовних навичок учнів. Випишіть приклади вправ.

5. Використання технічних засобів у навчанні вимови.

- Ляховицкий М.В., Кошман И.М. Технические средства в обучении иностранным языкам. – М.: Просвещение, 1981. – С. 49-53.

Випишіть приклади вправ для навчання вимови, в яких доцільно використовувати фонограму.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте способи подачі звука [w] в різних підручниках англійської мови для середньої школи.
2. Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання
 - вимови звука [w]
 - інтонації.
3. Будьте готові продемонструвати на практичному занятті фрагменти, з якими ви ознайомились.
4. На основі поданих зразків розробіть власні фрагменти уроків з навчання
 - звуків [θ] та [ð]
 - фразового та логічного наголосу.
5. Будьте готові продемонструвати свої фрагменти на практичному занятті.

Фрагмент 1

Мета: Ознайомити учнів з новим звуком [w], навчити правильно його вимовляти на рівні окремих слів та словосполучень.

Методичні зауваження: Фрагменти уроків, що подаються нижче, базуються на тому, що на попередніх уроках англійської мови учні вже навчилися вимовляти деякі звуки, у тому числі звук [v], а фрагмент 3 базується на сформованих навичках техніки читання.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Подача звука [w]. Прийом: Демонстрація нового звука, пояснення артикуляції, гімнастика губ.</p> <p>Етап 2. Тренування в артикулюванні звука [w] у словах і словосполученнях. Прийом: Порівняння нового звука із звуком рідної мови, хорове та індивідуальне повторення звуків.</p>	<p>T: Підготуйтеся до вимови звука, який зовсім не схожий на звук української мови: window, a white window, [w].</p> <p>T: Дивіться у дзеркальце і робіть те, що роблю я: округліть губи так, ніби ви збираєтесь задуть свічку, а потім різко розслабте їх. Знову зведіть губи максимально уперед, і знову різко розтягніть їх і прийміть положення, необхідне для вимови наступного звука у слові.</p> <p>T: А тепер, діти, спробуйте вимовити українські слова "був", "читав", "спав", "ів", не змикаючи губи в кінці слова. Так. Добре. А тепер спробуйте вимовити звук [w] в англійських словах. Дивіться і слухайте, як я вимовляю цей звук. Повторюйте за мною хором (хорова імітація) we, well, why, one, twenty; one wall, warm water, warm winter, twelve windows.</p>

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів упізнавати, диференціювати та ідентифікувати звук [w].

Етап. Прийом.	Зміст роботи								
<p>Етап 1. Тренування в упізнаванні, розпізнаванні та ідентифікації звуків. Прийом: Виконання розпоряджень учителя.</p>	<p>T: Діти, послушайте слова і підніміть руку, коли почуєте слово із звуком [w] (упізнавання): twenty, wine, vine, vent, we, went, well, van, will, veil.</p> <p>T: Якщо ж без округлення губ, (характерного для звука [w]), нижня губа торкнеться верхніх зубів, то ми одержимо відомий вам губно-зубний звук [v]. Послушайте пари слів із звуками [w] і [v] і визначте, однакові чи різні їх перші звуки. Якщо однакові, ставте знак "+", якщо різні, знак "-" біля відповідної цифри (диференціація).</p> <table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="width: 50%;">1. wine – vine (-)</td> <td style="width: 50%;">5. when – why (+)</td> </tr> <tr> <td>2. west – wet (+)</td> <td>6. veal – white (-)</td> </tr> <tr> <td>3. veal – veil (+)</td> <td>7. we – watch (+)</td> </tr> <tr> <td>4. warm – vent (-)</td> <td></td> </tr> </table> <p>T: А тепер послушайте записані на плівку пари слів з цими звуками і повторюйте їх за диктором хором (контрастування). Speaker (Sp). Cl: veal – wheel, vest – west, vet – wet, vine – wine, veil – whale.</p>	1. wine – vine (-)	5. when – why (+)	2. west – wet (+)	6. veal – white (-)	3. veal – veil (+)	7. we – watch (+)	4. warm – vent (-)	
1. wine – vine (-)	5. when – why (+)								
2. west – wet (+)	6. veal – white (-)								
3. veal – veil (+)	7. we – watch (+)								
4. warm – vent (-)									

T: Послухайте слова із звуками [w] і [v], записані на півку. Після кожного слова буде невелика пауза, під час якої ви повинні підняти картку з відповідним транскрипційним знаком – [w] або [v] (ідентифікація).
Sp.: Wine, vine, vent, went, white, week, veil, whale, van, wheel.

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів вимовляти звук [w] в реченнях та римівках.

Етап. Прийом.	Зміст роботи				
<p>Етап 1. Тренування в артикулюванні звука [w] в реченнях та римівках.</p> <p>Прийом 1: Хорове повторення за вчителем чи диктором, індивідуальне декламування римівок.</p> <p>Прийом 2: Самостійні висловлювання учнів в опорі на підстановчу таблицю.</p>	<p>T: Любі діти, послухайте віршик про маленького хлопчика Віллі, який завжди плаче. Повторюйте його за мною.</p> <p>T-Cl: Why do you cry, Willie? Why do you cry? Why, Willie? Why, Willie? Why Willie, why?</p> <p>T: Хто хоче продекламувати віршик про Віллі? Я вам допоможу.</p> <p>T-P1, P2, P3: Why do you cry, Willie? Etc.</p> <p>T: А зараз послухайте римівку про улюблені англійські магазини, де продається смажена риба та чіпси. Спочатку прослухайте, а потім повторіть за диктором (учителем) рядок за рядком пошепки, потім нормальним голосом, потім голосно і знову нормальним голосом.</p> <p>T-Cl: Fish and chips Fish and chips Where, where, where? In the fish and chip shop I wish I was there.</p> <p>T: А зараз послухайте ще один віршик про лебедя. Спочатку прослухайте, потім повторіть за диктором рядок за рядком лагідним спокійним голосом, потім наказово, потім нормальним голосом.</p> <p>T-Cl: Swan swam over the sea Swim, swan, swim! Swan swam back again Well swum, swan.</p> <p>T: А зараз діти, користуючись цією підстановчою таблицею, скажіть, що Віллі буде робити, чого не буде робити. Наприклад: Willie will wear warm winter sweater. Willie won't wash with warm water.</p>				
	P1, P2, P3 ...	Willie	will won't	wash work walk win water wear watch whisper whitewash wait for	white whales witty Wilma with warm water with Wendy warm sweater in windy weather white wallet walls waterfalls woods warm weather

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ З НАВЧАННЯ ІНТОНАЦІЇ

Методичні зауваження: мовний матеріал фрагментів і методика його пояснення дозволяє реалізувати не лише практичну, але й розвиваючу мету навчання, тому що діти вчать порівнювати ІнМ рідної та англійської мов. Здійснюється розвиток розумових операцій зіставлення, порівняння, аналізу та узагальнення, в результаті чого формується новий іншомовленнєвий динамічний стереотип.

Фрагмент 1

Мета: Ознайомити учнів з інтонаційними моделями (ІнМ), низхідним та висхідним тонами.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Подача нових ІнМ. Прийом 1: Демонстрація ІнМ, пояснення їх комунікативного значення.</p> <p>Прийом 2: Прослуховування діалогів з різними ІМ і виконання розпоряджень учителя.</p>	<p>T: Діти! Зараз ви прослухаєте коротенькі діалоги і скажете, чи з однаковою інтонацією я буду називати імена.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. – Who's on duty? ↘ Pete. 2. – Who's on duty? ↗ Pete? ↘ Mary. <p>Так, правильно, з різною. В англійській мові так, як і в рідній, існують дві основні ІнМ: низхідна інтонація та висхідна. Графічно вони позначаються значками відповідно ↘ та ↗.</p> <p>Низхідна інтонація використовується в розповідних, наказових та окличних реченнях, у спеціальних запитаннях та привітаннях; висхідна – у проханнях та загальних запитаннях.</p> <p>T: Послухайте діалоги і скажіть, в якій ситуації вони мають місце.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. – Who's ↘ that? – ↘ John. – ↗ John? – ↘ Yes. 2. – ↗ Ready? – ↘ No. – ↗ Why? – ↘ Problems. – ↗ Problems? – ↘ Yes.

Фрагмент 2

Мета: Розвивати інтонаційний слух (ІС) учнів.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Автоматизація дій учнів з новими ІнМ. Прийом 1: Виконання вправ на впізнавання.</p>	<p>T: Зараз, діти, ви почуєте 10 речень з різною інтонацією. Порахуйте, скільки речень прозвучить з висхідною інтонацією.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Have you got any pets? 2. Close the door, please. 3. I met my friend yesterday. 4. Wash your hands. 5. Clean the blackboard. 6. Give me the book, please.

<p>Приєм 2: Виконання вправ на диференціацію.</p>	<p>7. Is Mary at home? 8. What do you do in the evenings? 9. What a wonderful day! 10. Can you help me?</p> <p>T: Так, правильно, 5. Тепер послухайте коротенькі діалоги і поруч із номером діалогу поставте знак "+", якщо обидві репліки вимовляються з однаковою інтонацією, і знак "-", якщо з різною.</p> <p>1. – Hello! Tom is speaking. – Hello, Tom. I'm listening to you. 2. – Have you done your homework, John? – Not yet. I'm still doing it. 3. – Open the window, please! – I've already opened it. 4. – What a beautiful picture! – You're right. I like it too. 5. – Can you help me? – Shall I open the door? 6. – Where were you born? – In Kiev.</p> <p>Ключ до завдання: 1+, 2–, 3–, 4+, 5+, 6+.</p>
<p>Приєм 3: Відтворення ІНМ.</p>	<p>T: Спробуйте відтворити інтонацію моїх речень, не вимовляючи слів.</p> <p>1. Great Britain is an \ island. 2. Nick is my \ friend. 3. Are you / free? 4. What are you \ doing? 5. Have you read this / book? 6. Shut the \ book. 7. \ Stand up.</p>

Фрагмент 3

Мета: Формувати інтонаційну навичку (ІНН) учнів.

Етап. Приєм.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Тренування в інтуванні різних моделей. Приєм 1: Виконання вправ на імітацію та підстановку. Приєм 2: Виконання вправ на трансформацію.</p>	<p>T: Діти, я звернуся до вас із проханням, а ви зверніться з цим же проханням, або подібним, до свого товариша. T: Open the / door. P₁: Open the / door. P₂: Open the / window. P₃: Open the / book. P₄: Give me a / ruler.</p> <p>T: Зараз я повідомлю вам якусь новину, а ви запитайте свого товариша, чи він знає про це. Наприклад: T: Today is Peter's birthday. P: Do you know that today is Peter's birthday?</p>

Пам'ятайте про інтонацію.

1. Ann arrived yesterday.
2. Nick is the best football player.
3. Tomorrow we'll have a test.
4. Tom has entered the university.
5. Tomorrow it'll be 10 degrees below zero.

Додаткова література*

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С. 7-12.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение. – 1991. – С. 67-73.
- Чернявская М.В. Начальный курс английского языка для младших школьников //Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 38-43.
- Dalton Ch., Seidlhofer B. Pronunciation. A Scheme for Teacher Education. – Oxford Univ. Press, 1995. – P. 67-153.
- English through Communication. Книжка для вчителя, 5 кл. /Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – С. 26-75.
- O'Connor I.D., Arnold G.F. Intonation Drills //Кириллова Е.П. и др. Хрестоматия по методике преподавания английского языка. – М.: Просвещение. – 1981. – С.115-118.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 46-60.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін "фонетична компетенція";
- 2 дати англійський еквівалент терміна "фонетична компетенція";
- 3 пояснити значення поняття "фонематичність";
- 4 розкрити суть імітативного методу навчання вимови;
- 5 пояснити суть аналітичного методу навчання вимови;
- 6 назвати критерії відбору фонетичного мінімуму;
- 7 пояснити термін "апроксимована вимова";
- 8 визначити, що є метою навчання фонетичного матеріалу;
- 9 навести приклад вправи для розвитку фонематичного слуху;
- 10 навести приклад вправи для розвитку інтонаційного слуху.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її (наприклад, 1-а).

Порівняйте свої відповіді з ключем.

1. Метою навчання вимови в середній школі є
а) ознайомлення учнів із звуками англійської мови

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- б) формування слуховимовних навичок мовлення
 - в) ознайомлення з інтонаційними моделями англійської мови
2. Основним методом навчання вимови у середній школі вважається
- а) імітативний
 - б) аналітико-імітативний
 - в) аналітичний
3. Імітація без пояснення артикуляції використовується для навчання звуків, які
- а) максимально наближені до звуків рідної мови
 - б) схожі зі звуками рідної мови, але відрізняються від них за суттєвими ознаками
 - в) відсутні в рідній мові
4. Пояснення артикуляції, яка супроводжується імітацією, використовується для навчання звуків, що
- а) максимально наближені до звуків рідної мови
 - б) схожі зі звуками рідної мови, але відрізняються від них за суттєвими ознаками
 - в) відсутні в рідній мові
5. Перше ознайомлення з новим фонетичним явищем має відбуватися
- а) в окремих словах
 - б) ізольовано
 - в) у звуковому тексті
6. Визначте вид рецептивної вправи на розвиток фонематичного слуху, що має таке завдання-інструкцію: *"Послухайте пари слів і визначте, чи однакові у них голосні звуки всередині слова"*
- а) вправа на упізнання
 - б) вправа на диференціацію
 - в) вправа на ідентифікацію
7. Визначте вид репродуктивної вправи на засвоєння інтонаційної моделі, що має таке завдання-інструкцію: *"Послухайте мої розпорядження і передайте їх товаришу як прохання"*
- а) вправа на імітацію
 - б) вправа на підстановку
 - в) вправа на трансформацію
8. Звуки виділяються із зразка мовлення й опрацьовуються окремо
- а) завжди, коли вивчається новий звук
 - б) якщо звук суттєво відрізняється від звука рідної мови
 - в) якщо звук існує у рідній мові
9. При навчанні вимови обов'язково використовуються такі допоміжні засоби
- а) таблиці
 - б) схеми
 - в) фонограми
10. Навчання вимови завершується у
- а) початковій школі

- б) основній школі
- в) старшій школі

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

1. Завдання 3, варіант 22 (с.12); Завдання 3, варіант 30 (с.15)
2. Визначте мету виконання наступної вправи:

Task:

	Tick the word you hear	Teacher reads
1.	work walk woke	walk
2.	main mine moan	main
3.	heard hard hurt	hurt
4.	pole Paul pale	pole
5.	fair four fear	fear

3. Виберіть завдання, які стосуються навчання фонетики.

Say the sound alone.	Explain how to make the sound.
Say the sound in a word.	Get students to repeat the sound in chorus.
Contrast it with other sounds.	Get individual students to repeat the sound.
Write the words on the board.	Read the words and translate them.

2. Сформулюйте інструкцію до наступних вправ.

▪ Please, sit in this seat.	▪ He lost the lead/ lid.
These shoes should fit your feet.	This week/ wick seems very long.
Do you still steal?	Feel /fill this bag.
Those bins are for beans.	She wore a neat/ knit suit.
They ship sheep.	Don't sleep/ slip on the deck.

3. Проаналізуйте вправу, сформулюйте до неї інструкцію і назвіть її переваги у порівнянні із традиційними вправами на контрастування звуків.

A. T: He wants to buy my boat.

P₁: Will you sell it?

P₂: How much is it?

T: He wants to buy my vote.

P₁: That's against the law!

P₂: Don't do that!

B. – What's a bat?

– A flying mouse.

– What's a vat?

– A container for liquid.

C. – What does "vend" mean?

– To sell.

– What does "bend" mean?

– To curve.

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, приділяйте достатню увагу формуванню фонетичних навичок учнів і не забувайте, що

Easier said than done.

Тема: “Методика формування англомовної компетенції учнів в аудіюванні”

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів аудитивної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів англомовної аудитивної компетенції.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз труднощів аудіювання англомовних текстів;
 - аналізувати способи і прийоми навчання аудіювання на різних ступенях і вправи, що наводяться в різних підручниках АМ для формування вмінь аудіювання;
 - використовувати ефективні способи і прийоми навчання аудіювання англомовних текстів;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з навчання аудіювання.

Зміст теми

Поняття англомовної аудитивної компетенції. Аудіювання і говоріння – дві сторони усного мовлення. Характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності. Психологічні механізми аудіювання. Рівні розуміння прослуханого. Вимоги до текстів для навчання аудіювання. Труднощі аудіювання, пов'язані з мовною формою, зі змістом, з умовами пред'явлення, з видом мовлення. Опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання. Етапи формування аудитивної компетенції: на рівні фрази, на понадфразовому рівні, на рівні цілого тексту. Система вправ для навчання аудіювання. Підсистеми вправ: 1) для формування фонетичних, лексичних і граматичних навичок аудіювання; 2) для розвитку вмінь аудіювання. Етапи роботи з текстом для аудіювання. Способи контролю розуміння прослуханого аудіотексту. Роль і місце засобів навчання у процесі формування аудитивної компетенції учнів.

Базова термінологія

антиципація, ймовірне прогнозування	an anticipation/prediction/forward inferencing
аудитивна компетенція	auditory competence
аудитивна пам'ять	auditory memory
аудіювання	listening/ listening comprehension
аудіювання діалогу/полілогу	listening to interaction
аудіювання з критичною оцінкою	critical listening
аудіювання з повним розумінням	listening for detailed comprehension
аудіювання з розумінням основного змісту/ознайомлювальне аудіювання	skim listening/ listening for gist
аудіювання з частковим розумінням/вибіркове аудіювання	listening for partial comprehension/ selective listening
аудіювання лекцій студентами-іноземцями	academic listening/listening to lectures
аудіювання монологу	transactional listening/ non-transactional listening
аудіювання як компонент усно-мовленнєвого спілкування	interaction listening/conversational listening/ reciprocal listening

внутрішнє промовляння	inner speech
впізнавання	recognition/ discrimination
довгочасна пам'ять	long-term memory
експліцитність інформації	explicitness of information
екстенсивне аудіювання	extensive listening
“живе” мовлення	living speech
завдання з аудіювання	listening task
завдання під час аудіювання	while-listening activities
здогадка за контекстом	guessing/inferring from context
інтенсивне аудіювання	intensive listening
інтонаційний слух	intonation perception
комунікативне аудіювання	communicative listening
контроль розуміння	comprehension check
короткочасна пам'ять	short-term memory
матеріали для аудіювання	listening materials
мовленнєве вміння	speech skill
мовленнєві механізми	speech mechanisms
мовлення у запису	recorded speech
мовні труднощі	linguistic difficulties/ language problems
навчальне аудіювання	guided listening
надлишковість інформації	redundancy
оперативна пам'ять	operational memory
передтекстові завдання	pre-listening activities
післятекстові завдання	post-listening activities
повідомлення	message/ input
позамовні труднощі	extralinguistic difficulties
сегментування мовленнєвого потоку	segmentation/ chunking
слуховий аналізатор	aural analyzer
співрозмовник	interlocutor
спонтанне мовлення	extempore speech
сприйняття на слух	auditory perception
увага	concentration
фонематичний слух	auditory perception
фоновий шум	extraneous noise
фонові знання	background knowledge

Питання для опрацювання

1. Характеристика аудіювання як мети і засобу навчання.
 - Конспект лекції.
 - Методика... 2002. – С. 117-121.
 - Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – С.72-75.
 - Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – С.213-219.

Опрацювавши вказані джерела, охарактеризуйте:

 - аудіювання як вид мовленнєвої діяльності;
 - зв'язок аудіювання з іншими видами мовленнєвої діяльності;

- роль аудіювання як мети і засобу навчання;
- основні мовленнєві механізми аудіювання.

Дайте визначення таких понять як “аудіювання”, “мовленнєві механізми”, “фонематичний слух”, “інтонаційний слух”, “ймовірне прогнозування”, “оперативна пам’ять”, “короткочасна пам’ять”, “довгочасна пам’ять”.

2. Мета і зміст формування аудитивної компетенції учнів у початковій, основній і старшій школі.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С.121-129.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи // English Language and Culture. – № 29-30. – August 2001. – 37 с.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. – Вказ. праця. – С.75-82.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С.149-152.
- Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка / Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта: Наука, 2001. – С.41-42.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте головну мету і проміжні цілі навчання аудіювання; визначте різні рівні розуміння аудіотексту; розкрийте суть кожного компонента змісту навчання аудіювання (лінгвістичного, психологічного і методичного); визначте можливі труднощі сприймання та розуміння аудіотекстів, а також шляхи їх подолання. Вивчіть вимоги програми до вмій аудіювання в різних класах школи. Проаналізуйте динаміку розвитку аудитивних умінь учнів з 2-го по 12-й клас. Випишіть вимоги до рівня сформованості аудитивної компетенції учнів 4-го, 9-го й 12-го класів.

3. Матеріали для навчання аудіювання.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С.121-122.
- Смелякова Л.П., Черныш В.В. Аудиокнига как эффективное вспомогательное средство в обучении иностранным языкам // Иноземні мови. – 1999. – № 1. С.19-22.
- Неділько А.Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов // Иноземні мови. – 1998. – № 4. – С.11-12.
- Черныш В.В. Методика работы с аудиокнигой на уроках английского языка в средних специализированных школах с углубленным изучением иностранного языка // Иноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 3 – 8.

Ознайомившись з публікаціями, визначте основні вимоги до текстів для аудіювання.

4. Система вправ для формування англомовної аудитивної компетенції.

- Конспект лекції.
- Методика... 2002. – С. 130-139.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. – Вказ. праця. – С.82 – 98.
- Ніколаєва С.Ю., Петрашук О.П. Тестовий контроль лексичних навичок аудіювання. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 20-66.
- Гальскова Н.Д. – Вказ.праця. – С. 152-155.

- Гапонова С.В. Навчання розуміння аудіотекстів учнів старших класів середньої школи // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 9-17; – № 3. – С. 11-16.
- Гапонова С.В. Розвиток особистості старшокласника у процесі навчання аудіювання іноземною мовою // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 3-7.
- Метьолкіна О.Б. Ігри для навчання аудіювання молодших школярів // Іноземні мови. – 1997. – № 4. – С. 67-69.
- Круківська І.А. Використання пісень у процесі навчання аудіювання // Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 22-24.
- Черныш В.В. Методика работы с аудиокнигой на уроках английского языка в средних специализированных школах с углубленным изучением иностранного языка // Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 3-8.
- In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002. – НО1 "Listening".

Опрацювавши рекомендовані джерела, визначте послідовність етапів роботи з текстом для аудіювання, мету кожного з етапів та способи контролю розуміння аудіотекстів. Випишіть приклади вправ до кожного етапу роботи з аудіотекстом.

5. Використання технічних засобів у навчанні аудіювання.

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А. Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С. 282-303.
- Верисокин Ю.И. Учебное кино на уроках английского языка // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 34-36.
- Черныш В.В. Методика работы с аудиокнигой на уроках английского языка // Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 3-8.

Опрацювавши рекомендовану літературу, визначте основні прийоми роботи з технічними засобами для навчання аудіювання.

Практичні завдання

1. Опрацювавши розділ "Характеристика текстів для навчання аудіювання англійською мовою" (Скляренко Н.К., Онищенко К.І., Захарова С.Л. – Вказ.праця. – С. 73-75), проаналізуйте тексти для аудіювання у книжках для вчителя "English through Communication" для 5, 6 кл. (Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996, 1997. – С. 123-129, С. 50-88) з точки зору труднощів, які вони представляють. Зверніть увагу на фонетичні, лексичні та граматичні труднощі; види мовлення (монолог, діалог); композиційно-сміслову структуру аудіотекстів.
2. Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання:
 - аудіювання з частковим розумінням
 - аудіювання з розумінням основного змісту
 - аудіювання з розумінням основного змісту в 6 класі (Скляренко Н.К. и др. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – С. 98-100).
 - аудіювання з повним розумінням
3. Будьте готові продемонструвати фрагменти, з якими ви ознайомились, на практичному занятті.

4. На основі поданих зразків розробіть власні фрагменти уроків для навчання:

- аудіювання з частковим розумінням
- аудіювання з розумінням основного змісту
- аудіювання з повним розумінням

(вказані книжки для вчителя "English through Communication"). За власним бажанням виберіть один із аудіотекстів, виділіть у ньому лексичний і граматичний матеріал, який може бути складним для учнів, а також труднощі змісту. Складіть завдання, що готують до слухання тексту і контролюють розуміння його змісту.

5. Будьте готові продемонструвати свої фрагменти на практичному занятті.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ ДЛЯ ОЗНАЙОМЛЕННЯ З НАВЧАННЯМ РІЗНИХ ВИДІВ АУДІЮВАННЯ

Фрагмент 1

Навчання аудіювання з частковим розумінням (вибіркове аудіювання)* (Listening for Partial Comprehension/Selective Listening)

Мета: Формувати в учнів уміння виокремлювати з мовленнєвого потоку необхідну інформацію.

Методичні зауваження:

- аудіювання з частковим розумінням передбачає виокремлення з мовленнєвого потоку необхідної інформації, або такої, яка цікавить слухача, ігноруючи зайве. До цієї інформації можуть відноситися: важливі аргументи, деталі, ключові слова, приклади або певні дані (дати, числа, власні імена та географічні назви).
- швидке й безпомилкове сприйняття та розуміння чисел і дат вимагають інтенсивної підготовки, а розуміння власних імен та географічних назв спирається на фонові знання учнів, їх уявлення про ситуацію, предмет та учасників спілкування;
- тексти підбираються учителем заздалегідь, перевіряється необхідна технічна апаратура (за її відсутності текст *розповідається* учителем);
- необхідний роздавальний матеріал готується заздалегідь і роздається кожному учневі;
- слухання відбувається у класі під керівництвом учителя;
- допускається повторне прослуховування тексту за умови іншого комунікативного завдання.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
Етап 1. Підготовка до аудіювання тексту "Samuel Morse: artist and inventor". Створення установки в учнів на вилучення конкретної інформації.	T: Today we were speaking of science and technology. Modern life is impossible without inventions and discoveries. And what would you like to invent or discover? <i>(Учні висловлюються у зв'язку з темою та завданням учителя, використовуючи відповідну лексику.)</i>

* Фрагмент уроку розроблений на основі підручника Open Doors-3. Див.: Duckworth M., Whitney N. Open Doors-3. – Oxford: Oxford Univ. Press. – 1996. – P. 73.

Приєм 1: Бесіда учителя з учнями, відповіді на запитання вчителя.

Приєм 2: Опис картинки учнями, відповіді на запитання вчителя.

Приєм 3: Активне слухання учнями речень із числівниками та виконання арифметичних дій з ними, відповіді на запитання вчителя.

Етап 2.

Аудіювання тексту з метою вилучення конкретної інформації.

Приєм 1: Активне слухання учнями інструкцій учителя.

Приєм 2: Активне слухання учнями тексту і заповнення необхідних дат.

T: Look at the picture of Samuel Morse. Note his clothes, awards, hairdo. When do you think he lived? Where did he live? What kind of person was he?

T: Let's train in mathematics a little bit. I'll tell you some information with dates and you will have to do sums and tell me the exact date of the event. Are you ready? Let's start then:

1. Nick was born in 1995. When he was seven years old he went to school. When did he go to school?
2. Jane began playing tennis at the age of six. Three years later she stopped playing tennis. Now she is ten. When did she stop playing tennis?
3. Our Granny is 60 now. When was she born? At the age of 17 she finished school. When did she finish school?

T: Listen to two students talking about a famous inventor. Complete the notes with the correct dates. Pay attention that the actual dates are not given so you will need to work out some of the dates.

Samuel Morse: artist and inventor

1. 1791 born
2. went to Yale University
3. travelled to Europe
4. became Professor of Painting
5. started work on his electromagnetic telegraph
6. given a patent for his 'telegraph machine'
7. sent the first message using Morse Code
8. died

Jane: Ah, here it is 'Samuel Morse: artist and inventor'. What a great photo!

Steve: What does it say about him?

Jane: Let's see.

Steve: When was he born?

Jane: Hold on a minute! Er, Samuel Morse was born in seventeen ninety-one in Massachusetts

Steve: Seventeen ninety-one. In Mass, how do you spell Massachusetts?

Jane: M-A-S-S-A-C-H-U-S-E-T-T-S.

Steve: What about his education! School? University?

Jane: Erm, he went to Yale University to study Art and Science, just after his fifteenth birthday.

Steve: When he was fifteen! We've got to put a date here. So 1791, plus fifteen, that's er...

Jane: Eighteen oh six.

Steve: And he studied Art and Science?

Jane: Right.

Steve: OK. And, number three. He travelled to Europe, when?

Jane: Five years later.

Steve: Er, that's eighteen oh six plus five years. So, eighteen eleven, right?

Jane: Yes, and it says here that he spent most of his time in England.

Steve: I wonder why? Perhaps he couldn't speak any other languages.

Jane: Well, he returned to America four years later, because he had no money.

Steve: Oh, right.

Jane: Oh, this is interesting. I thought he was only an inventor. But he was an artist as well. He became Professor of Painting in eighteen thirty-two.

Steve: Where?

Jane: Um, professor of Art at, er, New York University.

Steve: New York University.

Jane: But there's something here about five years after he became Professor.

Steve: OK. What does it actually say?

Jane: Mm. 'Five years later, Morse stopped painting'.

Steve: I wonder why.

Jane: Money problems again. He wasn't getting enough money. That's what it says here. Anyway he started work on the elec, er, electroma – oh the something telegraph.

Steve: Electromagnetic telegraph, OK, I've got that one then.

Jane: What's the next one about?

Steve: Er, 'given a patent for his "telegraph machine"'.
Jane: Given a patent? Er, it says here that that was in, er, er, eighteen forty-three.

Steve: One eight four three.

Jane: Right. Morse was given a patent for his 'telegraph machine' by the United States government in 1843. Then it says 'One year after he was given the patent, he sent the first message using Morse Code to Washington DC'.

Steve: So the first message was sent one year after he got the patent. To Washington DC. I wonder what the DC stands for?

Jane: No idea. Anyway, they built the statue for him in eighteen seventy-one.

Steve: A statue? Where, in Washington?

Jane: Don't know, but he died just one year later. A year after they'd built the statue. What a pity!

Steve: Right. That's the last one. Now, for this project, we've got to learn the Morse Code. How to understand and send messages. It's all dots and dashes.

Етап 3.

Перевірка правильності записаних учнями дат.

Приєм: Оголошення записаних дат.

Етап 4.

Підготовка до повторного прослуховування тексту.

Приєм: Читання учнями дотекстових запитань.

Етап 5.

Повторне аудіювання тексту з метою вилучення конкретної інформації.

Приєм 1: Активне слухання учнями нового завдання учителя.

Приєм 2: Активне слухання тексту учнями і пошук відповідей на поставлені дотекстові запитання.

Етап 6.

Перевірка правильності вилучення інформації учнями.

Приєм 1: Короткі відповіді учнів на дотекстові запитання.

Jane: Oh right. Here it is then. Dot Dash Dash Dot Dot Dash Dot Dash Dot. That's ABC!

Steve: Let me have the book. I want to do it too!

T: So we've just finished listening to the information about the inventor. Let's check up the main dates of his life. (Учні по черзі дають свої відповіді та обговорюють їх).

The right answers:

1. 1791 born
2. 1806 went to Yale University
3. 1811 travelled to Europe
4. 1832 became Professor of Painting
5. 1837 started work on his electromagnetic telegraph
6. 1843 given a patent for his 'telegraph machine'
7. 1844 sent the first message using Morse Code
8. 1872 died

T: And now let's read the following questions:

1. Which state was Samuel Morse born in?
2. Which two subjects did he study at Yale University?
3. Which European country did he spend most of his time in?
4. Why did he return to America?
5. At which university did he become Professor of Art?
6. Why did he stop painting?
7. Who gave Morse the patent for his 'telegraph machine'?
8. Which city did he send his first Morse Code to?

T: Now listen to the conversation again and answer the questions we have just read in note form.

T: Now that we finished listening, answer the given questions in note form. (Учні по черзі дають свої відповіді на запитання.)

The right answers:

1. Massachusetts	5. New York University
2. Art and Science	6. not enough money
3. England	7. the United States government
4. no money	8. Washington DC

Фрагмент 2

Навчання аудіювання з розумінням основного змісту* (Listening for Gist/ Skim Listening)

Мета: Формувати в учнів уміння ознайомлювального аудіювання.

Методичні зауваження:

- цей вид аудіювання передбачає обробку смислової інформації аудіотексту з метою відокремлення відомого від невідомого, суттєвого від другорядного;
- прослуховування відбувається у класі під керівництвом і контролем учителя;
- перевіряється розуміння основного змісту тексту;
- тексти підбираються учителем заздалегідь, перевіряється необхідна технічна апаратура (за її відсутності текст *розповідається* учителем);
- необхідний роздавальний матеріал готується заздалегідь і роздається кожному учневі.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка до аудіювання тексту. Створення в учнів установки на розуміння основного змісту. Прийом 1: Активне слухання учнями речень та співвіднесення їх значення із значеннями речень, поданих на картках.</p>	<p>T: Listen to three sentences that the speakers use and tick the sentence on the card that is the closest in meaning: Sentences on the card:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. a I remembered my childhood. b I forgot my childhood. c I really liked my childhood. 2. a I now have a lot more fillings in my teeth than I did as a child. b I haven't had any fillings in my teeth recently. c I have stronger teeth now than I did as a child. 3. a I love chocolate now, but I didn't as a child. b I've always loved chocolate and I still do. c I haven't eaten chocolate since I was a child. <ol style="list-style-type: none"> 1. It brought my childhood right back. 2. I haven't had so many fillings since I stopped eating all those sweets. 3. I've still got a passion for chocolate. Yum!
<p>Прийом 2: Взаємоперевірка та порівняння відповідей учнів.</p>	<p>T: Check your answers with a partner, and compare your views.</p>
<p>Прийом 3: Відповіді на запитання вчителя.</p>	<p>T: Do you have a passion for some food or sweet things?</p>
<p>Етап 2. Антиципація основних віх повідомлення. Прийом 1: Активне слухання учнями інструкцій учителя.</p>	<p>T: You are going to hear a journalist talking about sugar <i>consumption</i> (how much sugar people eat) in Britain. With your neighbour, decide which of these points you expect the journalist to make.</p>

* Фрагмент уроку розроблений на основі підручника Double Take. Listening and Speaking. Див.: Collie G. Skills Training. Double Take. Language Practice. Listening and Speaking. – Oxford: Oxford Univ. Press, 1996. – P. 40-41.

Приєм 2: Читання учнями речень та прогнозування основних положень змісту тексту.

Приєм 3: Активне слухання учнями нового завдання.

Приєм 4: Вибір учнями можливих варіантів слів.

Етап 3.

Аудіювання учнями тексту з метою перевірки правильності/хибності прогнозованих ними положень.

Приєм: Активне слухання.

Етап 4.

Контроль розуміння прослуханого тексту.

Приєм 1: відповіді учнів на запитання вчителя.

Приєм 2: Відповіді на запитання вчителя.

1. Sugar consumption in Britain has gone down since 1900.
2. British people eat too much sugar.
3. Sugar gets into all kinds of food, including drinks.
4. There isn't any sugar in tinned foods.
5. You've probably eaten more sugar than you think since you got up this morning. *(Учитель підходить до кожної пари і слухає їх обговорення. У разі потреби допомагає із семантизацією речень (перепарафразуючи їх), наприклад: 'People eat less sugar now than they did in 1900').*

T: The journalist uses eight of these words. Which ones, do you think? Eliminate the ones that seem totally irrelevant, e.g. 'village' or 'mountains'.

Village	sweet	savoury	ingredient
mountains	average	bagpipes	festivals
cheeseburgers	sausages	city	lakes
kilos	grams		

(Учні лише перераховують можливі, на їх думку, варіанти. Правильні відповіді не даються учням до прослуховування тексту).

T: Listen to the text and check your answers.

One hundred years ago the average European ate about two kilos of sugar a year. Our consumption has gone up a lot since then. Now the average is 50 kilos! And that's far too much. In Britain each person eats about a kilo a week of sugar, when you add together all the sugar that is in cakes, biscuits, sweets, chocolate and some drinks. The trouble is, sugar isn't just in sweet foods. It gets into all kinds of food, even savoury food. A lot of tinned food has got sugar: tomato soup and baked beans, for example. If you look at the labels of food packets, you'll see that sugar is often there as an ingredient. Sugar is in cheeseburgers, in sausages, in fruit juices, in cereals – almost everywhere, in fact! And drinks are part of the problem, too. When you drink 100 grams of cola, you're getting about nine grams of sugar. With 100 grams of lemonade, you get just under eight grams. So in one day, the sugar soon builds up. You've probably eaten more sugar than you think since you got up this morning.

T: Now let's see whether your predictions were true or false. Which of the given points did the journalist make? Which words did he use in his speech?

T: Now that you know whether your predictions were true or false answer my questions, please:

1. How has the European average of sugar consumption changed?
2. Is sugar added to different kinds of food nowadays?

Фрагмент 3

Навчання аудіювання основного змісту за підручником "English through Communication" у 6-му класі

Мета: Навчити учнів 6 класу розуміти на слух текст "What the Boy Wanted".

Обладнання: Фонограма тексту.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка до аудіювання тексту "What the Boy Wanted". Прийом 1: Визначення учнями граматичних орієнтирів. Прийом 2: Сприймання учнями речень, які містять незнайомі слова, що не впливають на розуміння смислу висловлювання. Прийом 3: Підготовка учнів до визначення різних видів зв'язку між реченнями.</p>	<p>T: Послухайте речення і назвіть присудок у кожному з них.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. The mother wanted to calm the boy. 2. He wants your hat. 3. An old gentleman was travelling in a tram-car. <p>T: Послухайте речення і передайте їх зміст, ігноруючи незнайоме слово, яке є обставиною способу дії.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. A little boy was crying bitterly. 2. "I cannot help him", answered the mother quietly. 3. The gentleman sitting opposite the woman said angrily, "Why is the boy crying?" <p>T: Послухайте складне речення і назвіть сполучник, який зв'язує обидві його частини.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nick went to bed because it was late. 2. She swims in the sea when the weather is warm. 3. The mother wanted to calm the boy, but the gentleman said angrily, "Oh, how the boy is crying".
<p>Етап 2. Аудіювання тексту з метою отримання основної інформації. Прийоми: Активне слухання, малювання.</p>	<p>T: Послухайте розповідь і намалюйте предмет, через який плакав хлопчик.</p> <p style="text-align: center;">What the Boy Wanted</p> <p>An old gentleman was travelling in a tram-car. A lady with a small boy was sitting opposite him. The boy was crying bitterly. The mother wanted to calm the son. The old gentleman sitting opposite her said angrily, "Oh, how the boy is crying. Why don't you give him what he wants?" "But I can't", answered the mother quietly, "he wants your hat".</p>
<p>Етап 3. Контроль розуміння тексту. Прийоми: Називання, переказ.</p>	<p>T: Спочатку назвіть предмет, який хотів мати хлопчик, а потім передайте зміст почутого тексту 4-5 реченнями у логічній послідовності.</p>

Фрагмент 4

Навчання аудіювання з повним розумінням (Listening for Detailed Comprehension)*

Мета: Формування в учнів уміння аудіювання з повним (детальним) розумінням змісту і смислу.

Методичні зауваження:

- у ході навчання аудіювання з повним розумінням учні слухають текст, маючи на увазі післятекстові завдання: переказ тексту з детальним викладом змісту, відповіді на запитання до всіх фактів, складання детального плану, завершення тексту, придумування додаткових фактів;
- велика увага приділяється дотекстовому етапу: зверненню до фонових знань учнів, новим ЛО, граматичним структурам;
- тексти підбираються учителем заздалегідь, перевіряється необхідна технічна апаратура (за її відсутності текст *розповідається* учителем);
- необхідний роздавальний матеріал готується заздалегідь і роздається кожному учневі.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка до аудіювання тексту "I remember..." Прийом 1: Активне слухання учнями тлумачення нових ЛО учителем.</p> <p>Прийом 2: Активне слухання учнями нових інструкцій учителя.</p> <p>Прийом 3: Активне слухання учнями речень, які містять незнайомі ЛО, здогадка про їх значення за контекстом.</p> <p>Етап 2. Орієнтація на сприймання тексту. Прийом 1: Читання</p>	<p>T: Every person has the memories about his/her childhood: some of them are sweet, some are horrid. Today we are going to listen to a girl talking about her childhood experience.</p> <p>T: The knowledge of the following words and word combinations will help you as you listen to the text "I remember...": clung onto somebody – it is the past participle of the verb "cling": hold on tightly to somebody fierce – violent and angry spine – backbone</p> <p>T: Listen to the sentences and guess the meaning of the unfamiliar words judging from the context. Write your ideas about their meanings:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. We need another chair, I left one in the garden, please fetch it in. 2. She went to live abroad and abandoned her native city for ever. 3. I had been learning this material for three hours and finally it dawned on me that in fact it was really easy. <p>T: Before you hear the recording let's read the beginning of the sentences through.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Liz's brother is

* Фрагмент уроку розроблений за підручником Progress to First Certificate. Див.: Jones L. Progress to First Certificate. Self-study Student's Book. – Cambridge: Cambridge Univ. Press., 1990. – P. 204-205, 324.

учнями передтекстового завдання.

- a. about the same age as her. c. slightly older than her.
- b. much older than her. d. younger than her.
2. They used to go together to the
a. funfair. c. playground.
- b. park. d. shops.
3. While she was on one of the swings she realized that
a. it was getting cold. c. she was alone
- b. it was starting to rain. d. she was lost.
4. The dog tried to
a. bite her. c. chase her.
- b. get her teddy. d. pull her off the swing.
5. In the end the dog
a. was caught. c. was killed.
- b. was hit with a stick. d. ran away.
6. After that experience she always
a. avoided the playground if it was empty.
- b. told her brother not to leave her.
- c. went with her mother to the playground.
- d. went to a different, safer playground.
7. Now she realizes that her brother had really
a. forgotten about her. c. left her to be eaten.
- b. gone home to fetch help. d. lost his way home.
8. This experience
a. has almost been forgotten.
- b. has had a big influence on her life ever since.
- c. has had no effect on her life.
- d. still affects her attitude.

Етап 3.

Аудіювання тексту з метою отримання детальної інформації.

Приєм 1: Активне слухання учнями інструкції учителя.

Приєм 2: Активне слухання учнями тексту.

T: Now listen to the recording and choose the alternative that best completes each sentence.

Liz: I remember when I was very little, about three or four, my brother used to take me to the local playground. He was a bit older than me. And he used to look after me while I went on the swings and, you know, the slide and things. Well, one afternoon I went out with him after tea and I was sitting on one of the swings with my teddy bear and I was singing away and talking to Teddy, you see, when it gradually dawned on me that I was all alone and that my brother had left me by myself and there was no one else in the playground at all. And it was starting to get dark. Then – ooh, I can remember it, it sends shivers down my spine even now – I saw this big fierce dog sniffing around the swings a... and as I was going backwards and forwards it started to bark at me. Well, first I sort of, you know, tried to be terribly brave and I wanted to make it go away so I shouted at it and it took no notice and started, you know, jumping

up at me and trying to bite, well not me, but I think it was my teddy bear. Well, I started to cry and scream and got in a terrible state sort of trying to climb up the swing and ... and no one came and it was getting darker and darker. And ... er ... oh, I was in such a state. Well, eventually I saw my Dad running towards me waving a big stick and shouting at the dog and he chased the dog away and took me in his arms and I ... I clung onto him and he held... held me and I cried and cried and cried until eventually I suppose I stopped. Well, I never saw the dog again but I always made sure that, you know, after that there were other people in the playground when I went. And well, of course, later I realized that my brother hadn't abandoned me to be eaten by this dog. I suppose he must have run back home to fetch my father and ... and ... er ... I suppose he must have been very frightened too. But he obviously felt very responsible for me and he ran home to get help. But since then ... whew... I've always been so careful with dogs and I've never trusted them.

Етап 3.

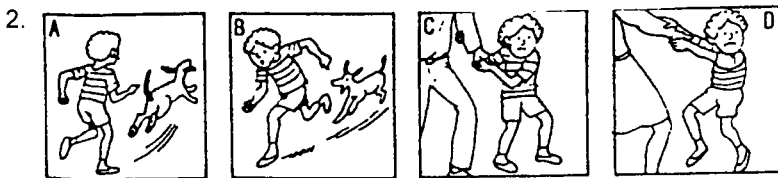
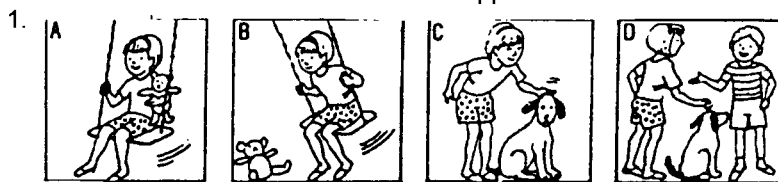
Контроль розуміння прослуханого тексту.

Приєм 1: Знаходження учнями кінцівок до поданих початків речень.

Приєм 2: Вибір учнями малюнків із поданих серій.

T: You've listened to Liz's memories and now we'll see how well you understand it. Name the best ending to each given sentence (*учні працюють з картками*).

T: Look at these two series of pictures very attentively. Find one in each series which best shows what happened.

Приєм 3: Відповіді учнів на запитання вчителя.

T: Now that you have chosen the pictures answer my questions:

1. What did the girl do when she saw a dog?
2. Did she try to escape the dog?
3. Did the dog let the girl go away?
4. Was the girl alone in the playground?
5. Where did Liz try to hide?
6. Who helped the girl?
7. How was the dog chased away?

<p>Етап 4. Підготовка до переказу учнів прослуханого тексту. Приєм 1: Активне слухання учнями нових інструкцій учителя. Приєм 2: Визначення та запис учнями смислових віх тексту, складання та заповнення таблиці. Приєм 2: Називання учнями ключових слів з тексту. Приєм 3: Переказ учнями тексту з опорою на смислові віхи та ключові слова.</p>	<p>T: Now we are going to make up a table which consists of two columns. First, we'll put down the key points in Liz's story into the left column. We'll write them in logical order on the blackboard. Mind every detail.</p> <p><i>На дошці зображена таблиця:</i></p> <table border="1" data-bbox="319 349 804 441"> <thead> <tr> <th data-bbox="319 349 561 388">Key words</th> <th data-bbox="561 349 804 388">Events</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td data-bbox="319 388 561 441">1.</td> <td data-bbox="561 388 804 441"></td> </tr> </tbody> </table> <p><i>Учні пригадують і називають смислові віхи повідомлення і по черзі записують їх на дошці.</i></p> <p>T: Now that we have the list of the events, let's remember and write down the key words to each of them into the right column of our table. Mind the words which Liz used describing her state.</p> <p>T: Now retell the story. The table which we've just compiled will help you.</p>	Key words	Events	1.	
Key words	Events				
1.					

Додаткова література*

- Верисокин Ю.И. Учебное кино на уроках английского языка // ИЯШ. – 2000. – №5. – С. 34-36.
- Гапонова С.В. Вправи для навчання аудіювання англійських текстів за темою "Canada" учнів старших класів середньої школи // Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С. 9-13.
- Гапонова С.В. Вправи для навчання аудіювання англійських текстів за темою "Australia" учнів старших класів середньої школи // Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 11-13.
- Елухина Н.В. Интенсификация обучения аудированию на начальном этапе // ИЯШ. – 1986. – №5. – С. 15-20.
- Елухина Н.В. Обучение аудированию в русле коммуникативно-ориентированной методики // ИЯШ. – 1989. – № 2. – С. 28-36.
- Круківська І.А. Використання міжпредметних зв'язків у навчанні аудіювання англійською мовою // Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 11-13.
- Метьолькіна О.Б. Адаптивні вправи для індивідуалізованого навчання аудіювання першокласників // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 48-49.
- Метьолькіна О.Б. Коригуючі та стимулюючі вправи для індивідуалізованого навчання аудіювання першокласників // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 55.
- Натальин В.П., Наталья С.А., Парацук В.Ю. Тестовий контроль аудіювання

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

на уроках англійського мови в IV класі // ІЯШ. – 1989. – № 2. – С. 49-53. (Див. також: ІЯШ. – 1989. – № 2. – С. 62-65; ІЯШ. – 1990. – № 3. – С. 32-35).

- Неділько А. Г. До питання застосування автентичних матеріалів для навчання іноземних мов // Іноземні мови. – 1998. – №4. – С. 11-12.
- Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іноземними мовами // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 69-72.
- Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іноземної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови) – К.: ІЗМН, 1996. – С. 20-59.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика навчання іноземним мовам в середній школі. – М.: Просвещение, 1991. – С. 104-123; 139-162.
- Рогова Г.В., Верещагіна І.Н. Методика навчання англійській мові на початковому етапі в середній школі. – М.: Просвещение, 1988. – С. 116-130; 170-188.
- Сигал Т.К. Тестовий контроль аудіювання на уроках англійської мови в 5-6 класах // ІЯШ. – 1997. – №5. – С. 30-36.
- Черниш В.В. Методика роботи з аудіокнижкою // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 3-9.
- Anderson A., Lynch T. Listening. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 33-80.
- Cunningsworth A. Choosing your Coursebook. – Heinemann, 1995. – 154 p.
- Gower R. Teaching Practice Handbook. – Heinemann, 1995. – 215 p.
- Haozhang X. Tape Recorders, Role-Plays, and Turn-Taking in Large EFL Listening and Speaking Classes // Forum. – 1997. – Vol. 35. – #3. – P. 33-35.
- Hemei J. Teaching with Video in an English Class // Forum. – 1997. – Vol. 35. – #2. – P. 45-47.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 39-48.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 105-120; 138-159.
- Xiaojiong H. VOA News Items // Forum. – 1997. – Vol. 35. – #2. – P. 47-48.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін „аудитивна компетенція”;
- 2 дати англійський еквівалент терміна „аудитивна компетенція”;
- 3 пояснити значення поняття „базовий рівень володіння аудіюванням”;
- 4 визначити основні психофізіологічні механізми аудіювання;
- 5 назвати основні вимоги до текстів для аудіювання;
- 6 назвати труднощі аудіювання іноземного мовлення;
- 7 розкрити зміст кожного з етапів навчання аудіювання;
- 8 навести приклади передтекстових завдань для навчання аудіювання;
- 9 навести приклади завдань, які можуть даватися учням під час аудіювання;
- 10 навести приклади післятекстових завдань.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Аудіювання – це
 - а) продуктивна діяльність
 - б) рецептивна діяльність
 - в) репродуктивна діяльність
2. Аудіювання пов'язане з
 - а) говорінням
 - б) читанням
 - в) з усіма видами мовленнєвої діяльності
3. Аудіювання є
 - а) метою навчання ІМ
 - б) ефективним засобом навчання ІМ
 - в) одночасно і метою, і засобом навчання ІМ
4. У середній школі навчають аудіювання
 - а) різних видів (розуміння основного змісту, повного та вибіркового)
 - б) з розумінням вибіркової інформації
 - в) з розумінням основного змісту
5. Найбільші труднощі виникають в учнів при аудіюванні текстів
 - а) описів
 - б) повідомлень
 - в) роздумів
6. До мовних труднощів аудіювання належить
 - а) відсутність зорової опори
 - б) наявність конвертованих слів
 - в) темп пред'явлення аудіотексту
7. До немовних труднощів аудіювання належить
 - а) незнайомий голос диктора
 - б) багатозначні слова
 - в) незнайомі слова
8. До групи умовно-мовленнєвих вправ в аудіюванні належить
 - а) розуміння на слух опису картини
 - б) аудіювання розпоряджень на понадфразовому рівні
 - в) аудіювання фонограми тексту
9. До мовленнєвих вправ в аудіюванні належить
 - а) визначення інтонації прослуханої фрази
 - б) визначення кількості слів, почутих у фразі
 - в) розуміння звукового супроводу до кінофільму

* Див. розділ "Ключі до тестів".

10. Найбільш економним способом контролю розуміння аудіотексту є
- переказ тексту рідною або іноземною мовою
 - відповіді на запитання
 - тести
- B. Виконайте завдання з посібника „Контрольні завдання...” 2002.**
- I.** Завдання 4, варіант 1 (с.5)
Завдання 4, варіант 20 (с.11)
Завдання 4, варіант 29 (с.14)
- II.** Проаналізуйте запропоновані вправи і визначте їх тип, вид, характер та особливості виконання.
- You will hear two friends talking about a particular place. Read questions, then listen to the cassette and answer the questions, looking at your answers, talk about the place, then write a description of it.
 - Look at the two photographs below, and try to imagine what you would *hear* if you were physically present at each scene, then look at the following list of words. Which photograph do you think each word is related to, and which of three verbs in brackets describes most accurately the sound you would expect to hear? Finally, listen to the cassette and check your answers.
 - First, think as many points for and against early retirement as possible. Then listen to the cassette and fill in the gaps in the boxes below. Were your arguments the same as those you heard? Finally, write the paragraph plan you would use if you were to write an essay on the topic: “Early retirement: pros and cons”.
 - You will hear Stella telling her friend about a person she dislikes. Read the questions, then listen to the tape and answer them. You may keep notes while listening. Looking at your notes, describe the person.
 - Read the table, then listen to the cassette and complete the missing information.
- III.** What are the ‘extra’ skills needed in listening to the following people?
- a recently widowed neighbour talking about her husband’s funeral
 - a five-year-old describing her birthday party
 - an elderly relative who has become very upset and breathless, trying to tell you where his medicine is kept
 - an official explaining how to make an insurance claim
- IV.** Imagine you are staying in a hotel in a city you do not know well. You have a meeting at an office which you were told is about five minutes’ walk away. You need to ask directions to the office. Would it be an easier listening task to get the information by (1) ringing the hotel reception desk, or (2) asking a passer-by outside the hotel? Why?
- V.** English makes distinction between the activities of ‘hearing’ and ‘listening’. What is it? Is the same distinction made in other languages that you know?
- VI.** Прочитайте наступні завдання до аудіовправ і вирішіть, які з них використовуються для навчання аудіювання з повним розумінням (Listening for Detailed

Comprehension) (I), з розумінням основного змісту (Listening for Gist/ Skim Listening) (II), аудіювання з частковим розумінням (Listening for Partial Comprehension/ Selective Listening) (III). Запишіть номери вправ у відповідні колонки таблиці.

1. Listen to the beginning of an interview with Maggie and choose the right answers to the following questions.
2. Listen to a recorded telephone report on road conditions. Put a cross (x) at the four places on the map that drivers should avoid on Saturday afternoon.
3. You'll hear a telephone conversation. The man wants to get from Trumpington Street (marked with a * on the map) to an office in St. Mary's Street (marked with another *). Unfortunately, because of the one-way system he can't just drive straight there, so he phones the office for directions. Mark the route he has to take with arrows on the map.
4. Listen to an announcement once and choose the right answer to the question.
5. Listen to a college lecturer talking about computers in education. Note: 1) the different sorts of computers he mentions; 2) what a computer can do for his students; 3) what a computer can't do.
6. Listen to four students answering an interviewer's question. Which question do you think she asked them?
7. Listen to two people talking about the effects of the recession on their business. Note down what actions they took to combat the effects of the recession.
8. Peter Fraenkel is the author of a book called *Overland* – a practical guide to the organization of overland expeditions. Here he talks about expeditions in the Sahara. Listen and note what advice he gives about the following topics: fuel, water, mechanical breakdown, camping equipment, clothes and medical supplies.
9. Listen to the conversation and comment on the main facts.
10. Read the sentence beginnings. Complete the sentences so that the meaning is the same as on the tape. (You don't need to use exactly the same words):
 1. Since about 1900, sugar consumption in Europe has ...
 2. In Britain each person eats ...
 3. The trouble is that sugar ...
 4. Drinks are ...

Аудіювання з повним розумінням (Listening for Detailed Comprehension)	Аудіювання з розумінням основного змісту (Listening for Gist/ Skim Listening)	Аудіювання з частковим розумінням (Listening for Partial Comprehension/ Selective Listening)
(I)	(II)	(III)
	1.	

VII. Ознайомтеся із завданнями до вправ і запишіть у таблицю, на яких етапах роботи з аудіотекстом вони використовуються:

1. Listen to the start of the following week's *Science Now*. Work in pairs. Choose the right picture to illustrate the programme.
2. Listen to a news report. Number the pictures to show the right order.
3. With your partner, prepare one more false sentence about each story. Join another pair. In turn, tell each other your two sentences and see if others can correct them.
4. Listen to six questions about the conversation. Make notes: write down one or two key words for each question.
5. Before you listen, prepare your answers to these questions.
6. With a partner, take turns to describe the photos. Help each other with difficulties.
7. Think of a different title for this story.
8. Listen to the sentences and guess the meaning of the unfamiliar words judging from the context.
9. Look at the picture and describe it.
10. Now we'll see how well you understood the text. Let's play bingo game.
11. Write a letter to your friend describing the events you've just heard.

Етап	Завдання
Передтекстові завдання (pre-listening activities)	
Завдання під час аудіювання (while-listening activities)	
Післятекстові завдання (post-listening activities)	

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже ви бачите, що навчити учнів розуміти іншомовні повідомлення, сприйняти на слух, важко, це кропіткий і довготривалий процес, і все ж:

When you feel how depressingly slow you climb – it's well to remember: Things Take Time!

Тема: “Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні”

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів мовленнєвої компетенції у говорінні англійською мовою.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів компетенції у говорінні.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз труднощів діалогічного і монологічного англійського мовлення;
 - аналізувати способи і прийоми навчання діалогічного і монологічного мовлення та вправи, що використовуються з цією метою в різних підручниках;
 - використовувати ефективні способи і прийоми навчання діалогічного і монологічного мовлення;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні.

Зміст теми

Поняття мовленнєвої компетенції в іншомовному говорінні. Суть говоріння та його психофізіологічні механізми.

Навчання діалогічного мовлення (ДМ). Суть і характеристика ДМ. Комунікативна ситуація та її види. Особливості ДМ. Структура діалогу. Одиниця навчання діалогу. Основні види діалогічних єдностей. Функціональні типи діалогів і притаманні їм види діалогічних єдностей. Мовні особливості ДМ. Труднощі оволодіння ДМ. Етапи навчання ДМ. Система вправ для навчання ДМ.

Навчання монологічного мовлення (ММ). Суть і характеристика ММ. Особливості ММ. Одиниця навчання монологу. Основні типи монологічних висловлювань. Мовні особливості ММ. Труднощі оволодіння ММ. Етапи навчання ММ. Система вправ для навчання ММ.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні.

Базова термінологія

взаємодія співрозмовників	interaction
вміння ДМ	interactional skills
вміння завершити бесіду	relinquishing a turn
вміння ММ	transactional skills
вміння підтримувати бесіду	holding a turn
вміння у говорінні	speaking skills
генерація ідей	brainstorming / mind mapping
“готові” мовленнєві одиниці, кліше	cliché
детальний переказ	retelling
диспут	debate
діалог	dialogue, conversation
діалог, в якому один із співрозмовників бере всю ініціативу на себе	one-side dialogue/ conversation

діалог-зразок	model dialogue/ conversation
діалогічна єдність	adjacency pair/ dialogical unit/ lead-response unit
драматизація	drama/ dramatising
заповнювачі пауз/ мовчання	silence/ pause/ gap fillers
звіт про результати дискусії	reporting back
контраргумент	counterstatement
короткий переказ	oral summary
мікродіалог	microdialogue
мовленнєва компетенція в говорінні	speaking competence
мовленнєві "формули"	conversational formulas
мовлення діалогічне	interactional/ dialogical speech
мовлення монологічне	transactional speech / discourse
монолог	monologue, discourse
обговорення, дискусія	discussion
обмін думками	exchange of opinion
передача інформації	transaction
повні/ неповні речення	full/elliptical sentences
понадфразова єдність	superphrase unit
репліка в діалозі	speaking turn / line of dialogue
репліка коротка	short turn
репліка реактивна (репліка-відповідь)	response / reply
репліка розгорнута	long/ extended turn
реплікування/обмін репліками	turn-taking
рішення проблемних задач	problem solving
розмова, бесіда	talk
рольова гра	role play
співбесіда	oral interview
структурно-мовленнєва схема діалогу	skeleton dialogue
твердження, аргумент	statement
усне повідомлення	oral reporting/ oral report
усний виступ	presentation
усний коментар	oral commentary
характеристики комунікативні	communicative characteristics/ features
характеристики лінгвістичні (мовні)	linguistic characteristics/ features

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування мовленнєвої компетенції у говорінні учнів початкової, основної і старшої школи.
 - Конспект лекції.
 - Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12-ті класи //English Language and Culture. – 2001. – № 29-30. – С.2-5.
 - Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – Москва: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С. 143-147.
 - Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка / Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта-Наука, 2001. – С. 38-39.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте основну мету і зміст навчання говоріння англійською мовою у школі.

2. Характеристика діалогічного мовлення.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.146-158.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – С. 17-24.
- Скалкин В.Л. Обучение диалогической речи. – К.: Рад. школа, 1989. – С.13-20.

Опрацювавши літературу, охарактеризуйте психологічні та лінгвістичні особливості діалогічного мовлення, які слід враховувати у процесі навчання цього виду мовленнєвої діяльності. Дайте визначення таких методичних понять як "діалогічне мовлення", "репліка", "діалогічна єдність", назвіть види діалогічних єдностей і функціональні типи діалогів.

3. Цілі навчання діалогічного мовлення та вимоги програми до оволодіння учнями цим видом мовленнєвої діяльності.

- Конспект лекції.
- Програма ..., 2001 (розділи "Мовленнєва компетенція. Говоріння. Діалогічне мовлення" до кожного класу).

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте головну мету і проміжні цілі навчання ДМ. Визначте вимоги програми до рівня володіння ДМ учнями різних класів. Проаналізуйте динаміку розвитку вмінь ДМ. Випишіть вимоги до рівня сформованості мовленнєвої компетенції учнів у ДМ в 4, 9 і 12 класах.

4. Система вправ для навчання діалогічного мовлення.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 156-167.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – С.24-37.
- Близнюк О.І., Панова Л.С. Організація парної роботи учнів на уроках англійської мови з опорою на зображальну наочність //Іноземні мови. – 2001. – № 3. – С.8-9.
- Гапонова С.В. Дискусія як вправа для навчання вільного спілкування іноземною мовою // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 3-10.

Опрацювавши вказані джерела, випишіть приклади вправ кожної з чотирьох груп системи вправ для навчання ДМ.

5. Навчально-комунікативна ситуація та рольова гра у навчанні діалогічного мовлення.

- Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1985. – С. 62-63.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк, 1998. – С.84-88.
- Ляховицкий М.В., Вишневский Е.И. Структура речевой ситуации и ее реализация в учебно-воспитательном процессе // ИЯШ. – 1984. – № 2. – С.20-22.
- Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М, Рус. яз. – 1981. – С. 44-47.

- Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови в 6-8 класах. Посібник для вчителів. – К.: Освіта, 1992. – С. 5-12.
- Ladousse G.P. Role Play. – Oxford Univ. Press, 1987. – P.5-7; 13-15.

Опрацювавши вказані джерела, випишіть: визначення навчально-комунікативної ситуації (НКС), її види і компоненти; визначення і функції рольової гри.

6. Характеристика монологічного мовлення.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.167-173.
- Скалкин В.Л. Обучение монологическому высказыванию. – К.: Рад. школа, 1983. – С.6-23.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. Обучение речевой деятельности на английском языке в школе. – К.: Рад. школа, 1988. – С.37-43.

Опрацювавши вказані джерела, охарактеризуйте психологічні та лінгвістичні особливості монологічного мовлення. Дайте визначення таких понять як "понадфразова єдність", "монолог", "підготовлене та не підготовлене монологічне мовлення". Назвіть найбільш поширені засоби міжфразового зв'язку в монолозі. Охарактеризуйте функціональні типи монологічних висловлювань.

7. Цілі навчання монологічного мовлення та вимоги програми до оволодіння учнями цим видом мовленнєвої діяльності.

- Конспект лекції.
- Програма ... 2001 (розділи "Мовленнєва компетенція. Говоріння. Монологічне мовлення" до кожного класу).

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте головну мету і проміжні цілі навчання ММ. Визначте вимоги програми до рівня володіння ММ учнями різних класів. Проаналізуйте динаміку розвитку вмінь ММ. Випишіть вимоги до рівня сформованості мовленнєвої компетенції учнів у ММ в 4, 9 і 12 класах.

8. Етапи навчання ММ і система вправ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 173-187.
- Скляренко Н.К., Онищенко Е.И., Захарова С.Л. ... Вказ. праця. – С. 43-56.

Опрацювавши рекомендовані роботи, визначте етапи навчання монологічного мовлення і випишіть приклади трьох груп вправ; уточніть їх мету. Ознайомтеся з різними видами опор для навчання монологічного мовлення.

9. Використання технічних засобів у навчанні говоріння.

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие //Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышейшая школа, 2001. – С. 283-299.
- Барменкова О.И. Видеозанятия в системе обучения иностранной речи//ИЯШ. – 1999. – № 3. – С.20-25.
- Калинина Л.В., Самойлюкевич И.В. Использование видеокурса "Family Album, USA" при формировании диалогических умений учащихся средней общеобразовательной школы //Иноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 9-10.

Випишіть прийоми навчання говоріння з використанням різних технічних засобів навчання.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте вправи для навчання діалогічного мовлення в чинних підручниках англійської мови: визначте групу, до якої належать вправи, мету і найбільш ефективний режим їх виконання.
 - Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Англійська мова. Підручник для 7 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 1995. – Цикли 4-5 (С.48-76).
 - Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 6 класу середн. шк. /Кол. авторів під керівн. Н.К.Скляренко. – К.: Освіта, 1997. – Цикл 5 (С.204, 205, 209, 218, 223, 231).
2. Ознайомтесь із фрагментами уроків з навчання діалогічного мовлення в ситуації "Asking the Way" (тема "Town").

Фрагмент 1

Мета: ознайомити учнів із зразками діалогів у ситуації "Asking the Way" і навчити пояснювати дорогу (на рівні фрази).

Обладнання: фонограма діалогу, план-схема одного з районів міста.

Етап. Прийом.	Зміст роботи															
<p>Етап 1. Презентація діалогів-зразків (по двох каналах сприймання – слуховому і зоровому). Прийом: Активне слухання.</p>	<p>T: When a person does not know the way, he asks for directions. When you give directions, you need to make every step clear so that your listener will be able to understand your instructions. When you listen to directions, you need to tell the other person if you don't understand and then ask for clearer instructions. There are some ways of giving directions and asking for directions. Listen to the four dialogues and take notes about the places and means of getting to them (on foot, by bus, by tube).</p> <table border="1" style="margin: 10px auto; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <thead> <tr> <th style="width: 15%;"></th> <th style="width: 15%;">1</th> <th style="width: 15%;">2</th> <th style="width: 15%;">3</th> <th style="width: 15%;">4</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td style="padding: 2px;">place</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> <tr> <td style="padding: 2px;">how to get</td> <td></td> <td></td> <td></td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">Dialogue 1</p> <p>A: Excuse me. Could you tell me how to get to the bookshop? B: Yes, it's that way. You go two blocks, then turn left. It's on the corner opposite the post-office. A: Thanks. I've been in town only a few days, so I really don't know where everything is.</p> <p style="text-align: center;">Dialogue 2</p> <p>A: Excuse me. B: Yes? A: Is there a post-office near here? B: Yes, there is. A: Is it far? B: No, it's not. Turn right at the first traffic light. It's on the left. It will take you five minutes to get there.</p> <p style="text-align: center;">Dialogue 3</p> <p>A: Excuse me. What's the best way to get to the pet shop?</p>		1	2	3	4	place					how to get				
	1	2	3	4												
place																
how to get																

B: Take the Main Street Bus and get off at First Avenue. Walk up First Avenue and you'll see it on the right.

A: Thank you for your help.

B: It's a pleasure.

Dialogue 4

A: Excuse me. Can you tell me how to get to the Space Hotel?

B: Sure. Take the tube and get off at Pine Boulevard. You'll see the Space in front of you.

A: Thank you very much.

B: You're welcome.

T: Look at the map of the town. Suppose I've moved to this town and I'd like to know the whereabouts of some places. I ask my neighbours about them. Take turns to be my neighbours. Help me to find the places.

Example.

T: Excuse me. Where's the library?

P: It's in Green Street between the car park and the hotel, opposite the pharmacy.

Етап 2.

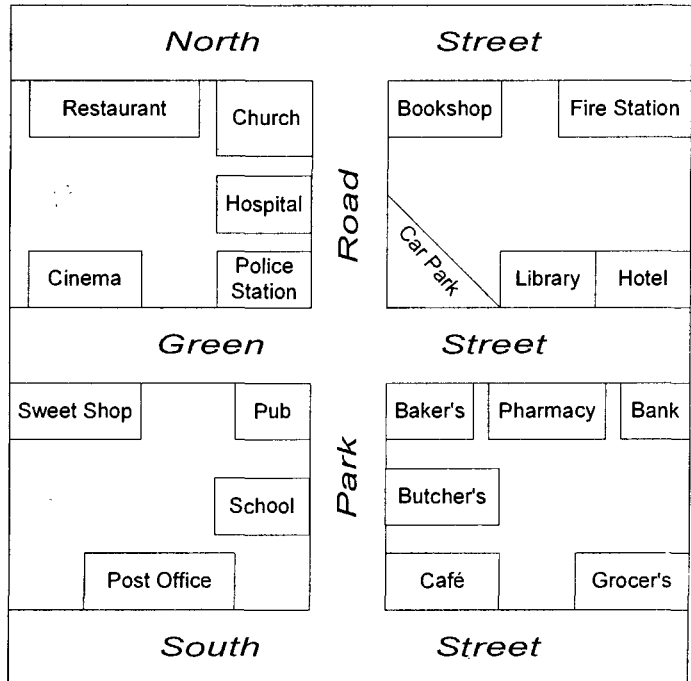
Оволодіння репліками "прохання показати дорогу – опис маршруту".

Прийом: Робота в режимі "учитель-учень".

Make use of the prompts below and the town map.

next to
between ... and...
on the corner of

opposite
near
on the left/right

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів обмінюватися репліками "прохання показати дорогу – опис маршруту".

Обладнання: фонограма мікродіалогів-зразків, плани-схеми двох районів міста.

Етап. Прийом.	Зміст роботи																																							
<p>Етап 1. Оволодіння діалогічними єдностями.</p> <p>Прийом 1: Робота в парах (по черзі).</p>	<p>T (to P₁): You're a tourist. You are staying at a hotel in Main Street. You want to buy some souvenirs (some newspapers, a pair of shoes, a bar of soap) and then you are going to have lunch (to change money, to have a haircut, to phone your friends). Ask a passer-by to help you find the places you are going to.</p> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding: 5px;">Pharmacy</td> <td style="padding: 5px;">School</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Library</td> <td style="padding: 5px;">Barber's</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Bookshop</td> <td style="padding: 5px;">Café</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Grocer's</td> <td style="padding: 5px;">Newsagent's</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Clinic</td> <td style="padding: 5px;">Post Office</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Bank</td> <td style="padding: 5px;">Department Store</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Souvenir Shop</td> <td style="padding: 5px;">Cinema</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Supermarket</td> <td style="padding: 5px;">Hotel</td> </tr> </table> <p>T (to P₂): You're a passer-by. Give directions.</p> <p>Example:</p> <p>P₁: Excuse me. Could you tell me how to get to the souvenir shop from here?</p> <p>P₂: Walk up/along Main Street and you'll see the souvenir shop on the left next to the bank. It will take you five minutes.</p> <p>P₁: Thank you very much.</p> <p>P₂: You're welcome.</p>	Pharmacy	School	Library	Barber's	Bookshop	Café	Grocer's	Newsagent's	Clinic	Post Office	Bank	Department Store	Souvenir Shop	Cinema	Supermarket	Hotel																							
Pharmacy	School																																							
Library	Barber's																																							
Bookshop	Café																																							
Grocer's	Newsagent's																																							
Clinic	Post Office																																							
Bank	Department Store																																							
Souvenir Shop	Cinema																																							
Supermarket	Hotel																																							
<p>Прийом 2: Одночасна парна робота учнів.</p>	<p>T (to P₁): You're a tourist. You want to see some places of interest in the town. Ask a passer-by for directions.</p> <p>T (to P₂): You're a passer-by. Give directions.</p> <p>Example.</p> <p>P₁: Excuse me. How can I get to the art museum from here?</p> <p>P₂: Walk up Park Street to Second Avenue and turn right. Walk along Second Avenue and you'll see the art museum next to the post office. It's a ten minutes' walk.</p> <p>P₁: Thanks a lot.</p> <p>P₂: It's a pleasure.</p> <p style="text-align: center;">The places of interest to see</p> <table style="margin-left: auto; margin-right: auto;"> <tr> <td>the concert hall</td> <td>the palace</td> <td>the park</td> </tr> <tr> <td>the theatre</td> <td>the supermarket</td> <td>the zoo</td> </tr> <tr> <td>the church</td> <td>the library</td> <td>the art gallery</td> </tr> </table> <table border="1" style="margin-left: auto; margin-right: auto; border-collapse: collapse; text-align: center;"> <tr> <td style="padding: 5px;">Pub</td> <td style="padding: 5px;">Bank</td> <td style="padding: 5px;">Park</td> <td style="padding: 5px;">Hotel</td> <td style="padding: 5px;">Zoo</td> </tr> <tr> <td colspan="5" style="padding: 5px;"><i>Third Avenue</i></td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Hospital</td> <td style="padding: 5px;">Palace</td> <td style="padding: 5px;">Supermarket</td> <td style="padding: 5px;">Theatre</td> <td style="padding: 5px;">Restaurant</td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Café</td> <td style="padding: 5px;">Library</td> <td style="padding: 5px;">Concert Hall</td> <td style="padding: 5px;">Art Gallery</td> <td style="padding: 5px;">University</td> </tr> <tr> <td colspan="5" style="padding: 5px;"><i>Second Avenue</i></td> </tr> <tr> <td style="padding: 5px;">Pub</td> <td style="padding: 5px;">Post Office</td> <td style="padding: 5px;">Art Museum</td> <td style="padding: 5px;">Church</td> <td style="padding: 5px;">Pet Shop</td> </tr> </table>	the concert hall	the palace	the park	the theatre	the supermarket	the zoo	the church	the library	the art gallery	Pub	Bank	Park	Hotel	Zoo	<i>Third Avenue</i>					Hospital	Palace	Supermarket	Theatre	Restaurant	Café	Library	Concert Hall	Art Gallery	University	<i>Second Avenue</i>					Pub	Post Office	Art Museum	Church	Pet Shop
the concert hall	the palace	the park																																						
the theatre	the supermarket	the zoo																																						
the church	the library	the art gallery																																						
Pub	Bank	Park	Hotel	Zoo																																				
<i>Third Avenue</i>																																								
Hospital	Palace	Supermarket	Theatre	Restaurant																																				
Café	Library	Concert Hall	Art Gallery	University																																				
<i>Second Avenue</i>																																								
Pub	Post Office	Art Museum	Church	Pet Shop																																				

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів створювати мікродіалоги в ситуації "Asking the Way" з використанням природних і штучно створених опор.

Обладнання: фонограми діалогів-зразків, структурно-мовленнєві схеми, план-схема центру Києва.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Створення учнями мікродіалогів (в ситуації пояснення пішохідного маршруту).</p> <p>Прийом 1: Повторення реплік за диктором, читання в парах.</p> <p>Прийом 2: Створення мікродіалогу в опорі на структурно-мовленнєву схему.</p>	<p>T: Listen to the dialogue, say each line after the speaker. Read the dialogue in pairs. Change the parts and read again.</p> <p style="text-align: center;">Dialogue 1. Going on Foot</p> <p>A: Excuse me. Can you tell me the way to the bus stop? B: Go up Penny Street to the North Road and turn left. A: Wait a minute! Do I turn left or right? B: Turn left at North Road. A: OK. Left at North Road. B: Then walk two blocks and you'll see the bus stop next to the school. A: Thank you very much. B: You're welcome.</p> <p>T (to P₁): You're a foreign tourist. You are in Bessarabska Square. You want to get to Taras Shevchenko National University. Ask a Kyivan the way. T (to P₂): You're a Kyivan. Give directions to a foreign tourist. Make use of the prompt below and the city centre map on p. 131.</p> <p>A: ... Can you tell me ...? B: Go up ... A: Wait a minute. Do I ...? B: Turn ... A: O.K. B: Then walk ... and you'll see ... A: B: ...</p>
<p>Етап 2. Створення учнями мікродіалогів (у ситуації пояснення маршруту при користуванні міським транспортом).</p> <p>Прийом 1: Повторення реплік за диктором, читання в парах.</p> <p>Прийом 2: Створення мікродіалогів учнями в опорі на структурно-мовленнєву схему.</p>	<p>T: Listen to another dialogue, say each line after the speaker. Then read the dialogue in pairs. Change the parts and read again.</p> <p style="text-align: center;">Dialogue 2. Going by Bus</p> <p>A: Excuse me. How can I get to the Globe Hotel from here? B: Go by Bus. A: Which bus goes there? B: Take a number 10 bus and get off at Market Square. A: How many stops is that? B: I think about five. Yes, it's the fifth stop. A: Thanks a lot. B: Don't mention it.</p> <p>T (to P₁): You're a foreigner who has come to Kyiv on business. You are near the Central Post Office. You want to visit the Trade Centre in Lvivska Square. Ask a Kyivan for directions. T (to P₂): You're a Kyivan. Give directions to the foreigner. Make use of the prompt below and the city centre map on p. 131.</p>

Volodymyr Hill

St. Andrew's Church

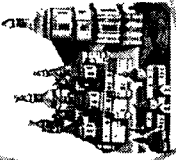
Mykhailivska Square

Ukrainian House

European Square

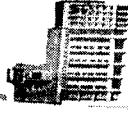
St. Sophia Cathedral

Sophiivska Square

Sophiivska Street

Nezalezhnist Square

Khreshchatyk Hotel

Dnipro Hotel

Central Post Office

Ukraina Hotel

National Opera House

Volodymyrska Street

Trizhna Street

Gorodetskyi Street

Department Store

B. Khmelnytskyi Street

Khreshchatyk Street

Bessarabska Square

T. Shevchenko Museum

Pushkinska Street

Monument to T. Shevchenko

Monument to T. Shevchenko

Pushkinska Boulevard

National University

	A: ...How can I get to ...
	B: Go by ...
	A: Which ... goes there?
	B: Take a number ...?
	A: How many stops ...?
	B: I think aboutYes, it's the ...
	A: ...
	B: ...

Фрагмент 4

Мета: Навчити учнів створювати власні діалоги в ситуації "Asking the Way" з використанням лише природних опор.

Обладнання: План-схема центру Києва.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Створення учнями власних діалогів (у ситуації пояснення пішохідного маршруту). Прийом: Робота в малих групах з опорою на карту міста.</p>	<p>T (to P₁): You're a foreign tourist. You are in Khreschatyk. You want to have a walk in the centre of Kyiv. Ask Kyivans the way to different places of interest.</p> <p>T (to P₂ and P₃): You're Kyivans. Give directions to the foreign tourist. (Див. карту центра міста на С. 132).</p>
<p>Етап 2. Створення учнями власних діалогів (у ситуації пояснення маршруту у випадку користування міським транспортом). Прийом 1: Одночасна робота в парах. Прийом 2: Почергове опитування вчителем представників пар.</p>	<p>T (to P₁): You're a foreign tourist. You are in Nezalezhnist Square. You want to visit a) the Ukraina Palace of Culture and the National Exhibition Centre; b) the Pechersk Lavra and the Museum of the Heroes of the Great Patriotic War. Ask a Kyivan for directions.</p> <p>T (to P₂): You're a Kyivan. Give directions to the foreign tourist.</p> <p>T: I'd like to know where the foreign tourist wanted to go and what directions you gave him/her. P₁: ...</p>

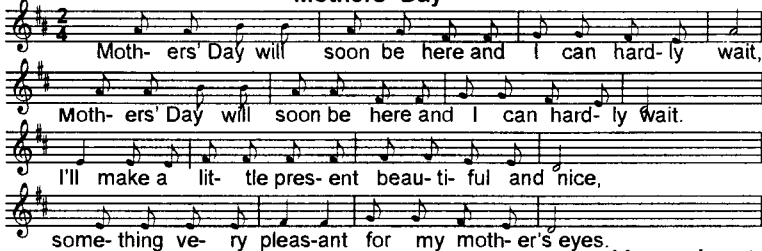
- Сплануйте і запишіть фрагмент уроку з навчання діалогічного мовлення, спираючись на подані вище зразки. Використайте будь-який з чинних підручників англійської мови для середньої школи. Приготуйте необхідне унаочнення. На занятті розіграйте свій фрагмент, виконуючи роль учителя. Інші студенти виконуватимуть роль учнів.
- Проаналізуйте вправи для навчання монологічного мовлення в чинних підручниках англійської мови. Визначте групу, до якої вони належать, мету і найбільш ефективний режим їх виконання.
 - Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Англійська мова. Підручник для 7 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 1995. – Цикл 7. (С.84-107).

- Англійська мова у спілкуванні: Підручник для 6 кл. середн. шк. /Кол. авторів під керівн. Н.К.Скляренко. – К.: Освіта, 1997. – Цикл 7. (С.311-313, 320, 322-323, 332).
5. Ознайомтесь із фрагментами уроків з навчання монологічного мовлення за темою "Festivals" (6-7 класи).

Фрагмент 1

Мета: Навчити учнів з'єднувати мовленнєві зразки у логічній послідовності.

Обладнання: Вербальна зорова опора у формі зразка монологічного висловлювання.

Етап. Прийом.	Зміст роботи															
<p>Етап 1. Презентація зразка монологу. Прийом: Активне слухання і заповнення таблиці.</p>	<p>T: Janet Taylor is your pen-friend from Liverpool. She has sent you a sound letter about one of her favourite festivals – Mothers' Day. Listen to Janet's story.* Make notes about the day the festival is celebrated in Britain and about what people do on that day. Here is a chart to help you make notes:</p> <table border="1" data-bbox="325 517 1009 685"> <thead> <tr> <th>the day</th> <th>the person</th> <th>does/does not</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td></td> <td>Mother</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>the eldest son</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>daughters</td> <td></td> </tr> <tr> <td></td> <td>sons</td> <td></td> </tr> </tbody> </table> <p style="text-align: center;">Janet's Sound Letter</p> <p>Dear friends,</p> <p>Mothers' day, or Mothering Sunday, is a holiday for all mothers in Britain. The British people usually celebrate this festival on the last Sunday in March. On this day sons and daughters visit their mothers and bring them flowers and little presents. The eldest son must bring his mother a good cake.</p> <p>If the sons or daughters cannot be with their mother on that day, they usually send her beautiful greeting cards. On Mothers' Day the mother of the family does not work at home, so her daughters make the dinner and lay the table. The sons help wash up after dinner.</p> <p>Mothers' Day is one of the favourite festivals in Britain. There is even a special song. British children sing it on the eve of the festival.</p> <p style="text-align: center;">Mothers' Day</p> <p style="text-align: right;">Yours, Janet.</p>	the day	the person	does/does not		Mother			the eldest son			daughters			sons	
the day	the person	does/does not														
	Mother															
	the eldest son															
	daughters															
	sons															
<p>Етап 2. З'єднання одноструктурних мов-</p>	<p>T: Soon Janet and some of her friends are going to come to your town and visit your school. They want you to tell them about festivals in Ukraine. It isn't very easy, is it? Let's prepare for it.</p>															

* Розповідь Джанет є саме зразком, а не текстом для подачі нового навчального матеріалу. Тема "Свята" вивчається в різних класах, а тут знання учнів з теми підсумовуються.

ленневих зразків у хронологічній послідовності (з опорою на дати і назви свят).

Прийм: Послідовні висловлювання учнів на рівні фрази.

T: Say when the Ukrainian people celebrate their most important festivals. Here are some cues to help you:

the date/day	the festival
01.01	New Year's Day
07.01	Christmas Day
a special Sunday in spring	Easter
14.02	Valentine's Day
09.05	Victory Day
11.05	Mothers' Day
28.06	Constitution Day
24.08	Independence Day

Begin like this:

On the 1st of January we celebrate New Year's Day. On the 7th of January...

Фрагмент 2

Мета: Навчити учнів розповідати про одне із свят на рівні понадфразової єдності з використанням опор.

Обладнання: Зразок початку розповіді про свята і ключові словосполучення.

Етап. Прийм.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Висловлювання учнів на понадфразовому рівні з використанням опор (зразка висловлювання та ключових слів). Прийм: Послідовні висловлювання учнів.</p>	<p>T: Choose a festival you like best of all. Say when the Ukrainian people celebrate the festival and what usually happens on that day. <i>Example</i> On the 9th of May we celebrate Victory Day. This is one of my favourite festivals. We usually have holiday meetings and concerts and a firework display on Victory Day. Make use of the following cues: having parties with songs and dances having meetings and parades going from house to house and scattering handfuls of wheat singing carols visiting mothers sending greeting cards with best wishes decorating a New Year tree dying eggs baking Easter cakes</p>
<p>Етап 2. Висловлювання учнів на понадфразовому рівні без опор. Прийм: Робота в парах.</p>	<p>T: Tell each other about your favourite festivals. First give the information about it. Then add a few words about what your family and you (your friends and you) did on the festival day or on the eve of that day. <i>Example</i> On the eve of Victory Day we sent a greeting card to our greatgrandfather – a war veteran. On the 9th of May my family and I went to the park of Glory and laid flowers at the tomb of the Unknown Soldier. In the evening we went to the centre of the city to</p>

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів розповідати про свята на текстовому рівні без використання опор.

Обладнання: відсутнє.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Висловлювання учнів на текстовому рівні без опор. Прийом 1: Робота в малих групах.</p> <p>Прийом 2: Індивідуальне висловлювання учнів перед класом.</p>	<p>T: Janet and her friends have come to your school. After an informal meeting and hearty greetings your British visitors are ready to listen to your stories about your favourite festivals. If you speak about New Year's Day, Christmas, Easter or Mothers' Day, by all means add what you and your family (your friends) cooked for the day and what you ate on that day.</p> <p><i>(Робота в малих групах по 3-5 осіб, серед яких один учень виступає в ролі хлопчика/дівчинки з Ліверпуля, інші – українські учні, кожен з них розповідає про одне із свят).</i></p> <p>T: You're Janet/Derek. You have come back to your Liverpool school. Tell your classmates about a Ukrainian festival you like best of all.</p>

6. Сплануйте і запишіть фрагмент уроку з навчання монологічного мовлення, спираючись на подані вище зразки. Використайте будь-який з чинних підручників англійської мови для середньої школи. Формулюючи комунікативне завдання до вправи, вкажіть, хто, що, кому і для чого говорить; не забувайте про необхідність опор у вправах I та II груп; у вправах III групи використовуйте схеми, листівки, театральні афіші та інші природні опори, якщо це потрібно. На занятті розіграйте свій фрагмент, виконуючи роль учителя. Інші студенти виконуватимуть роль учнів.

Додаткова література*

- Алхазишвили А.А. Основы овладения устной иностранной речью. – М.: Просвещение, 1988. – 125 с.
- Борисова Р.Г. О некоторых приемах обучения диалогической речи //ИЯШ. – 2001. – № 3. – С.51-54.
- Вайсбурд М.Л. Использование учебно-речевых ситуаций при обучении устной речи на иностранном языке. – Обнинск: Титул, 2001. – 128 с.
- Вайсбурд М.Л., Кузьмина Е.В. Роль индивидуальных особенностей учащихся при обучении иноязычному устноречевому общению //ИЯШ. – 1999. – № 1-2. – С. 5-11; 3-6.
- Гронь Л.В. Роль і місце вільного переказу у навчанні іноземних мов //Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С.21-22.
- Квасова О.Г. Обучение иноязычному говорению в девятом классе средней общеобразовательной школы //Іноземні мови. – 1997. – № 3. – С.3-5.
- Леонтьев А.А. Язык, речь и речевая деятельность. – М.: Просвещение, 1969. – 214 с.
- Ливингстоун К. Ролевые игры в обучении иностранным языкам. – М.: Высш. шк., 1988. – 127с.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Мильруд Р.П. Навыки и умения в обучении иноязычному говорению // ИЯШ. – 1999. – №1. – С. 26-35.
- Моїсеєнко О.Ю. Особливості дитячого дискурсу // Іноземні мови. – 1999. – №2. – С.40-43.
- Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іншомовним мовленням // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 69-72.
- Нодельман М.І., Шерстюк О.М. Розвиток усного монологічного мовлення учнів на початковому та середньому ступенях навчання французької мови // Іноземні мови. – 2000. – №1. – С.9-15.
- Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови. – К.: Освіта, 1992. – 127 с.
- Панова Л.С. Обучение иностранному языку в школе. – К.: Рад. школа, 1989. – С. 90-104.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк: ЛГПИ, 1998. – 160 с.
- Перкас С.В. Повторяемость и вариативность в процессе обучения диалогической речи // ИЯШ. – 1997. – № 3. – С.21-25.
- Перкас С.В. Учебный диалог на уроках английского языка // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 36-38.
- Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – С. 130-170; 188-204.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 123-139; 162-188.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – 271 с.
- Скалкин В.Л. Коммуникативные упражнения на английском языке. – М.: Просвещение, 1983. – 128 с.
- Скалкин В.Л. Обучение диалогической речи. – К.: Рад. школа, 1989. – 158 с.
- Скалкин В.Л. Обучение монологическому высказыванию (на материале английского языка). – К.: Рад. школа, 1983. – 120 с.
- Скалкин В.Л. Основы обучения устной иноязычной речи. – М.: Русский язык, 1981. – 248 с.
- Уайзер Г.М. Обучение монологической речи /Очерки методики обучения устной речи на иностранных языках. – К.: Вища школа, 1980. – С. 206-212.
- Хоменко Е.Г., Дембновецька К.В. Навчання монологічного мовлення учнів старшої загальноосвітньої школи на основі автентичних текстів країнознавчого характеру // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С.8-17.
- Яценко Л.М. Устноречевые упражнения в учебнике для 5 класса средней школы // Іноземні мови. – 1997. – № 2. – С.5-7.
- Fried-Booth D. Project Work. – Oxford Univ. Press, 1996. – 87 p.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 49-66.
- It Works in Practice // Іноземні мови. – 2002. – № 4. – С.32-33.
- Ladousse G.P. Role Play. – Oxford Univ. Press, 1987. – 181 p.
- Wessels Ch. Drama. – Oxford Univ. Press, 1995. – P. 75-93.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Іностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- пояснити термін “мовленнєва компетенція в говорінні”;
- дати англійський еквівалент терміна “мовленнєва компетенція в говорінні”;
- назвати психофізіологічні механізми говоріння;
- дати визначення понять “діалогічне мовлення”, “монологічне мовлення”;
- дати визначення поняття “діалогічна єдність”;
- назвати основні функціональні типи діалогу;
- порівняти труднощі оволодіння діалогічним і монологічним мовленням;
- назвати етапи навчання діалогічного і монологічного мовлення;
- навести приклади вправ для навчання діалогічного і монологічного мовлення.

Б1. Виконайте тест з теми “Навчання діалогічного мовлення”.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. До лінгвістичних характеристик діалогічного мовлення відносяться
 - а) вмотивованість
 - б) еліптичність
 - в) ситуативність
 - г) наявність “готових” фраз
 - д) наявність заповнювачів пауз
2. Основною метою навчання діалогічного мовлення в середній школі є вміння
 - а) здійснювати усне міжкультурне спілкування в типових ситуаціях навчально-трудої, побутової та культурної сфер комунікації (у діалогічній формі)
 - б) робити усні повідомлення
 - в) інсценувати запропонований текст-діалог
3. У процесі навчання діалогічного мовлення учні повинні оволодіти вміннями
 - а) розуміти співрозмовника
 - б) швидко реагувати на його висловлювання
 - в) робити розгорнуте повідомлення
 - г) підтримувати бесіду
 - д) користуватися розмовними штампами
4. Вихідною одиницею навчання діалогічного мовлення є
 - а) репліка
 - б) діалогічна єдність
 - в) мікродіалог
5. Найбільш розповсюдженими в усіх функціональних типах діалогу є такі види діалогічних єдностей
 - а) повідомлення-повідомлення
 - б) повідомлення-запитання
 - в) запитання-контрзапитання
 - г) запитання-відповідь

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

6. Навчання діалогічного мовлення доцільно починати з
 - а) діалогу-домовленості
 - б) діалогу-розпитування
 - в) діалогу-обміну враженнями
 - г) діалогу-обговорення
7. Найбільшою детермінованістю висловлювань учнів характеризуються вправи
 - а) на оволодіння діалогічними єдностями
 - б) на оволодіння мікродіалогами
 - в) на створення власних діалогів
8. До діалогічного мовлення готують такі вправи
 - а) бесіда у зв'язку з прочитаним
 - б) розучування діалогу-зразка
 - в) обмін репліками "прохання – порада"
 - г) складання діалогу за підстановочною таблицею
9. До мовленнєвих у навчанні діалогічного мовлення належать вправи
 - а) бесіда за запропонованою ситуацією
 - б) бесіда за природною ситуацією
 - в) ведення діалогу в опорі на схему
10. Найефективнішим засобом у навчанні діалогічного мовлення є
 - а) фонограма або відеофонограма діалогу
 - б) друкований діалог
 - в) діафільм

B2. Виконайте тест з теми "Навчання монологічного мовлення".

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.

1. Характерною рисою монологічного мовлення є
 - а) використання розмовних штампів та формул
 - б) неповноскладність реплік
 - в) повноскладність та розгорнутість
2. Специфічною трудністю монологічного мовлення є
 - а) логічне зв'язування окремих мовленнєвих зразків
 - б) переключення з аудіювання на говоріння
 - в) швидкість відповідей на запитання
3. Вихідною одиницею для навчання монологічного мовлення у середній школі є
 - а) окрема фраза
 - б) понадфразова єдність
 - в) зв'язний текст
4. Основною метою навчання монологічного мовлення є
 - а) передача змісту прослуханого або прочитаного тексту
 - б) уміння здійснювати усне міжкультурне спілкування в типових ситуаціях навчально-трудої, побутової та культурної сфер комунікації (у монологічній формі)
 - в) з'єднання окремих мовленнєвих зразків у логічній послідовності

5. Мета навчання монологічного мовлення за темою досягнута, якщо учні вміють висловлюватися
 - а) в опорі на текст-зразок
 - б) в опорі на ключові слова
 - в) без будь-якої опори
6. До повної вербальної опори відноситься
 - а) структурно-мовленнєва схема
 - б) логіко-синтаксична схема
 - в) підстановча таблиця
7. Висловлюванню в монологічній формі навчає вправа, що має таке завдання:
 - а) переконати своїх англомовних однолітків у перевагах здорового способу життя
 - б) переказати вивчений текст
 - в) з'єднати два-три речення у логічній послідовності
8. До висловлювання у монологічній формі готує вправа, що має таке завдання
 - а) відповісти на запитання вчителя
 - б) приєднати свою фразу у логічній послідовності до фрази, яку сказав учитель, диктор або інший учень
 - в) розповісти про свої літні канікули
9. Найбільш доцільним для навчання монологічного висловлювання у старшій школі є завдання
 - а) скажіть, що зображено на малюнку
 - б) висловіть свою думку про зміст картини та її автора
 - в) скажіть 3 фрази про зміст картини
10. Обґрунтовувати свою точку зору вчить завдання
 - а) передай головний зміст спектаклю
 - б) скажи, які актори виконували головні ролі
 - в) поясни товаришам, чому тобі сподобався/не сподобався спектакль (концерт, фільм)

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання..." 2002.

Завдання 3, варіанти 15,17 (с.10)

Завдання 3, варіант 19 (с.11); Завдання 3, варіант 34 (с.16)

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Ми сподіваємось, що ви оволоділи методикою використання ігор для навчання говоріння АМ. Ви згодні з тим, що

What we do willingly is easy.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування у учнів компетенції у читанні англійською мовою.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування у учнів компетенції у читанні.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз труднощів читання англомовних текстів;
 - аналізувати прийоми і способи навчання читання на різних ступенях і вправи, що наводяться в різних підручниках АМ для формування навичок і вмінь читання;
 - використовувати ефективні прийоми і засоби навчання читання іншомовних текстів;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з навчання читання.

Зміст теми

Поняття компетенції у читанні іншомовних текстів. Суть читання та його психофізіологічні механізми. Поняття техніки читання. Основні форми читання: уголос і про себе/мовчки. Вправи для навчання техніки читання. Труднощі навчання читання англійською мовою. Допоміжні (наочні) засоби та опори для навчання техніки читання. Методи навчання техніки читання. Перенос та інтерференція у навчанні техніки читання.

Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності. Основні види читання: ознайомлювальне, вивчаюче, вибіркоче/переглядове. Вимоги до текстів для навчання читання. Опори та орієнтири для подолання труднощів читання.

Етапи формування компетенції учнів у читанні. Рівні розуміння змісту тексту на кожному етапі.

Система вправ для навчання читання іншомовних текстів. Підсистеми вправ:

- для формування навичок техніки читання;
- для формування мовленнєвих навичок читання;
- для розвитку вмінь читання;
- способи контролю розуміння прочитаного тексту;
- зв'язок читання з іншими видами мовленнєвої діяльності.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування компетенції учнів у читанні англомовних текстів: а) карток розрізної азбуки, карток миттєвого пред'явлення окремих слів (flash cards), алфавіту в малюнках, карток з окремими словами для складання речень, паузованих фонограм і т.і. (на етапі розвитку навичок техніки читання); б) прагматичних матеріалів: оголошень, графіків руху транспорту, афіш, реклами і т.і. (на етапі формування навичок читання та мовленнєвих умінь читання).

Базова термінологія

антиципація/ймовірне прогнозування	anticipation/ prediction/forward
буквено-звукові зв'язки	letter-sound correlation
вміння у читанні	reading skills
внутрішнє промовляння	inner articulation
впізнавання	recognition
групування слів у речення	grouping

головні персонажі	key/main characters/heroes
дотекстовий етап	pre-reading stage
етап читання	while-reading stage
зміст читання	plot line
картки миттєвого пред'явлення	flash-cards
компетенція в читанні	reading competence
механізми читання	mechanisms of reading
навички читання	reading sub-skills / habits
оцінювання	assessment
післятекстовий етап	after-reading stage
поділ мовленнєвого потоку на дискретні одиниці	segmentation / chunking
смысловая здогадка	guessing / inferring from context
смыслові віхи	key points
сприймання	perception
стратегія читання	reading strategy
суть	gist
техніка читання	technique of reading
текстові вправи	text-based activities
хорове читання	chorus reading
читання голосом	reading aloud, oral reading
читання вивчаюче	reading for detailed comprehension / intensive reading
читання групове	group reading
читання домашнє	home reading
читання класнє	class reading
читання з критичною оцінкою	critical reading
читання зріле	communicative reading/ fluent
читання індивідуальнє	individual reading
читання навчальнє	guided reading
читання ознайомлювальнє	reading for gist
читання переглядове	scanning reading
читання пошепки	reading in a whisper
читання про себе (мовчки)	silent reading/ in silence
читання частковє	partial reading

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування англійської мовної компетенції у читанні учнів початкової, основної і старшої школи.
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.187-194.
 - Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12-ті класи. // English Language and Culture. – № 29-30. – August 2001. – 37с.
 - Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – Москва: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С.129-138.
 - Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка/ Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта-Наука, 2001. – С.40-41.
 - Онищенко К.І. Вправи з навчання читання фабульних текстів на початковому

етапі у школі з викладанням ряду предметів англійською мовою// Методика викладання іноземних мов. – Випуск 25. – Київ: Ленвіт. – 1996. – С. 34-39.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте основну мету і зміст навчання читання англійською мовою у школі на різних етапах навчання.

2. Мета і завдання навчання техніки читання (ТЧ) в середній школі. Характеристика навичок техніки читання англійською мовою, компоненти ТЧ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.188-190, 192-194.
- Н.К.Скляренко, Е.И.Онищенко, С.Л.Захарова. Обучение речевой деятельности на английском языке в средней школе: Пособие для учителей. – К.: Рад.школа, 1988. – С.109-116.

Опрацювавши вказані джерела, визначте основну мету навчання ТЧ, сутність ТЧ, механізми і компоненти ТЧ, психологічні та лінгвістичні труднощі ТЧ.

3. Процес навчання техніки читання англійською мовою. Вправи для навчання ТЧ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.195-199.
- Н.К.Скляренко, Е.И.Онищенко, С.Л.Захарова., вказ.праця. – С.116-126.
- English through Communication. Книжка для вчителя, 5 клас/ Кол.авторів під керівн.Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – С.18-20.
- Бігич О.Б. Вправи з навчання техніки читання та письма англійською мовою на початковому ступені. – Бібліотечка журналу "Іноземні мови". – 2000. – № 1. – 64 с.
- Онищенко К.І. Ігровий компонент у навчанні техніки читання англійською мовою // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С.15-16.
- Степнова И.С. Звуко-буквенный анализ в обучении чтению на английском языке на начальном этапе // ИЯШ. – 1974. – № 3.

Опрацюйте рекомендовані джерела і проаналізуйте вправи для навчання ТЧ, їх послідовність, характер графічних труднощів, мету виконання кожної вправи, види опор, їх ефективність; прийоми контролю ТЧ, описані в методичній літературі.

4. Класифікація видів читання. Вимоги до текстів для читання.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.191-192, 199-203.
- Методика навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах у таблицях. /За ред. С.В.Гапонової. – К.: Ленвіт, 1999. – С.35-37.
- Рогова Г.В., Мануэльян Ж.И. Методическое содержание работы над иноязычным текстом различного характера в старших классах средней школы//ИЯШ. – 1974. – № 5. – С.48-56.

Ознайомтеся з класифікацією видів читання і визначте режими роботи з текстами. Назвіть комунікативні цілі текстів різного характеру. Запишіть приклади завдань, що виконуються у процесі роботи з різними видами текстів для читання.

5. Система вправ для формування компетенції учнів у читанні. Етапи роботи з текстом на уроці. Контроль розуміння прочитаного.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.191-192, 199-203.
- Ніколаєва С.Ю. та ін. Тестові завдання для навчання читання країнознавчих

текстів англійською мовою. – Бібліотечка журналу “Іноземні мови”. – 1998. – №3-4; 1999. – № 1-3.

- Ніколаєва С.Ю., Метьолькіна О.Б. Тестовий контроль лексичних навичок читання. – К.: Ленвіт, 1997. – С.11-13.
- Чернявская Л.А. Роль коммуникативных заданий и учет ситуаций общения при обучении чтению//ИЯШ.- 1986. – № 3. – С.20-26.
- Jean Greenwood. Class Readers. – Resource books for Teachers. – ed.Alan Maley. – Oxford Univ. Press. – 1988. – P.59-76.
- In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002.

Опрацювавши рекомендовані джерела, визначте послідовність етапів роботи з текстом для читання, мету кожного етапу та способи контролю розуміння прочитаного. Випишіть приклади вправ до кожного етапу роботи з текстом.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте вправи для навчання ТЧ одного циклу уроків у різних підручниках англійської мови:
 - Плахотник В.М., Полонська Т.К. English/ Підручник для 1-го класу. – Київ, Ірпінь: Перун, 2002.
 - Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. English /Підручник для 5 класу. – К.: Освіта, 1994.
 - Скляренко Н.К. та ін. English through Communication/ Підручник для 5 класу СШ. – К.: Освіта, 1996.

Визначте:

- характер графічних труднощів відібраного лексичного матеріалу;
- послідовність виконання вправ з ТЧ;
- відповідність вправ (їх мети і змісту) вимогам програми;
- достатність вправ для формування сталих навичок ТЧ;
- фактори, що створюють позитивний перенос та інтерференцію у процесі оволодіння навичками ТЧ.

2. Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання ТЧ.
3. Розробіть власні фрагменти уроків для навчання ТЧ. Використайте один із названих вище підручників англійської мови. Підберіть або підготуйте необхідні наочні посібники, запропонуйте власні вправи.
4. Проаналізуйте завдання та вправи для читання, визначте вид читання і способи контролю розуміння текстів. Див.: English through Communication: Підручник для 5 кл. середн. шк. /Кол.авторів під керівн. Н.К.Скляренко. – К.: Освіта, 1996. – С.246-248, 264-266, 317-320.
5. Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання читання у старших класах середньої загальноосвітньої школи. Будьте готові продемонструвати ці фрагменти уроку на практичному занятті.
6. Розробіть свої фрагменти уроків з навчання читання другої частини оповідання “The Last Leaf” (After O.Henry). Будьте готові продемонструвати розроблені вами фрагменти уроків на занятті, виконуючи роль учителя. Інші студенти виконуватимуть роль учнів.

Фрагмент 1

Навчання техніки читання англійською мовою за звуковим аналітико-синтетичним методом*

- Мета:** Навчити учнів читати слова з буквою “а” у закритому та відкритому складах.
- Обладнання:** Таблиця з англійським алфавітом, де замість незнайомих букв стоять крапки; картки з прикладами слів; картки з транскрипційними знаками [æ], [ə], [e], [ei].
- Методичні зауваження:**
- навчання читання за цим підручником починається на 5-му уроці після короткого (один тиждень) усного вступного курсу, де учні оволодівають основними звуками англійської мови;
 - фрагмент, що подається, побудовано на матеріалі уроків 15-16 цього підручника. На попередніх уроках учні оволоділи читанням і написанням 16 приголосних букв та голосних “і”, “е”, “о” у закритому складі;
 - пояснення щодо закономірностей читання англійською мовою у підручнику подає “містер Рід”, а на уроці – учитель;
 - назви букв англійського алфавіту вводяться поступово, усім алфавітом учні оволодівають в кінці I чверті, де в основному завершується навчання ТЧ.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Навчання читання односкладових та багатоскладових слів з голосною “а” у закритому складі.</p> <p>Прийом 1: Пояснення вчителя, демонстрація.</p> <p>Прийом 2: Читання вголос (спочатку з карток, потім із книжки).</p> <p>Прийом 3: Пояснення вчителя. (Вчитель пояснює, як читається буква “а” в багатоскладових словах під наго-</p>	<p>Учитель відштовхується від знайомого учням слова pat – гладити, пояснюючи звучання букви “а” у закритому складі під наголосом; букву “а” вказує в алфавіті.</p> <p>Т: Як ви вже знаєте, більшість англійських букв можуть читатися по-різному в залежності від їхнього оточення, наголосу тощо. Перша буква англійського алфавіту “а” у закритому складі переважно читається як у відомому вам слові pat – гладити. Такого звука, який вона передає у цьому слові, в українській мові немає. Позначимо його транскрипційним знаком [æ]. Щоб допомогти вам читати англійські слова, у разі необхідності під відповідною буквою буде ставитися транскрипційний знак.</p> <p><i>Наприклад:</i> pat tram jam [æ] [æ] [æ]</p> <p>Т: Прочитайте вголос такі слова: Dad, pat, land, hat, tax, rat, pants, man, tap, plan, van, add, mass, lamp, jazz, jam, fat, hand, stand, bad, ham, tram, bank, map. Скільки серед них інтернаціональних слів? Чи згадалися ви про їх значення?</p> <p>Т: В багатоскладових словах буква “а” під наголосом передає звук [æ], а в ненаголошених складах вона вимовляється так само, як неозначений артикль “а/an” перед іменниками, і позначається транскрипційним знаком [ə].</p> <p><i>Наприклад:</i></p>

* Див. English through Communication. Підручник для 5 класу/ Кол. авторів під керівн. Н.К.Склярєнко. – К.:Освіта, 1996.

лосом і без наголосу).

Приєм 4: Читання мовчки і вголос.

Приєм 5: Пояснення вчителя. Повторення читання голосно і в закритому складі.

Приєм 6: Читання окремих слів та пар слів з голосними "а", "е" мовчки і вголос.

a doll an animal
[ə] [ə] [æ] [ə]

T: 1. Прочитайте такі слова та словосполучення (спочатку мовчки, а потім уголос):
a doll, an animal, a pet, a lift, a box, a film, a hand; a red fox, a fat rat, a big dog.

Знайдіть серед них англійське словосполучення, що означає "рудий лис". Хто зробить це першим?

T: 2. Прочитайте такі слова:
a pet, a bank, a text, men, a man, an axe, a lot, Ted, a map, fat, pat, Canada, a pot, jazz, Japan, sad, Ben, a flat, Paris.

Чи є серед них слова із звуком [æ]? Скільки їх? Прочитайте їх уголос та скажіть, які з них означають назву столиці та назви країн.

T: 3. Прочитайте англійські та американські імена:
Ann, Nell, Sal, Jen, Emm, Pat, Doll, Bess, Liz, Jess, Moll, Pol, Sibil, Frank, Fred, Jeff, Stan, Tim, Tom, Sim, Dan, Rob, Bill, Bob, Max, Ned, Ed, Jim, Morris, Sam, Rolf, Ted, Ben.

Давайте порахуємо, яких імен із звуком [æ] більше – імен хлопчиків чи імен дівчаток.

T: 4. Прочитайте англійські та американські імена своїм рідним. Скажіть, які з них є іменами дівчаток, а які хлопчиків.
Ann, Ben, Bess, Bill, Bob, Dan, Doll, Ed, Frank, Emm, Fred, Jeff, Jen, Jess, Jim, Liz, Max, Moll, Morris, Ned, Nell, Pat, Pol, Rob, Rolf, Sibil, Sim, Sam, Sal, Ted, Tim, Tom.

Учитель нагадує учням інформацію, яку вони вже знають про читання букви "е" в закритому складі, з метою контрастування читання слів з буквами "а" та "е".

T: Як ви вже знаєте, англійська буква **Ee** під наголосом у складі, що закінчується на приголосну, передає звук, схожий на український "е". Відповідний транскрипційний знак – [e].

Наприклад: pet tell help
[e] [e] [e]

T: 1. Прочитайте мовчки слова. Зверніть увагу на читання букв **Aa** та **Ee**.
Bank, best, desk, Dan, Ann, ten, fan, jam, next, jazz-band, lad, Bess, led, rent, tax, land, red, plan, tram, mass, Fred.

T: 2. Працюємо двома командами. Читаємо ці слова таким чином:
Команда 1 – із звуком [æ] Команда 2 – із звуком [e]

T: 3. Прочитайте пари слів. Пам'ятайте, що букви Aa та Ee передають різні звуки. Хто знайде і назве найбільше знайомих слів?
Bank – Ben Hand – hen Pan – pen Sad – sell
Land – led Rat – red Bad – bed Mass – mess
Sam – set Dan – desk Jazz – Jeff Tax – ten
Lass – less Fat – fed Band – bend Pat – pet

T: 4. Розв'яжіть головоломку і прочитайте одержані слова вголос. Хто буде першим?

Zajz, ernt, mart, pnla, maj, fna.

Етап 2.

Навчання читання слів з буквою "а" у відкритому складі під наголосом.

Приєм 1: Пояснення вчителя, демонстрація.

Приєм 2: Самостійне читання слів мовчки і вголос.

Т: 5. Якнайшвидше прочитайте подані нижче слова. Скільки серед них слів із звуком [æ]? Прочитайте їх класу.
App, pit, ham, hen, doll, ten, flat, mass, job, Sam, less, fat, desk, pad, bed, kid, bad, tap, hop, fox, pap, lift, animal, rabbit

Вчитель пояснює поняття "відкритий" склад, "німа" буква і демонструє це прикладами tap-tape, rat-rate ...

Т: Ви вже знаєте, що перша буква англійського алфавіту – буква "а"; якщо вона "закрита" приголосною, то читається як [æ]: rat, jam. Але якщо після приголосної йде ще й голосна буква "е", яка "відкриває" склад, то буква "а" читається по-іншому – так, як у слові "name". Звучання букви "а" у цьому випадку позначається транскрипційним знаком [eɪ], а буква "е" зовсім не читається. Тому її називають "німою". Букви, які не читаються, будемо позначати крапкою над відповідною буквою.

Наприклад:

a	name
[e]	[a]

Ось ми й підійшли до назви букви "а". В алфавіті вона називається так, як читається у відкритому складі: [eɪ]. Отже ми знаємо вже два способи озвучення букви "а" під наголосом:

Аа

у закритому складі

pat

[æ]

у відкритому складі

animal name

[æ] [eɪ] [ə]

Виняток!
have
[æ]

Т: Прочитайте вголос такі слова:

name, lake, make, plate, late, take, bake, lane, hate, tale, fame, rate, date, stake, made, safe, male, taste, hazel, table.

Прочитайте слова спочатку мовчки, потім уголос. Пам'ятайте про два способи озвучення букви "а": [æ] та [eɪ].

Hand, pap, make, name, mass, date, Sam, sad, land, tan, bank, ham, safe, take, bad, fat, have.

Домашнє завдання: Прочитайте злитно такі пари імен:

App and Dan

Bill and Ben

Nell and Bob

Pat and Sam

Jim and Rob

Ed and Ann

Bess and Tom

Rolf and Ted

Jess and Tim

Liz and Frank

Doll and Moll

Sal and Sim

Фрагмент 2

Навчання техніки читання англійською мовою в опорі на відповідні навички рідної мови (перенос навички)*

Мета: Навчити учнів читати слова з голосними у закритому складі.

Обладнання: Алфавіт, картки зі словами, картки з буквами, знаки транскрипції (2 комплекти: для вчителя та учнів).

Методичні зауваження:

- цей фрагмент проводиться на першому уроці англійської мови;

* Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. English/ Підручник для 5 класу. – К.: Освіта, 1994.

- учні не знайомі з буквами алфавіту, не знають ніяких англійських слів;
- на уроці учні вперше знайомляться з буквами, їх звучанням, вчать читати односкладові слова з голосними "i" та "o" в закритому складі, спираючись на навички читання рідною мовою (перенос навички);
- вводяться друкований та рукописний варіанти букв (великі та малі), а також знаки транскрипції.

Етап. Прийом.	Зміст роботи									
<p>Етап 1. Ознайомлення з буквами англійського алфавіту; підготовка до читання слів з голосними "o", "i" у закритому складі. Прийом: активне слухання, хорове та індивідуальне повторення за вчителем – озвучування букв.</p>	<p>Т: Підготуйтеся до сприймання та засвоєння англійських букв. Намагайтеся запам'ятати їх зображення та звучання. Дивіться уважно на таблицю алфавіту і слухайте, як я буду вимовляти звук, вказуючи на ту чи іншу букву (<i>показує кожну букву і вимовляє відповідний звук</i>). Проте сьогодні ми вивчимо лише 4 букви і навчимося читати слова з цими буквами. Поступово ви дізнаєтесь, що англійські букви можуть передавати кілька звуків, особливо голосні. Це залежить від багатьох причин, про які ми будемо говорити пізніше. А зараз слухайте уважно. Я покажу букву і буду вимовляти звук, який вона дає (<i>почергово вводить букви i, o, t, n</i>): Ii – [ai] – вимовляється у закритому складі як [ɪ]. Повторюйте за мною звук [ɪ-ɪ]. (<i>Аналогічно вводиться решта букв</i>) Повторюйте за мною: [ɪ, ə, t, n, ɪ-ɪ-ɪ, ə-ə-ə, t-t-t, n-n-n] (<i>використовуються картки з буквами та знаками транскрипції</i>).</p>									
<p>Етап 2. Контроль засвоєння букв, звуків та знаків транскрипції. Прийом: Індивідуальне виконання розпоряджень учителя на розпізнавання (буква-звук), їх вимовлення.</p>	<p>Т: Розкладіть картки з буквами та знаками транскрипції на партах. Я буду спочатку показувати вам картку з транскрипційним знаком, а ви покажете мені картку з відповідною буквою, великою та малою (<i>учні виконують розпорядження вчителя</i>). А тепер я покажу картку з буквою, а ви покажете знак транскрипції і вимовите звук (<i>виконується вказане учителем завдання</i>).</p>									
<p>Етап 3. Навчання читання слів: <i>in, it, on, not</i>. Прийом 1: Самостійне читання літер з карток. Прийом 2: Самостійне читання слів з карток.</p>	<p>Т: А зараз ми будемо вчитися читати слова з цими буквами (<i>розміщує на дошці картки зі словами і літерами і пропонує учням прочитати слова самостійно</i>).</p> <div style="text-align: center;"> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 20px;"> <tr><td>o</td><td>i</td></tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 20px;"> <tr><td>[ɒ]</td><td>[ɪ]</td></tr> </table> </div> <p>Т: Читаємо перше слово. Хто готовий прочитати його? (<i>Так відбуваються всі слова, учні читають хором та індивідуально</i>).</p> <div style="text-align: center;"> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 10px;"> <tr><td>in</td></tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 10px;"> <tr><td>it</td></tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 10px;"> <tr><td>on</td></tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table; margin-right: 10px;"> <tr><td>not</td></tr> </table> <table border="1" style="display: inline-table;"> <tr><td>tin</td></tr> </table> </div>	o	i	[ɒ]	[ɪ]	in	it	on	not	tin
o	i									
[ɒ]	[ɪ]									
in										
it										
on										
not										
tin										

Фрагмент 1

Мета: Формувати в учнів уміння переглядового/вибіркового читання (див. тексти після фрагмента уроку).

Методичні зауваження:

- тексти підбираються вчителем заздалегідь; копіями забезпечується кожен учень;
- тексти читаються у класі під керівництвом і контролем учителя;
- допускається перегляд тексту кілька разів;
- час читання визначається вчителем;
- учні не користуються словником чи граматичним довідником.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка до читання текстів. Створення в учнів установки на вилучення конкретної інформації. Прийом: Активне слухання учнями інструкцій учителя.</p>	<p>T: You are in Great Britain for two months' language course. Look through the texts and decide: "What is the general theme of the text?"</p>
<p>Етап 2. Читання учнями текстів з метою визначення їх загальної спрямованості. Прийом: Перегляд текстів за обмежений час.</p>	<p>T: You have two minutes to look the texts through. Bear in mind that you do not need to understand everything in the texts to be able to answer the question. <i>(Учні читають текст вибірково).</i></p>
<p>Етап 3. Перевірка правильності визначення учнями тематики текстів. Прийом: Відповіді учнів на запитання.</p>	<p>T: I see you have scanned the texts and are ready to answer the question. Учні по черзі дають свої відповіді та обґрунтовують їх. (The right answer: The texts are about different types of accommodation for students).</p>
<p>Етап 4. Читання текстів з метою вилучення конкретної інформації. Прийом 1: Активне слухання пояснень учителя.</p>	<p>T: And now look at the advertisements once again. Skim through the information to get the main idea of the content. Get ready to answer the questions: What are the advertisements for? How many residences are expensive? Etc. When you skim through texts like these, it is a good idea to make use of any graphics, keys and all headings/ titles to help you get an overview of the content.</p>

Приєм 2: Повторний перегляд текстів і пошук відповідей на запитання.

Етап 5.

Перевірка правильності вилучення інформації учнями.

Приєм: Відповіді учнів на запитання.

Етап 6.

Перегляд текстів і пошук більш детальної інформації.

Приєм: Запис відповідних номерів телефонів.

Етап 7.

Контроль правильності розуміння конкретної інформації.

Приєм: Самоконтроль за ключем.

Учні переглядають тексти, відшукують і систематизують необхідну інформацію.

T: Your time is up. Give your answers to the questions.

Учні по черзі дають свої відповіді на запитання. (Правильні відповіді записуються учнями на дошці).

T: And now use the texts and answer the questions on the cards by writing the appropriate telephone numbers in boxes. You may use any number more than once.

Questions on the cards:

- Which number would you ring if you are interested in
1. a double room and full board at a reasonable price?
 2. long-term single accommodation with sports facilities?
 3. inexpensive accommodation for yourself and your family?
 4. low-budget, furnished accommodation for yourself and your partner?
 5. a room close to the university with linen and laundry included?

T: And now compare your answers with the key.
(Учитель записує ключ – правильні номери телефонів – на дошці).

Тексти для опрацювання

BANBURY HOUSE** Tel: 564839

Enjoy mixing with other students in luxury accommodation 30 minutes from the station and close to all main bus routes. Single and double rooms. **Students** provide own food but all cleaning services offered. Please bring your own linen.

THREE SEASONS* Tel: 445987

We can provide all types of accommodation for all types of single student. Rooms are fully furnished with linen and have reasonable rates. Full board possible. 35-40 minutes from main universities and city. Please observe codes of conduct.

STURTIN HOSTEL*** Tel: 876333

We offer scenic views and old-world charm. Located in pleasant rural surroundings. Relax after a long day by swimming in the pool or using the exercise gym. Separate study rooms available. No children. Bar & restaurant.

FIRST STOP* Tel: 223300

Ideal for new students, we provide double rooms. If you wish, we can offer assistance in finding a suitable person to share a room with. All washing and cleaning services offered at extra charge. Large canteen and three bathrooms on each floor. Sports centre next door.

HOME FROM HOME** Tel: 567233

Single or double rooms for students. Fully air-conditioned with all amenities. Only a few minutes on foot to the city centre and close to colleges. All services and meals included. The management do not provide room-mates for individuals seeking double occupancy.

DOWNTOWN DIGS* Tel: 882312

Do you worry that you'll not have enough money to see the term through? Don't waste it on expensive housing. This is a hostel for students run by students. No references and no rules. Shared bathroom, dormitory accommodation. Must provide own linen. All cleaning operates on a rota system. Singles only.

STAR LODGINGS* Tel: 322756

This is a hotel but it offers apartment style housing so that you can retain some independence. Single or double rooms available with separate bathroom. All unfurnished. Children welcome.

HIGHDOWN HOUSE** Tel: 919102

Bed and breakfast hotel offers student accommodation for limited period only. Vacancies for on-the-spot reservations usually available. Own bathroom and laundry facilities but no cooking on premises. Sports room and small pool.

Фрагмент 2

Мета: навчити учнів читати з розумінням основного змісту (ознайомлювальне читання) (див. текст після фрагмента уроку).

Методичні зауваження:

- текст читається у класі під керівництвом і контролем учителя;
- здійснюється одноразове читання про себе;
- час читання визначається учителем;
- учні не користуються словником чи граматичним довідником;
- перевіряється, який обсяг основної інформації учні зрозуміли.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
Етап 1. Підготовка до читання тексту для створення в учнів установки на розуміння основного змісту. Прийом: Активне слухання інструкції вчителя.	T: Get ready to read the text silently and try to grasp the main gist of the text and the most important details without using a dictionary or grammar reference. You have to cope with the task within the period of 5 minutes. The title of the text is "Different Kinds of Calendars".
Етап 2. Читання тексту мовчки. Прийом: Само-	T: First read the title of the text which will help you form a general idea of the topic in your mind (<i>учні читають текст мовчки</i>).

стійне читання
тексту учнями.

Етап 3.

Перевірка розу-
міння прочитаного.

Приєм 1: Відпо-
віді на запитання
вчителя.

Приєм 2: Викон-
ання альтерна-
тивного тесту.

Етап 4.

Інтерпретація змі-
сту тексту учнями.

Приєм: Вислов-
лювання учнів у
зв'язку з прочита-
ним. Опора – за-
пропоновані тверд-
ження вчителя.

T: I see you have read the text and are ready to answer my ques-
tions:

1. What is the text about?
2. When was the first day of the year in Ukraine till 1700?
3. When did Ukrainians begin to mark the New Year on the 1st of Janu-
ary?
4. Did some countries of the world have their own calendars in the past?
5. How many years had a cycle in the Chinese calendar?

T: And now look at your cards. You'll see 8 statements some of which
do not correspond to the content of the text. Read the statements
and circle the right numbers.

1. Till 1700 the 1st day of the year in Ukraine was the first of January.
2. The calendar in Russia was changed in 1700.
3. Some countries had their own calendars.
4. Today all the countries of the world mark the New Year on the 1st
of January.
5. In old China the calendar had both years and cycles of years.
6. 50 years made 1 cycle.
7. There were 5 years of the Hen in a cycle of China's calendar.

T: Now try to express your opinions of the facts given in the text. The
statements written on the blackboard will help you.

1. It is more convenient to have different kinds of calendars in the
countries of the world.
2. In France people use the calendar which is called the Year of Free-
dom, don't they?

Текст "Different Kinds of Calendars"

There are some interesting facts about calendars. First of all we should know that till 1700 in Russia and Ukraine the first day of the year was the first of September. In 1699, the 31st of December was pronounced the last day of the year, as in Europe. The first day of January, 1700 was the beginning of the new Russian calendar.

In different countries, at different times, we can see different kinds of calendars. About fifty centuries ago, in Egypt the first night of the year was the night in July when the brightest star Sirius was seen in the sky again after a two months' interval. In old China, the calendar had both years and cycles of years. Sixty years made one cycle, and every year had its name. So the first year of a cycle was called the Year of the Tree and the Mouse; the seventh was the Year of the Metal and the Horse, and the tenth, the twenty-second and some others were the Years of the Hen.

Now imagine that a man was born in the Year of the Hen. There were five years of the Hen in a cycle: how could people know in what year the man was born? So the people of China don't use their old calendar today.

In the days of the French Revolution of 1789-1794, a new calendar was introduced in France – the year of Freedom, and the 22nd of September was called the first day of the year. But after a few years the whole country returned to the old calendar.

Today in almost all countries the 1st of January is the beginning of the year. This day is a holiday.

Фрагмент 3

Мета: Навчити учнів читати з повним розумінням змісту (вивчаюче читання).

Методичні зауваження:

- текст читається у класі під керівництвом учителя;
- використовується словник, граматичний довідник;
- велика увага приділяється лексичним одиницям, граматичним структурам.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Підготовка до читання тексту "The Last Leaf"* для створення в учнів установки на сприймання і розуміння тексту. Прийом: Активне слухання, відповіді на запитання.</p>	<p>T: We are going to read an interesting and touching story of the writer, whose books are very popular both in the USA and in this country. His name is O. Henry. Is his name familiar to you? Did you read any of his stories in Russian or Ukrainian and did you like them? The most peculiar thing about O. Henry's works is that the reader can never guess the end of them. That is why they are always read with great interest. Most of O. Henry's stories show his good knowledge of the life of ordinary people and his warm sympathy for them.</p>
<p>Етап 2. Виконання передтекстових завдань, для того щоб "зняти" лексичні труднощі розуміння тексту: власні імена, інтернаціональні слова, слова до теми "Здоров'я. Медицина".</p>	<p>T: The story we'll read contains a few proper names. They are on the blackboard: Sue from Susan, and Johnsy – girls' names Washington Square in New York Behrman – a surname Let's repeat the words in chorus. Besides while reading the story you will come across a number of interesting international words. Now look at the board and try to guess what Ukrainian words they remind you of: 1 an artist 2 a magazine</p>
<p>Прийом 1: Впізнання, читання хором, здогадка про значення слів.</p>	<p>These are the so-called "Ненадійні друзі перекладача" because they mean: 1. "художник", 2. "журнал". There are some more international words: studio, chance, illustrate (illustration), soup, finish, statue, model, clinical, thermometer, etc. So you see, many international words refer to the topic "fine arts". The story we are going to read is about artists and about a girl who fell seriously ill. Let's review a few words of the topic "Medical Service": doctor fall (fell) ill get (got) well illness go (in the meaning "die") lie white and still So I hope you'll be able to recognize these words while reading the story.</p>
<p>Прийом 2: Граматичний аналіз, переклад для усунення</p>	<p>T: To help you with your comprehension of the story I'd like to draw your attention to some grammatical points. First we'll analyze them and then you'll try to find some proper Ukrainian equivalents:</p>

* Ви можете знайти текст після фрагмента уроку.

ня граматичних труднощів розуміння.

Етап 3.

Читання тексту "The Last Leaf" із загальним розумінням змісту.

Прийом: Читання про себе.

Етап 4.

Контроль розуміння прочитаного (виконання післятекстових завдань).

Прийом 1: Заповнення пропусків у реченнях.

Прийом 2: Відповіді на запитання вчителя.

Прийом 3: Виконання тесту множинного вибору.

- The chance for you is to go on a tour to Great Britain (to come in time to see him at home, etc.).
- Let her come in the evening (us know about it, him go by train, etc.).
- What was there to do (to discuss, to count, to like, etc.).
- I saw her entering the flat (leaving the house, crossing the street).
- I want you to come (him to ring me up, you to let me know, etc.).

T: As we are through with some difficulties in the story let's begin to read. The story by O. Henry is called "The Last Leaf". You are to read it to yourselves for ten minutes. I'm ready to help whenever you come across any real difficulties. Do your best to ignore those unfamiliar words which do not prevent you from comprehension of the gist of the story. Be ready to find in the text the answers to the following questions (on the blackboard).

- 1) What was Johnsy counting for a few days?
- 2) Why did Sue want to make Johnsy not count it?

T: Now your time is up. I hope you've understood the first part of the story "The Last Leaf".

The story you've read is about the two girl-friends, Johnsy and Sue, who lived in New York. You came to know that one of them, Johnsy, fell seriously ill and lost hope to do what...? (*to get well*). She lay and counted what?... (*ivy-vine leaves on the wall*). So, she was going to die with the ... (*the last leaf*). That's why Sue did what...? That's right. (*She tried to make her friend not think about the falling leaves – not count them*).

T: And now answer my questions:
Who fell seriously ill?
What did the doctor say about Johnsy's health?
Did Sue help Johnsy to recover? How?

T: Now we'll check your comprehension of the main facts. Here's the multiple-choice comprehension test. You are to choose the correct answer. (Three minutes for the test).

1. Sue and Johnsy were
a) actors
b) artists
c) doctors
2. When Johnsy fell ill
a) she didn't hope to get well
b) she had no chance to get well
c) she struggled for her life
3. Sue heard Johnsy counting
a) her pictures
b) the bricks in the wall
c) the leaves on the old ivy-vine
4. The doctor said that Johnsy had
a) one chance in ten to get well
b) ten chances to one
c) no chance at all
5. Johnsy counted the leaves
a) for a few days
b) after the doctor had left the studio
c) for an hour

Приєм 4: Пошук заданої інформації у тексті.

Приєм 5: Відповіді на запитання вчителя про основні факти для перевірки розуміння основного змісту.

Етап 5.
Завершення роботи з текстом для підготовки учнів до короткого переказу основного змісту оповідання.

Приєм 1: Пошук учнями в тексті англійських еквівалентів.

Приєм 2: Короткий переказ учнями основного змісту.

6. Sue thought that Johnsy's counting the leaves
- a) didn't matter much
 - b) was very dangerous to her life
 - c) meant that she was better

(Тест перевіряється зразу ж після його проведення; таким чином здійснюється негайне закріплення дій учнів. Тест вважається виконаним при наявності не більше однієї помилки. На основі результатів тесту вчитель робить попередній висновок про правильність розуміння учнями основних фактів).

Ключ: 1b, 2a, 3c, 4a, 5b, 6b.
T: Find as quickly as possible and read out loud the sentences containing the following important information:

- the doctor's conclusion about Johnsy's illness and his advice to Sue;
 - Sue's care of Johnsy.
- T: Give laconic answers to the following questions:
- What did Johnsy and Sue do to earn (make) money? (*they painted pictures*)
 - How many chances, according to the doctor, did Johnsy have to get well? (*one in ten*)
 - What was the doctor's advice of her illness? (*not to think of it*)
 - How many leaves were left on the wall when Sue asked Johnsy to shut her eyes? (*only four*)

- T: Before you try to tell the gist of the first part of the story let's find and read out loud the words, word combinations and phrases in the text which you can use in your speech:
- для неї можливість вижити – це хотіти жити;
 - нехай вона думає не про свою хворобу, а про щось інше;
 - вона почула, як Джонсі щось рахує;
 - на ній (лозі) було всього декілька листочків;
 - твої шанси видужати – десять до одного.
- T: Now you'll try to tell the gist of the first part of the story in 5-6 sentences.

Зразок переказу учня

The short story "The Last Leaf" by O. Henry is about two girl-friends, Sue and Johnsy, poor artists, who lived in New York. When Johnsy fell seriously ill she didn't hope to get well. The doctor saw it and said to Sue: "She (Johnsy) has one chance in ten. Try not to let her think of her illness". Sue heard her friend counting the leaves on the ivy-vine. She thought that with the last leaf she was going to die. Sue wanted to help her friend to get well.

"The Last Leaf" after O. Henry

O. Henry (1862-1910) is a well-known American short-story writer. He had to earn his living from the age of fifteen and he educated himself with the help of friends.

O. Henry knew people very well, especially the ordinary people of New York. In his stories you can feel satirical criticism of the American way of life. Most of his short stories are full of warm sympathy for ordinary American people.

Part I

Sue and Johnsy were poor artists who lived in a little New York district west of Washington Square. They painted pictures which they hoped to sell. Their studio was on the third floor of an old brick house.

They became friends in May and decided to live together. In November Johnsy fell ill. She lay in bed near the window and looked at the side of the next brick house.

One morning, the doctor asked Sue to come out into the corridor. "Your friend is very ill, she has one chance in – let us say, ten," he said, as he looked at his clinical thermometer. "And that chance is for her to want to live. Your little lady has decided that she's not going to get well. I promise to do all that I can, but you must help me. Let her think not of her illness, but of some other things."

After the doctor had gone, Sue went into Johnsy's room. Johnsy lay with her face towards the window. Sue thought that she was sleeping. So she began a drawing to illustrate a magazine story.

As Sue was working she heard Johnsy counting. She went quickly to the bedside. Johnsy's eyes were open. She was looking out of the window and counting something.

"Twelve," she said, and a little later "eleven", and then "ten", and "nine"; and then "eight" and "seven" almost together.

Sue looked out of the window. What was there to count? There was only a yard and the brick wall of the next house. An old, old ivy-vine was growing on the brick wall. There were only a few leaves on it. "What is it, dear?" asked Sue.

"Six," said Johnsy. "They're falling faster now. Three days ago there were almost a hundred. There goes another one. There are only five left now." "Five what, dear? Tell me."

"Leaves. On the ivy-vine. When the last one falls, I must go too. I've known that for three days. Didn't the doctor tell you?"

"Oh, I never heard of such nonsense," said Sue. "The doctor told me this morning that your chances for getting well were ten to one! Try to take some soup now and let me draw my pictures."

"No, I don't want any soup. There are only four now. I want to see the last one fall before it gets dark. Then I'll go, too."

"Johnsy, dear," said Sue, "will you promise me to keep your eyes shut, and not look out of the window until I finish working? I need the light."

"Tell me as soon as you have finished," said Johnsy, shutting her eyes, and lying white and still as a fallen statue, "because I want to see the last one fall." "Try to sleep," said Sue. "I must call Behrman up to be my model."

Part II

Old Behrman was a painter who lived on the ground floor in the same house. He was over sixty. Behrman was a failure in art, but he still hoped to paint a masterpiece. He earned a little by serving as a model to those young painters who could not pay the price of a professional.

Sue found Behrman in his little room. She told him about Johnsy's illness.

"She thinks that she will die when the last leaf falls from the old ivy-vine on the wall of the next house."

Johnsy was sleeping when they entered her room. They went to the window and looked at each other for a moment without speaking.

When Johnsy opened her eyes the next morning, there yet stood out against the brick wall one yellow and green ivy leaf. It was the last on the vine.

"It is the last one," said Johnsy. "I thought it would fall during the night. I heard the wind. It will fall today, and I shall die at the same time."

The day came to its end and even in the evening there was still one leaf on the ivy-vine. Then, with the coming of the night, the north wind began to blow again, the rain beat against the windows.

In the morning, the girls looked out of the window. The one ivy leaf was still on the vine.

Johnsy lay for a long time looking at it. And then she called Sue and said, "I've been a bad girl. Something has made that last leaf stay there to show that we must always hope for the best. You may bring me a little soup now, and some milk."

An hour later, she said, "Sue, some day I hope to paint a beautiful picture."

The doctor came in the afternoon. In the corridor he said to Sue, "She's much better now, she's getting well. Now I must see old Behrman on the ground floor, some kind of a painter, I believe. Pneumonia, too. He's an old man. There is no hope for him; but he goes to the hospital today. He'll be more comfortable there."

The next day, the doctor said to Sue, "She's out of danger. You've won. Good food and care now – that's all." That afternoon Sue came to the bed where Johnsy lay. "I have something to tell you, dear," she said. "Mr. Behrman died of pneumonia today in the hospital. He was ill only two days. He was found helpless in his room in the morning of the first day. His shoes and clothing were wet and he was very cold. They also found a lamp and a ladder in the room, some brushes and some yellow and green paints. Now look out of the window, dear, at the last ivy leaf on the wall. Do you know why it never moved when the wind blew? Ah, dear, it's Behrman's masterpiece – he painted it there the night that the last leaf fell."

Додаткова література*

- Бабенко К.П. Деякі особливості активізації творчої уяви школярів у процесі контролю домашнього читання з англійської мови // Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 18-20.
- Бігич О.Б. Вправи для навчання читання на матеріалі американських автентичних підручників // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 60-63.
- Бігич О.Б., Тищенко О.Ж. Навчання домашнього читання англійською мовою у середніх навчальних закладах // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 51-54.
- Гапонова С.В. Ecology – К.: Ленвіт, 2000. – ч. I. – 64 с.; ч. II. – 64 с.
- Ижогина Т.И. Как научить малышей читать // ИЯШ. – 1993. – № 1. – С. 49-52.
- Клычникова З.И. Психологические особенности обучения чтению на иностранном языке. – М.: Просвещение, 1983. – С. 35-36.
- Кувшинов В.И. Обучение алфавиту и звукобуквенным соответствиям английского языка // ИЯШ. – 1991. – № 4. – С. 76-80.
- Матрон Е.Д. Художественное произведение на уроках иностранного языка: Учебное пособие. – М.: Флинта, 2002. – 296 с.
- Ніколаєва С.Ю., Метьолкіна О.Б. Тестовий контроль лексичних навичок читання (англійська мова). – К.: Ленвіт, 1997. – 88 с.
- Ніколаєва С.Ю. та ін. Тестові завдання для навчання читання країнознавчих текстів англійською мовою. – К.: Ленвіт. – 1998-1999. – ч. 1-5.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Ніколаєва С.Ю., Шерстюк О.М. Рівні володіння іншомовним мовленням // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 69-72.
- Петрашук О.П. Тестові завдання з читання для рубіжного/підсумкового контролю у навчанні англійської мови в середній загальноосвітній школі // Іноземні мови. – 2000. – №1. – С. 20-24.
- Склярєнко Н.К., Баєва І.В. Тексти-полілоги як джерело інформації про культуру англійських країн в підручниках English through Communication для 7-9 класів// Іноземні мови. – 1996. – №2. – С.20-22, – № 3. – С.17-21.
- Фоломкина С.К. Текст в обучении иностранным языкам.//ИЯШ. – 1985. – № 3. – С. 18-22.
- Хоменко Е.Г, Васильєва З.С., Горобченко Н.В. Тестовий контроль читання на уроках англійської мови у 9 класі //Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 3-11.
- Шостак Т.Г. Газета на уроках англійської мови //Іноземні мови. – 2001. – № 1. – С.16-18.
- Greenwood J. Class Readers. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 140.
- Grundy Peter. Newspapers. – Resource Books for Teachers. – ed.Alan Maley. – Oxford Univ. Press. – 1993. – 134 p.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 67-86.
- Rogova G.V. Methods of Teaching English. – М.: Просвещение, 1983. – С. 199-217.
- Siberstein S. Techniques and Resources in Teaching Reading. – Oxford Univ. Press, 1994. – 125 p.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін "компетенція в читанні";
- 2 дати англійський еквівалент терміна "компетенція в читанні";
- 3 розкрити суть терміна "техніка читання";
- 4 назвати основні форми читання і види читання;
- 5 визначити основні психофізіологічні механізми читання. Порівняйте їх із психофізіологічними механізмами аудіювання;
- 6 назвати основні вимоги до текстів для читання. Порівняйте їх з вимогами до текстів для аудіювання;
- 7 охарактеризувати основні труднощі читання англійською мовою. Порівняйте їх з труднощами аудіювання;
- 8 розкрити зміст кожного з етапів навчання читання;
- 9 навести приклади передтекстових завдань для навчання читання;
- 10 навести приклади післятекстових завдань.

Б.1. Виконайте тест з теми "Навчання техніки читання англійською мовою".

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її (напр. 1-а). Порівняйте свою відповідь з ключем.*

* Див. розділ "Ключі до тестів".

1. Головним призначенням читання іноземною мовою є
 - а) служити засобом оволодіння лексикою та граматикою
 - б) бути джерелом інформації
 - в) бути опорою для оволодіння усним мовленням
2. Щоб навчитися читати англійською мовою, необхідно
 - а) уміти писати англійською мовою
 - б) знати назви букв англійського алфавіту
 - в) засвоїти буквено-звукові зв'язки
3. Оволодіння технікою читання є однією з цілей навчання іноземної мови
 - а) на початковому ступені
 - б) на середньому ступені
 - в) на старшому ступені
4. Поряд із зоровим аналізатором обов'язковим при читанні є
 - а) мовно-моторний аналізатор
 - б) рукомоторний аналізатор
 - в) слуховий аналізатор
5. Навички читання рідною мовою впливають на формування аналогічних іншомовних навичок
 - а) позитивно
 - б) більш негативно, ніж позитивно
 - в) негативно
6. Перенос навички читання з рідної мови на іноземну легше здійснюється, якщо починати із слів
 - а) з голосною у відкритому складі
 - б) з голосною у закритому складі
 - в) із сполученням голосних
7. Мінімальною одиницею зорового сприймання у процесі читання є
 - а) речення
 - б) слово
 - в) синтагма
8. Головним компонентом техніки читання є
 - а) знання вимог програми до техніки читання
 - б) здогадка про значення слова
 - в) швидкість зорового сприймання графічних комплексів і правильне їх озвучування
9. Найбільш ефективним методом навчання техніки читання вважається
 - а) звуковий аналітико-синтетичний метод
 - б) метод цілих слів
 - в) алфавітний метод
10. Формування міцної навички техніки читання забезпечується
 - а) вивченням правил читання

- б) великим обсягом вправлення в читанні
в) запам'ятанням звукових образів слів

Б.2. Виконайте тест з теми "Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності".

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Для розвитку мотивації читання важливою є
а) якість текстів
б) якість передтекстових завдань
в) кількість незнайомих слів у тексті
2. Читання – це
а) активна рецептивна діяльність
б) пасивна рецептивна діяльність
в) активна продуктивна діяльність
3. Метою навчання читання у школі є
а) формування навичок читання про себе
б) читання про себе з безпосереднім розумінням змісту прочитаного
в) оволодіння навичками співвідносити букви і звуки
4. Читання, у процесі якого досягається розуміння не менше 70% змісту, є
а) вивчаючим
б) переглядовим/вибірковим
в) ознайомлювальним
5. При навчанні переглядового читання ефективною вправою є
а) переказ тексту
б) визначення основної думки тексту
в) письмовий переклад тексту
6. При навчанні ознайомлювального читання ефективною вправою є
а) знайти у тексті відповіді на вказані запитання
б) знайти у тексті речення з певним граматичним явищем
в) прочитати вказані речення з правильною інтонацією
7. При формуванні вмінь вивчаючого читання адекватною вправою є
а) прочитати даний абзац, підкреслити слова з вказаним звуком
б) прочитати даний абзац, звертаючи увагу на інтонацію
в) прочитати даний абзац і здогадатись про значення підкреслених слів
8. Кількість незнайомих лексичних одиниць у тексті від ступеня до ступеня
а) збільшується
б) зменшується
в) залишається однаковою
9. Адекватним способом контролю читання як рецептивного виду мовленнєвої діяльності є

* Див. розділ "Ключі до тестів".

1. Головні аспекти вибору апитання ліній тексту можна за допомогою ілюстрації фільму і серії запитань правильних/неправильних тверджень за змістом тексту.

В. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

1. Завдання 3, варіант 26 (с.130)
- Завдання 4, варіант 25 (с.13)
- Завдання 3, варіант 35 (с.16)
2. Ознайомтеся із завданнями з навчання читання і визначте, які з них краще виконувати
 - до читання тексту
 - які у процесі читання
 - які після читання.

Pre-reading	While reading	After reading
-------------	---------------	---------------

- a) Anticipation through chapter titles
Background information
Working with plot
Looking back at character
Reviewing and recommending
- b) Anticipation of plot
Working with character
Interpreting character
- c) Vocabulary
Summarizing plot
- d) Thematic anticipation
Working with summaries
- e) Character anticipation
Working with interpretation
Interpretive extensions and projects
Setting anticipation
Working on listening

3. Проаналізуйте запропоновану вправу з навчання читання*. Визначте її
 - мету
 - тип
 - вид
 - характер виконання
 - відповідність етапам роботи з текстом.

* Greenwood J. Class Readers. – Oxford Univ. Press, 1996. – P.140.

Task: Here is information from the story about Lord Mountdrago and Dr Audlin. Beside each fact say whether it refers to Lord Mountdrago **M** or Dr Audlin **A** or both **B**

☐ 1	Psychoanalyst	☐ 39	Extremely snobbish
☐ 2	Exercises regularly	☐ 40	Not easily shocked
☐ 3	Wishes to be great	☐ 41	Slow to judge others
☐ 4	Sense of duty	☐ 42	Inconsistent behaviour
☐ 5	Patient and calm	☐ 43	Great self-control
☐ 6	Pale, lined face	☐ 44	Large, blue, tired eyes
☐ 7	Good-looking	☐ 45	Forty-two years old
☐ 8	Has two sons	☐ 46	Consistent behaviour
☐ 9	Went to Oxford University	☐ 47	Easily angered
☐ 10	Persistent	☐ 48	Likes to be indispensable
☐ 11	Unpopular and friendless	☐ 49	Strong guilt complex
☐ 12	Lacks patience with others	☐ 50	No more than fifty
☐ 13	Extremely patriotic	☐ 51	Charges high fees
☐ 14	Expressionless eyes	☐ 52	Married eighteen years
☐ 15	Tall and thin	☐ 53	Selfish
☐ 16	Tall and big	☐ 54	Charming to friends
☐ 17	Good public speaker	☐ 55	Dislikes failing somebody
☐ 18	Successful politician	☐ 56	Not interested in other women
☐ 19	Helped soldiers in war	☐ 57	Large, firm, cool hands
☐ 20	Narrow-framed	☐ 58	Can spot a liar
☐ 21	Rather too fat	☐ 59	Excellent reputation
☐ 22	Works hard	☐ 60	Has a soothing touch
☐ 23	Courageous	☐ 61	Makes others fear him
☐ 24	Arrogant	☐ 62	Has knowledge of other countries
☐ 25	Aware of his cleverness	☐ 63	Grey, thinning hair
☐ 26	Rude to inferiors	☐ 64	Aristocratic bearing
☐ 27	Looks ill	☐ 65	Smokes a little
☐ 28	Wears dark clothes	☐ 66	Has many enemies
☐ 29	In perfect health	☐ 67	A hard judge of others
☐ 30	Speaks several languages	☐ 68	Honest
☐ 31	Studied in Vienna	☐ 69	Greying hair
☐ 32	Enjoys his work	☐ 70	Private and public life are without fault
☐ 33	Determined and ruthless	☐ 71	Looks much older
☐ 34	Slow musical voice	☐ 72	Makes others relax
☐ 35	Underestimates his talent	☐ 73	Expression of pride
☐ 36	Rich enough to retire	☐ 74	Not easily fooled
☐ 37	Rarely laughs	☐ 75	Is a gentleman
☐ 38	Finds apology difficult		

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Отже навчити учнів читати дуже важко, але це необхідно зробити, бо, як ви й самі знаєте,

You never know what you can do till you try.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для формування в учнів компетенції у письмі англійською мовою.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом формування в учнів компетенції у письмі.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз труднощів писемного англійського мовлення;
 - аналізувати способи і прийоми навчання письма на різних ступенях та вправи, що наводяться в різних підручниках;
 - використовувати ефективні способи і прийоми навчання письма;
 - планувати і проводити фрагменти уроків з навчання письма.

Зміст теми

Поняття компетенції в іншомовному письмі. Суть письма та його психофізіологічні механізми. Поняття “техніка письма”. Навчання каліграфії та орфографії. Принципи навчання орфографії. Вправи для формування каліграфічних та орфографічних навичок. Типи диктантів.

Навчання письма як виду мовленнєвої діяльності. Етапи навчання писемного мовлення. Система вправ для навчання письма. Підсистеми вправ: 1) для формування навичок техніки письма; 2) для формування мовленнєвих навичок письма; 3) для розвитку вмінь письма. Труднощі навчання письма англійською мовою. Етапи роботи з писемним текстом.

Зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності.

Роль і місце засобів навчання у процесі формування компетенції учнів у письмі.

Базова термінологія

анотація	annotation
висновки	conclusion
вміння у письмі	writing skills
вступ	introduction
диктант	dictation
диктант з використанням малюнків	picture dictation
диктант усний	oral dictation
диктант-переклад	dictation-translation
другорядні речення	supporting sentences
друковані літери	block letters, printscript
есе	essay
записи адрес	addresses
записи на пам'ять	reminders
записи у щоденнику	diaries, journals
записки ділові	memoranda, memos
записки приватні	notes
заповнення бланків	form completion
засоби поєднання речень	sentence linkers

звіт	progress report
звіт з дослідження	research report
історичний принцип	historical principle
каліграфічні навички	graphic habits
каліграфія	calligraphy
ключове речення	topic sentence
компетенція у письмі	writing competence
компресія тексту, короткий переказ	summarising
конспекти, нотатки	notes
конспектування друкованого тексту	note-making
конспектування тексту, що прослуховується	note-taking
контракт	contracts
контроль написаного	revising, editing, post-writing
лист діловий	business letter
лист приватний	letter
листівки вітальні	postcards
мовленнєвий продукт, твір	composition
морфологічний принцип	morphological principle
написання листа у відповідь на одержану інформацію	letter-writing in response to information
оголошення	public notice
орфографія	spelling
основна частина	body
переказ короткий	summary
писемне мовлення комунікативне	writing for communication
писемне мовлення навчальне	writing for training / writing for reinforcement
писемне мовлення, орієнтоване на продукт мовленнєвої діяльності	product-oriented writing, genre-based writing
писемне мовлення, орієнтоване на процес мовленнєвої діяльності	process-oriented writing
письмо вільне	free writing
письмо кероване	guided writing
письмо навчальне	study writing, academic writing
письмо особисте, персональне	personal writing
письмо професійне	professional writing, academic writing
письмо соціальне (для підтримки спілкування)	social writing
письмо творче	creative writing
письмо швидке	fast writing, automatic writing
письмо, писемне мовлення	writing
письмове повідомлення у скороченому варіанті	summary writing
письмовий коментар	written commentary
план висловлювання	outline
планування змісту писемного повідомлення	pre-writing / rehearsing
повідомлення телефонне	telephone message
поштові електронні	e-mail messages
почерк	handwriting
протокол	minute

процес викладу думок і т.і.	composing
редагування	editing
резюме	summary, precis
рецензія	review
рецепти	recipes
самодиктант	self dictation
стаття	article
структурування змісту писемного повідомлення	writing, drafting
твір	composition
твір-опис	description
твір-повідомлення	narration
твір-роздум	argument
тези	abstracts
техніка письма	mechanics of writing
типи писемних повідомлень (жанри)	written genres, types of writing
укладання плану	outlining
фонетичний принцип	phonetic principle

Питання для опрацювання

1. Мета і зміст формування мовленнєвої компетенції у письмі учнів початкової, основної і старшої школи.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 205-210.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2 – 12 класи // English Language and Culture. – № 29-30. – August, 2001. – 37 с.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ – ГЛОССА, 2000. – С.141-147.
- Мастерство и личность учителя. На примере деятельности учителя иностранного языка/ Е.И.Пассов, В.П.Кузовлев, Н.Е.Кузовлева и др. – М.: Флинта – Наука, 2001. – С.39-40.

Опрацювавши вказані джерела, сформулюйте основну мету і зміст навчання письма англійською мовою. Випишіть основні визначення понять з теми: "техніка письма", "писемне мовлення", "каліграфічні та орфографічні навички"; охарактеризуйте зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності.

Визначте вимоги програми до рівня володіння письмом учнями різних класів. Проаналізуйте динаміку розвитку вмінь письма. Випишіть вимоги до рівня сформованості компетенції учнів у письмі в 4, 9 і 12 класах.

2. Навчання техніки письма. Вправи для формування каліграфічних та орфографічних навичок. Використання ігор.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 210-214.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 162-167.
- Бігич О.Б. Ігрові вправи для навчання техніки читання та письма першокласників // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С.48-50.
- Галонова С.В. Вправи для навчання англійської орфографії в середній школі // Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С. 12-17.

- Карпова В.М. Використання буквених ігор в навчанні англійської мови // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 34-41.
- Бігич О.Б. Вправи з навчання техніки читання та письма англійською мовою на початковому ступені. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с.

Опрацювавши рекомендовані джерела, назвіть принципи, на яких будується орфографія мови; випишіть приклади з 5 груп слів, орфографією яких учням слід оволодіти. Запишіть приклади і назви вправ з оволодіння технікою письма.

3. Навчання писемного мовлення.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 205-210.
- Литвин С.В., Скляренко Н.К. Навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи. – К.: Ленвіт, 2001. – 48 с.
- Глазунова Т.В. Види письмових висловлювань як об'єкт навчання // Іноземні мови. – 1997. – № 1. – С. 61-62.
- Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В. Навчання творчого письма іноземною мовою у старших класах середньої школи // Іноземні мови. – 1996. – № 1. – С. 9-10.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. Концепция развития индивидуальности в диалоге культур. – Липецк, 1998. – С. 117-129.
- In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002. – HO 1 "Writing".

Опрацювавши рекомендовані роботи, визначте етапи навчання писемного мовлення, основні типи писемного продукту і випишіть приклади вправ для навчання писемного мовлення, уточніть їх мету. Ознайомтеся з різними видами опор для навчання писемного мовлення.

4. Письмо як засіб навчання і контролю.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 220-222.
- Рогова Г.В. та ін., вказ. праця. – С. 180-187.

Опрацювавши вказану літературу, скажіть, які знання, навички та вміння практичного володіння іноземною мовою можна перевірити за допомогою письмових контрольних робіт, визначте їх періодичність в залежності від виду контролю; наведіть приклади контрольних завдань для перевірки рівня сформованості навичок та вмінь учнів.

5. Використання технічних засобів у навчанні письма.

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Е.А. Маслыко, П.К. Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышейшая школа, 2001. – С. 283-303.
- Мишина Г.С. Из опыта работы с международными e-mail проектами // ИЯШ. – 2000. № 4. – С. 54-57.
- Полат Е.С. Интернет на уроках иностранного языка // ИЯШ. – 2001. – № 2. – С. 14-19.
- Бориско Н.Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранные языки. – К.: Фирма "Инкос", 2001. – С. 184-186.

Випишіть прийоми навчання письма з використанням різних технічних засобів навчання. Визначте та обґрунтуйте переваги використання комп'ютерних програм у навчанні письма.

6. Технологія формування інтегрованих іншомовних умінь учнів.
 - Методика ... 2002. – С. 218-220.
 - In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (photocopiable materials), Part 1. – К.: Ленвіт, 2002. – НО 1 "Writing".

Наведіть приклади застосування інтегрованих умінь в реальному житті та випишіть основні методи їх формування. Запишіть приклади і назви вправ з оволодіння інтегрованими англомовними вміннями.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте в різних підручниках англійської мови для 1- 12 класів:
 - вправи для навчання техніки письма;
 - вправи для навчання писемного мовлення;
 - письмові контрольні завдання (з контрольних уроків).
 Визначте їх мету, тип і вид.
2. Ознайомтеся з фрагментами уроків для навчання:
 - каліграфії;
 - орфографії;
 - писемного мовлення.
3. Будьте готові продемонструвати фрагменти, з якими ви ознайомились на практичному занятті.
4. На основі поданих зразків розробіть власні фрагменти уроків з навчання:
 - техніки письма;
 - писемного мовлення.
 Підберіть або розробіть необхідні наочні посібники, запропонуйте власні вправи.
5. Будьте готові продемонструвати свої фрагменти на практичному занятті.

ФРАГМЕНТИ УРОКІВ З ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ У ПИСЬМІ

Фрагмент 1

Навчання каліграфії англійської мови

Мета: Ознайомити учнів з літерою **K k** і звуком, який ця літера передає; навчити учнів писати літеру **K k**.

Обладнання: Схема послідовності написання літери **K k**, картки зі словами, картки з малюнками, пропис.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Ознайомлення учнів з літерою K k. Прийом 1: Активне слухання.</p>	<p>T: Dear boys and girls! Today we'll learn a new letter. It is the letter K k. <i>(Вчитель показує велику і малу літери на дошці).</i> Little Kitten will help us learn the letter. <i>(Вчитель тримає іграшкове кошеня і продовжує пояснення.)</i></p> <p>– Hello, kids. I'm Little Kitten. That's my name. It starts with [k]. That's why I like the letter K very much. I'll write my name for you. <i>(Учитель тримає іграшкове кошеня і пише на дошці Little Kitten, підкреслює літеру K, пише у транскрипції [k], [kɪtn]).</i> We use the capital letter K for names and the small letter k for other words.</p>

For example: Kyiv, Kate, Ken, kid, king, drink, bike, cake. (Показує слова, що написані на дошці, і літеру К у цих словах).

T: Thank you, Kitten. Дітки, тепер давайте усі разом подякуємо кошеняткові за те, що воно показало нам нову літеру, і попросимося з ним.

Ch: Thank you, Kitten. Good bye.

T: So, children, we have some words with K on the blackboard. Let's underline K in each word. Kyiv (Вчитель підкреслює літеру К у першому слові). Who wants to underline K in the second word?

Приєм 2: Розпізнавання літери К, к в словах.

Етап 2.

Навчання написання літери К, к.

Приєм 1: Активне слухання.

Приєм 2: Імітація написання літери К, к у повітрі.

Приєм 3: Написання літери К, к за схемою у пропису.

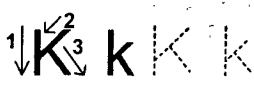
Приєм 4: Написання літери К, к.

Етап 3.

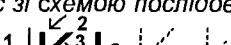
Тренування у написанні літери К, к.

Приєм 1: Знаходження та написання слів з літерою К, к.

Приєм 2: Написання слів, зображених на малюнку.

T: Now I'll show you how to write K, k.

T: Try to write K, k in the air.

T: Open your exercise-books. You see the letter K in dots. Кожен учень має пропис зі схемою послідовності написання літери К, к та калькою:

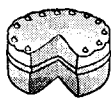
T: Обведіть крапочки і ви побачите велику і малу літеру К, к.

T: Write five capital K and five small k in your exercise-books.

T: Copy out all the words that have letter K, k. (Учитель роздає картки.)

Cat, kitten, Kyiv, Kate, dog, kid, king, drink, cake.

T: Look at the picture and write what you see in it. The first one is done for you. (Учитель роздає картки з малюнками.)

This is a cake.

Фрагмент 2

Навчання каліграфії та орфографії

Методичні зауваження:

- фрагмент уроку базується на тому, що на попередніх уроках учні навчилися вимовляти звук [k] та ознайомилися зі словами, в яких є цей звук.

Мета: Навчити учнів передавати звук [k] на письмі.

Обладнання: Картки зі словами, картки із завданням для гри, картки із кросвордом, картки з малюнком і текстом для самодиктанту.

Етап. Прийом.	Зміст роботи																																			
<p>Етап 1. Подача нового матеріалу. Прийом: Пояснення та ілюстрація правила вчителем.</p> <p>Етап 2. Розпізнавання орфограми у словах. Прийом 1: Графічне виділення (підкреслення) букв-сполучення.</p> <p>Прийом 2: Словесна гра.</p>	<p>T: Звук [ʃ] передається на письмі сполученням букв sh:</p> <p>she, shoe, ship, sheep, fish, shop, show, shirt, shark, shampoo.</p> <p>T: Underline the letters which give the sound [ʃ] in the words below. (Учитель роздає картки зі словами: she, shoe, ship, sheep, fish, shop, show, shirt, shark, shampoo).</p> <p>T: Find and circle the words with [ʃ]. (Учитель роздає картки).</p> <table border="1" data-bbox="736 459 958 617"> <tr><td>s</td><td>h</td><td>i</td><td>p</td><td>a</td><td>b</td><td>c</td></tr> <tr><td>h</td><td>h</td><td>f</td><td>i</td><td>s</td><td>h</td><td>a</td></tr> <tr><td>a</td><td>b</td><td>o</td><td>a</td><td>s</td><td>h</td><td>y</td></tr> <tr><td>r</td><td>c</td><td>a</td><td>p</td><td>c</td><td>b</td><td>a</td></tr> <tr><td>k</td><td>s</td><td>h</td><td>e</td><td>a</td><td>b</td><td>c</td></tr> </table>	s	h	i	p	a	b	c	h	h	f	i	s	h	a	a	b	o	a	s	h	y	r	c	a	p	c	b	a	k	s	h	e	a	b	c
s	h	i	p	a	b	c																														
h	h	f	i	s	h	a																														
a	b	o	a	s	h	y																														
r	c	a	p	c	b	a																														
k	s	h	e	a	b	c																														
<p>Прийом 3: Гра "Match the words".</p>	<p>T: Let's play now. Match the words with [ʃ] to the pictures. Which word is odd? (Учитель роздає кожному учню такі картки):</p> <ol style="list-style-type: none"> shirt skirt shop shoe fish ship <p>a b c </p> <p>d e </p>																																			
<p>Етап 3. Тренування у написанні слів з орфограмою sh.</p> <p>Прийом 1: Заповнення пропусків у словах.</p> <p>Прийом 2: Розгадування кросворду.</p>	<p>T: Add sh or s and complete the words in the sentences below.</p> <ol style="list-style-type: none"> The ___tar is red. The ___op is new. Tom has a white ___irt on. His ___chool is old. I like fi___. 																																			
<p>Етап 4. Контроль рівня сформованості навички написання слів з орфограмою sh.</p> <p>Прийом: Зоровий диктант.</p>	<p>T: Solve the crossword. (Учні отримують картку з кросвордом):</p> <p>Across: Down:</p> <ol style="list-style-type: none"> <table border="1" data-bbox="786 1090 977 1247"> <tr><td></td><td></td><td></td><td>5</td><td></td></tr> <tr><td>1</td><td></td><td>4</td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td>2</td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td>3</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> <tr><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr> </table> <p>T: Look at the picture and read the text below it. (Кожен учень отримує дві картки: 1) з малюнком; 2) з текстом:</p> <div data-bbox="347 1346 532 1495"> </div> <div data-bbox="565 1346 980 1495"> <p>This is a girl. Her name is Kate. She has a dark skirt and a white shirt on. Her shoes are white, too. Kate has a toy-fish. She is near the shop.</p> </div> <p>T: Are you ready? Is everything clear? Now give me your cards with the text. Your task is to describe the picture you have.</p>				5		1		4				2				3																			
			5																																	
1		4																																		
	2																																			
3																																				

Фрагмент 3

Навчання писемного мовлення

Мета: Навчити учнів писати неофіційний лист-запрошення.

Обладнання: Лист-запрошення з визначеними структурними елементами.

Етап. Прийом.	Зміст роботи		
<p>Етап 1. Ознайомлення учнів зі структурою неофіційного листа-запрошення.</p> <p>Прийом 1: Читання учнями листа з визначеними структурними елементами.</p>	<p>T: To know how to write letters in English you need to familiarize yourself with their structure. This is an informal letter of invitation from a man and a woman to a friend of the same age to come and stay with them. Read it and be ready to answer questions about its structure.</p>		
	<p>Parts of the letter</p> <p>INTRODUCTION</p>	<p>Letter</p> <p>26 Hope Road Torquay Devon TQ6 8PR</p> <p>26 October 1999</p> <p>Dear Paul,</p>	<p>Structural elements of the letter</p> <p>Sender's address</p> <p>Date</p> <p>Informal greeting</p>
	<p>THE BODY OF THE LETTER</p>	<p>I've just heard from your parents that you are back in England and looking for a new job.</p> <p>So I'm writing to invite you to come down and see us for a few days or longer – we've got a spare room. It hasn't begun to rain yet so, with luck, we ought to be able to visit a few places in the area, even take a walk on Dartmoor.</p> <p>In case you don't remember the way, I'll give you some directions from the station, so you don't get lost. As you come out of the station take the first turning on the left which will take you into Briar Road. Then go past the school on your right and keep going until you get to a roundabout, after that take the first turning on the right at the roundabout and you should find yourself on Hope Road, where we live. Our house is on the left, opposite the church.</p> <p>Well, think about it, and we both hope you can come.</p>	<p>Paragraph 1 Informal opening</p> <p>Paragraph 2 <i>Invitation</i></p> <p>Paragraph 3 <i>Directions</i></p> <p>Paragraph 4 Informal ending</p>
	<p>CONCLUSION</p>	<p>Love, Liz (and Robert)</p>	<p>Informal complementary close – Sender's name in normal handwriting</p>

Приєм 2: Відповіді на запитання вчителя.

Етап 2.

Ознайомлення учнів з мовними особливостями листа-запрошення.

Приєм: Знаходження в тексті листа-запрошення за собів міжфразового зв'язку.

Етап 3.

Тренування у написанні листа-запрошення.

Приєм 1: Написання вступної та заключної частин листа-запрошення в опорі на зразок.

Приєм 2: Написання основної частини листа-запрошення з використанням вписаних слів.

Приєм 3: Написання листа-запрошення в опорі на зразок.

Етап 4.

Практика у написанні листа-запрошення.

Приєм: Написання листа-запрошення.

T: To see how well you understand the structure of an informal letter of invitation answer these questions:

1. How many big parts does an informal letter consist of?
2. What are they?
3. What does an introduction of an informal letter of invitation include?
4. What does the body of an informal letter of invitation include?
5. What does the conclusion of an informal letter include?

Now read Liz and Robert's letter of invitation again and write out the linking words, which help you understand what you should do in the first, second, third place to find their house.

T: You are going to write a letter of invitation to your English friend. First write the introduction and conclusion of your letter, use the example of an informal letter of invitation and the information given in the following hint:

Hint (Пам'ятка)

- In the informal ending you can also use: *See you soon/ Till then.*
 - In the complementary close you can also use: *Best wishes / Best regards / All the best.*
- T: Write down the direction to your English friend how to get to your house from the railway station, use the words you've written out.

T: Write the whole body of your letter inviting your English friend to visit you on his/her coming to Ukraine.

T: Your family is going to organize a house-warming party. Write a letter to your English friend Ann/Paul, who is living in Ukraine now, inviting him/her to your party.

Додаткова література*

- Грибанова К.Н. Обучение письменной речи на начальном этапе // ИЯШ. – 1999. – № 2. – С.18-22.
- Коломінова О.О. Mother Goose ABC. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с.
- Кузьмина Л.Г. Типология социокультурных ошибок в англоязычной письменной речи // ИЯШ. – 1998. – № 6. – С.10-18.
- Лагвешкина Г.В., Тогма Е.Л. Рецензия как объект обучения в старших классах школ с углубленным изучением иностранного языка // ИЯШ. – 1996. – № 5. – С.14-19.
- Литвин С.В. Система вправ для навчання писемного спілкування учнів старшої загальноосвітньої школи // Іноземні мови. – 2001. – № 1. – С.4-9.
- Методика обучения иностранным языкам в средней школе: Учебник / Гез Н.И., Миролюбов и др. – М.: Высш. школа, 1982. – С. 294 – 307.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка. Справочное пособие / Маслыко Е.А., Бабинская П.К., Будько А.Ф. и др. – Минск: Высшая школа, 2001. – С.148-160.
- Ніколаєва С.Ю., Тітова В.М. Тестовий контроль лексичних навичок письма (англійська мова). – К.: Ленвіт, 1997. – 72 с.
- Перкас С.В. Ведение дневниковых записей на английском языке // ИЯШ. – 2001. – № 2. – С.68-70.
- Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение, 2000. – С. 193-210.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – 271 с.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers: Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 87-106.
- Letters. Burbidge N., Gray P., Levy Sh. And others. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 11-53.
- Raimes A. Techniques in Teaching Writing. – Oxford Univ. Press, 1983. – 164 p.
- Tribble Ch. Writing. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 65-132.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 159-175.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Іностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін “компетенція у письмі”;
- 2 дати англійський еквівалент терміна “компетенція у письмі”;
- 3 назвати психофізіологічні механізми письма;
- 4 дати визначення поняття “техніка письма”;
- 5 дати визначення поняття “писемне мовлення”;
- 6 назвати види диктантів;

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- 7 навести приклад опори для навчання писемного мовлення;
- 8 навести приклади вправ для навчання каліграфії;
- 9 навести приклади вправ для навчання орфографії;
- 10 навести приклади вправ для навчання писемного мовлення.

Б. Виконайте тест з теми "Методика формування англомовної компетенції учнів у письмі".

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Писемне мовлення є ... видом діяльності
 - а) продуктивним
 - б) рецептивним
 - в) репродуктивним
2. Навчання писемного мовлення передбачає формування в учнів
 - а) графічних навичок
 - б) орфографічних навичок
 - в) умінь висловлюватись у письмовій формі
3. Характерним для початкового ступеня навчання є
 - а) формування графічних та орфографічних навичок
 - б) розвиток писемного мовлення як засобу навчання усного мовлення
 - в) розвиток писемного мовлення як засобу самостійної роботи учнів над мовою
4. Письмо є
 - а) метою і засобом навчання АМ
 - б) засобом навчання і контролю окремих іншомовних знань, навичок та вмінь
 - в) одночасно метою, засобом навчання і контролю окремих іншомовних знань, навичок та вмінь
5. Письмові контрольні роботи застосовуються з метою перевірки
 - а) знань нового матеріалу, умінь аудіювання, писемного висловлювання, читання
 - б) знань нового мовного матеріалу, умінь аудіювання, усного висловлювання, читання
 - в) лише знань мовного матеріалу
6. Яка із вправ навчає техніки письма?
 - а) виписування антонімів із запропонованого списку слів
 - б) списування слів з підкресленням буквосполучення, що передає звук [аі]
 - в) написання прикметників у вищому ступені
7. До писемного мовлення готує вправа
 - а) письмовий переказ
 - б) самодиктант (відтворення груп речень, пов'язаних змістом)
 - в) підкреслення орфограми у словах
8. Мовленнєвою вправою у навчанні писемного мовлення є
 - а) написання листа зарубіжному другові
 - б) розширення висловлювання
 - в) складання плану у формі запитань

* Див. розділ "Ключі до тестів".

9. До вправ для навчання орфографії відносяться
- вправи на завершення зразка мовлення
 - відповіді на запитання
 - диктанти різних видів
10. До вправ для навчання каліграфії відносяться
- твір-опис
 - вправи на об'єднання зразків мовлення
 - вправи на списування

V. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

- Завдання 3, варіант 29 (с. 14)
Завдання 4, варіант 1 (с. 5)
Завдання 3, варіант 21 (с. 12)
- Визначте, до якої групи належить вправа з такою інструкцією і занесіть її номер до таблиці.

Вправи для навчання каліграфії	Вправи для навчання орфографії	Вправи для навчання писемного мовлення

- Rearrange the sentences in a logical sequence.
- Choose the correct connector.
- Write 5 times the capital letter **W**.
- Match the words to the pictures.
- Fill in the gaps in the following words...
- Write a thank-you letter to your American pen-friend, who has just sent you a Christmas present.
- You are studying in Great Britain and want to rent a new flat. Write a small advertisement for a local newspaper.
- Underline the letter **Ss** in the words below.
- Write the letter **Rr** in the air.
- Match the figures and the words.
- Write the plural forms of the nouns...
- Match the capital letters to the small letters:

- Проаналізуйте запроповану вправу з навчання писемного мовлення. Визначте її мету, тип, вид, характер виконання:

You have seen an advertisement in a local newspaper for a summer job as a cleaner at a local branch of McDonald's. Write a letter of application for a job.

Опрацювавши тему, запишіть питання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Отже, вчіться писати англійською мовою самі, вчіть своїх учнів, бо

The pen is mightier than the sword.

Мета: Набути теоретично обґрунтованого уявлення про урок ІМ як основну форму навчально-виховного процесу з цього предмета, оволодіти методичними вміннями, необхідними для його планування та аналізу.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з вимогами до уроку ІМ щодо його цілей, структури, методичного змісту та організації.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - характеризувати вимоги до уроку ІМ;
 - визначати місце певного уроку в системі уроків за однією темою;
 - формулювати цілі уроків;
 - визначати компоненти структури уроку;
 - характеризувати об'єкти загального і поглибленого аналізу уроку.

Зміст теми

Урок як основна організаційна одиниця навчального процесу.

Вимоги до уроку ІМ: мовленнєва спрямованість, комплексність, висока активність розумово-мовленнєвої діяльності учнів, різноманітність форм роботи, мотиваційне забезпечення навчальної діяльності, зразковість та нормативність мовлення вчителя на уроці.

Типи уроків ІМ за критерієм спрямованості на формування мовленнєвих навичок чи вмінь. Компоненти внутрішньої організації уроку: мовленнєва зарядка, тренування та практика у мовленні, систематизація вивченого тощо.

Зміст і функції структурних частин уроку: його початку, основної та заключної частин.

Підготовча робота вчителя до уроку, її складники. Формулювання цілей уроку.

Вимоги до плану-конспекту уроку.

Загальний і поглиблений аналіз уроку ІМ.

Базова термінологія

активність учнів	pupils' activity
аналіз уроку	lesson evaluation
взаємодідування та аналіз	peer observation and evaluation
виправлення помилок	error correction
вирази класного вжитку англійською мовою	classroom English
виставлення оцінок	marking/grading
вправи комунікативні	communicative activities
вправи підготовчі/тренувальні	practice activities
групова робота	group work
дисципліна/поведінка учнів	student discipline/behaviour
домашнє завдання	homework/extra-class work
допоміжні засоби навчання	teaching aids
етап уроку	lesson stage
завдання	objectives
заклучна частина	closure/end

зворотний зв'язок	feedback
зміст	content
індивідуальна робота	individualised learning/ solo work
індивідуальні заняття	one-to-one instruction
картка з опорами	cue card
керування навчальною діяльністю учнів	classroom management
колективна робота	cooperative learning
компонент	component
комунікативна спрямованість навчання	communicative language teaching
конспект	teacher's notes
контроль	assessment/testing
мовленнєва розминка/ зарядка	warmer / warm-up / warm-up activities / tune-in activities
мовлення вчителя	teacher talk
мовлення учня	pupil/student talk
навчальні ігри	language games
невеликі групи для обговорення проблем	buzz groups
обладнання	materials and equipment
організаційні форми	classroom organization/grouping /arrangement/ grouping
організація і регулювання навчальної діяльності учнів	classroom monitoring
основна частина	body
оцінка	mark/grade
парна робота	pair work
педагогічне спілкування/взаємодія	classroom interaction
перевірка	checking, check
підсумки	summing up
план уроку	lesson plan
планування поурочне	lesson planning
планування тематичне	perspective/unit planning
погана поведінка учня	disruptive/unacceptable student behaviour
подача/ презентація	presentation
позитивне підкріплення	positive reinforcement
початок	entry/beginning activity
практика	fluency/free practice
робота у ланцюжку	chain drill/ work
роздавальний матеріал	hand outs (HO)
розподіл часу	classroom dynamics timing
розташування парт у класі	seating arrangement
самоаналіз	self/evaluation
самоконтроль	self-assessment
самостійна робота	independent learning
співвідношення рідної та ІМ	code switching
сприятливий психологічний клімат	positive classroom climate
тип навчальної взаємодії	type of classroom interaction (T-P; T-CI etc.)
тип/модель уроку	lesson type
тренування	controlled/guided practice
фронтальна робота	plenary/ whole class work

<p>хід уроку цілі час, що відводиться мовленню вчителя/ учня</p>	<p>procedure(s) goals/ aims teacher/ student talking time</p>
--	---

Питання для опрацювання

1. Вимоги до уроку ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.238-241.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – С.188-203.

Опрацюйте рекомендовані джерела, охарактеризуйте вимоги до уроку ІМ, обґрунтуйте їх зв'язок з цілями, змістом, технологією навчання цього предмета у школі.

2. Типологія уроків ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 243.
- Колкер Я.М., Устинова Е.С., Еналиева Т.М. Практическая методика обучения иностранному языку. – М.: Академия, 2000. – С.139-146.
- Теория и практика применения технических средств в обучении иностранным языкам / под ред. проф. М.В.Ляховицкого. – К.: Вища школа, 1979. – С.207-213.

Прочитайте рекомендовані джерела, обґрунтуйте критерії поділу уроків ІМ на типи та види, конкретизуйте типологію уроків з точки зору використання фонограми на уроці.

3. Структура уроку ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 243-246.
- Рогова Г.В. и др. – Вказ. праця. – С. 208-215.

Прочитайте рекомендовану літературу, занотуйте форми проведення початку уроку, зверніть увагу на функції та зміст кожної частини уроку. Поясніть, як детермінується структура уроку в залежності від його типу.

4. Підготовка вчителя до уроку ІМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 234-238.
- Рогова Г.В. и др. – Вказ. праця. – С. 188-191.

Ознайомтеся з рекомендованими джерелами, випишіть етапи підготовчої роботи вчителя до уроку, розкрийте специфіку кожного з них.

5. Аналіз уроку ІМ.

- Методика ... 2002. – С.246-249.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2001. – С.298-304.

Прочитайте рекомендовані публікації, охарактеризуйте об'єкти загального мето-

дичного аналізу уроку, поясніть різницю між загальним та поглибленим аналізом уроку. Порівняйте основні параметри методичного та психологічного аналізу уроку.

Практичні завдання

1. Проаналізуйте по одному циклу уроків з трьох підручників англійської мови (для початкової, основної та старшої школи): визначте компоненти структури уроків, тип і вид кожного з уроків.
2. Сформулюйте цілі проаналізованих уроків, визначте основні форми взаємодії вчителя та учнів, а також прийоми стимулювання мовленнєвої і розумової активності учнів при виконанні вправ підручника.
3. Складіть схематичні плани проаналізованих уроків.
4. Ознайомтеся з виразами класного вжитку (Див. *Вирази класного вжитку англійською мовою* // Іноземні мови. – 1997. – №№1,2), випишіть оцінно-заохочувальні репліки (encouragement and confirmation) для позитивного підкріплення навчальної діяльності учнів.
5. Підготуйте початок одного з проаналізованих вами уроків англійською мовою. Продемонструйте підготовлений фрагмент уроку у формі ділової гри.
6. Підготуйте заключну частину одного з проаналізованих вами уроків англійською мовою. Продемонструйте підготовлений фрагмент уроку у формі ділової гри.

Додаткова література*

- Бабенко К.П. Деякі особливості активізації творчої уяви школярів у процесі контролю домашнього читання з англійської мови // Іноземні мови. – 2000. – №1. – С. 18-19.
- Бех П.О., Биркун Л.В. Концепція викладання іноземних мов в Україні (проект) // Іноземні мови. – 1996. – №2. – С3-8.
- Близнюк О.І., Панова Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов. – К.: Освіта, 1997. – 64 с.
- Борисенко М.К. Некоторые аспекты преподавания элементов лингвострановедения на французском языке в старших классах // ИЯШ. – 1997. – №3. – С. 41-44.
- Бурдина М.И. Уроки английского языка в 9 классе // ИЯШ. – 1996. – №2. – С. 50-52.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ, 2000. – С.121-125.
- Дружинина М.В. Реализация коммуникативного подхода в обучении немецкому языку // ИЯШ. – 1999. – №2 – С. 67-69.
- Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.
- Карпова В.М. Використання буквених ігор у навчанні англійської мови// Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С.34-40.
- Концепция содержания образования в 12-летней школе по предмету "иностраный язык" //ИЯШ. – 2000. – №6. – С. 3-5.
- Корольова С.В. Виховний потенціал уроків іноземної мови в середній школі // Іноземні мови. – 2000. – №2. – С. 5-8.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Коряковцева Н.Ф. Автономия учащегося в учебной деятельности по овладению иностранным языком как общеобразовательная цель // ИЯШ. – 2001. – №1. – С. 9-10.
- Куклина С.С. Коллективная учебная деятельность в группе на завершающих этапах овладения иноязычным общением // ИЯШ. – 2000. – №6 – С. 37-40.
- Кучма М.О. Мотивація вивчення іноземної мови сучасними старшокласниками // Іноземні мови. – 1999. – №1. – С. 3-4.
- Мильруд Р.П., Максимова И.Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам // ИЯШ. – 2000. – №4 – С.9-16.
- Николаева С.Ю., Шерстюк О.М. Сучасні підходи до викладання іноземних мов // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 50-57.
- Пассов Е.И. и др. Беседы об уроке иностранного языка. – Л.: Просвещение, 1971. – 198 с.
- Пассов Е.И. Урок иностранного языка в средней школе. – М.: Просвещение, 1982. – 223 с.
- Полат Е.С. Обучение в сотрудничестве //ИЯШ. – 2000. – № 1. – С.4-11
- "Рецепти" для вчителів (з досвіду зарубіжної школи) // Іноземні мови. – 1996. – №2. – С.23-26.
- Тазьмина Л.В. Планирование урока английского языка // ИЯШ. – 1996. – №5. – С.5-9.
- Усатюк А.Л. Активізація навчальної діяльності учнів на уроках іноземної мови // Іноземні мови. – 1998. – №3. – С.8-9.
- Харушко Н.М. З досвіду використання проектної методики у викладанні англійської мови // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 16-17.
- Хоменко О.В. Дослідження інтересів старших школярів у контексті змісту навчання англійської мови на старшому ступені середньої школи // Іноземні мови. – 1998. – №3. – С.3-5.
- Шалашова Т.М. Уроки за "круглым столом" //ИЯШ. – 1990. – №2. – С.61-64.
- Baloto F. How to Motivate Learners of English // Forum. – 1996. – #1. – Vol.34. – P.31-32.
- Gower R., Phillips D., Walters S. Teaching Practice Handbook. – Oxford: Oxford Univ. Press. – 1995. – 215p.
- Green R. Getting Through to the Weak EFL Learner // ИЯШ. – 1999. – №5. – С. 11-14.
- Hadfield Y. Classroom Dynamics. – Oxford: Oxford Univ. Press. – 1996. – 180 p.
- Hughes Glyn S. A Handbook of Classroom English. – Oxford: Oxford Univ. Press. – 1995. – 224 p.
- Malamah-Thomas A. Classroom Interaction. – Oxford Univ. Press. – 1996. – 154 p.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1996. – 376 p.
- Wright T. Roles of Teachers and Learners. – Oxford: Oxford Univ. Press. – 1996. – 224 p.
- Статті з журналу "Іноземні мови"
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 назвати вимоги до уроку ІМ;
- 2 розкрити поняття "мовленнєва спрямованість уроку ІМ";
- 3 назвати фактори, що стимулюють активну розумово-мовленнєву діяльність учнів на уроці ІМ;
- 4 охарактеризувати форми взаємодії вчителя та учнів на уроці;
- 5 обґрунтувати необхідність мовленнєвої зарядки на початку уроку;
- 6 розкрити функції заключної частини уроку;
- 7 описати два типи уроків ІМ;
- 8 назвати компоненти структури основної частини уроку;
- 9 визначити місце контролю домашнього завдання на уроці;
- 10 перелічити параметри, які відрізняють загальний та поглиблений аналіз уроку;
- 11 навести приклади заохочувальних реплік учителя на уроці.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Ефективність уроку ІМ визначається такими основними факторами:
 - а) мовленнєвою спрямованістю вправлення
 - б) урахуванням індивідуально-психологічних особливостей учнів
 - в) активною роботою всіх і кожного учня в окремий момент уроку
 - г) наявністю книжки для вчителя до підручника англійської мови
 - д) раціональним використанням ТЗН
 - е) аналізом типових помилок учнів
 - є) правильним формулюванням практичних цілей уроку
 - ж) розвитком самостійності пізнавальної діяльності учнів
 - з) створенням сприятливого психологічного клімату на уроці
2. Структура уроків першого/другого типів включає такі обов'язкові компоненти:
 - а) подача нового мовного матеріалу
 - б) тренування у використанні мовного матеріалу в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі
 - в) практика в аудіюванні, говорінні, читанні, письмі
 - г) контроль навичок і вмінь учнів
3. Початок уроку обов'язково включає
 - а) вітання
 - б) перевірку домашнього завдання
 - в) оргмомент
 - г) мовленнєву зарядку
 - д) подачу нового мовного матеріалу
4. Головна функція мовленнєвої зарядки
 - а) організувати увагу учнів
 - б) ввести учнів у іншомовне середовище
 - в) поставити завдання уроку

* Див. розділ "Ключі до тестів".

5. Домашнє завдання має такі основні характеристики
 - а) спрямоване на формування навичок та вмінь
 - б) підготовлене хором уроку
 - в) подане іноземною мовою
 - г) раціональне за обсягом
 - д) перевірене на уроці
 - е) виконане письмово
 - є) посилене за змістом
 - ж) записане на дошці
6. Заключна частина уроку включає
 - а) контроль домашнього завдання
 - б) підсумки роботи на уроці
 - в) оцінювання навчальної діяльності учнів
 - г) розучування віршів, приказок тощо
 - д) пояснення та запис домашнього завдання
7. Розгорнутий план-конспект уроку має містити
 - а) формулювання цілей уроку
 - б) формулювання кінцевих цілей навчання ІМ
 - в) перелік допоміжних засобів навчання
 - г) вимоги до контролю навичок та вмінь
 - д) план уроку
 - е) повний хід уроку іноземною мовою
 - є) формулювання правил і завдань
 - ж) вправи з підручника
 - з) зразки виконання вправ
 - и) матеріал, що використовується додатково до матеріалу підручника
 - і) тексти підручника
8. Глобальними об'єктами аналізу уроку є
 - а) цілеспрямованість уроку
 - б) структура і зміст уроку
 - в) активність учнів на уроці
 - г) форми взаємодії вчителя та учнів
 - д) мовленнєва поведінка вчителя
 - е) доцільність використання рідної мови
 - є) результативність уроку
9. Аналізуючи мовлення вчителя на уроці, слід враховувати
 - а) його темпоральні характеристики
 - б) нормативність, виразність і зверненість до учнів
 - в) адаптованість до рівня мовної підготовки учнів
 - г) ступінь володіння виразами класного вжитку
 - д) акустичні характеристики голосу вчителя
 - е) відповідність індивідуально-психологічним особливостям учнів
 - є) співвідношення мовлення вчителя та учнів на уроці
10. Визначте кількісні (К) та якісні (Я) параметри аналізу уроку ІМ
 - а) співвідношення мовлення вчителя та учнів
 - б) вмотивованість мовленнєвих дій учнів

- в) практична спрямованість вправління
- г) загальний обсяг мовленнєвої діяльності учнів
- д) урахування вікових та індивідуально-психологічних особливостей учнів
- е) відсоток рідної мови на уроці
- є) співвідношення фронтальної, хорової та індивідуальної роботи
- ж) питома вага безперекладних і перекладних вправ
- з) адекватність способів і прийомів роботи цілям навчання
- и) психологічний клімат у класі
- і) співвідношення тренувальних і творчих вправ
- ї) урахування особливостей рідної мови у навчальному процесі

В. Виконайте завдання.

З поданого нижче списку "Classroom formulas" відберіть ті, що необхідні для ведення уроку в таких ситуаціях:

- Beginning of lesson
- Course book activity
- Question and answer work
- Writing
- Blackboard activity
- Class control
- End of lesson

Доповніть список іншими можливими класними формулами.

Наприклад:

Episode: Pair-practice

Possible classroom formulas

You two are a pair. You are A, you are B, etc.

You are an extra B. (Where there's an odd number of pupils.)

Hands up all the A's. Now all the B's.

Now, I want the A's to ask the questions. The B's answer them.

One pair to demonstrate, please.

Now all the pairs work together. The A's ask the questions. Off you go!

Stop now. That was very good.

Now I want an A and a B to show us.

OK. Another A and another B?

Now, we're going to do it again. This time, the B's ask the questions.

Classroom formulas

Good morning, class. (afternoon)

All right, put your things away.

Stop talking. (Be) quiet (now).

Keep the noise down. Listen, everybody.

Who can tell me what we did last time?

What was the assignment? (homework)

Who can tell me the date? (write up the date)

Who will clean the board? Shut your books, please, (close)

Open your books. Turn to page 93.

Open your books at page 93.

Look at the picture on page 93. What can you see in this picture?

Please look at Exercise Number 10. Who can read the first example? (sentence)

Listen to an example. I say, "...". Then you say, "..."
Is that clear? Do you understand? Now let's try it.

Who can repeat without looking at the book?

(Put your) hands up! Don't call out!

Who can repeat the question? (the answer)

Did you hear? Speak up, please. Louder!

Is that right? Do you agree?

Very good. Good. Yes. Right. Well done.

Mmm, well, all right. Well, OK. Not exactly. Try again.

Everyone! Class! (All) together! This row!

Shall I write it up? (put it on the board)

Can you see all right? Who will read it out?

Can I erase(it) now? (rub out/rub it out)

Copy this down, please. Do you all have it down? Have you all got it down?

Dan, come up here please. Come to the front. Thank you.

Now go back to your seat. (place)

Will you give these out? (hand these out)

Pass the papers back. (along the row)

Take one and pass the rest on.

Hold your papers this way up. Write this way on your papers, not that way.

Get out your notebooks. (exercise-books/ writing things)

First copy down the date. Here's the heading.

Are there any questions? You have ten minutes.

Be quick! (You have) one minute more.

All right, time's up. Stop writing. Put down your pens.

Hand in your papers. (books)

Pass them forward. (along to the end) Hurry up!

Look at the leading passage. (text/dialogue/story)

Listen and read after me.

Now read it silently.

Don't read aloud. Read it to yourselves.

Who can ask a question? Ask a question with 'when'.

Ask when John .. Ask a question about .. What about...?

Who can answer? Who can answer Dan? (Dan's question) Who are you asking?

Repeat the question. (answer)

For next time I want you to ... Copy down the assignment.

It's time now. We must stop now.

Goodbye, class.

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Як ви бачите, щоб кваліфіковано підготувати урок англійської мови, потрібно багато чого знати і вміти, адже

No pains, no gains.

Мета: Набути знань та усвідомити різницю у методиці викладання АМ на різних ступенях школи.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з методичними основами навчання АМ учнів початкової, основної і старшої школи.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - враховувати психофізіологічні особливості учнів;
 - адаптувати навчальні матеріали до рівня володіння учнями АМ;
 - добирати прийоми формування англомовної комунікативної компетенції учнів, адекватні етапу навчання;
 - організовувати проектну роботу з АМ;
 - реалізовувати проблемне навчання АМ.

Зміст теми

Варіанти навчання АМ у перехідний період: 1) у 2-12 класах, 2) у 5-12 класах.

Особливості викладання АМ у школі першого (I) ступеня – початковій школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання АМ у початковій школі. Психологічні особливості молодших школярів. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 2-4 класів. Гра як стрижневий елемент уроку АМ в початковій школі.

Особливості викладання АМ у школі другого (II) ступеня – основній школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання АМ в основній школі. Психологічні особливості підлітків. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 5-9 класів. Способи та прийоми активізації розумово-мовленнєвої діяльності учнів.

Особливості викладання АМ у школі третього (III) ступеня – старшій школі. Цілі, завдання, зміст і принципи навчання АМ у старшій школі. Психологічні особливості старшокласників. Технологія формування комунікативної компетенції учнів 10-12 класів. Способи і прийоми організації самостійної роботи учнів з метою оволодіння АМ.

Особливості викладання АМ у профільній старшій школі.

Базові терміни*

автентичні матеріали	authentic materials
адаптовані матеріали	simplified materials
аналіз матеріалів	materials evaluation
відбір матеріалів	materials selection
вікові особливості	age differences
градуйовані матеріали	graded materials
ігри рухомі	action games
матеріали для самостійної роботи	self-access materials
молодші школярі	young children, young learners

* Див. також теми “Методика викладання ІМ як наука та її зв'язок з іншими науками”, “Індивідуалізація процесу формування англомовної комунікативної компетенції учнів”.

опори граматичні	grammatical cues
опори контекстуальні	textual cues, context cues
опори лексичні	lexical cues
опори соціолінгвістичні, соціокультурні	sociolinguistic, sociocultural cues
опори фактологічні	factual cues
опори фонетичні	phonetic cues
опори, опори-стимули	cues, prompts
підлітки	pre-adolescents
розробка матеріалів	materials design
самостійна робота	solo work
співвідношення рідної та іноземної мови на уроці	code switching, choice of language
старшокласники	adults
штучне мовлення	foreigner talk
юнаки	adolescents

Питання для опрацювання

- Організація навчального процесу з АМ у середній загальноосвітній школі.
 - Конспект лекції.
 - Про типові навчальні плани загальноосвітніх навчальних закладів на 2001/2002 – 2004/2005 навчальні роки// Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2001. – № 9. – С.22.
- Ознайомтесь з типовими навчальними планами загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання і заповніть таблицю:

Іноземна мова		
Школа	Класи	Кількість годин на тиждень
Початкова (I ступеня)	2	
	3	
	4	
	5	
Основна (II ступеня)	6	
	7	
	8	
	9	
Старша (III ступеня)	10	
	11	
	12	
	Загальноосвітній напрям	

Ознайомтесь детальніше з типовим навчальним планом III ступеня загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання і заповніть таблицю:

Іноземна мова		
Старша школа / напрям навчання	Класи	Кількість годин на тиждень
Загальноосвітній	10	
	11	
	12	
Гуманітарний	10	
	11	
	12	
Природничо-математичний	10	
	11	
	12	
Технологічний	10	
	11	
	12	

2. Психофізіологічні особливості учнів початкової, основної і старшої школи.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.223-232.
- Заброцький М. Основи вікової психології. – Тернопіль: Навчальна книга-Богдан, 2002. – С.57-107.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 200. – С.166-182; 186-191.
- Амонашвили Ш.А. Психологические особенности усвоения второго языка младшими школьниками// ИЯШ. – 1986. – № 2. – С.24-27.

Ознайомтесь з рекомендованою літературою і заповніть таблицю:

Психофізіологічна характеристика	Учні початкової школи	Учні основної школи	Учні старшої школи
Тип навчальної мотивації			
Рівень володіння рідною мовою			
Домінуючий тип пам'яті			
Домінуючий тип мислення			
Рівень розвитку сприймання			
Домінуючий тип уваги			
Рівень емоційної стійкості			

3. Вимоги до рівня сформованості англомовної комунікативної компетенції учнів 4, 9 і 12 класів.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.223-232.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи// English Language and Culture. – N29-30, August 2001. – 37p.
- Европейський мовний портфель для старших класів загальноосвітніх навчальних закладів/ Сост. Н.Д.Гальскова, К.М.Ирисханова, Г.В.Стрелкова. – М.: МГЛУ; СПб: Златоуст, 2001. – С.17-56.

Опрацюйте запропоновані публікації і заповніть таблицю:

Вимоги до рівня сформованості комунікативної компетенції учнів

Класи	Компоненти комунікативної компетенції			
	Мовленнєва компетенція	Мовна компетенція	Соціокультурна/соціолінгвістична компетенція	Стратегічна компетенція
4				
9				
12				

4. Особливості технології формування англомовної комунікативної компетенції учнів початкової школи.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.223-226.
- Навчально-методичний комплекс "Wonderland". Книжка для вчителя./ С.В.Роман, Г.С.Чекаль, О.О.Коломінова. – К.: Ленвіт, 2000. – С.5-12.
- Рогова Г.В., Верещагіна И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение, 2000. – С.80-90.
- Иностранные языки для общеобразовательных учебных заведений: Начальная школа. – М.: Дрофа, 2001. – С.20-32.

Опрацюйте рекомендовану літературу і випишіть основні прийоми навчання АМ у початковій школі.

5. Особливості технології формування англомовної комунікативної компетенції учнів основної школи.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.226-231.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – С.33-41.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С.97-102.
- Скляренко Н.К., Гапонова С.В. Англійська мова у спілкуванні, 9 клас: Кн. для вчителя. – К.: Освіта, 2001. – С.3-8.

Опрацюйте запропоновані джерела і випишіть основні прийоми навчання АМ в основній школі. Зверніть особливу увагу на використання пошуково-ігрових задач.

6. Особливості технології формування англомовної комунікативної компетенції учнів старшої школи.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.231-232.
- Медведева Н.В. Активные формы работы в старших классах//ИЯШ. – 2000. – № 5. – С.42-47.
- Сафонова В.В. ... 2001. – Вказ. праця. – С.119-254.

Опрацюйте вказані роботи. Випишіть основні прийоми навчання АМ у старшій

школі. Зверніть особливу увагу на організацію самостійної роботи учнів з використанням проектної методики.

7. Загальні питання викладання АМ у профільній старшій школі та середніх закладах освіти з поглибленим вивченням англійської мови.
 - Чинна програма. Англійська мова. Школа з поглибленим вивченням іноземних мов (за умови її видання).
 - Чинна програма. Англійська мова. Старша профільна школа (за умови її видання).
 - Программно-методические материалы. Иностранные языки для школ с углубленным изучением. Начальная школа. – М.: Дрофа, 1999. – С. 8-14.
 - Программы общеобразовательных учреждений. Английский язык. Школа с углубленным изучением иностранных языков. 10-11 классы. – М.: Просвещение, 2000. – С.3-12.
 - Программы общеобразовательных учреждений. Английский язык. Гид-переводчик. 10-11 классы. – М.: Просвещение, 2002. – С.3-9.
 - Бим И.Л. Основные направления организации обучения иностранным языкам на старшей ступени полной средней школы// ИЯШ. – 2002. – № 5. – С. 7-11.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з поданими у таблиці прийомами навчання англійської мови. Визначте, які з них найбільш ефективні у початковій школі /П/, які – в основній /О/, а які у старшій /С/. У лівій колонці зробіть позначку П, О або С.

П/О/С	Techniques and recipes	Examples of use in EFL
	choral drills	repeating words and sentences, pronunciation practice
	pairwork/groupwork	question and answer practice, class surveys
	roleplay	practising and learning a dialogue
	oral dictation	testing of acquired knowledge of a text, testing listening skills
	picture dictation	pre-writing activity, testing listening skills
	read, look up and say, check	language consolidation, self-assessment
	pelmanism/matching games	vocabulary games
	bingo games	vocabulary review game
	TPR (Total Physical Response)	language presentation technique
	translating	introducing language/language awareness
	chinese whispers	listening skills
	mime and gesture	presentation technique
	techniques and recipes	examples of use in EFL
	cuisenaire rods/ <i>Silent way</i> techniques	correction of errors, presentation of language
	finger correction	correction of errors
	jumbled-up sentences	reading comprehension
	yes/no games	consolidation of language
	minimal pair pronunciation exercises	pronunciation practice
	chants/rhymes for vocabulary, stress and intonation	vocabulary consolidation, pronunciation practice

<p>written gap-filling exercises chaining/combining sentences</p> <p>listen and repeat puzzles, crosswords, charades, etc. questionnaires</p> <p>class and team games: <i>1 spy, spelling bee</i>, etc. substitution tables (spoken and written) comprehension questions (spoken and written) storytelling listen and draw information-gap activities imagine it, draw it, describe it</p>	<p>assessment language/vocabulary game, language consolidation pronunciation practice language consolidation, vocabulary review language form practice, question and answer vocabulary practice</p> <p>language form practice assessment, focusing pupils' attention on key areas presentation of language assessing listening comprehension communicative practice creating a personal language text</p>
--	---

1. Ознайомтеся із завданнями для навчання письма. Визначте, яке з них ви використовуєте у початковій школі, яке – в основній, а яке – у старшій.*

Task 1

- You are studying English.
- You have agreed to complete a questionnaire on student study habits.
- Look at the questionnaire and answer each question.
- Write your answers.

The Buckingham Book Company
Cambridge Street
London
W 1 M 9LB

STUDENT STUDY HABITS QUESTIONNAIRE

Full name.....

Home address.....

Nationality.....

What study materials do you use when you study English?.....

How many hours a week do you study English by yourself?.....

In which part of the day do you prefer to study?.....

When you study, where do you prefer to sit?.....

What disturbs you most when you are studying?.....

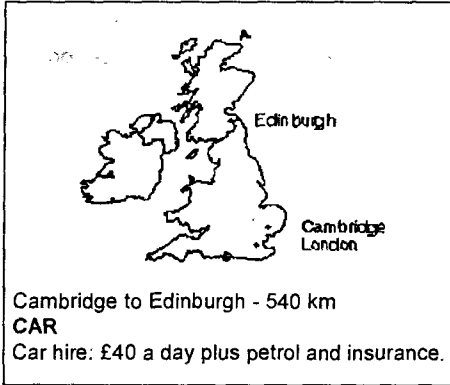
What do you like best about learning English?.....

Signature

* Використано завдання з тестів, розроблених екзаменаційним Синдикатом Кембриджського університету.

Task 2

You are studying in Cambridge at present, and two friends from your country are coming to visit you next month. During their visit they would especially like to spend a few days in Edinburgh and you are planning to go with them. A travel agency has given you the following information. Read it carefully. Then write a letter to your friends, giving them some information about the three different ways of travelling to Edinburgh. Suggest which you think is the best way and explain why.

TRAIN

Cambridge dep.	Edinburgh arr.
07.00	12.15
07.56	13.38
09.00	14.12
Return fare:	£90 (Friday and Saturday) £75 (all other days)
30% off with a young person's rail card.	

COACH

Cambridge dep.	Edinburgh arr.
11.00	22.05
18.08	06.35
22.30	12.25
Return fare:	£60 (Friday and Saturday) £45 (all other days)
30% off with a young person's coach card.	

Write a **letter** of between **120 and 180** words in an appropriate style.

Task 3

You must see your friend, David, before tomorrow evening. Write a note to David (20-25 words).

Say: **why** you want to see him.
where and **when** to meet you.

Task 4

- Here are some sentences about going to the supermarket.
- For each question, finish the second sentence so that it means the same as the first.
- The second sentence is started for you. **Write only the missing words.**

Example: My mother lives a long way from a supermarket.
There isn't a supermarket near my mother's house

1 When she has to walk to the supermarket she finds it tiring.

She gets

2 She is often driven to the supermarket by her neighbour.

Her neighbour

3 There are many types of coffee there.

You can

4 She asked an assistant how much the Colombian coffee cost.

She asked: "How

5 The Colombian coffee cost less than the Kenyan coffee.

The Colombian coffee wasn't

Task 5

You have just seen the following advertisement:

INTERNATIONAL TV WEEKLY

- What is your favourite programme on TV?
- Why do you like it?

We are looking for short articles answering these questions and we will publish some of the best articles next month.

Write your article for the international TV Weekly magazine in 120-180 words in an appropriate style.

Task 6

- You have just had a wonderful holiday staying with some English-speaking friends in the countryside.
- Now you are writing them a letter.
- Thank them for your stay and describe the two things you most enjoyed doing while you were there.
- Finish the letter.

Dear John and Anna,

I have just got home and I want to write to you immediately.....

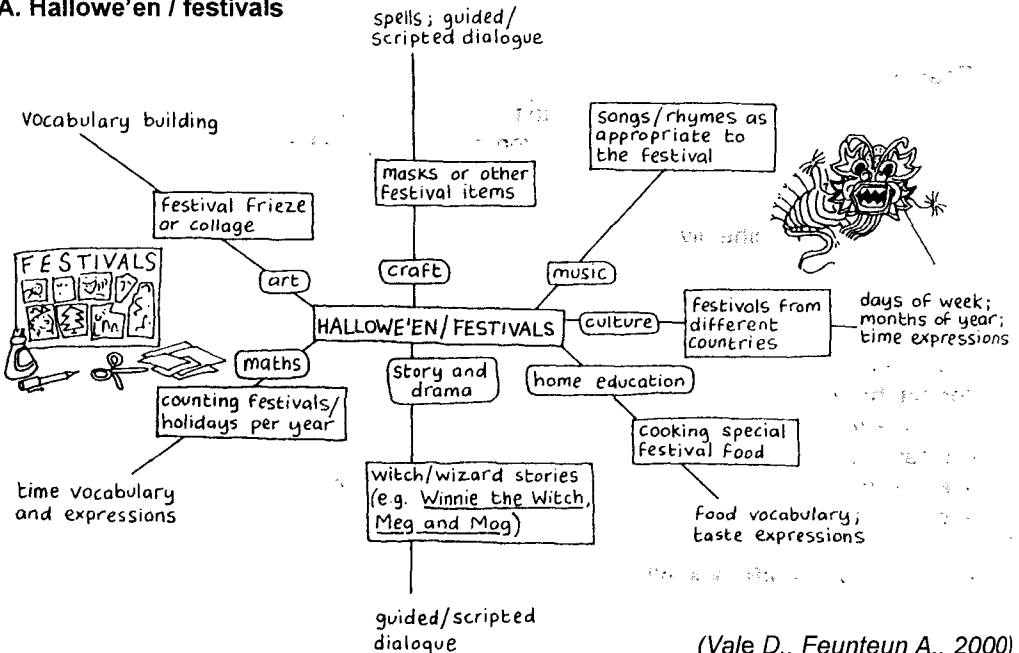
.....

.....

.....

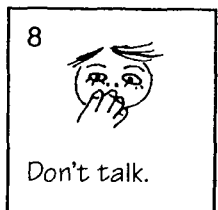
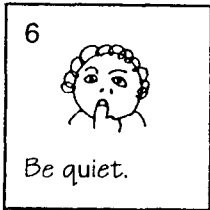
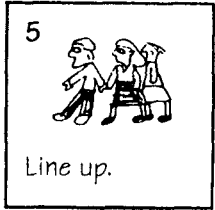
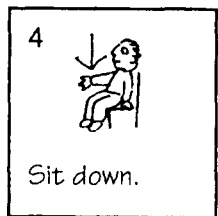
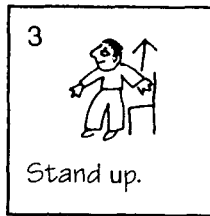
3. Ознайомтеся із запропонованими засобами навчання. Визначте, які з них і з якою метою ви використовуєте у початковій школі, які – в основній та які – у старшій.

A. Hallowe'en / festivals

(Vale D., Feunteun A., 2000)

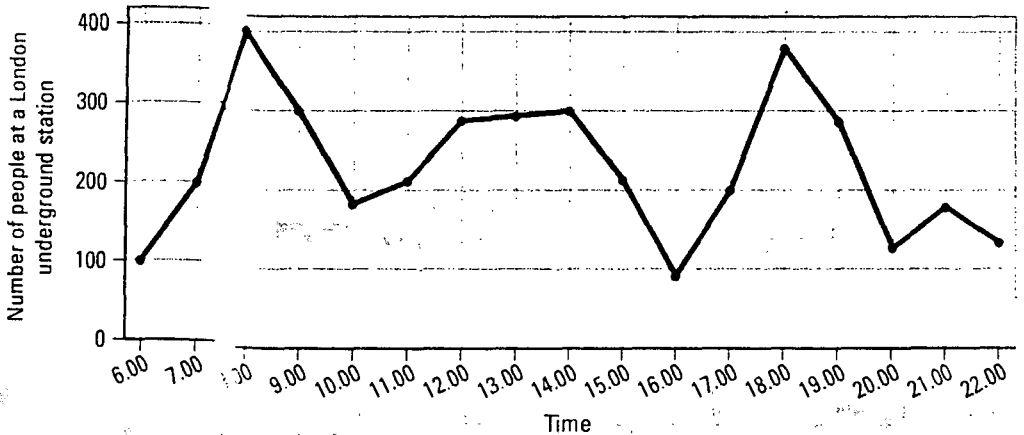
B. Signs for the classroom

(Nixon C., Momlinson M. 2001)

C. Follow-up

- What is being shown in the graph below?

- Read the following description of the graph above.
At 6 a.m. the station had 100 people. At 8 a.m. it had a big increase to 400 people. Not many people were there at 10 a.m. The same thing happened after 8 p.m. It declined a lot to 120 and 180 people at 9 p.m. and 10 p.m. respectively. Between 12 noon and 2 p.m. the number of people was stabilised at 300.
- Discuss what is wrong with the above paragraph, then write your own paragraph, making improvements.

(Jakeman V., McDowell C. 1999)

D. Giving directions

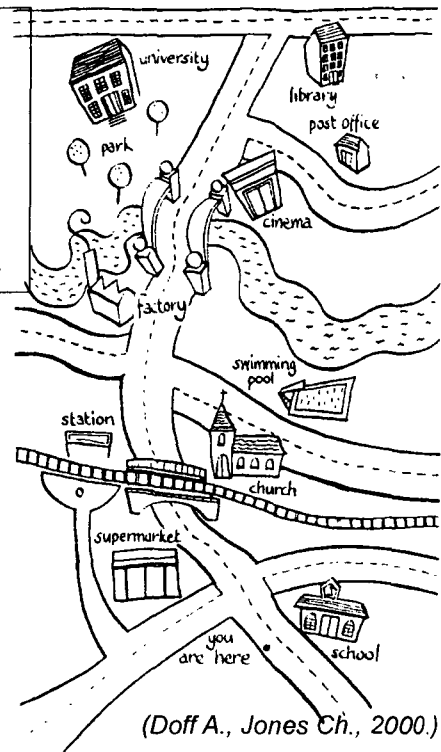
Complete the conversations using expressions from the box.

Example:

A Excuse me. Can you tell me the way to the post office?

B Yes. You go straight along this road. Go over the river, and then turn right at the cinema. You'll see it on the left.

Turn	left	(at...)
	right	
Go straight on.		
Go	under	...
	over	...
	past	...
You'll see it	It's	on the left.
		right.

A Excuse me. How do I get to the university?

B

A Excuse me. Can you tell me the way to the swimming pool?

B

A Excuse me.

B

D. Fabulous

phonicolours

• Say the words and colour the sounds.

grey day	<input type="text"/>	orange sock	<input type="text"/>	red bed	<input type="text"/>
green tree	<input type="text"/>	blue shoe	<input type="text"/>	purple worm	<input type="text"/>
yellow yo-yo	<input type="text"/>	black sack	<input type="text"/>	pink pig	<input type="text"/>
brown mouse	<input type="text"/>	white kite	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

mouth	head	down
queen	go	close
fish	stop	desk
toe	skirt	man
egg	eight	time
word	big	knee
see	bike	clock
two	cat	ten
apple	coat	six
moon	zoo	hand
play	dress	nine
eye	cake	girl
hop	house	room
nose	shirt	me

1. Look at the pictures and write the words in the boxes.

2. Write the words in the boxes.

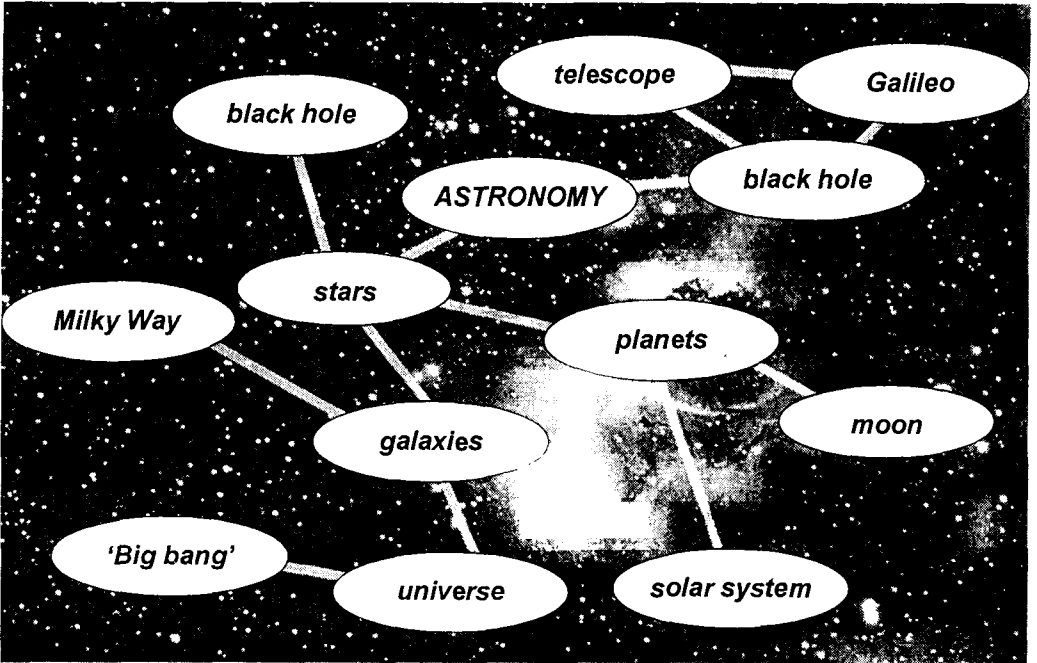
(Nixon C. and Tomlinson M. 2001.)

F. Life, the universe and everything

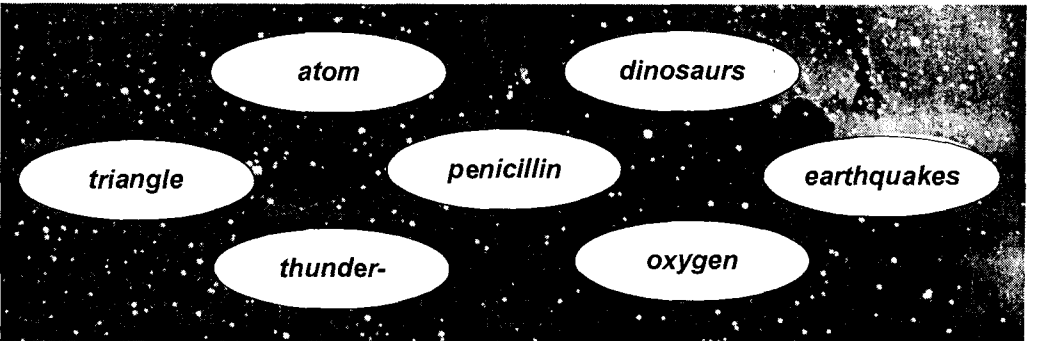
Branches of science

1. The words in this spidergram are all to do with astronomy. Can you explain the connections shown by the lines?

Example: Galileo was a famous astronomer.
Galileo designed his own telescope.

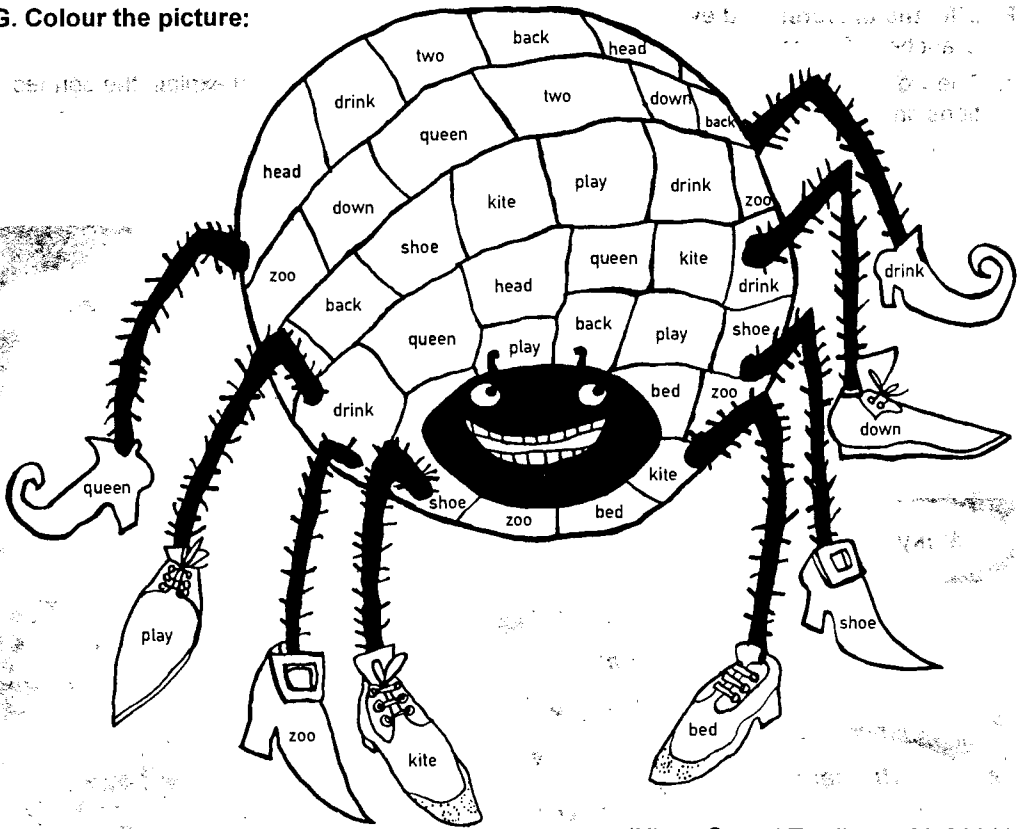
2. Look at the words below. What branch of science is each connected with?

Work in groups. Choose one of the words, and use it as the starting point for your own spidergram. Brainstorm ideas together. Present your spidergram to the rest of the class, and explain how the ideas are connected.

(Doff A., Jones Ch., 1997.)

G. Colour the picture:

(Nixon C. and Tomlinson M. 2001.)

H. Sports

Complete the crossword:

In **MOTOR-RACING**, you [8] a car round a [2], and in **HORSE-RACING** you [3] a horse round a [2]. The person with the fastest time wins the [1].

If you want to play tennis, football, golf or basketball, you need a [7].

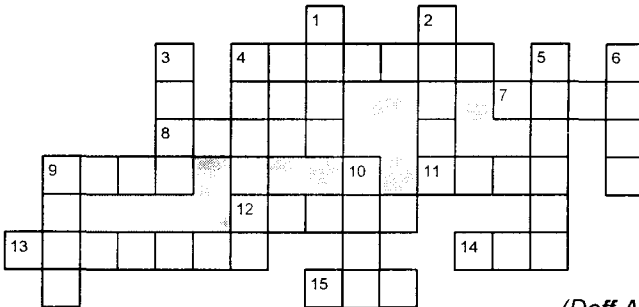
In **TENNIS**, there are two or four [4▶]. They [14] the [7] over the [15] with their [13].

In **FOOTBALL**, you [11] the [7] and try to score a [9▼].

In **GOLF**, you [14] the [7] with a [6] and try to knock it into the [10].

And in **BASKETBALL**, you [12] the [7], and if you can get it in the [5] you score [4▼].

The team with the most [4▼] wins the [9▶].

(Doff A., Jones Ch., 2000.)

Додаткова література*

- Андреевская-Левенстерн Л.С. Методика преподавания французского языка в средней школе. – М.: Просвещение, 1983. – С. 164-174.
- Андриевская В.В. Возрастные особенности учебной деятельности старшеклассников на уроках иностранного языка // ИЯШ. – 1987. – №6. – С. 3-8.
- Андриевская В.В. О психологических основах преподавания иностранного языка в 4 классе //ИЯШ. – 1981. – №4. – С.50-52.
- Андриевская В.В. Психология усвоения иностранного языка на среднем этапе обучения // ИЯШ. – 1985.– №6. – С.3-8.
- Березина Н.В. Использование лингафонного оборудования в начальной школе // ИЯШ. – 2002. № 1. – С. 43-47.
- Бим И.Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – С. 124-140, 223-246.
- Бігич О.Б. Ігрові вправи для навчання техніки читання та письма першокласників з використанням ілюстративної наочності // Іноземні мови. – 1998. – №4. – С.48-49.
- Близнюк О.І., Панова Л.С. Ігри у навчанні іноземних мов. – К.: Освіта, 1997. – 64 с.
- Бондарчук Л.Е. Деякі проблеми навчання іноземної мови молодших школярів в умовах загальноосвітньої школи //Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С. 36-38.
- Боровикова Е.Г. Наглядная программа для младших школьников, изучающих английский язык, и их родителей // ИЯШ. – 1992. – №2. – С. 14-18.
- Вишневський О.І. Діяльність учнів на уроці іноземної мови. – К.: Рад. школа, 1989. – 224 с.
- Горлова Н.А. Состояние методики раннего обучения иностранным языкам на пороге третьего тысячелетия //ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 11-17.
- Грибанова К.И. Обучение письменной речи на начальном этапе // ИЯШ. – 1999. – №2. – С. 18-22.
- Жеренко Н.Є. Пізнаємо наших учнів // Іноземні мови. – 1996. – №2. – С. 44-45.
- Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.
- Иванова Е.В. Работа старшеклассников с различными информационными источниками // ИЖП. – 1999. – №6. – С.41-42.
- Квасова О.Г. Обучение иноязычному общению в девятом классе средней общеобразовательной школы // Іноземні мови. – 1997. – №3. – С. 3-5.
- Квасова О.Г. Интенсивное обучение младших школьников английскому языку по теме “Профессии” //Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 44-50.
- Коломинова О.О. О формировании социокультурной компетенции у младших школьников // Іноземні мови. – 1997. – №3. – С. 52-54.
- Коломинова О.О. Работа над произносительной стороной общения в УМК для начальной школы “English for Young Learners” // Іноземні мови. – 1996. – №4. – С. 48-51.
- Леонтьев А. А. Психологические предпосылки раннего овладения иностранным языком // ИЯШ. – 1985. – №5. – С.24-29.
- Маркова А.К., Матис Т.А., Орлов А.Б. Формирование мотивации учения в школьном возрасте. – М.: Просвещение, 1983. – 192 с.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Медведева О.И. Активные формы работы в старших классах // ИЯШ. – 1987. – № 6. – С. 70- 71.
- Метьолкіна О.Б. Індивідуалізоване навчання аудіювання першокласників та шляхи його здійснення // Іноземні мови. – 1997. – №1. – С. 63-66.
- Михайлова Э.М., Довгаль В.Я. Сказка об английских глаголах // Іноземні мови. – 1996. – № 1. – С. 13-16.
- Моїсєненко О.Ю. Особливості дитячого дискурсу //Іноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 40-44.
- Навчально-методичний комплекс "Wonderland". Книжка для вчителя /С.В.Роман, О.О.Коломінова, Г.С.Чекаль. – К.: Ленвіт, 2000. – 208 с.
- "Натальїна школа" // Іноземні мови. – 1995-2001.
- Нехорошева А.В. Из опыта работы по проектной методике // ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 14-18.
- Общая методика обучения иностранным языкам: Хрестоматия / Сост. Леонтьев А.А. – М.: Рус.язык, 1991. -С. 123-136.
- Параскева О.Ю. Уроки английского языка во 2 классе // ИЯШ. – 1992. – №3-4. – С. 69-74.
- Паршикова Е.А. Современные тенденции в развитии методики раннего обучения иностранному языку в Европе //Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 41-45.
- Пассов Е.И. Урок иностранного языка. – М.: Просвещение, 1988. – 223 с.
- Петрашук О.П., Петренко О.П. Тести з читання та аудіювання англійською мовою у початковій школі // Іноземні мови. – 1997. – №4. – С.44-47.
- Поспелова М.Д. Обучение условным предложениям на уроке английского языка в старших классах: сложно, но интересно //ИЯШ. – 2001. – №1. – С. 16-20.
- Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов пед. вузов. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2000. – 232 с.
- Роман С.В. Планирование урока в начальных классах // Іноземні мови. – 1998. – №4. – С. 45-47.
- Роман С.В. Раннє навчання іноземної мови як предмет методичної підготовки студентів і фахового вдосконалення вчителів-предметників //Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С. 44-48.
- Роман С.В., Коломінова О.О. Розвиток індивідуальності молодшого школяра засобами іноземної мови // Іноземні мови. – 1996. – №3. – С. 43-45.
- Сперанская Н.И. Новые подходы к обучению иностранным языкам в V классе // ИЯШ. – 2001. – №2. – С. 19-23.
- Усатюк А.Л. Активізація навчальної діяльності учнів на уроках іноземної мови // Іноземні мови. – 1998. – №3. – С.8-9.
- Филатов В.М. Некоторые аспекты раннего обучения иностранным языкам //ИЯШ. – 1998. – № 5. – С.17-20.
- Фридман Л.М., Кулагина И.Ю. Психологический справочник учителя. – М.: Просвещение, 1991. – 288 с.
- Черныш В.В. Песенные игры на английском языке // Іноземні мови. – 2000. – №3. – С. 43-46.

- Чернявская М.В. Начальный курс английского языка для младших школьников // *Іноземні мови*. – 1996. – №2. – С.38-44; 1998. – №1. – С.51-54.
- Шатилов С.Ф. Методика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1986. – С. 131-147.
- Grundy P. *Beginners*. – Oxford Univ. Press, 1996. – 149 p.
- Hadfield I. *Classroom Dynamics*. – Oxford Univ.Press. – 1996. – 180 p.
- Hedge T. *Writing*. – Oxford Univ.Press. – 1997. – 168 p.
- Ladousse G.P. *Role Play*. – Oxford Univ.Press. – 1995. – 181 p.
- Morgan I., Rinvolucri M. *Vocabulary*. – Oxford Univ.Press. – 1996. – 126 p.
- Tomalin B., Stempleski S. *Cultural Awareness*. – Oxford Univ.Press. – 1996. – 160 p.
- Ur P. *A Course in Language Teaching*. – Cambridge Univ.Press, 1997. – 375 p.
- Ur P. *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 286-302.
- Vale D. *Teaching Children English*. – Cambridge Univ.Press, 2000. – 280 p.
- Wessels Ch. *Drama*. – Oxford Univ.Press. – 1995. – 137 p.
- Wright T. *Roles of Teachers & Learners*. – Oxford Univ.Press. – 1996. – 167 p.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 порівняти психологічні особливості учнів початкової, основної і старшої школи;
- 2 зробити порівняльний аналіз цілей навчання АМ у початковій, основній і старшій школі;
- 3 назвати основні способи і прийоми навчання АМ у початковій школі;
- 4 навести приклади мовних і мовленнєвих ігор для початкової школи;
- 5 назвати основні способи і прийоми навчання АМ в основній школі;
- 6 навести приклади проблемних завдань для формування комунікативної компетенції учнів основної школи;
- 7 назвати основні способи і прийоми навчання АМ у старшій школі;
- 8 навести приклади проєктів для формування комунікативної компетенції учнів старшої школи;
- 9 сформулювати мету навчання АМ у профільній школі;
- 10 сформулювати мету навчання АМ у середніх навчальних закладах з поглибленим вивченням АМ.

B. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

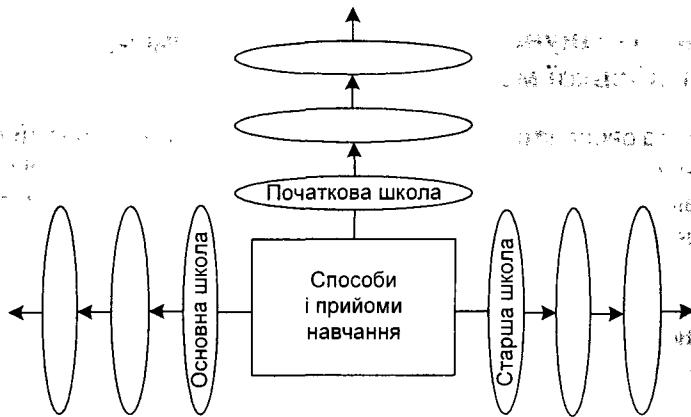
1. Викладання АМ у середній школі починається
 - а) у початковій школі
 - б) в основній школі
 - в) у старшій школі

* Див. розділ "Ключі до тестів".

2. Практична, освітня, виховна і розвиваюча цілі викладання АМ у комплексі реалізуються
 - а) у початковій школі
 - б) у старшій школі
 - в) у початковій, основній і старшій школі
3. Провідною психологічною особливістю учнів початкової школи є
 - а) логічність мислення
 - б) імітативні здібності
 - в) сталість уваги
4. Провідною психологічною особливістю учнів старшої школи є
 - а) самостійність
 - б) конкретність мислення
 - в) високий рівень функціонування слухової пам'яті
5. Найбільш уживаним прийомом викладання АМ у початковій школі є
 - а) проблемне навчання
 - б) театралізована гра
 - в) проектна робота
6. Найбільш уживаним прийомом викладання АМ в основній школі є
 - а) рухливі ігри
 - б) пісні
 - в) пошуково-ігрові задачі
7. Найбільш уживаним прийомом викладання АМ у старшій школі є
 - а) драматизація
 - б) вільна дискусія
 - в) "мозковий штурм"
8. Робота над проектом проходить у послідовності
 - а) планування – виконання – оцінювання
 - б) обговорення – планування – підготовка
 - в) підготовка – обговорення – оцінювання
9. У початковій школі на уроці АМ ширше використовуються
 - а) слайдофільми
 - б) кінофільми
 - в) комп'ютерні програми
10. У старшій школі на уроці АМ для формування соціокультурної компетенції використовуються
 - а) відеофільм
 - б) фонограма
 - в) серії малюнків

V. Виконайте контрольні завдання.

1. Ви на екзамені з МВІМ. Підготуйте структурно-логічну схему (mind map) для відповіді на запитання "Способи і прийоми навчання АМ у початковій, основній і старшій школі".

2. Decide which of the following statements are true (put T) and which are false (put F)*

	Young children can:	T/F
1.	understand by observing intonation, facial expression, actions and circumstances.	
2.	interpret meaning from what they see and hear.	
3.	make efforts and concentrate for long periods.	
4.	get a message without understanding all the words.	
5.	understand abstract concepts like "grammar".	
6.	be very creative in their use of limited language.	
7.	learn better through activities.	
8.	get enjoyment from very simple games.	
9.	remember words for long periods.	
10.	read or write in English.	
11.	use their vivid imagination.	
12.	work in groups and learn from others.	
13.	categorize things into classes (animals, fruit, clothes, etc.)	
14.	learn well through studying and analyzing.	
15.	arrange objects in rank order according to size, weight, etc.	
16.	evaluate their own learning.	
17.	understand a context-reduced segment of language.	
18.	find the difference between fact and fiction.	
19.	develop good oral skills, pronunciation and intonation.	
20.	learn through drama playing.	
21.	tell you about what they did or heard.	
22.	sit still for a long time.	
23.	talk about what they are doing.	
24.	organize and model their activities.	

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, вчіться працювати з учнями різного віку і пам'ятайте, що

The biggest oaks have been little acorns.

* Див.: In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers. Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – Р. 237.

Мета: Набути знань та оволодіти конструктивно-планувальними вміннями для складання тематичних планів і планів-конспектів окремих уроків англійської мови з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів і характеру середнього навчального закладу.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з цілями, змістом і принципами навчання англійської мови у початковій, основній та старшій школах.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - робити методичний аналіз підручників і навчальних матеріалів, необхідних для проведення уроків англійської мови;
 - визначати цикл, тобто систему уроків, що забезпечує формування мовленнєвих навичок та вмінь стосовно певної теми на основі відповідного мовного і мовленнєвого матеріалу;
 - визначати практичні, освітню, розвиваючу і виховну цілі окремого уроку;
 - підбирати раціональні прийоми для досягнення поставлених цілей;
 - визначати типи вправ і послідовність їх виконання відповідно до етапів оволодіння мовленнєвими навичками та вміннями з урахуванням труднощів засвоєння навчального матеріалу і рівня підготовленості учнів;
 - намічати об'єкти контролю мовленнєвих навичок і вмінь учнів;
 - складати плани-конспекти окремих уроків на різних ступенях вивчення англійської мови з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів.

Зміст теми

Система планування навчального процесу з англійської мови у школах різного ступеня: початковій, основній, старшій. Умови, що забезпечують успішність планування. Призначення, суть і структура календарного, тематичного і поурочного планів.

Лінгвістичний, психологічний і методологічний компоненти змісту навчання англійської мови на різних ступенях.

Структура і зміст підручників англійської мови для 2-12 класів. Принципи розподілу навчального матеріалу в кожному підручнику. Співвідношення вправ у складі одного циклу/ параграфа для формування мовної та мовленнєвої компетенції учнів. Комунікативна спрямованість поданих у підручнику вправ. Наявність інформації країнознавчого характеру, ілюстративних та довідкових матеріалів.

Поурочне планування. План-конспект уроку. Практичні, освітня, виховна і розвиваюча цілі уроку. Структура уроку. Організаційні форми і прийоми. Засоби навчання. Типові форми уроків англійської мови для кожного ступеня.

Базова термінологія

введення нового матеріалу види навчальної діяльності виставлення оцінок	presentation/ introduction of material activities evaluation techniques/ evaluating pupils' achievements
---	---

вікова група	age group
домашнє завдання	homework
драматизація	dramatizing
етапи уроку	stages of the lesson
зміст роботи на уроці	lesson content/ the content of the lesson
календарно-тематичний план	unit plan
мета виховна	educational aim
мета освітня	cultural aim
мета практична	practical/ communicative aim/ objective
мовленнєва зарядка	warming up (activity)
оснащення уроку	equipment/ teaching aids/ accessories
підсумки уроку	lesson summary
план уроку	lesson plan
план-конспект уроку	notes of the lesson/ lesson notes
повторення лексики	revising vocabulary
повторення матеріалу	revision/ recycling
попереднє планування	pre-planning, formal/ informal planning
початок уроку	beginning of the lesson
пояснення домашнього завдання	setting homework
проводити урок	conduct a lesson
робота біля дошки	blackboard activity
робота з підручником	textbook activity
робота з фонограмою	tape activity
розігрування діалогу по ролях	acting out a dialogue
розмовна практика	communicative conversation /practice
розробка навчальних завдань	task construction
самостійна робота	independent work/ seatwork
скласти план уроку	compile a lesson plan
схематичний план уроку	outline of the lesson/ class/ period
тема уроку	topic/ subject of the lesson
фонетична зарядка	phonetic drill
школа початкова	primary school
школа основна	lower secondary
школа старша	upper secondary

Підтема 1

Планування уроків англійської мови в початковій школі (2-4 класи)

Питання для опрацювання

- Система планування курсу навчання англійської мови у школі.
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.232-238, С. 236-237.
 - Карпенко О.В. Англійська мова, 5 клас. Плани-конспекти уроків. – Харків, Веста: Видавництво "Ранок", 2002. – С.4-29.
 - Роман С.В., Чекаль Г.С., Коломинова О.О. Wonderland. Teacher's Book. – Київ, "Ленвіт", 2000. – С.194-201.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- умови, що забезпечують успішність планування навчального процесу з англійської мови у школі;
- призначення, зміст і структуру календарного, тематичного й поурочного планів;
- послідовні дії, які включає підготовча робота вчителя до уроку англійської мови;
- суть та можливі формулювання цілей уроку англійської мови (практичної, освітньої, розвиваючої, виховної).

2. Цілі, зміст, особливості навчального процесу з англійської мови в початковій школі.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.223-224.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи // К.: Шкільний світ, 2001. – С. 6-11.
- Рогова Г.В., Верещагіна И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов пед.вузов. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2000. – С. 23-79.

Опрацюйте вказану літературу і визначте:

- вікові особливості молодших школярів (6-9 років);
- мету і зміст навчання англійської мови в початковій школі;
- динаміку розвитку видів мовленнєвої діяльності з 2-го по 4-ий класи;
- рівень мовленнєвої компетенції молодших школярів з англійської мови на кінець 4-го класу.

3. Аналіз структури і змісту основних підручників англійської мови для початкової школи.

- Плахотник В.М., Полонська Т.К. English 1: Підручник для 1 класу. – Видавництво "Перун", 2002.
- Плахотник В.М. English 2: Підручник для 2-го класу. – Видавництво "Перун", 2002.
- Плахотник В.М., Полонська Т.К. English 2: Підручник для 2-го класу. – Видавництво "Перун", 2002.
- Плахотник В.М., Полонська Т.К. English 3: Підручник для 3-го класу. – Видавництво "Перун", 2002.
- Полонська Т.К. English 4: Підручник для 4-го класу. – Видавництво "Перун", 2002.

Ознайомтеся з основними підручниками і посібниками англійської мови для початкової школи, проаналізуйте специфіку кожного з них за критеріями:

- принципи розподілу та дозування навчального матеріалу у підручнику;
- співвідношення вправ у складі одного циклу/ параграфа для навчання різних аспектів мови та видів мовленнєвої діяльності;
- комунікативна спрямованість поданих у підручнику вправ;
- обсяг інформації країнознавчого характеру;
- обсяг ілюстративного матеріалу та його дидактичне навантаження;
- урахування вікових особливостей молодших школярів;
- наявність словників та інших довідкових матеріалів.

4. Особливості уроків англійської мови в початковій школі.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.224-226.
- Паршикова Е.А. О некоторых особенностях организации коммуниктивно-игрового обучения иностранному языку в начальной школе в условиях "кризиса 7 лет"// Иноземні мови. – 2000. – № 4. – С. 38-43.
- Бігич О.Б. Ігрові вправи для навчання техніки читання та письма першокласників з використанням ілюстративної наочності// Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 48-49.
- Рогова Г.В., Верещагіна И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях: Пособие для учителей и студентов пед.вузов. – 3-е изд. – М.: Просвещение, 2000. – С. 80-90.
- Роман С.В. Планирование урока в начальных классах// Иноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 46-47.
- Gerngross G., Puchta H. Teaching foreign languages in primary schools// Иноземні мови. – 2001. – № 4. – С.48.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- основні навчальні задачі уроку англійської мови в початковій школі;
- типову форму уроків англійської мови в початковій школі;
- навчальні прийоми та засоби, характерні для уроку англійської мови в початковій школі.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся із запропонованим планом-конспектом уроку англійської мови у 3 класі за темою "Wild Animals" і виконайте такі завдання:
 - визначте тип уроку та його цілеспрямованість;
 - встановіть відповідність змісту уроку визначеним цілям;
 - назвіть етапи уроку, обґрунтуйте їх послідовність і взаємозв'язок;
 - підтвердіть відповідність запропонованих вправ практичним цілям уроку;
 - прокоментуйте прийоми активізації роботи учнів на уроці та доцільність запропонованих засобів навчання;
 - доведіть, що матеріал та організаційна діяльність учнів на уроці відповідають віковим характеристикам учнів початкової школи;
 - розіграйте окремі фрагменти цього плану-конспекту на практичному занятті з методики.
2. Упорядкуйте в певній послідовності фрагменти плану-конспекту уроку англійської мови у 2 класі за темами "Family. Christmas": доберіть до кожного з етапів уроку, позначених у схематичному плані цифрами (1, 2, 3...), відповідні фрагменти, що позначені великими літерами (А, Б, В...). Порівняйте упорядкований вами план з ключем.
3. Розробіть власний план-конспект уроку англійської мови у 2 або 3 класі за одним із чинних підручників англійської мови. Підготуйтеся до захисту вашого плану-конспекту.

До практичного завдання 1.

План-конспект уроку англійської мови у 3 класі*

Тема уроку: "Wild Animals".

Цілі уроку:

- Практична:**
- 1) Навчити учнів описувати диких тварин (обсяг 5-7 фраз).
 - 2) Навчити учнів розуміти прочитаний текст.
 - 3) Навчити учнів сприймати на слух і розуміти короткі тексти.

Освітня: Ознайомити учнів зі світом диких тварин, їх звичками та притаманними їм рисами поведінки.

Розвиваюча: Розвивати фонематичний слух, довільну увагу і пам'ять при слуханні і читанні тексту, розвивати логічне мислення на матеріалі опису тварин.

Виховна: Виховувати дбайливе ставлення до природи та диких тварин зокрема.

Обладнання уроку: Іграшки тварин, малюнки, плакати зі схемами, картки зі словами.

Схематичний план уроку

1. Початок уроку. Організація класу	– 2 хв.
2. Фонетична зарядка. Розучування вірша	– 5 хв.
3. Подача нових лексичних одиниць	– 9 хв.
4. Навчання аудіювання	– 7 хв.
5. Навчання монологічного мовлення	– 7 хв.
6. Пауза для релаксації	– 4 хв.
7. Навчання читання	– 7 хв.
8. Пояснення домашнього завдання	– 2 хв.
9. Підсумки уроку	– 2 хв.

Хід уроку

Етап. Прийом.	Зміст роботи
Етап 1. Початок уроку. Організація класу. Прийом: Бесіда з учнями. Етап 2. Фонетична зарядка. Розучування вірша. Прийом 1: Слухання вірша у виконанні "Лева". (Роль Лева озвучує вчитель).	T: Good morning, kids. I'm glad to see you. How are you? Is anybody absent? P ₁ : (on duty) Everybody is present. T: Are you ready for the lesson, Sasha/ Natasha? P ₂ : Yes, I am. T: So, let's start our lesson. I've got a surprise for you today. Meet my friend Lion (показує іграшкового лева). I think he will be your friend too. He likes children and he wants to play with you. Today we are going to recite a poem, learn the names of wild animals, speak and read about them. My friend Lion will help me. L (роль Лева озвучує вчитель): Hello, girls and boys. Don't be afraid of me. Be sure, I'm your friend. Do you want to learn the poem about a lion? Then listen to me: My legs are big and strong, My tail is very long. My mane is fine and thick, I am brown and very big.

* Плахотник В.М., Полонська Т.К. English: Підручник для 3 кл. – Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – 272 с.

(Декламуючи вірш, "Лев" демонструє, які у нього сильні ноги, довгий хвіст, гарна і густа грива).

L: Now say each line of the poem after me:

My legs are big and strong. Etc.

Pls: My legs are big and strong. Etc.

Приєм 2: Повторення кожного рядка за вчителем.

Приєм 3: Завершення учнями кожного рядка вірша.

L: Now I'll begin each line of the poem and you should complete it.

My legs are ...

Pls (хором): ... big and strong.

L: My tail is ...

Pls: ... very long. Etc.

Приєм 4: Читання вірша напам'ять.

L: Now we are going to have a reciting competition. Who will start? I think Petro will start.

(Чотири або п'ять учнів декламують вірш)

L: Whose reciting was the best one?

P₁: I think Petro's.

P₂: I think Olga's. Etc. (Учні вирішують, хто є переможцем).

L: Most of you think that Olga's reciting was the best one. I think so, too. So, Olga is the winner and gets the reward. Переможець нагороджується заохочувальною картою (reward card). Такі картки використовуються протягом уроку, але з різними словами, наприклад: Well done, Excellent, Brilliant, Champion.

L: You already know many wild animals, some of them you saw in the Zoo. Name them in Ukrainian.

Етап 3.

Подача нових лексичних одиниць.

Приєм 1: Ознайомлення з назвами тварин.

(Учні по черзі називають диких тварин українською мовою: лев, тигр, вовк, слон, жирафа, крокодил, ведмідь та інші).

T: Well done, thank you. Let's learn these names in English. Now I'll give you the pictures of animals.

Після того як учитель роздав малюнки, робота проводиться в такому режимі:

P₁ (показує малюнок і називає тварину українською мовою): тигр.

L (показує картку з англійською назвою тварини і вимовляє): tiger. (Закріплює цю картку на магнітній дошці)

Зразки малюнків і карток до них:

tiger
/ˈtaɪɡə/

elephant
/ˈelɪfənt/

giraffe
/dʒɪˈrɑːf/

brown bear
/braʊn ˈbeə/

zebra
/ˈziːbrə/

crocodile
/ˈkrɒkədɪl/

white bear
/waɪt ˈbeə/

lion
/ˈlaɪən/

wolf
/wʊlf/

Приєм 2: Співвіднесення малюнків з назвами тварин, озвучування учнями нових слів.

Приєм 3: Запис нових лексичних одиниць у словниках.

Приєм 4: Гра на засвоєння правопису нових лексичних одиниць.

Етап 4. Навчання аудіювання.

Приєм: Слухання коротких текстів і здогадка, про яку тварину йдеться у тексті.

Етап 5. Навчання монологічного мовлення.

Приєм 1: Відповіді учнів на запитання вчителя.

L: Now you can see the names of the animals on the blackboard. Your task is to match the picture of an animal to its name.

Ostap, stand up, show your picture to the class, go to the blackboard and stick it near the card with the name of your animal.

(Учні по черзі закріплюють малюнки тварин поруч з їх назвами)

L: I'm proud of you. You have done your task well. Now read the names of the animals after me.

L: tiger

Pls: tiger ... Etc.

L: I see you know how to read the names of the animals. Now write down all these names and their phonetic spelling into your vocabularies. (Поки учні записують слова у своїх словниках, учитель поступово знімає з магнітної дошки картки зі словами і малюнки)

L: Let's play the game "Write the missing letters". On the blackboard you can see only the first and the last letters of the words; write the missing letters and you'll get the names of some animals. Form two teams. Each team should write the missing letters as quickly as possible. We'll see which team will win. Let's start the game.

Завдання для команд:

Team 1
1) t ___ r
2) e _____ t
3) b ___ r
Answer: tiger, elephant, bear.

Team 2
1) z ___ a
2) c _____ e
3) l ___ n
Answer: zebra, crocodile, lion.

Усі члени команди, яка перемогла, нагороджуються заохочувальними картками.

T: Now listen to the Lion. He will describe one of the animals and you should guess who he is speaking about.

L: This animal is very big. It is grey. Its head is big too. Its tail is not long, but its nose is very long. It likes to eat fruit and vegetables.

P₁: I think it's an elephant.

L: Right you are. Thank you. Take a reward card, please. Listen to the second riddle. This animal can be big or small. It has a long tail. It likes to jump and play. It's very funny. It likes to eat bananas.

P₂: I think it's a monkey.

L: Right. Thank you. Take a reward card. ... Etc.

T: Now it's your turn to describe animals. First look at the picture, then listen to my question and try to answer it. (Учитель показує малюнок тигра і ставить запитання)

T: What does it look like?

P₁: It's big and strong.

T: What colour is it?

P₂: It's black and yellow.

T: What's his head like?

P₃: It's big.

Приєм 2: Висловлювання учнів на рівні тексту з опорою на вербально-графічну схему.

T: What's his neck like?
 P₄: It's short and strong.
 T: What does it like to eat?
 P₅: It likes to eat meat. Etc.
 T: Let's describe your favourite animals. Ann, what's your favourite animal?

Ann: My favourite animal is a bear.

T: Will you describe a bear? Use the chart on the poster.

Зразок схеми

What does it look like?	big, strong, small, tall, funny, clumsy
What colour is it?	grey, brown, white, green, black, yellow
What's his head /neck/tail like?	big, little, long, short, strong
What does it like to do?	jump, run, play, cry
What does it like to eat?	grass, leaves, fruit, vegetables, honey, fish, meat

Ann: I like a bear. It's big, strong and very funny. It's brown. Its head is big. It likes to play. It likes to eat honey and fish.

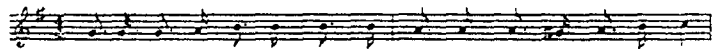
T: Thank you, Ann. Take a reward card, please.

Етап 6.

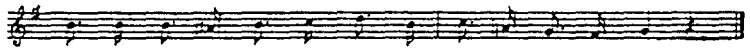
Пауза для релаксації.

Приєм: Виконання пісні та імітування рухів, які виконують тварини.

T: I see you are tired. Let's relax a bit and sing "The Zoo Song", which we learnt at the previous lesson. Stand in a circle, please, sing the song and mimic animals' movements.

Come a long, the spar-row birds, The spar-row birds, the spar-row birds,

Come a long, the spar-row birds, And hop and hop like me.

THE ZOO SONG

1. Come along, the sparrow birds,
The sparrow birds, the sparrow birds,
Come along, the sparrow birds,
And hop and hop like me.
2. Come along, the elephants,
The elephants, the elephants,
Come along, the elephants,
And all walk heavily.
3. Come along, the kangaroos,
The kangaroos, the kangaroos,
Come along, the kangaroos,
And jump and jump like me.
4. Come along, the polar bears,
The polar bears, the polar bears,
Come along, the polar bears,
And swim and swim like me.

Етап 7.

Навчання читання.

Прийом 1: Знаходження в тексті речень з дієсловами у Past Simple, читання цих речень уголос та переклад їх на українську мову.

T: Take your seats, please. Let's continue our work. We are going to read the story about two children and their visit to the zoo. Before you start reading, do some preparatory exercises. Open your books at page 87, find the story "At the Zoo".

Зараз я буду називати слова, що означають дії в минулому часі, а ви повинні знайти речення з цими словами, прочитати їх уголос і перекласти на українську мову.

T: went.

P₁ (*читає речення*): On Sunday Vira went to the zoo. (*Перекладає*): У неділю Віра пішла до зоопарку.

T: saw.

P₂ (*читає*): They saw many birds and animals at the zoo. (*Перекладає*): Вони побачили багато птахів і тварин в зоопарку... Etc. (*Далі вчитель пропонує ще такі дієслова: was, were, ran, had*).

T: Now read the story "At the Zoo" silently.

Прийом 2: Читання тексту про себе.

AT THE ZOO

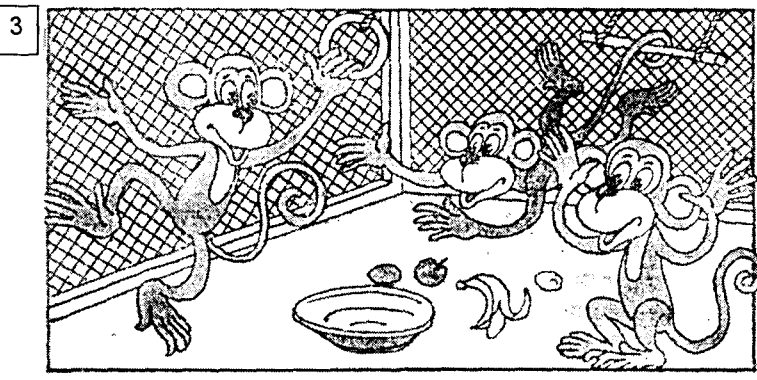
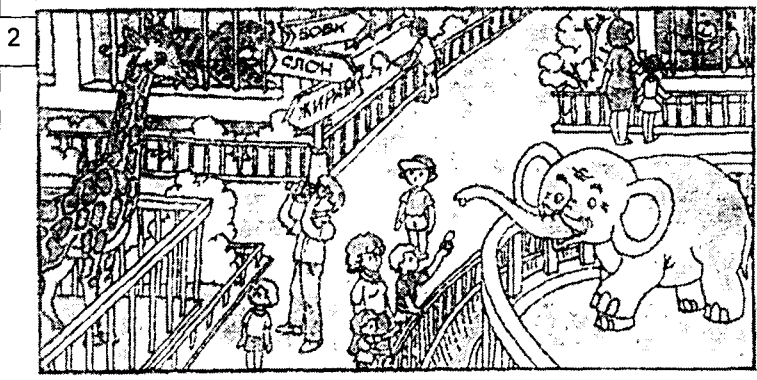
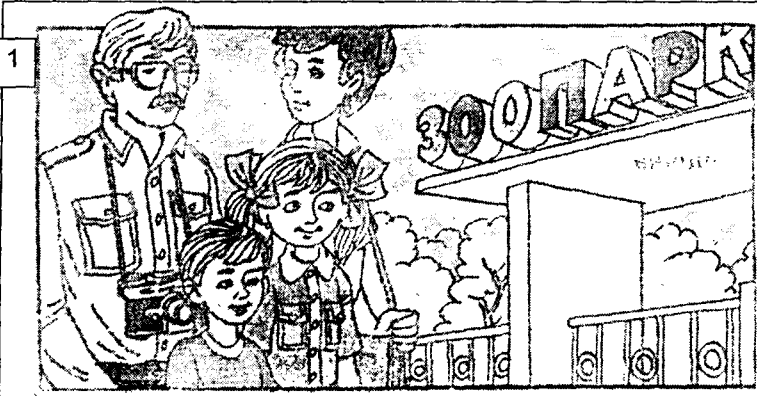
On Sunday Vira went to the zoo. She went there with her father, mother and a little brother. They saw many birds and animals at the zoo. Vira liked an elephant very much. It was big, strong and very kind. They also saw a wolf, a tiger, a lion, a giraffe, a crocodile, a white bear and a brown bear. Little bears were very funny. They ran, jumped and played with a ball. Vira saw monkeys too. They also played, jumped and cried loudly. Little children were very glad to watch them. Children like to go to the zoo.

Прийом 3: Співвіднесення малюнків і речень, які відповідають цим малюнкам за змістом.

T: You have read the story. Now match the pictures to the sentences which describe them. (Доберіть до кожного малюнка відповідний йому речення. Порівняйте свої відповіді з ключем).

- a) Vira saw monkeys. They played, jumped and cried loudly.
- б) On Sunday Vira, her mother, father and a little brother went to the zoo.
- в) Vira saw a wolf, a tiger, a bear, an elephant and a giraffe.

Ключ: 1б; 2в; 3а.

Етап 8.
 Пояснення домашнього завдання.
Прийом: Запис домашнього завдання в зошитах.

Етап 9.
 Підсумки уроку.

T: Your homework for the next lesson is: 1) to describe any four wild animals you want; 2) to answer the questions after the story "At the Zoo" on page 89. Now draw the chart, we have used at the lesson. This chart will help you describe wild animals.

Today, you've worked very well. Let's say "thank you" to our Lion, who helped us at the lesson. Now, please, show me your reward cards and count how many cards each of you has got. Oh, my congratulations to Petro. He has got four cards! The next is Ann. ... Etc. Thank you for your work. See you next time.

До практичного завдання 2.

План-конспект уроку англійської мови у 2 класі

Тема уроку: Family. Christmas.

Цілі уроку:

- Практична:** 1) Перевірити рівень сформованості іншомовної комунікативної компетенції учнів за темою "Family".
2) Розучити різдвяні пісні, вірші та привітання.

Освітня: Ознайомити учнів з родинними традиціями святкування Різдва у США.

Розвиваюча: Розвивати логіку мислення, здогадку, довільну увагу, мовленнєву реакцію.

Виховна: Виховувати інтерес, повагу і толерантність до культури народу, мова якого вивчається; формувати поведінку учнів в типових ситуаціях спілкування.

Методичні зауваження: Урок, план-конспект якого ми пропонуємо, має підсумковий характер, проводиться у формі святкового ранку, передбачає проведення ігор, виконання пісень, віршів та використання таких прийомів, що сприяють активності учнів у різних ситуаціях спілкування. Обговорити підсумки цього уроку і поставити уcnям оцінки за виконані завдання доцільно на наступному уроці.

Обладнання уроку: Глобус / карта світу; різдвяні прикраси: композиція зі свічками, віночки, ялинка, гірлянди, іграшки; намальований камінь; світильник "Місяць"; різдвяні листівки; костюм Санта Клауса (для старшокласника); мішок з подарунками; аудіозапис пісні "Silent Night"; плакати з віршем "It's Christmas", словами вальсу "On the tiptoes" та пісні "Christmas Tree"; картки для ігор.

Схематичний план уроку

1. Початок уроку. Повідомлення завдань уроку.	– 1 хв.
2. Розповідь учителя про святкування Різдва в Америці	– 2 хв.
3. Фонетична зарядка	– 5 хв.
4. Знайомство учнів із Санта Клаусом	– 5 хв.
5. Аудіювання розповіді Мері Поппінс про родину Бенксів	– 5 хв.
6. Діалоги учнів про власну родину	– 5 хв.
7. Розповідь учнів про власну родину	– 7 хв.
8. Рухливі ігри	– 5 хв.
9. Словесні ігри	– 8 хв.
10. Завершення уроку	– 2 хв.

Хід уроку

Етап. Прийом.	Зміст роботи		
A Прийом 1: Гра "Смислові пари"	SC*: I like to dance. I like to sing. I like to play too. Do you like to play? Let's play "Word-games"! ... З'єднайте лінією слова, які утворюють смислову пару, наприклад: husband – wife. Кожний учень отримує картку: <table border="1" data-bbox="570 1376 1013 1544"><tr><td>mother brother aunt grandparents son</td><td>uncle parents daughter father sister</td></tr></table>	mother brother aunt grandparents son	uncle parents daughter father sister
mother brother aunt grandparents son	uncle parents daughter father sister		

* Скорочення SC означає "Santa Claus"

Приєм 2: Гра "Хто найшвидший?"

SC: Хто найшвидше відшукає та обведе подані на картках слова, наприклад, слово BABY. (Кожен учень отримує картку)

C	G	E	L	C	N	U	G	O	R
O	S	R	V	A	I	R	O	M	E
U	R	I	A	U	A	W	Y	O	H
S	E	A	S	N	I	E	L	T	T
I	H	Q	D	T	D	E	I	H	O
N	T	M	W	P	E	P	M	E	R
C	A	B	A	B	Y	R	A	R	B
R	F	A	T	H	E	M	F	O	T

AUNT COUSIN GRANDMA FATHER SISTER
BROTHER FAMILY GRANDPA MOTHER UNCLE

T: Напиши у другій колонці це ж саме слово, але у множині, як показано у першому рядку.

Кожен учень отримує картку:

son mother sister father brother daughter uncle aunt	sons
---	------

SC: Thank you very much for your stories. I have two Christmas gifts for you: a waltz "On the tiptoes" and a song "Christmas tree". Do you like to dance? I like to dance! Let's dance! (Запрошує вчительку на вальс. Boys ask girls for a dance)

Pls: співають і танцюють вальс "On the tiptoes":

One, two, three on the tiptoes.
One, two, three on the tiptoes.
One, two, three turn around.
Clap, clap, step aside.

SC: What a beautiful Christmas tree you have got! Let's sing a song "Christmas tree".

(Pls у хороводі навколо ялинки співають пісню "Christmas tree")

{ O, Christmas tree,
O, Christmas tree,
Your branches green delight us.
O, Christmas tree,
O, Christmas tree,
Your branches green delight us.
They're green when summer days are bright.
They're green when winter snow is white.
O, Christmas tree,
O, Christmas tree,
Your branches green delight us.

Приєм 3: Гра "Однина чи множина".

Б
Приєм: Виконання учнями пісні.

В**Приєм:** Бесіда з учнями.

T: Good morning, kids. Let's begin our English lesson. I'm glad to see you. How are you? I hope you are fine. Is anybody absent? Why is she (he) absent? It's a pity. Today we are going to have a magic lesson. We'll speak about Christmas in the USA (*показує США на глобусі / карті*).

Г**Приєм:** Обмін репліками "запитання-відповідь"

T: Michael and Jane want to know about your families. They will ask you questions. (*Звертаючись до хлопчика з пари*): You are Michael. (*Звертаючись до дівчинки з пари*): You are Jane. Ask questions about your friend's family. (*Звертаючись до іншого учня*): Show your family tree and answer the questions.
 Michael/Jane: Is your family large?
 Do you have father (mother, a sister, a brother)?
 What is his (her) name?
 What is he (she)?
 (*Учитель підходить до кожної пари і слухає їх діалоги*)

Д**Приєм 1:** Хорове та індивідуальне повторення слів за вчителем.

T: Сьогодні у нас чарівний урок, на ньому можуть відбутися будь-які чари. Давайте підготуємося до них. Say after me in chorus: Christmas, New Year, Christmas cards, Christmas tree, Christmas Eve, Santa Claus, Merry Christmas, Happy New Year.

Приєм 2: Аудіювання учнями вірша у виконанні вчителя.

Pls: (*хором та індивідуально повторюють слова за вчителем*)
 T: Наступає переддень Різдва. На темному небі з'являються зорі й місяць (*вмикається світильник "Місяць"*), в оселях і на вулицях запалюються різдвяні ялинки (*вмикається ялинка*), запалюються різдвяні свічки (*вмикається світло, запалюються свічки*).

It's Christmas

It's Christmas! Merry Christmas!

Yes, it's merry, merry Christmas!

It's a time for hanging stockings,

It's a time for riding sleighs,

It's a time for jolly greetings,

Oh, I love you, merry Christmas.

You're the best of holiday.

Учитель, читаючи рядок "It's a time for hanging stockings", підходить до намальованого каміна і вішає панчішку; читаючи рядок "It's a time for riding sleighs", демонструє ілюстрацію; читаючи рядок "It's a time for jolly greetings", демонструє різдвяну листівку, яка награв "Jingle Bells".

Приєм 3: Читання вірша хором за вчителем.

T: Ви також приготували панчішки до нашого уроку. Розвісьте їх над нашим камином. (*Розвісивши панчішки над камином, учні хором за вчителем повторюють вірш.*)

Е**Приєм.** Обмін репліками в ситуації "Saying good-bye".

SC: Well done! But it's too late. It's time for me to go away. I wish you Merry Christmas and Happy New Year!

Pls: We wish you Merry Christmas and Happy New Year too!

SC: Good-bye! Now close your eyes!

Pls: Good-bye, Santa Claus! (*закривають очі*)

(Учитель вимикає у класі світло і включає пісню "Silent Night". Дід Мороз розкладає подарунки в панчішки і виходить із класу)

T: Our lesson is over. Good-bye, girls and boys! See you soon! Don't forget to take your stockings.

Pls: Good-bye! See you soon!

T (показує учням портрет Мері Поппінс): What's her name?

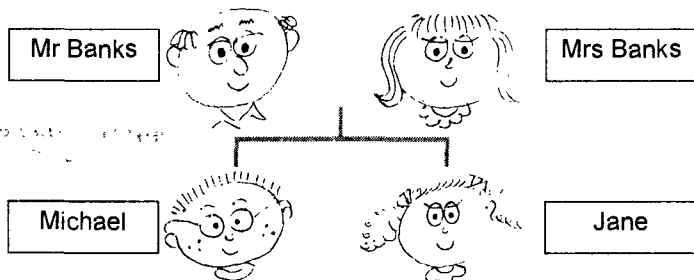
Pls: Her name is Mary Poppins.

T: What is Miss Poppins? Is she a nunny?

Pls: Yes, Miss Poppins is a nunny.

T: Mary Poppins will tell you about the Banks. Listen to her story and be ready to answer the questions: Is this family large? How many stockings are hanging? Мері Поппінс розповість вам про родину Бенксів, в якій вона працює нянею. Уважно послухайте її розповідь. Будьте готові відповісти на запитання: Чи велика ця родина? Скільки панчішок для різдвяних подарунків висить над камином?

Mary Poppins (T): This is the Banks' family tree.

This family is not very large. This is father. His name is Mr Banks. He is a businessman. This is mother. Her name is Mrs Banks. She is a housewife. These are their children. The boy's name is Michael. The girl's name is Jane. Michael and Jane love Christmas best of all.

T: How many stockings are hanging?

Pls: Five stockings: for Mr Banks, for Mrs Banks, for Mary Poppins, for Michael and for Jane.

T: Тепер ми готові до зустрічі Різдва і Санта Клауса. Чуєте дзвін? (До класу входить старшокласник у костюмі Санта Клауса із дзвіночком і мішком. Вмикається світло.)

SC: Hello, children!

Pls: Hello, Santa Claus!

SC: Nice to see you!

Pls: Nice to see you, too!

T: Come this way, please!

Pls: Come this way, please!

T (представляє кожного учня): This is (pupil's name).

SC: Nice to meet you, (pupil's name).

Pl: Nice to meet you, Santa Claus.

Є

Прийом 1: Відповіді учнів на запитання вчителя.

Прийом 2: Аудіювання розповіді Мері Поппінс.

Ж

Прийом: Обмін репліками у ситуації "Welcome, Santa Claus".

З

Приєм: Монологічні висловлювання учнів з опорою на схему "Family Tree".

SC: How are you?

PI: I am fine, thanks. And how are you?

SC: I'm fine too.

T: Давайте покажемо Санта Клаусу наші успіхи в англійській мові.

Santa Claus, do you want to see how our pupils know English?

SC: Yes, with pleasure!

SC: I want to know about your families too. Please, show me your family trees and tell me about your parents, brothers and sisters.

T: Who will be the first?

(Учні, показуючи родинне дерево, по черзі розповідають про свої родини)

И

Приєм: Слухання розповіді вчителя.

T: Різдво (Christmas) святкується у США за тиждень до Нового року (New Year) – 25 грудня. Це – найулюбленіше свято дітей. Вони завчасно готуються до Різдва: усім своїм родичам і друзям надсилають різдвяні листівки (Christmas cards) з побажаннями веселого Різдва (Merry Christmas) та щасливого Нового року (Happy New Year). (Учні розглядають різдвяні листівки). У кожній оселі прикрашається різдвяна ялинка (Christmas tree), виготовляються святкові композиції зі свічками та різдвяні віночки. (Учні розглядають ялинку, композицію, віночок). Але найбільше діти чекають приходу Санта Клауса (Santa Claus). Він приносить різдвяні подарунки і кладе їх у панчішки, які діти вішають над каміном у переддень Різдва (Christmas Eve).

Ключ: 1-В, 2-И, 3-Д, 4-Ж, 5-Є, 6-Г, 7-З, 8-Б, 9-А, 10-Е.

Додаткова література*

- Английский язык. 2 класс. Подробные ответы на вопросы учебника В.М.Плахотника, Т.К.Полонской/ Сост.Н.А.Онищенко. – Донецк: ПКФ Бао, 2001. – 128 с.
- Английский язык. 3 класс. Подробные ответы на вопросы учебника В.М.Плахотника, Т.К.Полонской/ Сост.Н.А.Онищенко. – Донецк: ПКФ Бао, 2002. – 96 с.
- Андриевская В.В. О психологических основах преподавания иностранного языка в 4 классе// ИЯШ. – 1981. – № 4. – С. 50-52.
- Березина Н.В. Использование лингафонного оборудования в начальной школе/ ИЯШ. – 2002. – № 1. – С.43-47.
- Бігич О.Б. Ігрові вправи для навчання техніки читання та письма першокласників з використанням ілюстративної наочності // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С.47-48.
- Бігич О.Б. Способи контролю розуміння почутого/прочитаного англomовного повідомлення молодшими школярами // Іноземні мови. – 2001. – № 2. – С. 42-44.
- Бігич О.Б. Тема Animals and Birds на уроці та в позакласній роботі на початковому ступені навчання англійської мови: Посібник для вчителів. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Бутко Г.В. Языковые игры на уроках английского языка в 4 кл.// ИЯШ. – 1987. – № 4. – С. 63-66.
- Горлова Н.А. Состояние методики раннего обучения иностранным языкам на пороге третьего тысячелетия // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 11-17.
- Грибанова К.И. Обучение письменной речи на начальном этапе// ИЯШ. – 1999. – № 2. – С. 18-22.
- Гузь О.І. Рациональна послідовність використання відеофонограми та друкованих текстів у навчанні іноземної мови молодших школярів// Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 40-42.
- Денисенко М.В. Використання “кольорового” читання англійською мовою в початкових класах школи// Іноземні мови. – 2001. – № 3. – С. 36-37.
- Душина С.В. Праздник английского алфавита// ИЯШ. – 2000. – № 2. – С.48-52.
- Карпова В.М. Використання буквених ігор в навчанні англійської мови// Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 34-41.
- Квасова О.Г. Музыкальные и подвижные игры для обучения английскому языку на начальном этапе (I-III классы) средней общеобразовательной школы // Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 15-17.
- Коломинова О.О. О формировании социокультурной компетенции у младших школьников// Іноземні мови. – 1997. – № 3. – С. 52-54.
- Кулиш В.Г. Курс лекций по методике преподавания английского языка в начальной школе для педагогических училищ и колледжей: Учеб.-метод. пособие. – Донецк: Юго-Восток, 1999. – 169с.
- Метьолькіна О.Б. Ігри для навчання аудіювання молодших школярів// Іноземні мови. – 1997. – № 4. – С. 67-69.
- Тамаровська Л.А. Відеокурс англійської мови для дітей “Muzzy Comes Back”// Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 55-57.
- Hadfield I. Intermediate Communication Games// A Collection of games and activities for low to mid-intermediate students of English. – Longman, 1990. – 123 p.
- Howard-Williams. Word Games with English. – Oxford: Heinemann. – 1989. – 58 p.
- Vale D., Feunteun A. Teaching Children English. – Cambridge Univ.Press, 2000. – P. 209-215.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Іностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 розкрити суть поняття “система планування навчального процесу з англійської мови в середньому навчальному закладі”;
- 2 дати англійські еквіваленти термінів “поурочний план”, “практичні цілі уроку”, “освітня мета”, “виховна мета”;
- 3 навести приклади формулювання практичних цілей уроку англійської мови;
- 4 визначити, в чому полягає практична мета навчання англійської мови в початковій школі;
- 5 визначити особливості навчання видів мовленнєвої діяльності в початковій школі;

- 6 назвати фактори, які зумовлюють раціональну організацію раннього навчання англійської мови в початкових класах;
- 7 навести приклади вправ з активізації лексичного і граматичного матеріалу в 1-3 класах;
- 8 навести приклади прийомів для організації комунікативної діяльності молодших школярів;
- 9 навести приклади ігрових вправ для навчання учнів 1-3 класів техніки читання та письма з використанням ілюстративної наочності.

Б. Виконайте тест з теми "Планування уроків англійської мови в початковій школі".

Інструкція: Визначте правильні відповіді (а, б, в) і запишіть їх (наприклад 1а, 1б, 1в). Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. Діти молодшого шкільного віку (6-9 років) характеризуються
 - а) досить високим рівнем розвитку пам'яті
 - б) конкретно-образним мисленням
 - в) зростанням самосвідомості, прагненням до самостійності
2. Оволодіння учнями початкової школи іншомовним спілкуванням передбачає формування у них певного рівня
 - а) дискурсивної компетенції
 - б) мовної та мовленнєвої компетенції
 - в) соціокультурної компетенції
3. Мовленнєва і мовна компетенції учнів початкової школи включають уміння
 - а) читати вголос і про себе з повним розумінням змісту короткі нескладні тексти, побудовані на засвоєному мовному матеріалі
 - б) написати повідомлення за вивченою темою, скласти план переказу тексту, зробити нотатки
 - в) писати вивчені слова, словосполучення, прості непоширені речення, короткі повідомлення за зразком
4. Стратегічна компетенція учнів початкової школи включає вміння
 - а) користуватися підручником і двомовним словником
 - б) працювати в парах, групах
 - в) самостійно навчатися, здійснювати самоконтроль
5. Навчання аудіювання в початковій школі передбачає
 - а) сприймання та розуміння коротких оповідань, які розповідає вчитель, за допомогою наочності та інших засобів
 - б) розуміння нескладних інструкцій
 - в) розуміння основного змісту прослуханих автентичних текстів сюжетного характеру, які містять певну кількість незнайомих слів
6. Навчання монологічного мовлення в початковій школі передбачає
 - а) висловлювання своїх думок та свого ставлення до предмета мовлення

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- б) короткі повідомлення про певні події
в) опис явищ та об'єктів (погода, шкільне приладдя, іграшки, тварини тощо)
7. У процесі навчання діалогічного мовлення учні початкової школи мають навчитися
- а) ставити запитання різних типів
б) продукувати діалоги різних типів
в) вести бесіду відповідно до навчальної ситуації, вживаючи формули поздоровлення, запрошення, привітання, вибачення, згоди тощо
8. У процесі навчання читання учні початкової школи повинні
- а) уміти читати окремі слова, словосполучення, речення і короткі тексти з дотриманням орфоепічних норм
б) розуміти нескладні автентичні тексти, які містять незначну кількість незнайомих слів
в) визначати головні смислові частини тексту і формулювати до них заголовки
9. Типовою формою заняття в початковій школі виступає
- а) урок-вікторина
б) театралізована гра
в) урок-конкурс на кращого знавця англійської мови
10. Серед засобів навчання, які використовуються у початковій школі, найбільш поширеними є
- а) предметні та ситуативні малюнки
б) кодограми, схеми
в) фонограми

V. Виконайте завдання.

1. Розробіть план-конспект уроку англійської мови для 2 класу за темою: "My Working Day" (Плахотник В.М., Полонська Т.К. Підручник для 2 класу. – 2-ге вид. стереотипне. – Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2002. – Урок 52, С.122-124).

При розробці плану-конспекту уроку обов'язково передбачте:

- визначення практичних, розвиваючої, освітньої та виховної цілей уроку;
- фрагмент уроку з навчання монологічного мовлення;
- графічно-вербальну наочність як опору для монологічних висловлювань учнів.

2. Розробіть план-конспект уроку англійської мови для 3 класу за темою: "Arreagapce" (Плахотник В.М., Полонська Т.К. English: Підручник для 3 кл. – Київ; Ірпінь: ВТФ "Перун", 2001. – Урок 83-84, С.174-178).

При розробці плану-конспекту уроку обов'язково передбачте:

- визначення практичних, розвиваючої, освітньої та виховної цілей уроку;
- фрагмент уроку з навчання активного лексичного матеріалу;
- наочність для демонстрації графічного образу лексичних одиниць та розкриття їх значення.

Підтема 2.

Планування уроків англійської мови в основній школі (5-9 класи)

Питання для опрацювання

1. Цілі, зміст, особливості навчального процесу з англійської мови в основній школі.
 - Конспект лекції.
 - Методика... 2002. – С.226-231.
 - Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2001. – 39с.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- ✓ психофізіологічні та психологічні особливості учнів 11-12 років (5-6 класи) та учнів 13-15 років (7-9 класи);
- ✓ мету і зміст навчання англійської мови в основній школі (5-6 класи, 7-9 класи);
- ✓ динаміку розвитку видів мовленнєвої діяльності з 5-го по 9-ий класи;
- ✓ рівень мовленнєвої компетенції, який мають досягти учні на кінець вивчення англійської мови в основній школі (на кінець 9 класу);
- ✓ зміст соціокультурної і стратегічної компетенцій, що передбачається програмою для 5-6 та 7-9 класів.

2. Аналіз змісту і структури підручників англійської мови для основної школи.

- Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю. Англійська мова. Підручники для 5, 6, 7, 8, 9 класів середньої школи. – К.: Освіта, 1998, 2002.
- Англійська мова у спілкуванні: Підручники для 5, 6, 7, 8, 9 класів середньої школи/ Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К: Освіта, 1996, 1997, 1998, 2000, 2002.

Ознайомтесь із вказаними підручниками і проаналізуйте специфіку кожного з них за критеріями:

- ✓ принципи розподілу та дозування навчального матеріалу у підручнику;
- ✓ співвідношення вправ у складі одного циклу/ параграфа для навчання різних аспектів мови та видів мовленнєвої діяльності;
- ✓ комунікативна спрямованість поданих у підручнику вправ;
- ✓ обсяг інформації країнознавчого характеру;
- ✓ наявність довідкових матеріалів для забезпечення самостійної роботи учнів;
- ✓ урахування вікових особливостей учнів 5-6 та 7-9 класів.

3. Особливості уроків англійської мови в основній школі.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.226-231, С. 243-246.
- Галіцина Т.П. Робота над темою "Зовнішність" у 6 класі // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С.13-16.
- Москаленко Н.В. Методична розробка уроку на тему "Easter" для 7 класу загальноосвітньої школи // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 48-51.
- Москаленко Н.В. Розробка уроку "Travelling. Sightseeing in New York" (9-ий клас загальноосвітньої школи)// Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 53-57.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- ✓ особливості змісту і структури уроків англійської мови в основній школі;

- ✓ організаційні форми та прийоми, які є найбільш ефективними на уроках англійської мови у 5-6 класах;
- ✓ різницю в організації перших етапів уроку англійської мови у 5-6 класах і 7-9 класах;
- ✓ роль країнознавчих матеріалів у формуванні соціокультурної компетенції учнів на уроках англійської мови в 7-9 класах;
- ✓ обсяг самостійної роботи учнів на уроках англійської мови в 7-9 класах у порівнянні з 5-6 класами;
- ✓ специфіку використання зорової та слухової наочності на уроках англійської мови у 5-6 та 7-9 класах.

Практичні завдання

1. Ознайомтесь із запропонованим планом-конспектом уроку англійської мови у 5 класі за темою "My House" і виконайте такі завдання:
 - ✓ визначте тип уроку і його цілеспрямованість;
 - ✓ встановіть відповідність змісту уроку поставленим цілям;
 - ✓ назвіть етапи уроку, обґрунтуйте їх послідовність і взаємозв'язок;
 - ✓ встановіть відповідність запропонованих вправ практичним цілям уроку;
 - ✓ визначте прийоми активізації роботи учнів на уроці та доцільність запропонованих засобів навчання;
 - ✓ охарактеризуйте мовлення вчителя на уроці;
 - ✓ доведіть, що матеріал та організаційна діяльність учнів на уроці відповідають віковим характеристикам учнів 5 класу;
 - ✓ розіграйте окремі фрагменти цього плану-конспекту на практичному занятті з методики.
2. Упорядкуйте в логічній послідовності фрагменти плану-конспекту уроку англійської мови у 8 класі за темою "Sightseeing": доберіть до кожного з етапів уроку, позначених у схематичному плані цифрами (1, 2, 3 ...), відповідні фрагменти, що позначені великими літерами (А, Б, В ...). Порівняйте упорядкований вами план з ключем.
3. Розробіть власний план-конспект уроку англійської мови у 6 або 9 класі за одним із чинних підручників англійської мови. Підготуйтеся до захисту вашого плану-конспекту.

До практичного завдання 1.

План-конспект уроку англійської мови у 5 класі*

Тема уроку: "My House".

Цілі уроку:

- Практична:**
- 1) Навчити учнів вживати нові лексичні одиниці у відповідях на запитання.
 - 2) Навчити учнів читати слова із буквсполученнями **ou, ow**.
 - 3) Навчити учнів одержувати інформацію з прочитаного тексту.

Освітня: Прилучати учнів до культури мови, що вивчається; розширювати їх філологічний кругозір.

Розвиваюча: Розвивати пам'ять, увагу, мислення учнів та мовленнєві здібності.

Виховна: Виховувати охайність, ввічливе ставлення до оточуючих.

Обладнання уроку: Фонограма вірша, малюнки, картки зі словами, схема-малюнок будинку, плакати зі словами і реченнями.

* Англійська мова у спілкуванні. Підручник для 5 кл. середн. шк. / Кол. авторів під керівн. Складенко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – Цикл 4, § 3. – С. 110-114.

Схематичний план уроку

1. Початок уроку. Організація класу. Бесіда з черговим та іншими учнями. Повідомлення цілей уроку	– 2 хв.
2. Фонетична зарядка (розучування вірша)	– 5 хв.
3. Аудіювання. Розповідь Малюка про свій дім	– 3 хв.
4. Навчання розпізнавання нових ЛО	– 3 хв.
5. Фонетичне опрацювання нових ЛО	– 3 хв.
6. Бесіда за темою "Kid's House"	– 5хв.
7. Пауза для релаксації	– 4 хв.
8. Навчання читання слів із буквосполученнями ou, ow	– 3 хв.
9. Виконання тесту перехресного вибору	– 5хв.
10. Читання казки "The Kitten and the Mouse"	– 5 хв.
11. Виконання післятекстових вправ	– 5 хв.
12. Повідомлення домашнього завдання	– 1 хв.
13. Підсумки уроку	– 1 хв.

Хід уроку

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>Етап 1. Початок уроку. Організація класу. Прийом: Бесіда з черговим та учнями класу.</p>	<p>T: Good morning, girls and boys. I'm glad to see you. How are you, Oleg/Olga/Sasha? I hope you are well. Is anybody absent? Thank you. Well, let's start our lesson. We have a lot of work to do today. We'll learn a poem, speak about Kid's house and read an interesting tale.</p>
<p>Етап 2. Фонетична зарядка. Розучування вірша. Прийом 1: Слухання вірша у виконанні вчителя.</p>	<p>T: I like the poem Karlsson composed for Kid. What about you? You heard this poem at the previous lesson. I hope that you know what the poem is about. But now I'd like to recite it by heart. So listen to me carefully.</p> <p style="margin-left: 40px;">This is the key of the Kingdom. In that Kingdom there is a city. In that city there is a town. In that town there is a street. In that street there is a lane. In that lane there is a yard. In that yard there is a house. In that house there is room. In that room there is a bed.</p>

Приєм 2: Повторення рядків вірша хором за вчителем.

Приєм 3: Розучування вірша з опорою на ключові слова і схему.

T: Now say each line after me in chorus: This is the kingdom.
 Cl: This is the key of the kingdom. Etc.

T: Now, we'll try to learn the poem by heart. Here are the key words and the scheme, which will help you to learn the poem.

На дошці написані слова:

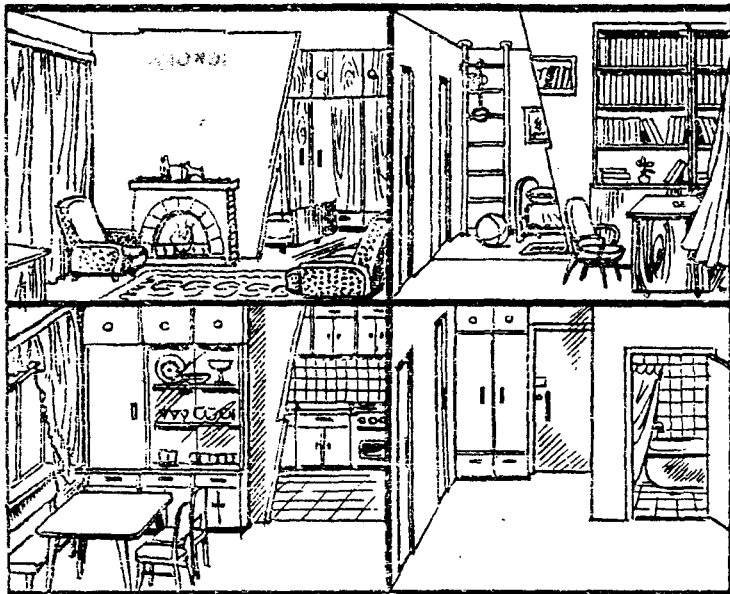
a town	a city	a lane	a street
a house	a yard	a bed	a room
some flowers	a basket		

a також подана схема:

In that ... there is ...

T: You weren't at Kid's place. And I am sure you want to know about the place where Kid lives. So Kid will tell you about his house and show the pictures. Look at the pictures and listen to Kid.

Kid: We've got a five-roomed house. There's a sitting-room, a dining-room, a bedroom, a nursery and Daddy's study in the house. Besides we've got a kitchen and a bathroom. Let's start with the nursery. There is a toy-box by the window. There is a bed and a desk there. Let's go to the study. There are two bookcases there. There are a lot of bookshelves, too. Let's go to the sitting-room. There is no wall unit in our sitting-room. There is a big carpet on the floor. There is a fireplace. We like to sit by the fireplace and watch TV. There are some armchairs and a sofa in the sitting-room too. Let's go to the bedroom. There is a big wardrobe and two beds in the bedroom.

Етап 3.
 Аудіювання розповіді Малюка про свій будинок.
Приєм: Слухання розповіді Малюка з опорою на схему-малюнок будинку.

Етап 4.
 Навчання розпізнавання нових ЛО.
Приєм: Гра "Stand in a line..."

T: Let's play a game. Stand in a line in front of me. If I name a room in Kid's house, step forward. If I name a piece of furniture, stand still. If you make a mistake, step backwards.

T: a bathroom, a bedroom, a table, a sofa, a sitting-room, an arm-chair ... Etc.

Етап 5.

Фонетичне опрацювання нових ЛО.
Приєм 1: Хорове та індивідуальне повторення нових ЛО за вчителем.

Приєм 2: Гра "First take a picture then say what you can see in it".

Етап 6.

Бесіда за темою "Kid's House".

Приєм: Відповіді на запитання.

Етап 7.

Пауза для релаксації.

Приєм: Виконання пісні "Hickory, Dickory, Dock".

Етап 8.

Навчання читання слів із буквосполученням *ou, ow*.

Приєм 1: Читання

T: Look at the plan Kid has just shown to you. I'll name the rooms and the things in them, you'll say after me.

T: a sitting-room

Cl: a sitting-room ... Etc.

T: There are a lot of pictures on my desk. First take a picture, then show it to the class and say what you can see in it.

P₁: (малюнок із зображенням крісла) an armchair

P₂: (малюнок із зображенням шафи) a wardrobe... Etc.

T: Alice and Willie haven't heard Kid's story about his house. But they would like to know everything about Kid's house. Can you answer their questions?

Willie: Has Kid's family got a house or a flat?

P₁: A house.

Alice: How many rooms are there in Kid's house?

P₂: There are five rooms in Kid's house.

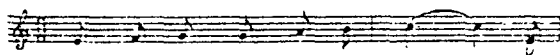
Willie: What kind of rooms are there in Kid's house?

P₃: There is a sitting-room, a dining-room, a bedroom, a nursery and Dad's study in Kid's house. Etc.

T: Dear friends, I see you are a bit tired. Let's relax and sing our song "Hickory, Dickory, Dock". While singing clap you hands".

Hickory, Dickory, Dock

Moderato

Hick - or - y, Dick - or - y, Dock! The

mouse ran up the clock, The clock struck one, The

mouse ran down, Hick-or-y, Dick-or-y, Dock!

Hickory, Dickory, Dock!

The mouse ran up the clock,

The clock struck one,

The mouse ran down,

Hickory, Dickory, Dock!

T: Look at the card with the word. Read each word after me:

T: house

Cl: house

T: town

Cl: town etc.

ня слів на картках за вчителем.

Приєм 2: Ознайомлення з правилами читання буквосполучень **ou, ow**.

(На картках написані слова **house, mouse, now, about, clown, loud, town, brown**, в яких зеленим кольором виділені буквосполучення **ou, ow**)

T: Який однаковий подвійний звук ви почули у словах *house, town*?

P₁: [au].

T: Отже буквосполучення **ou, ow**, які виділені зеленим кольором, вимовляються однаково подвійним звуком (дифтонгом). Дивіться на таблицю:

ou-	out
	/au/
ow-	now

Приєм 3: Читання слів з буквосполученнями **ou, ow** та речень з цими словами.

T: Read the words with the letter combinations **ou, ow**.

P₁: house, mouse, now, brown.

P₂: out, about, clown, loud, town.

T: Now read the sentences.

P₃: This is a small house.

P₄: Little mouse, run into the house. Etc. (Слова і речення пред'являються на плакатах)

Етап 9.

Виконання тесту перехресного вибору.

T: Let's have a test. You should match a word to its phonetic spelling. (Тест подається на окремих картках для кожного учня)

Test

Match a word to its phonetic spelling:

Приєм: Співвіднесення графічного образу слова з його транскрипцією.

1) mouth	a) /kɒm/
2) month	b) /daʊn/
3) out	c) /maʊθ/
4) up	d) /mʌnθ/
5) mouse	e) /aʊt/
6) mice	f) /'kleɪvə/
7) clown	g) /ʊp/
8) clever	h) /maʊs/
9) down	i) /maɪs/
10) come	j) /klaʊn/

Key: 1c, 2d, 3e, 4g, 5h, 6i, 7j, 8f, 9b, 10a

Етап 10.

Читання казки "The Kitten and the Mouse".

T: Today you'll read the tale "The Kitten and the Mouse". This tale is about a clever little mouse. I think you'll like the tale. But before you read it, let's play a game. I'll show you a card with a word or a sentence on it. First look at the card and then try to find this word or sentence in the tale. So open your books at page 100 and find the tale. I see you are ready. Let's start.

(Учитель показує картку зі словом **yard**)

(Учні шукають речення з цим словом)

P₁ (читає вголос): A kitten sees a mouse in the yard.

T: So, Sacha was the quickest...

Далі учні відшуковують такі речення і перекладають їх:

We shall play – Ми будемо грати.

I shall not come out. – Я не вийду.

Приєм 2: Читання тексту про себе.

T: Now you can read the tale.

The Kitten and the Mouse

A kitten sees a mouse in the yard. The kitten runs after the mouse. The mouse runs into the house. "Come here!" says the kitten to the mouse. "We shall play in the yard." But the mouse says, "Oh, no, I shall not come out. I do not want to play with you." What a clever little mouse!

Етап 11.

Виконання після-
текстових вправ.

Прийом 1: Визна-
чення речень, що
відповідають змісту
казки, і читання їх
уголос.

Прийом 2: Лаконіч-
ні відповіді на запи-
тання.

T: Have you finished reading the tale? Now we'll check how well you understand it. Which of the following sentences are true to the tale? Read them aloud. (*Вправа 7, с.113, вказ.підручник*)

- 1) A kitten sees a mouse in the garden.
- 2) The kitten runs after the mouse.
- 3) The mouse runs into the house.
- 4) "We shall play in the house," says the kitten to the mouse.
- 5) "I shall come out and play with you in the yard," says the mouse.
- 6) What a clever little mouse!

P₁ (*читає вголос*): The kitten runs after the mouse.

P₂ (*читає вголос*): The mouse runs into the house. Etc.

T: Give laconic answers to the questions. (*Вправа 8, с.113, вказ. підручник*)

T: Where does the kitten see the mouse?

P₁: In the yard.

T: Where does the mouse run?

P₂: Into the house.

T: Who says, "We shall play in the yard"?

P₃: The kitten.

T: Who says, "I do not want to play with you"?

P₄: The mouse.

T: Who is clever?

P₅: The mouse.

T: Complete the sentences from the tale "The Kitten and the Mouse" (*Вправа 9а, с.113, вказ. підручник*). The mouse says, "I do not want to ...". The mouse runs into the The kitten runs after the The kitten says to the mouse, "Come here! We shall play in the ...". What a clever little ... !

P₁ (*читає вголос*): The mouse says, "I do not want to play with you".

P₂ (*читає вголос*): The mouse runs into the house. Etc.

Прийом 3: Завер-
шення речень за
змістом.

Етап 12.

Повідомлення до-
машнього завдан-
ня.

Прийом: Запис до-
машнього завдан-
ня у щоденниках
або зошитах.

T: Your homework for the next lesson is:

- 1) Запишіть речення у потрібній послідовності відповідно до змісту сказки: Впр. 9 б, С.114, вказ. підручник.
- 2) Вивчіть напам'ять вірш "This is the Key of the Kingdom".

Етап 13.

Підсумки уроку.

T: Today you've worked very well. Sasha, Olga were very active at the lesson. They get Oleg, Igor, Petro, ... made some mistakes. They get Thank you for your work. See you next time.

До практичного завдання 2.

План-конспект уроку англійської мови у 8 класі

Тема уроку: "Sightseeing".

Цілі уроку:

- Практична:** 1) Навчити учнів висловлюватися за прочитаним текстом "Boston".
2) Навчити учнів вживати граматичну структуру Present Perfect в діалогічних єдностях "твердження-твердження", "запитання-відповідь".

Освітня: Розширити знання учнів про культурні й історичні пам'ятки Лондона та американського міста Бостона.

Розвиваюча: Розвивати логічне мислення і мовленнєву реакцію учнів, інтерес до історії та культури англійських країн.

Виховна: Виховувати повагу до культури, історії і традицій народів Великої Британії та Сполучених Штатів Америки.

Обладнання уроку: Листівки з визначними місцями Лондона та інших міст світу, картки з тестовими завданнями, плакати зі списками слів.

Схематичний план уроку

1. Організація класу – 2 хв.
2. Мовленнєва зарядка – 7 хв.
3. Навчання граматичних структур Present Perfect Tense – 10 хв.
4. Пауза для релаксації – 4хв.
5. Навчання читання тексту "Boston" – 10 хв.
6. Навчання монологічного мовлення – 10 хв.
7. Пояснення домашнього завдання – 2 хв.

Хід уроку

Етап. Прийом.	Зміст роботи
А Прийом: Вітання та бесіда з класом.	T: Good morning! It's nice to see you. Hope you are all well. Well, Olya, I heard you were ill. How are you? (...) I see. You had the flu and you are fine now. Glad to hear that. Is everybody ready to start our lesson?
Б Прийом: Вікторина "Де знаходяться...?"	T: We are going to talk about sightseeing today, so let's start thinking about the places of interest. Will you do this quiz? Where is Big Ben? Which country and which city? (<i>Great Britain, London</i>) Where is the Coliseum? (<i>Italy, Rome</i>) Where is St. Basil's Cathedral? (<i>Russia, Moscow</i>) Where is Eiffel Tower? (<i>France, Paris</i>) Where is Buckingham Palace? (<i>Great Britain, London</i>) Where is St. Sophia Cathedral? (<i>Ukraine, Kyiv</i>) Where is the Sears Tower? (<i>the USA, Chicago</i>) Where is the Statue of Liberty? (<i>the USA, New York</i>) (Кожне питання супроводжується показом пам'яток на листієках).
В Прийом 1: Озаглав-	T: At home you read the passage about Boston and tried to give headings to its main parts. Let's see how you have coped with this task.

лювання смислових
блоків тексту.

Key:

1. Boston as the centre of New England
2. Its tourist attractions
3. Boston's parks
4. World famous Cambridge
5. Historic Plymouth

Boston

Boston is the capital of Massachusetts, as well as the largest city and the cultural and commercial centre of New England. The city was founded in 1630, 10 years after the Pilgrims had landed in Plymouth. It has been called the "Athens of America" because of its learning and intellectual activity (more than 60 colleges and universities are located in the metropolitan area).

Many museums, concert halls and theatres provide cultural and entertainment events – from the internationally known Museum of Fine Arts to the Boston Symphony Orchestra. On Patriots' Day (the third Monday in April) thousands of runners from all over the world compete in the Boston marathon, the nation's oldest road race, which first took place in 1897.

Prominent among Boston's tourist attractions is the Freedom Trail, a walking tour through historic Boston. The Freedom Trail is a red line painted on the sidewalks and streets of Boston. Besides guiding a visitor to the historic sites found along the Trail, it is an excellent way to tour the city.

In the downtown section of the city is Boston Common, the nation's oldest park. Early in the city's history, in 1634, it was a public cattle pasture. In his boyhood Benjamin Franklin grazed his family's cow there. Next to the Common is Boston's formal Public Garden, where in the spring and summer, people enjoy riding in the graceful swan boats on the Garden's pond.

Just across the Charles River from Boston is Cambridge, home of Harvard University and the Massachusetts Institute of Technology. Harvard's museums are world famous; its Widener library, with about six million books, is the world's largest university library. Cambridge also had a part in the American Revolution: it was there that George Washington took command of the Continental Army on July 3, 1775.

South of Boston is historic Plymouth, where the Pilgrims settled in 1620, and Cape Cod, the region's most famous ocean resort – a peninsula with 300 miles of long, sandy beaches.

Приєм 2: Завер-
шення тверджень за
змістом тексту.

T: Test your memory. Recall the facts and complete these statements.

1. Boston is the capital of...
2. The city was founded in ...
3. Patriot's Day is celebrated on ...
4. The nation's oldest road race is called ...
5. The most prominent tourist attraction is ...
6. Boston Common is the nation's oldest ...
7. In 1634 Boston Common was ...
8. Benjamin Franklin grazed his cow in his ...
9. Cambridge is a home of...

10. The world's largest university library in Harvard contains ...
 11. In 1775 in Cambridge George Washington took command of ...
 12. Cape Cod is the region's most famous

Г

Приєм 1: Обмін репліками "твердження-твердження" в парах.

T: You've been to London. Work in pairs. Mention some things you have done or seen there. Your partner is to guess and say where you have been. Use the list of places given on the poster.

P₁: I've seen Big Ben.

P₂: You've been to the Houses of Parliament.

P₃: I've seen the Queen's crown.

P₄: You've visited the Tower of London.

Etc.

List of places

Hyde Park

Buckingham Palace

Trafalgar Square

The Houses of Parliament

The Tower of London

The British Museum

Madame Tussaud's

Westminster Abbey

Д

Приєм: Домашнє завдання.

T: Find out about your partner's travel experiences. Make a list of ten towns or cities.

Example

P₁: Have you ever been to Rome?

P₂: Yes, I have.

P₁: What did you see there?

P₂: I saw the Coliseum.

Е

Приєм: Буквенна гра.

T: Read the text about Washington. We are going to have a day out in Washington. Think of five interesting places to visit there. Put down the things we can see there.

T: It's playtime now. Relax a bit. Find the seven capital cities hidden in the text. I had to call on Donald last week and found the trip a risky one. I went on my horse (I had to climb on, naturally) and had a mad ride along the street charging at hens and cocks, boys and girls regardless. "Go slow!" I shouted. Was I brave? A hero? Me? Never. (Відповіді: London, Paris, Bonn, Madrid, Athens, Oslo, Rome)

Є

Приєм 1: Рольова гра "Експерт".

T: P₁, you are a historian, an expert on the history of Boston. We are interested in the American history. Prove that Boston is a historic part of the USA. The following phrases can be helpful:

I'd like to begin with ...

It must be said that...

We know that ...

It is true that...

Note that...

It follows that ...

Thus we can conclude ...

Приєм 2: Рольова гра "Експерсія по Бостону".

T: We are tourists. We're going to tour Boston. It will be a guided walking tour. P₁, P₂, P₃, P₄, P₅ will take turns to be our guides. So what will you tell the tourists guiding them through the city? (П'ятеро учнів по черзі в ролі гідів "ведуть експерсію" по Бостону згідно з планом до тексту "Boston")

Ключ: 1-А; 2-Б; 3-Г; 4-Е; 5-В; 6-Є; 7-Д.

Додаткова література*

- Андриевская В.В. Психология усвоения иностранного языка на среднем этапе обучения // ИЯШ. – 1985. – № 6. – С. 3-8.
- Борзова Е.В. Диалогическая речь как цель и средство обучения английскому языку в 5-6 классах // ИЯШ. – 1985. – № 2. – С. 34-39.
- Бурдина М.И. Уроки английского языка в IX классе // ИЯШ. – 1995. – № 2. – С. 50-52.
- Карих Т.В. Повышение эффективности обучения аудированию на уроках английского языка в 8-11 классах // ИЯШ. – 1991. – № 1. – С. 31-36.
- Квасова О.Г. Обучение иноязычному общению в девятом классе средней общеобразовательной школы // Иноземні мови. – 1997. – № 3. – С. 3-5.
- Лившиц О.Л. Ролевая игра на уроках английского языка в 8 классе // ИЯШ. – 1987. – № 5. – С. 87-89.
- Нефедова М.А. Отбор материалов лингвострановедческого содержания для чтения в 7-9 классах // ИЯШ. – 1991. – № 4. – С. 38-43.
- Никитенко З.Н. Организация деятельности учащихся 4-7 классов для повышения мотивации учения // ИЯШ. – 1987. – № 3. – С. 13-17.
- Ніцецька О.М. Методика навчання граматичного матеріалу на середньому ступені у підручнику "English through Communication" // Иноземні мови. – 1997. – № 4. – С. 20-23.
- Олійник Т.І. Рольова гра у навчанні англійської мови в 6-8 класах. – К.: Рад. школа, 1992. – 127 с.
- Сигал Т.К. Тестовый контроль аудирования на уроках английского языка в 5-6 классах // ИЯШ. – 1997. – № 5. – С. 30-36.
- Сличак В.Л. Урок-соревнование в форме встречи КВН // ИЯШ. – 1998. – № 5. – С. 58-61.
- Тазьмина Л.В. Планирование урока английского языка // ИЯШ. – 1996. – № 5. – С. 5-9.
- Ферейра Л., Сяляренко Н.К. Тексти-поліологи як джерело інформації про культуру країн в підручниках "English through Communication" для 7-9 класів // Иноземні мови. – 1998. – № 2. – С. 63-72.
- Хоменко Е.Г., Васильєва З.С., Горбенко Н.В. Тестовий контроль читання на уроках англійської мови у 9 класі // Иноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 3-10.
- Чирков В.П. Тестовые задания на уроках английского языка в 5-6 классах // ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 47-49.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Шамов А. Н. Обучение лексической стороне иноязычной речи в 7 классе // ИЯШ. – 1988. – № 4. – С. 49-59.
- Huges Glyn. S. A Handbook of Classroom English. – Oxford Univ. Press, 1995. – 223 p.
- Larsen-Freeman Diane. Techniques and Principles in Language Teaching. – Oxford Univ. Press, 1986. – P. 31-48.
- Malamah-Thomas Ann. Classroom Interaction. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 60-75.
- Parrot M. Tasks for Language Teachers: A resource book for training and development. – Cambridge Univ. Press, 1996. – P. 114-148.
- Voronka Z. Active Methods of Teaching Spoken English // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 3-6.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін "комунікативна компетенція";
- 2 дати англійські еквіваленти термінів "основна школа", "практичні цілі", "план-конспект уроку";
- 3 розкрити значення понять "мовна компетенція", "мовленнєва компетенція", "методико-дидактичні фактори";
- 4 визначити психофізіологічні та психологічні характеристики підлітків, що зумовлюють особливості навчання ІМ в основній школі;
- 5 довести, чому основна школа є вирішальним етапом у створенні комунікативної основи володіння англійською мовою;
- 6 навести приклади прийомів та організаційних форм, характерних для уроків англійської мови у 5-6 і 7-9 класах;
- 7 назвати засоби, використання яких значно активізує роботу учнів на уроці англійської мови у 5-6 і 7-9 класах;
- 8 навести приклади основних мовленнєвих умінь, що визначені програмою для 5-6 класів;
- 9 назвати основні вимоги до уроку англійської мови у 7-9 класах;
- 10 визначити зміст соціокультурної компетенції учнів, що передбачається програмою для 7-9 класів.

Б. Виконайте тест з теми "Планування уроків англійської мови в основній школі".

Інструкція: Визначте правильні відповіді (а, б, в) і запишіть їх (наприклад 1а, 1б, 1в). Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. Навчальний процес у 5-6 класах повинен враховувати такі вікові особливості учнів:
 - а) поєднання наочно-образного мислення із зростаючою здатністю до абстрактного мислення
 - б) невеликий досвід соціальної комунікації
 - в) прагнення самостійності, самоствердження

* Див. розділ "Ключі до тестів".

2. Суттєвою особливістю учнів 7-9 класів є:
 - а) розвиток критичного мислення
 - б) здатність до механічного запам'ятовування
 - в) зростання потреби у спілкуванні
3. Порівняно з початковою школою, у 5-6 класах основної школи
 - а) збільшується обсяг текстів для читання до 1250 друкованих знаків
 - б) передбачається певна кількість незнайомих слів у текстах для читання та аудіювання, про значення яких можна здогадатися
 - в) обсяг монологічного висловлювання має бути не менше 12 фраз
4. У 7-9 класах основної школи
 - а) учні оволодівають усім граматичним матеріалом, необхідним для усного та писемного мовлення
 - б) формується пасивний та активний словник учнів
 - в) починається формування потенціального словника
5. Навчання монологічного мовлення у 5-6 класах передбачає:
 - а) передачу своїми словами змісту прочитаного або почутого у формі розповіді чи опису
 - б) обсяг монологічного висловлювання не менше 16 фраз
 - в) підготовлене повідомлення з теми або відповідно до навчальної ситуації
6. Навчання діалогічного мовлення у 7-9 класах передбачає:
 - а) обсяг діалогічного висловлювання – 8-9 реплік
 - б) участь у діалогах різних типів з висловлюванням свого ставлення до предмета мовлення
 - в) уміння здійснювати мовленнєві контакти під час подорожі у країну, мова якої вивчається
7. Формування стратегічної компетенції учнів 5-6 класів передбачає вміння:
 - а) самостійно організувати і планувати свою роботу
 - б) працювати в групах, парах
 - в) використовувати життєвий досвід для підтвердження або спростування одержаної інформації
8. Формування соціокультурної компетенції учнів 7-9 класів передбачає вміння:
 - а) використовувати англійські прислів'я, ідіоми в рамках сфер спілкування
 - б) аналізувати проблеми захисту навколишнього середовища в Україні
 - в) обговорювати проблеми молоді в Україні та країні, мова якої вивчається
9. Уроки англійської мови у 5-6 класах характеризуються використанням:
 - а) прийомів, що потребують рухової діяльності учнів
 - б) значного обсягу вправ для самостійної роботи учнів
 - в) казкових персонажів, віршів, пісень, інсценівок
10. Урок англійської мови в 7-9 класах характеризується:
 - а) збільшенням питомої ваги парних та групових форм роботи
 - б) зростанням ролі самостійної роботи учнів
 - в) використанням значного обсягу зображальної наочності

V. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

- Варіант 3 (с.29)
- Варіант 8 (с.31)
- Варіант 16 (с.33)
- Варіант 21 (с.34)
- Варіант 27 (с.36)

Підтема 3.

Планування уроків англійської мови у старших класах (10-12 класи)

Питання для опрацювання

1. Цілі, зміст, особливості навчального процесу з англійської мови у старшій школі.
 - Конспект лекції.
 - Методика ...2002. – С.231-232.
 - Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12 класи. – К.: Шкільний світ, 2001. – 39 с.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- ✓ вікові характеристики учнів 10-12 класів;
- ✓ мету і зміст навчання англійської мови у старшій школі (10-12 класи);
- ✓ динаміку розвитку видів мовленнєвої діяльності з 10 по 12 клас;
- ✓ рівень мовленнєвої компетенції, який мають досягти учні на кінець вивчення англійської мови у старшій школі (на кінець 12 класу);
- ✓ зміст соціокультурної і стратегічної компетенцій, що передбачається програмою для 10-12 класів.

2. Аналіз змісту і структури підручників англійської мови для старшої школи.

- Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова. Підручники для 10, 11 класів середньої школи. – К.: Освіта, 1998, 2000.
- Карп'юк О.Д. Англійська мова. Підручники для 10, 11 класів. – К.: Видавництво Карп'юка, 2001.

Ознайомтеся із вказаними підручниками і проаналізуйте специфіку кожного з них за критеріями:

- ✓ принципи розподілу та дозування навчального матеріалу у підручнику;
- ✓ співвідношення вправ у складі одного циклу/параграфу для навчання різних аспектів мови та видів мовленнєвої діяльності;
- ✓ комунікативна спрямованість поданих у підручнику вправ;
- ✓ обсяг інформації країнознавчого характеру;
- ✓ автентичність текстів для читання та аудіювання;
- ✓ наявність довідкових матеріалів для забезпечення самостійної роботи учнів старших класів;
- ✓ урахування вікових особливостей учнів 10-12 класів.

3. Особливості уроків англійської мови у старшій школі.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С. 231-232, С. 243-245.

- Киреева Н.А. Методическая разработка урока английского языка по теме "Environment Protection" // Иноземні мови. – 2001. – № 4. – С. 61-62.
- Савенко В.І. Методична розробка уроку на тему "Shops and Shopping" для 10 класу загальноосвітньої школи // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 52-55.
- Бевз Н.В., Гордєвська Т.В. Країнознавчі аспекти формування комунікативної компетенції студентів I курсу немовних вищих закладів освіти та учнів старших класів ліцеїв і гімназій // Іноземні мови. – 2001. – № 2. – С. 45-46.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие/ Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько, С.И.Петрова, А.И.Попов. – Минск: Вышэйшая школа, 1992. – С. 291-303.

Опрацювавши вказану літературу, визначте:

- ✓ особливості змісту і структури уроків англійської мови у старшій школі;
- ✓ найбільш характерні для старших класів форми уроків англійської мови;
- ✓ специфіку організаційних форм та прийомів, що спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, що обговорюються на уроці англійської мови;
- ✓ обсяг і характер самостійної роботи учнів старших класів на уроках англійської мови;
- ✓ роль автентичних матеріалів країнознавчого характеру у формуванні комунікативної компетенції старшокласників;
- ✓ можливості використання сучасних технічних засобів на уроках англійської мови у старших класах.

Практичні завдання

1. Ознайомтесь із запропонованим планом-конспектом уроку англійської мови в 11 класі за темою "Education in Great Britain" і виконайте такі завдання:
 - визначте тип уроку та його цілеспрямованість;
 - встановіть відповідність поставлених цілей змісту уроку;
 - назвіть етапи уроку, обґрунтуйте їх послідовність і взаємозв'язок;
 - встановіть відповідність запропонованих вправ практичним цілям уроку;
 - визначте обсяг і характер самостійної роботи учнів на уроці;
 - визначте прийоми, які спонукають до вираження особистого ставлення старшокласників до проблем, що обговорюються на уроці;
 - доведіть, що матеріал та організаційна діяльність уроку відповідають віковим характеристикам учнів старших класів;
 - розіграйте окремі фрагменти цього плану-конспекту на практичному занятті з методики.
2. Впорядкуйте у певній послідовності фрагменти плану-конспекту уроку англійської мови в 10 класі за темою "The Olympic Games": доберіть до кожного з етапів уроку, позначених у схематичному плані цього уроку цифрами (1, 2, 3...), відповідні фрагменти, що позначені великими літерами (А, Б, В...). Порівняйте упорядкований вами план з ключем.
3. Розробіть власний план-конспект уроку англійської мови в 10 або 11 класі за одним із чинних підручників англійської мови. Підготуйтеся до захисту вашого плану-конспекту.

До практичного завдання 1.

План-конспект уроку англійської мови в 11 класі*

Тема уроку: "Education in Great Britain".

Цілі уроку:

Практична: Навчити учнів висловлювати свої думки стосовно інформації, одержаної з прочитаного тексту.

Освітня: Розширити знання учнів про правила вступу до Британських університетів та життя студентів-першокурсників.

Розвиваюча: Розвивати механізми сприймання та осмислення інформації, логічного формулювання думок.

Виховна: Виховувати інтерес до подій і життя ровесників у країнах, мова яких вивчається.

Обладнання уроку: Плакати зі словами, схемами.

Схематичний план уроку

1. Початок уроку. Організація класу. Бесіда з черговим	– 2 хв.
2. Мовленнєва зарядка	– 7 хв.
3. Подача нових лексичних одиниць	– 13 хв.
4. Виконання передтекстових вправ	– 13 хв.
5. Читання тексту "British Universities"	– 10 хв.
6. Післятекстові вправи на перевірку розуміння основної інформації тексту	– 12 хв.
7. Післятекстові вправи, що готують учнів до монологічних висловлювань	– 12 хв.
8. Монологічні висловлювання учнів за темою "British Universities"	– 14 хв.
9. Пояснення домашнього завдання	– 4 хв.
10. Підсумки уроку	– 3 хв.

Хід уроку

Етап. Прийом.	Зміст роботи
Етап 1. Початок уроку. Організація класу. Прийом: Бесіда вчителя з учнями.	T: Good morning, my dear friends. Nice to see you. Hope you are well. You are ready to start the lesson, aren't you? Well, so we'll begin. The problem to be discussed today is "Education in Great Britain". At the previous lesson you were proposed the questionnaire with the list of essays. Most of you have chosen the essay "Life at College".
Етап 2. Мовленнєва зарядка. Прийом: Аргументація учнями свого вибору тексту "Life at College".	T: Can you tell us why you have chosen this essay for reading and discussion? P ₁ : Many of us want to study at British universities. That's why it is interesting to know about British universities and the life of students there. P ₂ : At the previous lessons we read the essay about Tony Blair and his reforms, one of which deals with education. Blair thinks that the best thing for the poor and disadvantaged is education. So I'd like to know how his idea is being realized. P ₃ : As for me, I'd like to know if there are any privileges in getting a place at university. P ₄ , P ₅ ... etc.

* План-конспект уроку англійської мови в 11 класі розрахований на два спарені уроки по 45 хв. кожний.

Етап 3.

Подача нових лексичних одиниць.

Приєм 1: Читання та осмислення нових лексичних одиниць, поданих у словничку до тексту.

T: Now I see that your choice is quite reasonable.

T: First of all, you'll read the words in the list using their phonetic spelling. So, P1, start, please.

P₁: (reads) pass.

P₂: (gives the Ukrainian equivalent) складати іспит.

По черзі учні читають слова:

1. pass /pa:s/ складати іспит
2. fierce /fiəs/ жорсткий
3. citizen /'sitizn/ громадянин
4. grant /gra:nt/ стипендія
5. authority /ɔ:'θɔ:rti/ відділ, управління
6. tuition /tju:'tʃn/ навчання
7. fee /fi:/ платня
8. expenses /'iks'pensiz/ витрати
9. amount /ə'maunt/ сума
10. income /'ɪnkəm/ прибуток
11. fairly /'feəli/ досить
12. pick /pɪk/ вибирати
13. vice versa /'vaɪsɪ 'vɜ:sə/ навпаки
14. to approve /ə'pru:v/ підтримувати
15. move /mu:v/ зміна місця
16. adult /'ædlt/ дорослий
17. term /tɜ:m/ семестр
18. fresher /'fræʃə/ першокурсник
19. exciting /'ɪk'saɪtɪŋ/ захоплюючий
20. terrifying /'terɪfaɪŋ/ вселяючий жах
21. Bachelor of Art /'bætʃələ/ бакалавр мистецтв
22. Bachelor of Science /'saɪəns/ бакалавр наук
23. Hall of Residence /'rəzɪdəns/ гуртожиток університету
24. campus /'kæmpəs/ територія університету
25. homesick /'həʊmsɪk/ нудьгувати за домівкою
26. fair /feə/ ярмарок
27. persuade /pə'swərd/ запевняти
28. choice /tʃɔɪs/ вибір
29. join /dʒɔɪn/ вступати
30. overwhelming /'əʊvə'welmtɪŋ/ приголомшливий
31. huge /hju:dʒ/ величезний
32. worried /'wʌrɪd/ стурбований
33. community /kə'mju:nɪti/ община
34. tutor /'tju:tə/ науковий керівник
35. tutorial /tju:'tɔ:riəl/ консультація
36. entirely /ɪn'taɪəli/ повністю
37. optional /'ɒpʃnəl/ необов'язковий
38. finals /'faɪnlz/ випускні іспити
39. Oxbridge = Oxford + Cambridge

Приєм 2: Хорове повторення окремих лексичних одиниць за вчителем.

T: Let's learn now how to pronounce the words and word combinations you can see on the poster. Please, say after me in chorus: Oxbridge.

Cl: Oxbridge ... etc.

Фонетичному опрацюванню підлягають такі лексичні одиниці:

Local Education authority freshers
Hall of Residence college campus
freshers fair school community
regular seminars Oxbridge students
Bachelor of Arts Bachelor of Sciences
(Усі лексичні одиниці пред'являються на плакаті)

Етап 4.

Виконання перед-
текстових вправ.

Приєм 1: Пошук у
тексті речень з но-
вими ЛО, переклад
їх на українську мо-
ву та пояснення
значення деяких
лексичних одиниць.

T: You have just learned how to pronounce some special words and word combinations. Now you'll try to find these words and word combinations in the essay. Read the sentences where they occur and translate them into Ukrainian. *(Це ті ж самі лексичні одиниці, що були пред'явлені на плакаті)*

P₁: *(reads and translates)* For all British citizens a place at university brings with it a grant from their Local Education authority. *Всі британські громадяни, які вступають до університету, одержують гранти від місцевих органів управління освітою.*

P₂: *(explains)* Local Education authority означає "місцеві органи управління освітою".

P₃: *(reads and translates)* ...

P₄: *(explains)* ... etc.

T: Skim the following paragraphs and answer the questions.
Paragraph 1.

How many universities are there in Britain?

P₁: There are 46 universities in Great Britain.

Paragraph 2.

What does a place at university bring for all British citizens?

P₂: For all British citizens a place at university brings with it a grant from their Local Educational authority.

T: ...?

P₃: ... etc.

Учитель може поставити ще такі запитання:

Paragraph 4.

How long does each university term last?

Paragraph 5.

How are the first year university students called?

Paragraph 6.

Where are groups of freshers seen on the day that lectures start?

T: Please, read the entire essay.

British University

(1) There are 46 universities in Britain. Good 'A' Level results in at least two subjects are necessary to get a place at one. However, good exam passes alone are not enough. Universities choose their students after interviews, and competition for places at university is fierce.

(2) For all British citizens a place at university brings with it a grant from their Local Educational authority. The grants cover tuition fees and some of the living expenses. The amount depends on the parents' income: if the parents do not earn much money, their children will receive a full grant which will cover all their expenses.

Етап 5.

Читання тексту
"British Universities".

Приєм: Читання
тексту про себе.

- (3) Most 18 and 19 year-olds in Britain are fairly independent people, and when the time comes to pick a college they usually choose one as far away from home as possible. So, many students in northern and Scottish universities come from the south of England and vice versa. It is very unusual for university students to live at home. Although parents may be a little sad to see this happen, they usually approve of the move, and see it as a necessary part of becoming an adult.
- (4) Anyway, the three university terms are only ten weeks each, and during vacation times families are reunited.
- (5) When they first arrive at college, first year university students are called "freshers". A fresher's life can be exciting but terrifying for the first week. Often freshers will live in a Hall of Residence or near the college campus, although they may move out into a rented room in their second or third year, or share a house with friends. Many freshers will feel very homesick for the first week or so but living in Hall soon helps them make new friends. During the first week, all the clubs and societies hold a freshers fair during which they try to persuade the new students to join their society. The freshers are told that it is important for them to come into contact with many opinions and activities during their time at university, but the choice can be a bit overwhelming!
- (6) On the day that lectures start, groups of freshers are often seen walking around huge campuses, maps in hand and a worried look on their faces. They are learning how difficult it is to change from a school community to one of many thousands. They also learn a new way of studying. As well as lectures, there are regular seminars, at which one of a small group of students (probably not more than ten) reads a paper he or she has written. The paper is then discussed by the tutor and the rest of the group. Once or twice a term students will have a tutorial. This means that they see a tutor alone to discuss their work and their progress. In Oxford and Cambridge, and some other universities, the study system is based entirely around such tutorials which take place once a week. Attending lectures is optional for "Oxbridge" students!
- (7) After three or four years (depending on the type of course and the university) these students will take their finals. Most of them (over 90 per cent) will get a first, second or third class degree and be able to put BA (Bachelor of Arts) or BSc (Bachelor of Science) after their name. It will have been well earned!

Етап 6.

Післятекстові вправи на перевірку розуміння основної інформації тексту.

Приєм 1: Виконання тесту перехресного вибору.

T. So you have read the essay "Life at College". Now we'll check your comprehension. Here is the matching test. You are to match the beginning of a sentence to its ending.

(Тест пред'являється на картках для кожного учня)

1. Universities in Great Britain choose their students...
2. For all British citizens a place at university...
3. The grants cover...
4. If the parents do not earn much money...

5. Most 18 and 19 year-olds in Britain...
 6. Anyway, the three university terms...
 7. First year university students...
 8. During the first week, all the clubs and societies...
 9. The freshers are learning how difficult it is ...
 10. In Oxford and Cambridge the study system is based
- a) tuition fees and some of the living expenses.
 - b) their children will receive a full grant.
 - c) are fairly independent people.
 - d) after interviews, and competition for places at university is fierce.
 - e) brings with it a grant from Local Educational authority.
 - f) are called freshers.
 - g) to change from a school community to one of many thousands.
 - h) entirely around such tutorials which take place once a week.
 - i) are only ten weeks each.
 - j) hold a freshers fair during which they try to persuade the new students to join their society.

Key: 1d, 2e, 3a, 4b, 5c, 6i, 7f, 8j, 9g, 10h.

Приєм 2: Читання у голос та переклад на українську мову речень, що містять інформацію про студентів першого курсу Британських університетів.

T: I see you understand the essay. Now try to find as quickly as possible the sentences containing the information about freshers. Read them aloud and translate into Ukrainian.

P₁: (reads) First year university students are called "freshers". (translates) Студентів першого курсу університету називають "freshers".

P₂: (reads) Often freshers live in a Hall of Residence or near the college campus. (translates) Часто першокурсники живуть в гуртожитку, який називається "Hall of Residence", або недалеко від університетського містечка.

P₃: (reads) (translates) ... Etc.

Етап 7. Післятекстові вправи, які готують учнів до монологічних висловлювань.

T: You have just read all the information about freshers. Let's compose the outline for our reports on this subject. So, give your proposals as to the first point of the outline.

P₁: How are the first year university students called when they first arrive at college?

P₂: Where do they live?

P₃: How do they feel for the first week or so?

P₄: What is a freshers fair held for during the first week?

P₅: What do the freshers do on the day that lectures start?

P₆: ... etc.

(Весь план складається з 9-10 запитань. Усі запитання учні записують в зошитах)

Приєм 1: Складання плану до висловлювань за текстом про студентів першого курсу.

T: Dear girls and boys, let's try to find the information about British universities and complete the chart on the poster.

(Схема подається на плакаті або на дошці. Учні відтворюють таку схему у своїх зошитах і поступово заповнюють її інформацією з тексту. Але до того як записати інформацію в зоши-

Приєм 2: Відповіді на запитання про Британські університети і заповнення схеми.

тах, учні висловлюються усно. Відбираються і записуються в зошитах висловлювання, що найбільше відповідають поставленим у схемі запитанням)

Приклад схеми

British Universities	Відповіді
<ol style="list-style-type: none"> 1. How many universities are there in Britain? 2. How can one get a place at university? 3. What does a place at university bring? 4. What does the grant depend on? 5. What's the age of young people when they pick a college? 6. How do young people choose a college? 7. How many terms are there at university? How long is each term? 8. How often do the students have a tutorial? 9. What do the students do at the regular seminars? 10. What is the study system of Oxford and Cambridge based on? 11. What about attending lectures for "Oxbridge" students? 12. When do students take their finals? 13. What degree do most of the students get after three or four years? 	<p>There are 46 universities in Britain.</p> <p>After three or four years</p>

Етап 8.

Монологічні висловлювання за підтемами: "British Universities", "Freshers".

Приєм 1: Рольова гра "Британські студенти – гості в українській школі".

T: Dear friends, meet the students from Oxford and Cambridge Universities. They will tell you how one can get a place at university. After that you may ask them questions if you want to know more. *(Учні виконують роль британських студентів, розповідаючи про Британські університети. Для вербальної опори використовується схема, яка була заповнена інформацією з тексту. Потім інші учні ставлять запитання "британським студентам").*

P₁ (John): Dear friends, I'd like to tell you about British universities. You know already that there are 46 universities in Britain. Perhaps it must be of great interest for you to know that good "A" Level results in at least two subjects are necessary to get a place at university. But, unfortunately, two exams alone are not enough. Universities choose their students after interviews, and competition for places at university is fierce.

P₂ (Harry): I'd like to add a few words to what John has just told. For all British citizens a place at university brings with it a grant from their Local Educational authority. The grants cover tuition fees and some of the living expenses. The amount depends on the parents' income. If the parents do not earn much money, their children will receive a full grant which will cover all their expenses.

P₃ (Pamela): I'd like to draw your attention to the age of young people, when they pick a college. Young people in Britain pick a college when they are 18 or 19, and when the time comes to pick a college they usually choose one as far away from their home as possible. It is very unusual for university students to live at home, because they are fairly independent people and see it as a necessary part of becoming an adult.

P₄ (Kelly): ... Etc.

Запитання, які учні можуть поставити "британським студентам":

1. How is the idea of Tony Blair to give education for the poor and disadvantaged being realized?
2. What about tuition fees at universities?
3. Can a foreign student get a grant from the British Government?
4. What is the study system in Oxford based on?
5. What do students usually do at the seminars and tutorials? ... Etc.

Приєм 2: Рольова гра "Мій досвід навчання на першому курсі Оксфордського університету".

T: Dear boys and girls, meet our school leavers who have come on holidays after a year spent at Oxford University as its first year students. They will tell you about their experience as "freshers". Ask them questions if you want to know more.

(Учні виконують ролі випускників своєї школи, котрі вступили до Оксфордського університету і навчалися там протягом року. Для вербальної опори використовується план, складений до підтеми "The freshers")

P₁ (Oksana): First of all I'd like to tell you that the first year university students are called "freshers". A fresher's life is very exciting especially for the first week. Often freshers live in a Hall of Residence or near the college campus. Many freshers feel very homesick for the first week, but living in the Hall soon helps them make new friends. During the first week all the clubs and societies hold a freshers fair during which they try to persuade the new students to join their society.

P₂ (Pavlo): You are right, Oksana. The freshers are told that it is important for them to come into contact with many opinions and activities during their time at university. And I remember the day that lectures started. On that day groups of freshers were seen walking around huge campuses, maps in hand and a worried look on their faces. They were learning how difficult it was to change from a school community to one of many thousands. They also learned a new way of studying.

P₃ (Olga): ...Etc.

Після завершення висловлювань інші учні можуть поставити такі запитання:

1. Why can a fresher's life be exciting but terrifying for the first week?
 2. You have just told that groups of freshers are often seen walking around with a worried look on their faces. Why are they worried?
 3. Is attending lectures for freshers optional? ... Etc.
- T: I hope the information you've got about British universities is not only interesting but rather useful for you. This year you'll leave

<p>Етап 9. Пояснення домашнього завдання. Прийом: Запис домашнього завдання у щоденниках.</p> <p>Етап 10. Підсумки уроку.</p>	<p>school and try to become university students. I think a good school background is an important requirement for success in college.</p> <p>T: Your homework is to write a composition about British universities. Use the chart we have composed at the lesson.</p> <p>T: Our lesson is coming to an end. Thanks for your work and the atmosphere of cordiality and mutual understanding. The most active at the lesson were ... They deserve... The lesson is over. See you next week.</p>
--	---

До практичного завдання 2.

План-конспект уроку англійської мови у 10 класі*

Тема уроку: "Olympic Games".

Цілі уроку:

Практична: Навчити учнів розповідати про історію Олімпійських ігор на основі прочитаного тексту.

Освітня: Розширювати кругозір учнів знаннями про історію Олімпійських ігор.

Розвиваюча: Розвивати мовну здогадку та логічне мислення учнів.

Виховна: Виховувати в учнів любов до спорту і почуття гордості за спортивні досягнення вітчизняних спортсменів.

Обладнання уроку: Емблема Олімпійських ігор, плакати з тестовим завданням і запитаннями вікторини.

Схематичний план уроку

1. Початок уроку. Організація класу. Бесіда з черговим.	
Повідомлення практичної мети	– 2 хв.
2. Мовленнєва зарядка	– 5 хв.
3. Підготовка до сприймання тексту	– 5 хв.
4. Читання тексту	– 5 хв.
5. Тест на відновлення пропущеної інформації	– 7 хв.
6. Розповіді учнів про Олімпійські ігри	– 7 хв.
7. Ознайомлення із суфіксами <i>-ion, -ation, -tion, -ment, -er, -or</i>	– 3 хв.
8. Виконання вправи на здогадку про значення нових ЛО за допомогою суфіксів	– 4 хв.
9. Тест множинного вибору	– 4 хв.
10. Пояснення домашнього завдання	– 1 хв.
11. Підсумки уроку	– 1 хв.

* Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова. Підручник для 10 класу середньої школи – К.: Освіта, 1997. – Урок 10. – С.22-24.

Етап. Прийом.	Зміст роботи
<p>А Прийом: Вікторина "Що ти знаєш про Олімпійські ігри?"</p>	<p>T: Today we're going to talk about the Olympic Games. I hope you know much about them. Will you do this quiz? (<i>Запитання на плакаті</i>).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. What do Latin words "Citius, altius, fortius" mean? 2. What do five circles on the emblem of the Olympic Games symbolize? 3. What is the other motto of the Olympic Games? 4. When and where did the first Olympic Games take place? 5. When and where did the 26th Olympic Games take place? 6. How often do the Olympic Games take place? 7. How many medals did the Ukrainian team win at the 26th Olympic Games?
<p>Б Прийом 1: Вимова числівників хором за вчителем та індивідуально.</p> <p>Прийом 2: Читання вголос і переклад англійських словосполучень та речень.</p>	<p>T: We're going to read an interesting story about the history of the Olympic Games. There are a lot of numerals in the story. You can see them on the poster. Pronounce each numeral after me, please.</p> <p>T: Three thousand five hundred (3,500). Cl (<i>повторює хором за вчителем</i>): Three thousand five hundred.</p> <p>T: Now pronounce numerals in turn. P: Seven hundred and sixty-six. Etc.</p> <p>T: Read the word-combinations and sentences and translate them into Ukrainian.</p> <p>Pls: It is reasonable to think that ... (<i>Є всі підстави вважати, що...</i>). Дані учні читають і перекладають такі словосполучення і речення:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. It is reasonable to think that 2. Some years ago 3. To achieve major importance 4. The first Olympic champion 5. The Olympic Games were abolished by the Roman emperor. 6. In 1896 the first modern Olympic Games took place in Athens. 7. Nearly 300 representatives took part in the first modern Olympic Games. 8. The Olympic Games take place every leap-year. 9. In 1996 the 26th Olympic Games took place. 10. Ukraine as an independent state took part in the Olympic Games for the first time in 1996.
<p>В Прийом: Бесіда з учнями.</p>	<p>T: Good morning! It's nice to see you. Hope you are well. Well, Oksana, I heard you were ill. How are you? (...). You are fine now, aren't you? Glad to hear that. I see everybody is ready to start the lesson.</p>
<p>Г Прийом: Читання</p>	<p>T: Let's read the words, guess their meanings and explain how they are formed.</p>

ЛО, здогадка про значення та пояснення, за допомогою яких суфіксів і від якої частини мови утворилися нові ЛО.

Д

Приєм: Читання тексту про себе, пошук вказаної учителем інформації.

P₁: (читає) **prevent-prevention**, (пояснює) іменник **prevention**, що означає "відвернення", "запобігання", утворено від дієслова **to prevent**, що означає "відвертати, запобігати".

P₂:Etc.

Далі учні працюють з такими словами:

cooperate – cooperation	compete – competition
act – action	found – foundation
exhibit – exhibition	illustrate – illustration
realize – realization	add – addition
recollect – recollection	restore – restoration

T: Let's start reading the story. Be ready to find the information you need to complete the sentences which you can see on the poster. The meaning of some new words you'll find in the list below the text.

Текст для читання

OLYMPIC GAMES

It is reasonable to think that athletic contests were first organized some 3,500 years ago in Greece. However ancient in origin, at least four of the Greek sporting festivals had achieved major importance. They were the Olympic Games, held in Olympia. There are records of the champions of Olympia from 766 B.C. to 217 A.D. The first Olympic champion listed in the records was a cook, who won the sprint race in 766 B.C. The Games were abolished in 393 A.D. by the Roman emperor Theodosius.

Baron Pierre de Coubertin conceived the idea of reviving the Olympic Games, and in 1896 the first modern Olympic Games took place in Athens. 13 nations sent nearly 300 representatives to take part in 42 events and 10 different sports. Since then the Olympic Games took place every four years, except the years of world wars. In 1996 the 26th Olympic Games took place in Atlanta /ət'læntə/, the USA. 197 nations sent more than 11,000 athletes to those Games. For the first time in the history of the Olympic Games, the Ukrainian team took part in those Games and won 22 medals there. Nine of them were golden ones.

It is reasonable /'ri:zəneɪbl/ – є всі підстави

record /'rekɔ:d/ – запис, протокол

B.C. (before Christ) – до нашої ери

A.D. (Anno Domini) /'æneɪ 'dɒmɪnɪ/ – нашої ери

emperor /'empərə/ – імператор

to conceive /kən'si:v/ – задумувати

except /ɪk'sept/ – крім, за винятком

Е

T: Your homework for the next lesson is:

- to speak about the history of the Olympic Games (12-14 sentences);
- to do ex. 78 on p.23;
- to find in the dictionary and to write down into the copy-books 10-12 words with the suffixes, we've learned today.

Є

T: We have done a lot at the lesson. You have learned how to form the words by means of suffixes and what the history of the Olympic Games is. The most active at the lesson were Olga, Oksana, Petro. They deserve "..."; get "..."; and it's a pity, I can give only "... to Hope you'll work better next time. The lesson is over. Good-bye.

Ж

Приєм: Заповнення пропусків інформацією з прочитаного тексту.

T: Now your time is up. I hope you've understood the story. Let's check your comprehension. Here's the test. You should fill in the missing words and figures (*тест подається на плакаті*).

Test

1. Athletic contests were first organized some ... years ago in ...
2. They were the Olympic Games, held in ...
3. There are records of the champions of Olympia from ... to ...
4. The first Olympic champion was ...
5. He won the ... race in ...
6. The Olympic Games were abolished by the ... in ...
7. In ... the first modern Olympic Games took place in ...
8. The idea of reviving the Olympic Games belongs to ...
9. ... nations sent nearly ... representatives to take part in ... events and ... different sports.

Key: 1 – 3,500, Greece; 2 – Olympia; 3 – 766 B.C., 217 A.D.; 4 – a cook; 5 – sprint, 766 B.C.; 6 – Roman Emperor, 393 A.D.; 7 – 1896, Athens; 8 – Baron Pierre de Cubertin; 9 – 13, 300, 42, 10.

З

Приєм 1: Хорове читання за вчителем слів, поданих у таблиці.

T: We'll learn how to guess the meaning of the words by means of suffixes. First study the table on p. 23, then read each word after me in chorus.

T: creation

Cl: creation... Etc.

Таблиця, за якою працюють учні:

Суфікс	Яку частину мови утворює	Приклад	Переклад
-ion	іменник	creation	створення
-ation		formation	формування
-tion		revolution	революція
-ment		development	розвиток
		movement	рух
		enjoyment	задоволення,
			втіха
-er		reader	читач
-or		operator	оператор

Приєм 2: Індивідуальне читання кожного слова учнями та пояснення, від якої частини мо-

T: Read each word again, give its meaning and explain how it is formed.

P: (*читає*) **formation** (*називає значення*) формування (*пояснює*) це слово утворено від дієслова **to form** за допомогою суфікса **-ation**.

ви і за допомогою якого суфікса утворилося це слово.

И
Приєм: Виконання операцій вибору відповідного суфікса.

I
Приєм 1: Висловлювання учнів на понадфразовому рівні за окремими пунктами плану.

Приєм 2: Висловлювання учнів на рівні тексту за планом.

P₂: ... Etc.

T: Each of you will get a test on the card and an answer sheet. Please, do the test.

Test

Instruction: Choose the proper suffix to form a noun from the given verb.

1 <u>cooperate</u>	4 <u>restore</u>	7 <u>fight</u>
a. -ion	a. -or	a. -or
b. -ment	b. -ation	b. -er
c. -or	c. -tion	c. -ion
2 <u>act</u>	5 <u>agree</u>	
a. -ment	a. -ion	
b. -or	b. -ment	
c. -ion	c. -ation	
3 <u>move</u>	6 <u>illustrate</u>	
a. -tion	a. -ment	
b. -er	b. -or	
c. -ment	c. -er	

Key: 1a; 2c; 3c; 4b; 5b; 6b; 7b.

T: So you've got a lot of information from the story. Use this information to discuss each point of the given outline.

1. The first athletic contests.
2. The first Olympic champion.
3. Abolishing the Games in 393 A.D.
4. Reviving the Olympic Games.
5. The first modern Olympic Games.
6. The 26th Olympic Games.
7. Ukraine's participation in the 26th Olympic Games.

P₁: The first athletic contests were organized some 3,500 years ago in Greece. They were the Olympic Games held in Olympia.

P₂: ... Etc.

T: Who can tell us about the history of the Olympic Games according to the plan? Olga, try, please.... Etc.

Додаткова література*

- Андриєвська В.В. Возрастные особенности учебной деятельности старшеклассников на уроках иностранного языка // ИЯШ. – 1987. – № 6. – С.3-8.
- Ариян М.А. Лингвострановедение в преподавании иностранных языков в старших классах средней школы // ИЯШ. – 1990. – № 2. – С.11-16.
- Бурдина М.И. Дополнительный материал на английском языке для X класса // ИЯШ. – 1999. – № 1-2. – С.53-60; С.49-54.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Гапонова С.В. Навчання розуміння аудіотекстів учнів старших класів середньої школи // Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С.9-17; – № 3. – С.11-16.
- Долгова Л.А. Работа над устной темой на старшем этапе // ИЯШ. – 1987. – № 1. – С.16-19.
- Иванова Е.В. Работа старшеклассников с различными информационными источниками // ИЯШ. – 1999. – № 6. – С.41-42.
- Калинина Л.В., Самойлюкевич И.В. Использование видеокурса "Family Album, USA" при формировании диалогических умений учащихся средней общеобразовательной школы // Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С.3-5.
- Калініна Л.В., Самойлюкевич І.В. Навчання творчого письма іноземною мовою в старших класах середньої школи // Іноземні мови. – 1996. – № 1. – С.9-10.
- Кон И.С. Психология старшеклассника. – М.: Просвещение, 1980. – 192 с.
- Красильникова В.С. Учебные задания по английскому языку с ориентацией на самостоятельную работу учащихся // ИЯШ. – 1990. – № 6. – С.31-34.
- Кучма М.О. Мотивація вивчення іноземної мови сучасними старшокласниками// Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С.3-4.
- Манилова Н.Я. Игры на английском языке в старших классах на страноведческом материале // ИЯШ. – 1999. – № 1. – С.35-38.
- Матвеева Н.В. Активные формы работы в старших классах// ИЯШ. – 2000. – №5. – С.42-47.
- Матрон Е.Д. Модели сюжетной ролевой игры на уроке по работе с газетой // ИЯШ. – 1990. – № 2. – С.81-85.
- Махмутова Е.Н., Бабина М.Г. Интегрированный урок по теме "США: природа, города, население, сельское хозяйство" // ИЯШ. – 1997. – № 4. – С.33-36.
- Мезенин С.М., Денисова Л.Г. Грамматика в курсе интенсивного обучения английскому языку в старших классах средней школы // ИЯШ. – 1992. – № 5-6. – С.5-12.
- Миланова Л.А. О профильно-ориентированном обучении английскому языку в старших классах // ИЯШ. – 1999. – № 1. – С.65-71.
- Перкас С.В. Организация индивидуального чтения в старших классах гуманитарной гимназии// ИЯШ. – 1998. – № 3. – С. 4-7.
- Пивсаева Т.А. Использование элементов страноведения на уроке-зачете по английскому языку в X классе // ИЯШ. – 1998. – №3. – С.21-23.
- Побединская С.Е. Некоторые приемы формирования потенциального словаря учащихся при обучении английскому языку // ИЯШ. – 1984. – № 5. – С.94-98.
- Побединська С.Є., Лук'янова Г.Л. З досвіду навчання учнів старших класів розуміння лексики радіо і газет з використанням звукової опори // Методика викладання іноземних мов. – 1992. – Вип.20. – С.68-71.
- Припутнева Т.К. Урок английского языка по теме "Экология" в 10 классе // ИЯШ. – 1998. – №5. – С.42-49.
- Рогова Г.В., Мануэльян Ж.И. Методика работы над текстом в старших классах средней школы // ИЯШ. – 1973. – № 5. – С.28-41.
- Сафонова В.В. Проблемные задания на уроках английского языка в школе. – М.: Еврошкола, 2001. – 271с.

- Скляренко Н.К. Нова серія навчально-методичних комплексів // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С.6-10.
- Скляренко Н.К. Як навчати сьогодні іноземних мов (концепція) // Іноземні мови. – 1995. – № 1. – С.5-9.
- Стеклова К.А. Урок в X класі по темі “Национальные праздники, традиции в США и Великобритании” // ИЯШ. – 1999. – № 6. – С.32-36.
- Хоменко О.В. Дослідження інтересів старших школярів у контексті змісту навчання англійської мови на старшому ступені середньої школи // Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С.3-5.
- Fried-Booth D. Project Work. – Oxford Univ. Press, 1996. – 86 p.
- Hughes Glyn S. A Handbook of Classroom English. – Oxford Univ. Press, 1995. – 223 p.
- Parrot M. Tasks for Language Teachers: A resource book for training and development. Cambridge Univ. Press, 1996. – P. 114-148.
- Soars J., Soars L. Headway. Student's Book. Intermediate. – Oxford Univ. Press, 1994. – 120 p.
- Tomalin B., Stempleski S. Cultural Awareness. – Oxford Univ. Press, 1996. – 156 p.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 212-227; P. 286-302.
- Voronka Z. Active Methods of Teaching Spoken English // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С.3-6.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити терміни “соціокультурна та соціолінгвістична компетенція” і “стратегічна компетенція”;
- 2 дати англійські еквіваленти термінів “старша школа”, “дискурсивна компетенція”;
- 3 розкрити значення понять “принцип інтерактивності” і “принцип інтеграції”;
- 4 визначити вікові особливості учнів 10-12 класів, які необхідно враховувати у процесі навчання англійської мови;
- 5 довести актуальність посилення індивідуалізації навчання англійської мови у старших класах;
- 6 навести приклади прийомів та організаційних форм, характерних для уроків англійської мови у старшій школі;
- 7 назвати засоби, використання яких на уроках англійської мови в 10-12 класах сприяє ефективному засвоєнню мовного та мовленнєвого матеріалу;
- 8 навести приклади основних мовленнєвих умінь, визначених програмою для 10-12 класів;

- 9 охарактеризувати технічні засоби навчання, які доцільно використовувати на уроках англійської мови в 10-12 класах;
- 10 назвати типи уроків англійської мови, характерних для старшої школи.

Б. Виконайте тест з теми “Планування уроків англійської мови у старшій школі”.

Інструкція: визначте правильні відповіді (а, б, в) і запишіть їх (наприклад 1а, 1б, 1в). Порівняйте свої відповіді з ключем.*

1. Специфіка навчального процесу з англійської мови у старшій школі визначається такими віковими характеристиками учнів
- а) диференціація інтересів, вибіркове ставлення до дисциплін, що вивчаються у школі
 - б) відсутність широких пізнавальних інтересів, зацікавленості в розширенні своїх знань
 - в) прагнення до самоствердження, самовираження, самостійного відстоювання своїх поглядів та переконань
2. Для старшокласників характерним є
- а) досконаліше володіння морфологічними та синтаксичними аспектами мовлення
 - б) вміння аналізувати, робити висновки, прогнозувати
 - в) якісні зміни в комунікативній діяльності, що позитивно впливають на формування іншомовних навичок та вмінь
3. Особливостями організації навчального процесу з англійської мови в 10-12 класах є
- а) використання прийомів та засобів навчання, які активізують розумово-мовленнєву діяльність учнів
 - б) цілеспрямована реалізація принципу індивідуалізації навчання, що орієнтована на використання англійської мови в майбутній практичній діяльності школярів
 - в) широке застосування на уроках видів та форм самостійної роботи учнів
4. Навчання монологічного мовлення в 10-12 класах передбачає
- а) передачу своїми словами змісту прочитаного або почутого у формі розповіді чи опису
 - б) використання прийомів, які спонукають до вираження особистого ставлення до проблем, що обговорюються
 - в) обсяг монологічного висловлювання не менше 20-22 фраз
5. Навчання діалогічного мовлення в 10-12 класах передбачає
- а) уміння здійснювати мовленнєві контакти під час подорожі до країни, мова якої вивчається
 - б) обсяг діалогічного висловлювання – 8-9 реплік
 - в) уміння підтримати бесіду або дискусію, відстоюючи свої погляди

* Див. розділ “Ключі до тестів”.

6. Навчання читання в 10-12 класах передбачає
 - а) формування вмінь читати суспільно-політичні тексти з метою одержання повної та основної інформації
 - б) збільшення обсягу текстів для читання до 2250 друкованих знаків
 - в) читання текстів уголос, яке є важливим засобом навчання читання як виду мовленнєвої діяльності
7. Навчання писемного мовлення в 10-12 класах передбачає формування вмінь
 - а) складати план, тези до прочитаного
 - б) робити письмові повідомлення в межах програмних вимог
 - в) складати план, тези до усного повідомлення, писати анотації, резюме прочитаного
8. Формування соціокультурної компетенції учнів 10-12 класів передбачає вміння
 - а) аналізувати проблеми захисту навколишнього середовища в Україні
 - б) використовувати англійські прислів'я, ідіоми в рамках сфер спілкування
 - в) розуміти можливі причини непорозуміння між представниками різних культур щодо норм поведінки та правил етикету даної країни
9. Формування стратегічної компетенції учнів 10-12 класів передбачає вміння
 - а) використовувати життєвий досвід для підтвердження або спростування одержаної інформації
 - б) працювати в групах, парах, користуватись підручником, робити записи
 - в) використовувати додатковий матеріал (словники, газети, журнали) для самостійного вивчення мови
10. Характерними формами проведення уроків у старшій школі є
 - а) театралізована гра
 - б) сюжетна рольова гра
 - в) дискусія за круглим столом

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання ..." 2002.

- Варіант 32 (с.37)
- Варіант 35 (с.38)
- Варіант 41 (с.39)
- Варіант 46 (с.41)

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Не забувайте, що планування – запорука успіху, а

What may be done at any time is done at no time.

2.15. Тема: “Методика організації самостійної роботи учнів з англійської мови”

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для організації самостійної роботи учнів з АМ.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з метою і змістом самостійної роботи учнів з АМ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - організовувати різні види самостійної роботи учнів з АМ;
 - формувати в учнів навчальну компетенцію;
 - реалізовувати з учнями різні види проектів з АМ;
 - використовувати мовний портфель для організації самостійної роботи учнів;
 - організовувати самостійну роботу учнів у ресурсному центрі.

Зміст теми

Поняття самостійної роботи (СР) учнів. Підходи до розуміння СР. Основні вимоги до СР. Діяльнісний характер СР. Шляхи організації та самоорганізації СР.

Самостійна робота учнів з іноземної мови. Види СР. Вимоги до організації СР. Рівні СР. Засоби реалізації СР.

Поняття навчальної компетенції. Прийоми навчальної роботи. Види джерел інформації. Типи пам'яток.

Класна і позакласна СР учнів з АМ.

Проектна робота як спосіб організації СР учнів. Суть методу проектів. Вимоги до застосування проектної методики. Види проектів у галузі навчання АМ. Структура проектної роботи з АМ. Критерії оцінювання проектної роботи.

Мовний портфель як засіб реалізації СР учнів. Складові частини мовного портфеля та способи його використання у навчальному процесі.

Автономне вивчення АМ на базі навчального ресурсного центру. Позитивне й негативне в реалізації автономного оволодіння АМ. Шляхи використання ресурсного центру.

Базова термінологія

автономність учня	learner autonomy
взаємне регулювання учнями	peer monitoring
відповідальність учня	learner responsibility
впевненість у своїх силах	self-confidence/self-esteem
вчитель –	
керівник	controller/instructor
наставник, помічник	tutor
фасилітатор, який стимулює навчальну діяльність	facilitator
екзаменатор	assessor
організатор	organiser
радник	prompter
повноправний учасник навчального процесу	participant
дослідник	investigator
Європейський мовний портфель	European Language Portfolio (ELP)
жорстке регулювання навчальної діяльності	lock-step monitoring/ teaching
жорстко кероване навчання	“lockstep” learning

загальна шкала	global scale
індивідуальна робота з урахуванням особливостей учнів	individualized learning/ individualized instruction
індивідуальне заняття (з учителем)	one-to-one instruction
кабінет для самостійної роботи	self-access centre
компетенції учня	learner competencies
контроль з боку вчителя	teacher supervision
контрольний метод для самооцінки	self-assessment checklist
матеріали для самостійної роботи	self-access materials
навчальна програма для самостійного опрацювання	self-access learning programme
навчальний ресурсний центр	resource centre
навчальний стиль	learning style
навчальні вміння	study skills
навчальні здібності	ability to learn
навчальні стратегії	learning strategies
обговорення та оцінювання проекту	reviewing the project
організаційні зв'язки	organizational network
організація навчальної діяльності	management
особистісно-орієнтоване викладання	learner-centred teaching
оцінювання особистісних якостей	personality profile
підготовка і виконання проекту	carrying out the project
планування проекту	project planning
повна самостійність учня	learner independence
проектна робота	project work
робочі (роздавальні) листки	worksheets
роздавальні картки	workcards
самооцінювання	self-evaluation/ self-assessment
саморегулювання навчальної діяльності	self-monitoring
самостійна робота (індивідуальна у класі або вдома без безпосередньої допомоги вчителя)	solo work
самостійна робота у навчальному ресурсному центрі	self-access learning
самостійна робота з виключенням учителя з навчального процесу	autonomous learning
самостійна робота з матеріалами, відібраними й організованими вчителем	independent learning
самостійна робота з правом вирішення, що робити, а чого не робити	self-directed learning
стиль викладання	teaching style
стратегія викладання	teaching strategy
твердження "Можу робити"	"Can Do" statements
учень –	
"папуга"	parrot
який записує кожне слово учителя	note-taker
"дослідник"	researcher /explorer/ experimenter
безініціативний	performer
"індивідуаліст"	individual
який уміє працювати в групі	group participant
центр для самостійної роботи	self-access center

Питання для опрацювання

1. Самостійна робота як форма навчальної діяльності.

- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – С. 248-262.
- Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 145-164.
- Ариян М.А. Повышение самостоятельности учебного труда школьников при обучении иностранным языкам //ИЯШ. – 1999. – № 6. – С. 17-22.
- Колкер Я.М., Устинова Е.С. Как достигается сотрудничество преподавателя и обучаемого? //ИЯШ. – 2000. – № 1. – С. 28-33.

Опрацювавши вказані джерела, охарактеризуйте:

- ✓ підходи до розуміння самостійної роботи;
- ✓ основні вимоги до самостійної роботи;
- ✓ діяльнісний характер самостійної роботи;
- ✓ шляхи організації та самоорганізації роботи.

Дайте визначення понять “самостійна робота”, “навчальна співпраця”, “педагогічне спілкування”.

2. Вимоги до самостійної роботи учнів з іноземної мови та її рівні. Специфіка взаємодії вчителя та учнів у процесі навчання англійської мови.

- Шерстюк О.М. Самостійна робота учнів при вивченні іноземної мови //Організація та забезпечення процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах. – К.: Ленвіт, 1997. – С. 69-80.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 223-228.
- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С. 121-125.

Ознайомившись з публікаціями, визначте:

- ✓ роль самостійної роботи учнів при вивченні англійської мови;
- ✓ вимоги до організації самостійної роботи;
- ✓ рівні самостійної роботи;
- ✓ засоби реалізації самостійної роботи.

3. Формування навчальної компетенції учнів у процесі оволодіння ними англійською мовою.

- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – С. 248-262.
- Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Методика обучения иностранным языкам в средней школе. – М.: Просвещение, 1991. – С. 223-228.
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2001. – P. 160-162.

Ознайомтеся із запропонованими джерелами і визначте:

- ✓ основні прийоми навчальної роботи;
- ✓ види джерел інформації;
- ✓ типи пам'яток.

Дайте визначення таких понять як “компетенції учнів”, “навчальні вміння”.

4. Класна та позакласна самостійна робота учнів з оволодіння англійською мовою.

- Черниш В.В. Методика роботи з аудіокнижкою // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С. 3-10.
- Шерстюк О.М., Моргун С.В. Навчання французького діалогічного мовлення

з використанням матеріалів для самостійної роботи // Іноземні мови. – 2001. – № 4. – С. 3-10.

- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 227-242.

Опрацюйте запропоновані джерела і выпишіть основні прийоми реалізації самостійної роботи учнів

- ✓ на уроці;
- ✓ у позакласній роботі.

5. Проектна робота як спосіб організації самостійної роботи учнів.

- Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: АРКТИ, 2002. – С. 124-142.
- Хорушко Н.М. З досвіду використання проектної методики у викладанні англійської мови // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 16-18.
- Fried-Booth D. Project work. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 5-12.
- Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка //ИЯШ. – 2000. – № 2. – С. 3-10; – 2000. – № 3. – С. 3-10.

Опрацюйте запропоновані публікації і визначте:

- ✓ суть методу проектів (проектної роботи);
- ✓ вимоги до застосування проектної методики;
- ✓ види проектів у галузі навчання англійської мови;
- ✓ структуру проектної роботи з англійської мови;
- ✓ критерії оцінювання проектної роботи.

Дайте визначення поняття "проектна методика".

6. Мовний портфель як засіб реалізації самостійної роботи учнів.

- Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: АРКТИ, 2002. – С. 104-124.
- Гальскова Н.Д. Языковой портфель как инструмент оценки и самооценки учащихся в области изучения иностранных языков // ИЯШ. – 2000. – № 5. – С. 6-11.
- Полат Е.С. Портфель ученика //ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 22-27.
- Европейский языковой портфель для старших классов общеобразовательных учреждений /Состав. Н.Д. Гальскова, К.М. Ирисханова, Г.В. Стрелкова. – М.-Санкт-Петербург: МГЛУ-"Златоуст", 2001. – 64 с.

Опрацюйте рекомендовані публікації і визначте:

- ✓ складові частини мовного портфеля;
- ✓ способи його використання у навчальному процесі.

7. Технологія автономного вивчення англійської мови на базі навчального ресурсного центру.

- Коряковцева Н.Ф. Автономия учащегося в учебной деятельности по овладению иностранным языком как образовательная цель //ИЯШ. – 2001. – № 1. – С. 9-11.
- Коряковцева Н.Ф., цитов.праця, 2002. – С. 142-164.
- Грецька О.О. Використання електронних енциклопедій у навчанні іноземних мов // Іноземні мови. – 2002. – № 2. – С. 38-41.
- Wright T. Roles of Teachers and Learners. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 101-124.

Ознайомившись з роботами, назвіть:

- ✓ позитивне й негативне в реалізації автономного оволодіння англійською мовою;
- ✓ шляхи використання ресурсного центру.

Дайте визначення понять "навчальний стиль", "навчальні стратегії".

Практичні завдання

1. Розвитку вмій учнів у читанні англійською мовою сприяє використання різноманітних пам'яток. Ознайомтеся із зразком такої пам'ятки.

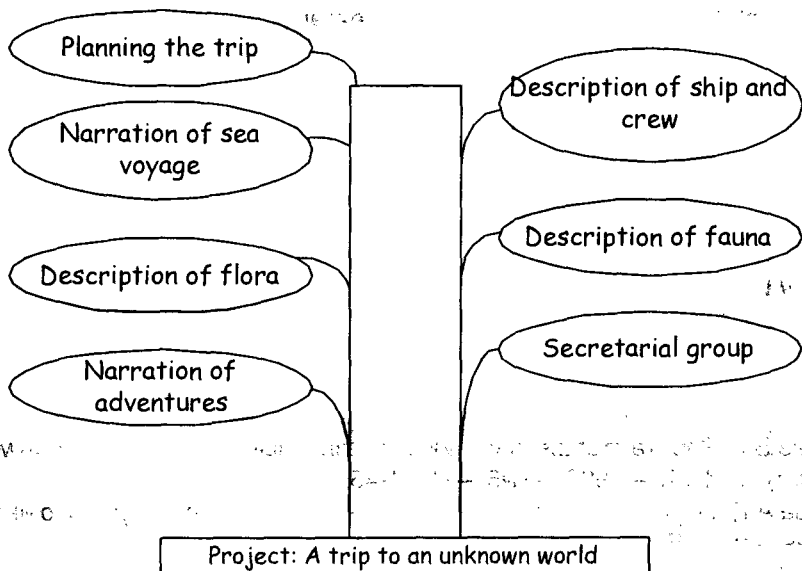
Пам'ятка 1

"Тактика читання"

(за Г.В.Роговою).

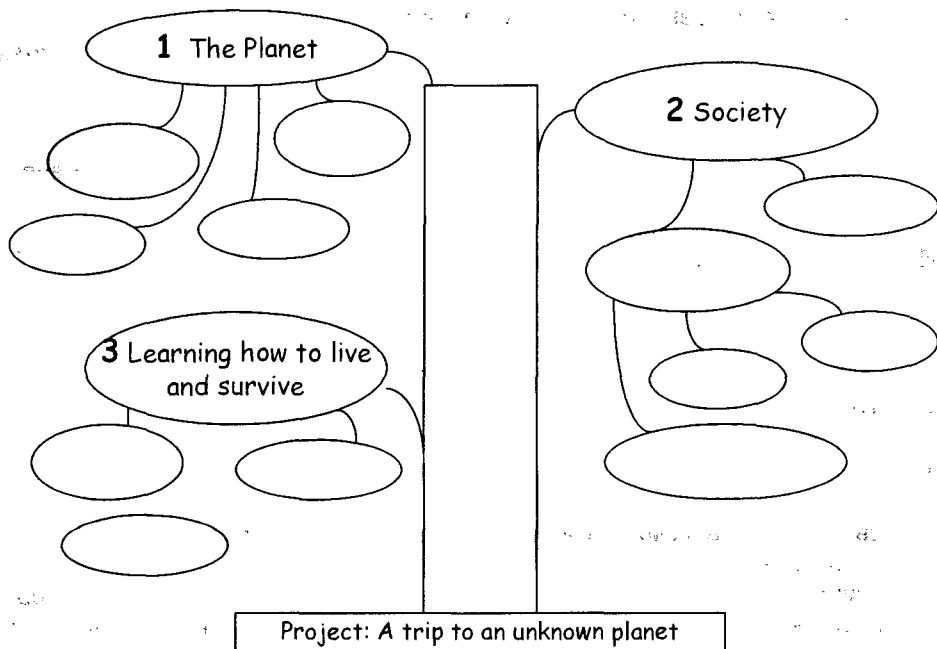
1. При зустрічі з незнайомим словом – не зупиняйся: подальше читання може внести ясність у розуміння його значення.
2. У процесі читання спирайся на свої знання фактів і подій, про які йдеться в тексті.
3. Намагайся здогадатися про значення слів; мовна здогадка можлива, якщо незнайоме слово:
 - нагадує за своїм звучанням або графічним зображенням слово рідної мови;
 - складається із знайомих словотворчих елементів;
 - відноситься до інтернаціональних слів;
 - входить до словосполучення, елемент/елементи якого відомі.
4. Слова, значення яких тобі не вдалося встановити, знайди у словнику. Для цього слід:
 - знати умовні позначки, прийняті у цьому словнику (вони даються на початку кожного словника), та його структуру;
 - оволодіти правилами розташування слів у словнику; зверни увагу на те, що місце слова визначається не лише першою літерою, але й наступними;
 - пригадати вихідну форму слова, спираючись на його похідну контекстну форму;
 - вибрати необхідне значення слова з наведених у словнику; перевірити його відповідність змісту тексту.

2. Укладіть за аналогією пам'ятку "Тактика аудіювання" для учнів початкової школи.
3. Ознайомтеся із загальною схемою проекту "Подорож у незнайомий світ".*

* Ribé R., Vidal N. Project Work Step by Step. – Heinemann, 1993. – P. 41-42.

4. Підготуйте для учнів старшої школи загальну схему проекту "Подорож до незнайомої планети". Скористайтеся запропонованими ідеями.

- exploring places
- climate
- vegetative
- animal life
- food
- drink
- balanced diets
- organisation (roles)
- architecture
- feeding
- entertainment
- leaving
- expanding our knowledge

Додаткова література*

- Бердичевский А.Л. Языковая политика и методика преподавания иностранных языков в странах Европы // ИЯШ. – 2002. – №5. – С. 16-22.
- Бігич О.Б., Тищенко О.Ж. Навчання домашнього читання англійською мовою у середніх навчальних закладах // Іноземні мови. – 2000. – №2. – С. 51-55.
- Бим И.Л. Личностно-ориентированный подход – основная стратегия обновления школы // ИЯШ. – 2002. – №2. – С. 11-15.
- Брейгина М.Е. О самоконтроле в обучении иностранному языку //ИЯШ. – 2000. – №1. – С. 23-25. – №2. – С. 10-14.
- Данилевська-Бабій Г.Я. Врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання іноземної мови //Іноземні мови. – 2001. – №1. – С.15-16.
- Иванова Е.В. Работа старшеклассников с различными информационными справочниками // ИЯШ. – 1999. – №6. – С. 41-45.
- Капаева А.Е. О формировании готовности учащихся к самообучению иностранным языкам // ИЯШ. – 2001. – №3. – С.12-15.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Коряковцева Н.Ф. Современная методика организации самостоятельной работы изучающих иностранный язык. – М.: АРКТИ, 2002. – 176с.
- Красильникова В.С. Учебные задания по английскому языку с ориентацией на самостоятельную работу учащихся // ИЯШ. – 1990. – №6. – С.31-34.
- Паршина И.В. Самостоятельная работа учащихся по иностранному языку// ИЯШ. – 1987. – №2. – С. 38-40.
- Перкас С.В. Организация индивидуального чтения в старших классах гуманитарной гимназии // ИЯШ. – 1998. – №3. – С. 4-7.
- Полат Е.С. Портфель ученика // ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 22-27.
- Рабинович Ф.М. Самостоятельная работа учащихся / ИЯШ. – 1988. – №4. – С.31-37.
- Разинов П.А. Проблема самообразования и самообучения иностранному языку в школе // ИЯШ. – 1989. – №4. – С.8-14.
- “Рецепти” для вчителів (з досвіду зарубіжної школи) // Іноземні мови. – 1996. – №2. – С.23-25.
- Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение, 2000. – С. 104-108.
- Тисячнюк І.П. Організація самостійної роботи учнів під час читання іншомовних текстів // Методика викладання іноземних мов. – 1989. – Вип. 18. – С.42-46.
- Тюков А.А. Психологические аспекты учебного сотрудничества на уроках английского языка в школе// ИЯШ. – 1988. – № 3. – С.27-30.
- Чернина Л.Г. Из опыта использования учебных настольных игр при обучении грамматике // ИЯШ. – 1999 – №3. – С.43-46.
- Шерстюк О.М. Дидактичні матеріали для самостійної роботи старшокласників на уроці французької мови // Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С.17-19.
- Шерстюк О.М. Навчання монологу-роздуму на основі спеціальних засобів для самостійної роботи учнів старших класів // Іноземні мови. – 1999. – №2. – С.18-23.
- Шерстюк О.М., Моргун С.В. Навчання французького діалогічного мовлення з використанням матеріалів для самостійної роботи //Іноземні мови. – 2001. – №4. – С.3-9.
- Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Cambridge Univ. Press, 2001. – 260 p.
- Nunan D. The Learner-Centred Curriculum. – Cambridge Univ. Press, 1988. – 196 p.
- Tarone E., Yule G. Focus on the Language Learner. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 31-67.
- Ur P. A Course in Language Teaching: Practice and Theory. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 227-274.
- Wright T. Roles of Teachers and Learners. – Oxford Univ. Press, 1988. – 167 p.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити поняття “самостійна робота”, “навчальна співпраця”, “педагогічне спілкування”, “мовний портфель”, “проектна робота”;
- 2 дати англійські еквіваленти понять “самостійна робота”, “мовний портфель”, “проектна робота”;

- 3 охарактеризувати вимоги до самостійної роботи учнів з англійської мови;
- 4 назвати види самостійної роботи учнів з англійської мови;
- 5 визначити рівні самостійної роботи;
- 6 показати переваги й недоліки різних засобів реалізації самостійної роботи;
- 7 назвати типи пам'яток для оволодіння англійською мовою;
- 8 визначити способи використання мовного портфеля у навчальному процесі з англійської мови;
- 9 навести приклад індивідуального англомовного проекту;
- 10 навести приклад групового англомовного проекту.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Самостійна робота як вища форма навчальної діяльності зумовлена
 - а) характером навчального матеріалу
 - б) індивідуальними психологічними особливостями учня
 - в) особистісними якостями вчителя
2. Основою навчальної співпраці є
 - а) когнітивний підхід
 - б) комунікативний підхід
 - в) особистісно-діяльнісний підхід
3. Самостійна робота учнів з іноземної мови передусім сприяє
 - а) активізації навчальної діяльності
 - б) поліпшенню якості мовного матеріалу
 - в) удосконаленню засобів навчання
4. До спеціальних навчальних умінь відноситься
 - а) вміння розуміти англомовні тексти при аудіюванні
 - б) вміння користуватися тлумачним словником
 - в) вміння брати участь у діалозі-домовленості
5. За рівнем самостійності навчальних дій учнів самостійна робота може бути
 - а) реконструктивною
 - б) рецептивною
 - в) продуктивною
6. Вибір виду і форми самостійної роботи насамперед зумовлений
 - а) професійним інтересом учителя
 - б) характером навчального матеріалу
 - в) віковими та психологічними особливостями учнів
7. Самостійна робота з іноземної мови має реалізуватися
 - а) у старших класах
 - б) у старших профільних класах
 - в) в усіх класах

* Див. розділ "Ключі до тестів".

8. У початковій школі ширше застосовуються
- видавничі проекти
 - ігрові проекти
 - інформаційні проекти
9. Автономна навчальна діяльність з оволодіння англійською мовою обов'язково передбачає
- самооцінку рівня володіння англійською мовою
 - співпрацю з іншими учнями
 - консультативні роботи з більш підготовленими учнями
10. Основною метою мовного портфеля типу Language Learning Portfolio є
- демонстрація особистих досягнень
 - реалізація зворотного зв'язку
 - удосконалення вмінь іншомовного спілкування

B. Виконайте завдання.

1. Ознайомтеся з проектом. Визначте і допишіть, як, на вашу думку, має підготуватися вчитель, а як мають підготуватися учні. Скористайтеся запропонованими ідеями.

Street interviews on a specific topic*	
<u>LEVEL</u>	Intermediate to Advanced
<u>AGE</u>	Adolescent upwards
<u>TIME</u>	6-8 hours (ideally over one week)
<u>OBJECTIVES</u>	To allow your students sustained communicative practice; to involve them in the community; to design a questionnaire; to provide an opportunity for audio or video recording.
<u>LOCATION</u>	UK or English-speaking enclave or area visited by English-speaking tourists, e.g. station or airport concourse, tourist attraction, etc.
<u>EQUIPMENT</u>	Clipboards, pencils, tape-recorder, portable video or polaroid cameras (if available), transport to the interview point.
<u>TEACHER PREPARATION</u>	Language input using role play if necessary; collecting hardware, e.g. clipboards, cassette recorders; investigating suitable site with a large catchment area, bearing in mind the need to avoid bottlenecks; questionnaire design and back-up for your students' preparation.
<u>STUDENT PREPARATION</u>	Classroom discussion to find areas of interest; selection of topic and discussion of appropriate end product; questionnaire design; individual or pair-work to produce questionnaire sheet.
<u>ORGANIZATION</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Ask your students to prepare the questionnaire in the classroom, with your help. Use simulation or role-play exercises to prepare them for difficult interviewees, if required. 2 The students organize working groups for the real-life street interviews, allocating tasks and ensuring a rotation of jobs. 3 You will need to deliver the students and their equipment to the catchment area and instruct them to scatter. Everyone should return to the pick-up point at a pre-arranged time.

* Fried-Booth D. Project work. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 58-59.

<u>SKILLS</u>	<ol style="list-style-type: none"> 1 Interview techniques; sub-skills – interrupting, repeating, eliciting, probing, concluding, etc. 2 Written skills: question forms and recording written information if audio or video recordings are not being made. 3 Non-UK location: students will need to preface their interviews with a formula, e.g. — <i>Excuse me, do you speak English?</i>
<u>FOLLOW-UP</u>	<p>The students present the results of their interviews to each other in class. Play back the audio or visual material for language and error analysis, etc., if appropriate. Ask your students to prepare a written record of selected interviews. You can set up an editing session of the audio recordings and get the students to produce a listening package which can be presented to another group. Finally, you could have a discussion on body language.</p>

- language input using role play;
- classroom discussion to find areas of interest;
- collecting hardware, e.g. cassette recorders;
- selection of topic;
- investigating suitable site;
- discussion of appropriate end product;
- questionnaire design;
- individual or pair work to produce questionnaire sheet.

2. Пригадайте теоретичний матеріал і заповніть таблицю.

Види і форми самостійної роботи з англійської мови

За місцем проведення	
За кількістю учасників	
За дидактичною функцією	
За типом засобів навчання, які використовуються	
За рівнем самостійності навчальних дій учнів	
За умовами проведення (тип аудиторії)	

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, вчіть учнів оволодівати англійською мовою самостійно, бо, як ви знаєте,

God helps those who help themselves.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для індивідуалізації процесу формування в учнів англомовної комунікативної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з основними шляхами індивідуалізації процесу навчання АМ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - вивчати індивідуальні особливості учнів;
 - співвідносити види індивідуалізації зі способами, прийомами і засобами їх реалізації;
 - укладати “Атлас індивідуальних особливостей учнів”;
 - реалізовувати різні види індивідуалізації.

Зміст теми

Поняття “індивідуалізація процесу навчання АМ”, “самостійна робота”, “самостійне оволодіння”, “індивідуальна робота” тощо. Основні й допоміжні цілі індивідуалізації навчання АМ.

Психологічна структура індивідуальності і види індивідуалізації: мотивуюча, регулююча, розвиваюча, формуюча.

Шляхи вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів. Атлас індивідуально-психологічних особливостей учнів.

Зміст мотивуючої індивідуалізації. Прийоми і засоби її реалізації.

Зміст регулюючої індивідуалізації. Прийоми і засоби її реалізації.

Зміст розвиваючої індивідуалізації. Прийоми і засоби її реалізації.

Зміст формуючої індивідуалізації. Прийоми і засоби її реалізації.

Приклади вправ і пам'яток для реалізації різних видів індивідуалізації.

Базова термінологія

атлас індивідуально-психологічних особливостей	diagnostic sheet
бажання ризикувати	risk-taking
види індивідуалізації	types of individualization
здатність до самоаналізу і самооцінювання	self-esteem
здатність до співчуття	empathy
індивідуалізація	individualization
індивідуалізація мотивуюча	motivative, stimulative individualization
індивідуалізація регулююча	regulative individualization
індивідуалізація розвиваюча	developmental individualization
індивідуалізація формуюча	formative individualization
індивідуалізоване навчання	individualized instruction
індивідуалізоване оволодіння	individualized learning
індивідуальна робота з учителем	one-to-one learning
індивідуальний підхід	individual approach
індивідуальні інтереси	individual interests
індивідуальні потреби	individual needs
індивідуальні проекти	individual projects
матеріали для самостійної роботи	self-access materials
навчальні стратегії допоміжні	indirect learning strategies

навчальні стратегії основні	direct learning strategies
програма індивідуалізації	program of individualization
ресурсний центр	resource centre
самоконтроль	self-control
самокорекція	self-correction
самостійна робота під керівництвом учителя	self-directed learning
самостійне оволодіння АМ без допомоги вчителя	home learning
самостійне оволодіння АМ наодинці чи у групі	autonomous learning
самостійне оволодіння АМ у спеціалізованих центрах	self-access centres
стан хвилювання	anxiety
стиль зоровий	visual style
стиль когнітивний (стиль пізнання)	cognitive style
стиль навчальний	learning style
стиль слуховий	auditory style
стратегії емоційні	affective strategies
стратегії когнітивні	cognitive strategies
стратегії компенсаторні	compensation strategies
стратегії метакогнітивні	metacognitive strategies
стратегії навчання	learning strategies
стратегії соціальні	social strategies
центр для самостійної роботи	self-access centre, student access cen-

Питання для опрацювання

- Вплив індивідуально-психологічних особливостей учнів на якість володіння іншомовною комунікативною компетенцією.
 - Методика ... 2002. – С.105-107.
 - Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація процесу навчання іноземної мови в середніх навчальних закладах (концепція) // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С.14-17.
 - Вайсбурд М.Л., Кузьміна Е.В. Роль індивідуальних особливостей учасників при обученні іноязычному общению // ИЯШ. – 1999. – № 1. – С.5-11; 1999. – № 3. – С.3-6.
 - Гвоздева А.В. Индивидуальные особенности восприятия и познания при изучении иностранных языков // ИЯШ. – 1999. – № 5. – С.73-80.

Опрацюйте рекомендовані публікації. Визначте характер впливу індивідуальних особливостей учнів на ефективність оволодіння ними АМ.
- Шляхи вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів.
 - Методика ... 2002. – С.251-254.
 - English through Communication. Книжка для вчителя / Кол.авторів під керівн. Скляренко Н.К.; 5 кл. – К.: Освіта, 1996. – С.129-156; 6 кл. – К.: Освіта, 1997. – С.89-105.
 - Тести для всіх, хто вивчає іноземні мови / Укладачі Артемчук Г.І., Ніколаєва С.Ю. та ін. – К.: Ленвіт, 2003. – С. 137-166.

Прочитайте запропоновані джерела. Вирішіть, чи зможете ви реалізувати описані методи дослідження.
- Цілі індивідуалізації навчання АМ у середніх закладах освіти.
 - Методика ... 2002. – С.249-250.

- Мильруд Р.П. О проблеме центрированного на ученике подходе к обучению иностранным языкам в России //ИЯШ. – 1997. – № 6. – С. 7-13.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть форми реалізації індивідуального підходу, основні та допоміжні цілі індивідуалізації процесу навчання.

4. Психологічна структура індивідуальності та види індивідуалізації процесу викладання АМ.

- Методика ... 2002. – С.250-256.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – С.166-190.

Опрацюйте вказані джерела і заповніть таблички.

Підструктури психологічної структури індивідуальності	Види індивідуалізації
1.	1.
2.	2.
3.	3.
4.	4.

5. Зміст, прийоми і засоби реалізації різних видів індивідуалізації навчання АМ. Навчальні стилі та навчальні стратегії.

- Методика ... 2002. – С.250-256.
- Ніколаєва С.Ю. ... 1996. – Вказ. праця. – С.14-17.
- Зимняя И.А. ... 2000. – Вказ. праця. – С.278-280.
- English through Communication. Книжка для вчителя, 5 кл. /Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – С.129-156; 6 кл. – К.: Освіта, 1997. – С. 89-105.

Опрацюйте запропоновані публікації і заповніть таблицю.

Мотивуюча індивідуалізація		
Зміст	Прийоми реалізації	Засоби реалізації
Регулююча індивідуалізація		
Зміст	Прийоми реалізації	Засоби реалізації
Розвиваюча індивідуалізація		
Зміст	Прийоми реалізації	Засоби реалізації
Формуюча індивідуалізація		
Зміст	Прийоми реалізації	Засоби реалізації

6. Способи використання ТЗН для індивідуалізації процесу формування англомовної комунікативної компетенції учнів.

- Пашкова Н.И. Использование электронной техники на уроках английского языка //ИЯШ. – 1991. – № 1. – С.65-70.
- Дмитриева Е.И. Основная методическая проблема дистанционного обучения иностранным языкам через компьютерные телекоммуникационные сети// ИЯШ. – 1998. – № 1. – С. 6-11.
- Мишина Г.С. Из опыта работы с международными проектами e-mail //ИЯШ. – 2000. – № 4. – С.54-57.
- Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Под ред. Е.С.Полат. – М.: Изд. центр “Академия”, 2002. – 157-200.
- Сердюков П.И. Дидактические возможности дистантного обучения иностранным языкам // Иноземні мови. – 1997. – № 3. – С.22-30.

Опрацюйте запропоновані матеріали і запишіть способи використання різних ТЗН для індивідуалізації навчального процесу з АМ.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з методичними рекомендаціями щодо індивідуалізації навчання англійської мови у 5-му класі (English through Communication. Книжка для вчителя, 5 кл.). Додаток 2.
2. Укладіть анкету для визначення пізнавальних інтересів та захоплень учнів з теми “Країна знань” (English through Communication, 6 кл.). Підготуйтеся до анкетування учнів під час педагогічної практики.
3. Розробіть картки для розвитку вмінь монологічного мовлення учнів 6 класу з низьким, середнім і високим рівнями володіння цим видом мовленнєвої діяльності (Вказ. праця; Цикл 4, §2, впр.7). Будьте готові показати їх викладачу і студентам вашої групи.
4. Ознайомтеся з окремими прийомами реалізації мотивуючої індивідуалізації, запропонованими зарубіжними методистами.*

	Planning a lesson
PROCEDURE	<ol style="list-style-type: none">1 Decide on the lesson focus, for example, revising future tenses.2 Decide what materials might be useful, for example, horoscopes perhaps, for this activity.3 Decide what you want the students to do in the lesson: talk, read, or write about the future with genuine interest.4 Decide how to organize the activity so that the learners are involved in both preparing material and practising the focus area. How can the activities be integrated, so that the learners have a genuine interest in what they will read and a reason for talking about it afterwards?5 Decide whether you want the students to read texts, i.e. horoscopes, that are grammatically correct. This will affect how the activity is structured and conducted.

* Campbell C., Kryszewska H. Learner-Based Teaching – Oxford University Press, 1995. – P. 122-123.

	<p>6 Decide whether you are going to provide language input while the activity is in progress, or use the activity as a needs analysis exercise to reveal exactly where there are problems or gaps that need further attention, or do both.</p> <p>This is one way an activity could be structured, based on the above decisions.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Ask the students to shout out times or dates in the future, for example, in five minutes, this time next year, in July 2013, next Thursday. Write all of these on the board. 2 Pair students off. 3 They tell each other about their lives at the moment, for example, where they live, what they do, their marital status, and their current interests, etc. 4 Individually, learners write horoscopes for their partners based on what their partners have just told them and incorporating the random dates on the board. 5 As they are writing help them with any language problems. 6 When they have finished they go back to their partners, exchange horoscopes, and read what has been predicted for them. 7 In their pairs learners comment on the predictions, whether they consider them likely or impossible, and on the language used.
<p><u>SAMPLE PRODUCT</u></p>	<p>If teachers want students to read texts that are absolutely correct they can plan the activity so that learners write the horoscopes in the first lesson. They can then be checked before the next lesson.</p>
<p><u>VARIATION</u></p>	
<p><u>REMARKS</u></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1 In this suggested activity the learners have produced horoscopes based on the information they received from their partners, who are therefore genuinely interested in reading the texts. There is also a genuine reason to talk about what they have read. 2 In stage 5 the teacher is helping with problems and providing language input on request. It is unlikely that there would be enough time in class to ensure that the finished horoscopes are absolutely correct. This is why in stage 7 there is an element of peer correction (but see Variation 1 above). This stage also serves as needs analysis, showing the teacher what needs further work in subsequent lessons. 3 All the informational input comes from the students: the dates, the personal information, and the finished horoscopes. 4 There are elements of surprise in this activity: for example, in stage 2/3 there is a switch from the future dates of stage 1 back to the present, and learners cannot be sure of what will happen next.

Додаткова література*

- Бориско Н.Ф. Сам себе методист или советы изучающему иностранные языки. – К.: ИНКОС, 2001. – С.15-19.
- Ветохов А.М. Психологические предпосылки успешного обучения иностранным языкам учащихся школ // Вісник КДЛУ. Серія "Педагогіка та психологія". – К.: Вид. центр КДЛУ, 2000. – Вип.2. – С.31-36.

* Див. також літературу, видану після 2003 р.

- Гальскова Н.Д. Современная методика обучения иностранным языкам. – М.: АРКТИ-ГЛОССА, 2000. – С.91-102.
- Данилевська-Бабій Г.Я. Врахування індивідуальних особливостей учнів у процесі навчання іноземної мови // Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 15-16.
- Европейский языковой портфель для старших классов общеобразовательных учреждений /Состав. Н.Д.Гальскова, К.М.Ирисханова, Г.В.Стрелкова. – М.: МГЛУ; СПб: Златоуст, 2001. – 64 с.
- Жеренко Н.Є. Пізнаємо наших учнів //Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 44-46.
- Зимняя И.А. Педагогическая психология. – М.: Логос, 2000. – С.91-124; 166-191.
- Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 220 с.
- Кучма М.О. Мотивація вивчення іноземної мови сучасними старшокласниками / Іноземні мови – 1999. – №1. – С.3-5.
- Ляховицький М.В., Ніколаєва С.Ю. Індивідуалізація навчання іноземної мови в школі. – К.: Рад. Школа, 1978. – С. 36-67.
- Метьолкіна О.Б. Адаптивні вправи для індивідуалізованого навчання аудіювання учнів 1 класу // Іноземні мови. –1995. – №1 – С. 48-49.
- Метьолкіна О.Б. Коригуючі та стимулюючі вправи для навчання аудіювання першокласників //Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 55-58.
- Метьолкіна О.Б. Методики вивчення рівня розвитку аудитивних механізмів та вправи для їх формування у процесі навчання іншомовного аудіювання першокласників // Іноземні мови. – 1995 – № 3-4. – С. 85-88.
- Николаева С.Ю. Индивидуализация обучения иностранным языкам: Монография. – К.: Вища школа. – 1987. – 124 с.
- Николаева С.Ю. Подход к проблеме упражнений с позиций теории индивидуализации обучения // ИЯШ. – 1987. – №5. – С. 37-40.
- Николаева С.Ю., Артемчук Г.И. Методические рекомендации по определению индивидуально-психологических особенностей изучающих иностранный язык. – Киев, КГПИИЯ. – 1992. – 52 с.
- Пассов Е.И. Коммуникативное иноязычное образование. – Липецк: ЛГПИ, 1998. – 160 с.
- Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1991. – С. 62-83.
- Унт И. Индивидуализация и дифференциация обучения. – М.: Педагогика, 1990. – 188 с.
- Campbell C., Krzyszewska H. Learner-Based Teaching. – Oxford Univ. Press, 1995. – P. 3-14.
- Nunan D. The Learner-Centred Curriculum. – Cambridge Univ. Press, 1988. – 196 p.
- Tarone E., Yule G. Focus on the Language Learner. – Oxford Univ. Press, 1996. – 201 p.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Іностранные языки в школе".

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити термін "індивідуалізація процесу навчання АМ";
- 2 назвати цілі індивідуалізації процесу навчання АМ;
- 3 пояснити різницю між основними і допоміжними цілями індивідуалізації;
- 4 охарактеризувати види індивідуалізації;
- 5 розкрити зв'язок між видами індивідуалізації і підструктурами психологічної структури індивідуальності;
- 6 пояснити поняття "індивідуальний стиль навчальної діяльності";
- 7 визначити основні прийоми і засоби реалізації мотивуючої індивідуалізації;
- 8 визначити основні прийоми і засоби реалізації регулюючої індивідуалізації;
- 9 визначити основні прийоми і засоби реалізації розвиваючої індивідуалізації;
- 10 визначити основні прийоми і засоби реалізації формуючої індивідуалізації.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. До основних цілей індивідуалізації відноситься
 - а) формування індивідуального стилю оволодіння іншомовним мовленням
 - б) стимулювання навчальної діяльності учнів
 - в) активізація навчально-виховного процесу
2. Завданням індивідуалізації навчання ІМ є
 - а) контроль рівня сформованості навичок та вмінь
 - б) скорочення обсягу програмного матеріалу
 - в) підвищення рівня володіння ІМ
3. Види індивідуалізації процесу навчання ІМ визначаються
 - а) відповідно до підструктур психологічної структури індивідуальності учня
 - б) з урахуванням типу пізнавальної діяльності учня
 - в) з опорою на індивідуальний стиль оволодіння ІМ учнем
4. Психологічна структура індивідуальності включає 4 підструктури
 - а) індивідуальний досвід, спрямованість, форми відображення та переконання
 - б) спрямованість, соціальний досвід, форми відображення та вікові особливості
 - в) спрямованість, соціальний досвід, форми відображення та біологічні властивості
5. Провідними видами індивідуалізації є
 - а) мотивуюча, контролююча, розвиваюча, формуюча
 - б) регулююча, розвиваюча, мотивуюча, формуюча
 - в) розвиваюча, регулююча, стимулююча, мотивуюча
6. Для вивчення індивідуально-психологічних особливостей учнів використовується
 - а) пробне навчання
 - б) експеримент
 - в) тестування

* Див. розділ "Ключі до тестів".

7. Основним засобом реалізації мотивуючої індивідуалізації є
 - а) тексти
 - б) пам'ятки
 - в) картки
8. Основним прийомом реалізації регулюючої індивідуалізації є
 - а) підбір мовленнєвих партнерів
 - б) підбір раціональних режимів виконання вправ
 - в) зміна обсягу завдань
9. Основним засобом реалізації розвиваючої індивідуалізації є
 - а) тексти, що відповідають індивідуальним запитам учнів
 - б) адаптуючі роздавальні картки
 - в) підручник та навчальні роздавальні картки
10. Основним прийомом реалізації формуючої індивідуалізації на позакласних заняттях є
 - а) адаптуючі роздавальні картки
 - б) фонограма
 - в) пам'ятки

B. Виконайте завдання.

Поєднайте прийоми індивідуалізації з відповідними видами індивідуалізації.

Мотивуюча індивідуалізація

Регулююча індивідуалізація

- Підбір мовленнєвих партнерів з урахуванням спільності їх інтересів.
 Диференціація ступеня складності вправ з урахуванням рівня володіння учнями АМ.
 Підбір раціонального режиму виконання вправ з урахуванням типу пам'яті учня.
 Вибір режиму виконання завдання з урахуванням індивідуального стилю оволодіння іншомовним мовленням.
 Підбір текстів для читання з урахуванням сфери бажань.
 Диференціація режимів виконання завдань з урахуванням підготовки учнів до уроку.
 Вибір раціонального режиму виконання вправи з урахуванням типу мислення учня.
 Диференціація обсягу вправ для "комунікативних" і "некомунікативних" учнів.

Розвиваюча індивідуалізація

Формуюча індивідуалізація

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, навчіться розуміти учнів і допомагати їм своєчасно. Не забувайте, що

A stitch in time saves nine.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для інтенсивного формування в учнів англомовної комунікативної компетенції.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з основними принципами інтенсивного навчання ("методу активізації можливостей особистості й колективу" Г.О.Китайгородської).
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - пред'являти тексти-полілоги;
 - організовувати тренування учнів у спілкуванні;
 - організовувати практику учнів у спілкуванні;
 - забезпечувати колективну взаємодію учнів під час тренування і практики у спілкуванні.

Зміст теми

Поняття "інтенсивне навчання", "сугестія", "сугестологія", "сугестопедична система навчання іноземних мов", "метод активізації можливостей особистості й колективу".

Принципи методу активізації.

Етапи навчання за методом активізації: етап подачі нового навчального матеріалу (зміст чотирьох пред'явлень тексту-полілогу), етап тренування у спілкуванні, етап практики у спілкуванні.

Визначальні риси вправ в інтенсивному навчанні. Характерні прийоми та способи організації вправ. Приклади вправ.

Базова термінологія

етап подачі нового навчального матеріалу	introducing new teaching material stage
етап практики у спілкуванні	practice in communication stage
етап тренування у спілкуванні	training in communication stage
інтенсивне навчання	intensive teaching
ліва півкуля (мозку)	left hemisphere (of the brain)
метод активізації можливостей особистості й колективу	method of developing personality and group capacities
науково-дослідний інститут сугестології	the Suggestology Research Institute
особистісно-рольовий принцип	personal-role-play principle
права півкуля (мозку)	right hemisphere (of the brain)
пред'явлення (нового навчального матеріалу у тексти-полілозі)	presentation (of the new teaching material in a text-polylogue)
принцип колективної взаємодії	students' interaction principle
принцип концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу	concentration of teaching material and learning-teaching process principle
принцип особистісного спілкування	personal communication principle
принцип поліфункціональності вправ	polyfunctional character of activities
прискорений розвиток	accelerated development
розкриття/розвиток резервних можливостей людини	releasing/ developing person's reserve/potential capacities
сугестія	suggestion
сугестологія	suggestology
сугестопедія	suggestopedia

Питання для опрацювання

1. Основні принципи методу активізації Г.О. Китайгородської.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.259-263.
- Методика інтенсивного навчання іноземним мовам. Под ред. В.А.Бухбиндера и Г.А.Китайгородской. – К.: "Вища школа", 1988. – С.45-84.
- Как обучать общению на иностранном языке // Серия "Метод Китайгородской". Часть 1 (Встречи 1-3). – "Школа Китайгородской". – 2002.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть основні принципи методу активізації, розкрийте суть кожного принципу.

2. Етап подачі нового навчального матеріалу.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.263-264.
- Методика інтенсивного навчання... 1988. – С.162-167.
- Англійська мова у спілкуванні. Книжка для вчителя, 5 кл. /Кол.авторів під керівн. Н.К.Скляренко. – К.: Освіта, 1996. – С.9-11.
- Квасова О.Г. Интенсивное обучение английскому языку в 5 классе средней школы: введение текста-полилога //Иноземні мови. – 2000. – № 1. – С.15-18.

Опрацювавши вказані джерела, розкрийте мету кожного пред'явлення тексту-полілогу, опишіть дії вчителя та учнів під час кожного пред'явлення.

3. Етап тренування у спілкуванні та етап практики у спілкуванні.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.265-269.
- Методика інтенсивного навчання... 1988. – С.167-178.
- Скляренко Н.К. Типологія вправ в інтенсивному навчанні іноземних мов // Гуманістичні аспекти лінгвістичних досліджень і методики викладання іноземних мов. – К.: КДПІМ, 1992. – С. 9-14.
- Парасіч Л.Л. Интенсивное обучение английской мови у середній школі за навчально-методичним комплексом English through Communication //Иноземні мови. – 2002. – № 2. – С.12-14.

Опрацювавши вказані джерела, розкрийте мету етапу тренування, мету етапу практики у спілкуванні, назвіть критерії класифікації вправ, що використовуються в інтенсивному навчанні; випишіть приклади вправ етапу тренування та етапу практики у спілкуванні.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся з текстом-полілогом "Бал-маскарад" у підручнику English through Communication для 5 класу (С.303-310) та з методичними рекомендаціями у Книжці для вчителя до цього підручника (Цикл 8, п.1, С.95).

2. Підготуйтеся до подачі однієї з п'яти сцен основної частини тексту-полілогу (сцени розподіляє викладач):

сцена 1 (С.304-305) – про святкування Нового року,

сцена 2 (С.306-307) – про святкування Різдва,

сцена 3 (С.307-308) – про святкування Великодня,

сцена 4 (С.308-309) – про святкування Хеллоуїна,

сцена 5 (с.309-310) – про святкування Дня Святого Валентина.

Особливу увагу зверніть на друге пред'явлення: продумайте засоби інтенсивного навчання, що полегшують запам'ятовування: жести, римоване проговорювання, наочність тощо; як зразок використайте методичну розробку О.Г.Квасової до тексту-полілогу "Гарний маленький хлопчик" (див. статтю О.Г.Квасової, рекомендованої до питання 2 попереднього розділу теми). На третьому пред'явленні використайте театралізовану фонограму тексту-полілогу "Бал-маскарад". Підберіть спокійну музику за власним уподобанням для четвертого пред'явлення або скористайтеся Списком музичних творів, поданих у Книжці для вчителя (С. 158).

3. Підберіть дві вправи для етапу тренування у спілкуванні з п.2-6 даного циклу уроків та дві вправи для етапу практики у спілкуванні з п.7-9.

Підготуйтеся до їх проведення в аудиторії у формі ділової гри, в якій ви виконуватимете роль учителя. Скористайтеся методичними рекомендаціями у Книжці для вчителя (С. 95-96).

Додаткова література*

- Головчинська Л.П. Ігри як засіб формування лідера // Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С.12-13.
- Данилович І.А. Система ігрових вправ у підручнику "English through Communication" для 5 класу середньої школи // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 14-18.
- Денисова Л.Г., Мазенин С.М. К проблеме концепции интенсивного курса в условиях средней школы // ИЯШ. – 1991. – №6. – С.7-11.
- Елухина Н.В. О включении элементов интенсивного обучения в преподавание иностранных языков в средней школе // ИЯШ. – 1990. – №6. – С.7-13.
- Зотева И.Н. Использование элементов интенсивной методики при обучении французскому языку по двухгодичной программе // ИЯШ. – 1991. – №4. – С.60-66.
- Квасова О.Г. Интенсивное обучение младших школьников английскому языку по теме "Профессии" // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С.44-50.
- Квасова О.Г. Обучение иноязычному общению в девятом классе средней школы // Іноземні мови. – 1997. – №3. – С. 3-5.
- Китайгородская Г.А. 33 ответа на 33 вопроса. – М.: Изд-во МГУ, 1993. – 199 с.
- Китайгородская Г.А. Интенсивное обучение иностранным языкам: Теория и практика. – М.: Рус.яз., 1992. – 254 с.
- Китайгородская Г.А. Методика интенсивного обучения иностранным языкам. – М.: Высш. школа, 1986. – 102 с.
- Китайгородская Г.А. Методические основы интенсивного обучения иностранным языкам. – М., Изд-во Московского университета, 1986. – 176 с.
- Мезенин С.М., Денисова Л.Г. Грамматика в курсе интенсивного обучения английскому языку в старших классах средней школы // ИЯШ. – 1992. – №5-6. – С.5-12.
- Мельник Е.Ю. К вопросу об установках в практике обучения иностранным языкам по интенсивной методике // Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 15-17.
- Методика интенсивного обучения иностранным языкам /Под ред. В.А.Бухбиндера, Г.А.Китайгородской. – К.: Вища школа, 1988. – 342 с.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Ніцецька О.М. Контроль рівня сформованості граматичних навичок під час експериментального навчання граматики англійської мови за підручником "English through Communication" для 7 класу //Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С. 10-12.
- Пальчевський С.С. Сугестопедичний підхід до навчання англійської мови в гімназії лінгвістичного профілю //Іноземні мови. – 2001. – №1. – С. 9-11.
- Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. Интенсивные методы обучения иностранным языкам и средняя школа // ИЯШ. – 1991. – № 1. – С. 9-17.
- Скляренко Н.К. Нова серія навчально-методичних комплексів "English through Communication" (для початкового та середнього ступенів середньої загальноосвітньої школи // Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 6-10.
- Скляренко Н.К., Баєва І.В. Тексти-полілоги як джерело інформації про культуру англійськомовних країн у підручниках "English through Communication" для 7-9 класів // Іноземні мови. – 1996. – №2. – С.20-22.
- Скляренко Н.К., Голованчук Л.П. Канада у навчально-методичному комплексі English through Communication для 9 класу //Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 8-11.
- Скляренко Н.К., Ніцецька О.М. Особливості навчання граматичного матеріалу на середньому ступені у підручнику "English through Communication" // Іноземні мови. – 1997. – №1. – С.31-34.
- Хоменко Е.Г. Граматичний коментар у підручнику для інтенсивного навчання англійської мови у 5 класі середньої школи //Іноземні мови. – 1995. – № 2. – С. 18-21.
- Яценко Л.М. Методические рекомендации по использованию текстов-полилогов и устных речевых упражнений в учебно-методическом комплексе "English through Communication" для 5 класса //Іноземні мови. – 1996. – № 2. – С. 48-50.
- Яценко Л.М. Полілог з казковим сюжетом як основний навчальний текст підручника "English through Communication" для 5 класу середньої школи //Іноземні мови. – 1995. – №2.– С. 10-14.
- Яценко Л.М. Устноречевые упражнения в учебнике "English through Communication" для 5 класса средней школы// Іноземні мови. – 1997. – №2. – С.5-7.
- Ladousse G. Role Play. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 5-44.
- Sklyarenko N. The "English through Communication" series for general secondary schools of Ukraine: principles and contents// Іноземні мови. – 2002. – № 4. – С.19-20.
- Tomlinson B.(ed.) Materials Development in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1998. – P. 25-90.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Іноземні мови в школі".

Матеріали для самоконтролю

A. *Перевірте, чи ви можете:*

- 1 пояснити терміни "сугестія", "сугестологія" і "сугестопедія";
- 2 назвати основні принципи методу активізації можливостей особистості й колективу і розкрити суть кожного з них;
- 3 назвати етапи моделі інтенсивного навчання іноземних мов, пояснити мету і зміст кожного етапу;

- 4 охарактеризувати текст-полілог і визначити його призначення;
- 5 визначити дії вчителя та учнів на кожному з чотирьох пред'явлень тексту-полілогу.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Будьте уважні: можливі дві правильні відповіді. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Із названих принципів у методі активізації можливостей особистості й колективу сформульований
 - а) принцип комунікативності
 - б) принцип особистісного спілкування
 - в) принцип мовленнєвої спрямованості
2. З наведених нижче типів уроків до уроків інтенсивного навчання відносяться
 - а) урок тренування у спілкуванні
 - б) урок практики у спілкуванні
 - в) комбінований урок
3. Поліпшенню запам'ятовування навчального матеріалу під час його подачі в інтенсивному навчанні сприяють прийоми
 - а) пояснення граматичного правила і показ граматичних таблиць
 - б) використання жестів, мелодизація, ритмізація, римування
 - в) запис нових слів у словники
4. Завдання "You're a weatherman of the Weather-Bureau in Oxford. Residents phone your office and ask you for weather forecast. Answer their questions. Make use of the weather-chart for the following week and the example given below" відноситься до
 - а) етапу практики у спілкуванні
 - б) етапу подачі нового навчального матеріалу
 - в) етапу тренування у спілкуванні
5. Установка "Today we're going to learn the Simple Present Tense"
 - а) є типовою для інтенсивного навчання
 - б) може бути використана на уроці інтенсивного навчання
 - в) суперечить принципам інтенсивного навчання
6. Домашнє завдання типу "Вивчіть діалог напам'ять, я опитаю вас наступного разу"
 - а) притаманне інтенсивному навчанню
 - б) не може бути використане в інтенсивному навчанні
 - в) широко використовується в інтенсивному навчанні
7. При вивченні граматичного матеріалу в інтенсивному навчанні
 - а) учитель пояснює правило, потім наводить декілька прикладів, які опрацьовуються і записуються учнями
 - б) граматичний матеріал опрацьовується на великій кількості прикладів, після чого учні під керівництвом учителя самі виводять правило

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- в) учні читають правило, потім учитель пояснює те, що не зовсім зрозуміло, після чого учні виконують вправи на це правило
8. Розучування пісень використовується в інтенсивному навчанні з метою
- глибшого вивчення навчального матеріалу та регулювання емоційного і фізичного стану учнів
 - надання учням відпочинку від виконання навчальних завдань
 - їх виконання під час позакласної роботи
9. В інтенсивному навчанні мовні вправи
- зовсім не використовуються
 - широко використовуються
 - використовуються в ігровій формі
10. Комунікативні вправи виконуються учнями
- на уроках подачі нового навчального матеріалу
 - на уроках практики у спілкуванні
 - на уроках тренування у спілкуванні

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання... 2002".

- Завдання 2, варіант 27 (С.14)
Завдання 3, варіант 17 (С.10)
- Поєднайте принципи з відповідним методом навчання.

Метод активізації

Комунікативний метод*

мовленнева спрямованість навчального процесу
 особистісного спілкування
 особистісно-рольовий
 функціональний
 концентрованої організації навчального матеріалу і навчального процесу
 ситуативності
 колективної взаємодії
 поліфункціональних вправ
 новизни

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

- _____
- _____
- _____

Отже, навчіться користуватися методикою інтенсивного навчання і виконувати на уроці не лише роль учителя, але й партнера по спілкуванню, тобто ви маєте

To kill two birds with one stone.

* Див. "Методика..." 2002. – С. 303.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для контролю й оцінювання рівня сформованості англomовної комунікативної компетенції учнів.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з основними функціями різних видів контролю та оволодійте способами їх реалізації.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - користуватися рекомендаціями Ради Європи щодо рівнів володіння ІМ;
 - виділяти об'єкти контролю;
 - добирати види і форми контролю, адекватні цілям;
 - помічати помилки учнів, методично правильно їх виправляти і намічати шляхи їх усунення;
 - коментувати й оцінювати відповіді учнів.

Зміст теми

Поняття “контроль” та “оцінювання” у навчанні АМ. Мета контролю рівня сформованості англomовної комунікативної компетенції учнів. Основне завдання контролю. Складники контролю.

Провідні функції контролю: зворотного зв'язку, оціночна, навчальна, розвиваюча тощо. Шляхи реалізації кожної із функцій у навчально-виховному процесі з АМ.

Види контролю за різними критеріями:

- поточний, рубіжний, підсумковий;
- індивідуальний, фронтальний/ груповий;
- усний, письмовий;
- одномовний, двомовний;
- контроль, взаємоконтроль, самоконтроль;
- тестовий, нетестовий тощо.

Об'єкти контролю: рівень сформованості складників англomовної комунікативної компетенції учнів (мовленнєвої, мовної, соціокультурної, стратегічної компетенцій тощо). Критерії оцінювання рівня володіння учнями англomовною комунікативною компетенцією. Рівні володіння ІМ, рекомендовані Радою Європи. “Європейський мовний портфель” і шляхи його використання у навчальному процесі.

Тестовий контроль. Показники якості тесту. Типи і види тестів. Тестові завдання з вибірковою і з конструйованою відповіддю.

Базова термінологія*

бал	score
бланк для відповіді у тесті	answer sheet
валідність	validity
взаємоконтроль	peer assessment
вибір альтернативний	alternative-choice
вибір перехресний	matching

* Див. також тему “Методика викладання ІМ як наука та її зв'язок з іншими науками”.

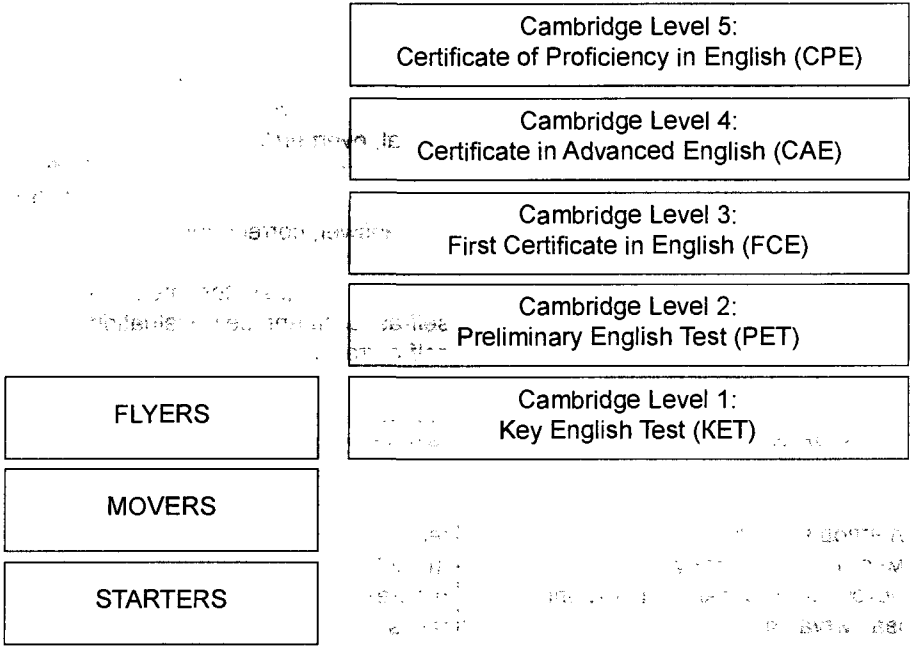
види контролю	types of assessment
виправлення помилок	error correction
виставлення оцінок	marking, grading
відповіді для вибору	options, alternatives
правильні-неправильні твердження	true-false statements
вплив контролю на навчальний процес	washback, backwash, test impact, test feedback
вплив негативний	negative washback, harmful washback
вплив позитивний	positive washback, beneficial washback
грамотність	accuracy
диктант	dictation
диктант частковий	partial dictation
диференційна здатність	discriminality
економічність	economy
Європейський мовний портфель	European Language Portfolio
клоуз-тест (тест відновлення чи доповнення)	cloze test
контроль	evaluation, assessment, testing, control
контроль груповий	questioning the group
контроль двомовний	bilingual assessment
контроль індивідуальний	questioning an individual
контроль одномовний	unilingual assessment
контроль письмовий	written assessment
контроль підсумковий	summative assessment, summative evaluation
контроль поточний	formative assessment, formative evaluation
контроль рівня сформованості продуктивних умінь	production testing
контроль рівня сформованості рецептивних умінь	reception testing
контроль рубіжний	periodical assessment, thematic evaluation
контроль тестовий	testing
контроль усний	oral assessment
контроль фронтальний	questioning the class
критерії оцінювання	assessment criteria
методика доповнення, відновлення	cloze procedure
множинний вибір	multiple-choice
надійність	reliability
неправильні відповіді у тесті (для вибору)	distractors
об'єкт контролю	objects of assessment
організація тестування	test administration
особа, що проводить тестування (викладач)	tester
особи, які виконують тест (учні, студенти)	testees, test-takers
оцінка	mark
оцінка	mark (у літерях) grade (у балах)
оцінювання	assessment
підрахування правильних відповідей	scoring
помилка	error
помилка (випадкова)	mistake
помилка (типове відхилення від правил і норм ІМ)	error
помилка внутрішньомовна	intralingual error

помилка граматична	syntactic error
помилка лексична	error
помилка міжмовна	interlingual error
помилка прихована	covert error
помилка фонетична	phonological error
помилка явна	formal, overt error
помилка, що не порушує комунікацію	local error
помилка, що порушує комунікацію	global error
правильна відповідь у тесті	key, answer, correct option
практичність	practicality
прийоми контролю	testing techniques, test methods
самоконтроль	self-assessment, self-evaluation
самокорекція	self-correction
сі-тест (різновид клоуз-тесту)	c-test
структура тесту	test structure
тест з вибірковою відповіддю	recognition-type test
тест з конструйованою відповіддю	recall-type test
тест комплексний	test batteries
тест лінгводидактичний	test, language test
тест множинного вибору	multiple-choice test
тест поточного і рубіжного контролю	progress achievement test
тестова ситуація	test situation
тестове завдання	test item, test task
форми контролю	forms of assessment
функції контролю	evaluation, assessment functions
функція зворотного зв'язку	feedback function
функція навчальна	teaching function
функція організаційна	organizational function
функція оціночна	control function
функція розвиваюча	developing function
частина тесту	subtest, part
шкала	scale
шкала оцінок	scale
якості контролю	assessment quality
цілеспрямованість	single-mindedness
репрезентативність	representativeness
об'єктивність	objectivity
систематичність	systematic character

Загальноприйняті скорочення у тестуванні

TOEFL	Test of English as a Foreign Language
UCLES	University of Cambridge Local Educational Syndicate
CYLT	Cambridge Young Learners Tests (Starters, Movers, Flyers)
KET	Key English Test
PET	Preliminary English Test
FCE	First Certificate in English
CAE	Cambridge Advanced English
CPE	Cambridge Proficiency in English
CEELT	Certificate in English for English Language Teachers

Система тестів кембриджського синдикату

The FLYERS syllabus is roughly equivalent to the KET syllabus in terms of size, but is more limited in terms of contexts covered.

As shown in the diagram, there are three possible routes from the Cambridge Young Learners to UCLES Main Suite examinations. Candidates may take all three levels of the Young Learners Test before moving on *either to* KET or to PET, or they may take Movers and then move straight on to KET.

Відповідність рівнів володіння англійською мовою за Рекомендаціями Ради Європи і тестів Екзаменаційного Синдикату Кембриджського університету ((University of Cambridge Local Examination Syndicate – UCLES):

1. Waystage Level User – Key English Test (KET);
2. Threshold Level User – Preliminary English Test (PET);
3. Vantage Level/Independent User – First Certificate in English (FCE);
4. Effectiveness Level/Competent User – Certificate in Advanced English (CAE);
5. Mastery Level/Good User – Certificate of Proficiency in English (CPE).

Питання для опрацювання

1. Функції контролю і вимоги до нього у навчанні АМ.
 - Конспект лекції.
 - Методика ... 2002. – С.269-270.
 - Вопросы контроля обученности учащихся иностранному языку: Метод. пособие /Под ред. А.А.Миролюбова. – Обнинск: Титул, 1999. – С.21-24.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть функції контролю; скажіть, яка функція є основною; в чому виражається оціночна функція; як реалізуються навчальна та розвиваюча функції; назвіть вимоги, які висуваються до контролю.

2. Об'єкти контролю; критерії оцінювання рівня володіння АМ.

- Конспект лекції.
- Методика ... 2002. – С.269-270.
- Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Англійська мова. 2-12-ті класи //English Language and Culture. – № 29-30. – August 2001. – 37с.
- Мусницкая Е.В. 100 вопросов к себе и ученику. – М.: Дом педагогики, 1996. – С.41-167.
- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти. 12-бальна система /Міністерство освіти і науки України; ін-т педагогіки АПН України. – К.: Перше вересня; Шкільний світ; Харків: Фоліо, 2000. – С.3-8; С.39-44.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть об'єкти контролю; кількісні та якісні показники вмінь володіння видами мовленнєвої діяльності; скажіть, що є об'єктом проміжного контролю і що є об'єктом підсумкового контролю; чим керується учитель при виділенні об'єкта контролю.

3. Реалізація контролю у навчанні АМ: види, форми, прийоми, методика виправлення помилок.

- Методика ... 2002. – С.271-272.
- Вопросы контроля ... Вказ. праця. – С.24-31.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers. Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – С.215-216.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть види контролю, його форми; вкажіть на позитивні та негативні аспекти усної і письмової форм контролю; вкажіть на недоліки та переваги контролю мовленнєвих навичок і вмінь з використанням технічних засобів; скажіть, на якому етапі уроку доцільно перевіряти домашнє завдання.

4. Можливості застосування тестового контролю.

- Методика ... – С. 273-279.
- Рапопорт И., Сельг Р., Соттер И. Тесты в обучении иностранным языкам в средней школе. – Таллин, 1987. – С. 177-179, 181-183, 232-236.
- Петрашук О.П. Види тестового контролю у навчанні іноземної мови в середніх навчальних закладах //Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 15-18.
- Петрашук О.П. Вплив вікових психологічних особливостей учнів на їх готовність до виконання тесту з іноземної мови //Іноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 3-5.
- Петрашук О.П. Поточний тестовий контроль у навчанні іноземної мови // Іноземні мови. – 1995. – № 3-4.

Опрацювавши вказані джерела, назвіть основні показники якості тесту; скажіть, що таке стандартизований і нестандартизований тести; назвіть структуру тесту; наведіть приклади найбільш поширених тестів.

5. Само- і взаємоконтроль в оволодінні англійською мовою.

- Мусницкая Е.В. ... Вказ.праця. – С.168-175.
- Европейский языковой портфель /Редактор В.В.Сафонова. – М.: Еврошкола, 1999. – С.21-30.

- Европейський мовний портфель для старших класів загальноосвітніх навчальних закладів / Склад. Н.Д.Гальскова, К.М.Ірисханова, Г.В.Стрелкова. – М.: МГЛУ; СПб: Златоуст, 2001. – 64 с.

Прочитайте рекомендовані публікації. Випишіть основні прийоми і способи реалізації само- і взаємоконтролю у процесі навчання учнів АМ.

6. Використання ТЗН для організації і самоконтролю рівня сформованості комунікативної англомовної компетенції учнів.

- Близнюк О.І. Відео у навчанні іноземних мов // Іноземні мови. – 1996. – № 3. – С.22-25.
- Барменкова О.И. Видеозаняття в системі навчання іноземної мови // ІЯШ. – 1999. – № 3. – С.20-23.
- Ляховицький М.В. Звукозапис у навчанні іноземних мов. – К.: Рад. школа, 1970. – С.180-192.
- Коваленко Ю.А. Використання інформаційних технологій у навчанні іноземних мов // Іноземні мови. – 1999. – № 4. – С.37-42.
- Полат Е.С. Інтернет на уроках іноземної мови // ІЯШ. – 2001. – № 2. – С.14-; № 3. – С.5-10.

Ознайомтеся з рекомендованою літературою і визначте найбільш ефективні ТЗН для контролю рівня сформованості різних видів компетенцій: мовленнєвої, мовної, соціокультурної, стратегічної тощо.

Практичні завдання

1. Ознайомтеся із запропонованими вправами для контролю рівня сформованості іншомовних навичок та вмінь і визначте вид контролю, форму, спосіб, об'єкт контролю. Виконайте ці вправи.

А. Інструкція: Прослухайте пари слів. На бланку для відповідей поставте знак "+", якщо пари містять слова тільки з дифтонгом [ɪə] або дифтонгом [eə], і "-", якщо пари містять слова з дифтонгами [ɪə] та [eə].

Зразок 1) pear – here 1) + 2) where – clear 2) –

Пари слів:

1) there – hair	6) bear – fare
2) theatre – square	7) fair – chair
3) near – spare	8) Mary – mere
4) fear – dear	9) fear – fare
5) engineer – pioneer	10) parents – near

Ключ: 1+, 2-, 3+, 4+, 5-, 6-, 7+, 8+, 9-, 10-.

Б. Інструкція: Перед вами рядки слів. У кожному рядку виберіть те слово, яке вимовляє учитель (диктор). На бланку для відповідей поруч із номером відповідного рядка напишіть букву, під якою це слово подається.

Зразок: Учні бачать: a b c
1) tall turn ten

Вони чують: turn

На бланку для відповідей вони пишуть 1-б.

Учні бачать:

	a	b	c
1)	short	shirt	shot
2)	work	walk	what
3)	daughter	dirty	duty
4)	bird	bed	board
5)	fourth	first	force
6)	call	tall	all
7)	thought	third	sought
8)	caught	skirt	cough
9)	month	mouse	mouth
10)	through	though	three

Вони чують: 1) shirt 2) walk 3) daughter 4) board 5) force 6) tall 7) sought 8) caught 9) mouse, 10) though.

Ключ: 1-b; 2-b; 3-a; 4-c; 5-c; 6-b; 7-c; 8-a; 9-b; 10-b.

В. Інструкція: Прочитайте речення, виберіть пропущене слово із запропонованих. На бланку для відповідей поряд з номером речення поставте букву, під якою це слово подається.

- The news of her sudden marriage left him _____ with surprise.
a) dumb b) mute c) speechless d) silent
- He warned them that he would not _____ their behaviour much longer.
a) put down b) put away c) put up with d) put off
- Most children enjoy blood - _____ stories.
a) curdling b) warming c) raising d) stopping
- He suddenly lost his _____ and flung the book on the floor.
a) patience b) temper c) heart d) mood

Ключ: 1-c – speechless; 2-c – put up with; 3-a – curdling; 4-b – temper.

Г. Інструкція 1: Ваша мама просила вас прибрати квартиру, купити продукти. Ви телефонуєте їй на роботу і розказуєте, що ви вже зробили і що не зробили.

Зразок: I have already cleaned the carpet. I haven't bought any food yet.
(to air the room, to water the flowers, to wash up, to feed the cat, to dust the furniture, to go shopping).

Інструкція 2: Прочитайте початок речення і знайдіть його завершення. На бланку для відповідей поряд з номером речення поставте літеру обраного вами варіанта завершення.

1) If I had a big garden	a) if he doesn't work hard.
2) If they had known the whole story	b) I would have caught the nine o'clock train.
3) We shall understand our English teacher better	c) if you got up earlier.
4) If I had taken a taxi to the station	d) I would help him.
5) He would have visited you	e) I would grow a lot of flowers.
6) If the child drinks more milk	f) when it stops raining.
7) He will not pass the examination	g) they would not have been so angry.
8) If I saw a blind man trying to cross the street	h) if she speaks more slowly.
9) You wouldn't be late so often	i) if he had known that you were in the hospital.
10) We shall go out	j) he will be stronger.

Ключ: 1-e, 2-g, 3-h, 4-b, 5-i, 6-j, 7-a, 8-d, 9-c, 10-f.

Г. Інструкція: До слів з першої колонки доберіть з другої колонки слова з однаковим голосним звуком. На бланку для відповідей поруч із номером поставте літеру обраного вами варіанта.

1. pin	a) sew
2. bread	b) cow
3. feet	c) daughter
4. laugh	d) pie
5. crow	e) moon
6. wall	f) put
7. foot	g) ill
8. town	h) heat
9. move	i) craft
10. cry	j) red

Ключ: 1-g, 2-j, 3-h, 4-i, 5-a, 6-c, 7-f, 8-b, 9-e, 10-d.

Д. Інструкція: Прочитайте текст. Заповніть картку згідно зі змістом тексту.

Alexander Graham Bell

Alexander Graham Bell was born on March 3, 1847 in Edinburgh. His genius was inherited from his father, who was a famous teacher of elocution. Even as a boy his mind was inventive. In 1870 his health began to fail. He went to Canada and two years later he went to Boston. By February 15, 1876 Bell had filed an application for a patent for his improvement in telegraphy at the United States Patent office. Only two hours later Elisha Gray of Chicago filed an application for almost the same invention.

Зразок заповненої картки

Name	A.G.Bell
Place of birth	Edinburgh
Date of birth	March 3, 1847
Father	a teacher of elocution
Mind	inventive
Health	began to fail
Went to Canada	in 1870
Went to Boston	in 1872
Bell's application	February 15, 1876
Elisha's application	two hours later

Е. Інструкція: Ви знаходитесь у лондонському аеропорту Хітроу. Послухайте оголошення і запишіть, куди летить літак, на який оголошується посадка, та номер галереї, звідки йде посадка.

Passengers for Dublin on Flight BD 554 – this flight is now boarding at gate number 3. BD 554 to Dublin is boarding now at gate number 3.

Ключ: Dublin, 3.

Є. Інструкція: Заповніть анкету, надруковану в молодіжному журналі.

1. Surname _____
2. Name _____
3. Sex (Male/Female) _____
4. Date of birth _____
5. Country of citizenship _____
6. Address _____
7. Telephone _____
8. Future profession _____
9. Do you read our magazine regularly? _____
10. What section of our magazine do you look through first: Advice, Letters, Fashion, Stars, Sports? _____

2. Виберіть три тестові завдання з наведених вище. Укладіть власні тестові завдання за аналогією до обраних. Використайте будь-який з чинних підручників англійської мови для середньої школи.
3. Визначте найбільш ефективний прийом виправлення помилки. Прокоментуйте свій вибір.

Correction Techniques*

Situation	Correction						
	When?		Where?		Who?		
	Immediate	Delayed	No correction	Individual	Public	Self-correction	Peer-correction
A shy learner is daring to communicate.							
A learner is trying to express a complex idea.							
A fast learner is speaking.							
Learners are constantly wrong when practicing something in groups.							
A learner has made a mistake during an accuracy practice stage.							
A learner has made an error during an accuracy practice stage.							
A learner has made a mistake during a free-practice stage.							
A learner has made an error during a free-practice stage.							
Several learners make the same mistake during a free-practice stage.							

* Див.: In-Service Development Course for English Language Teachers. Resource Pack (Photocopiable materials).2. – К.: Ленвіт, 2002. – 1104.

4. Поєднайте об'єкти контролю з відповідними критеріями оцінювання (напр.: О-Д).

1. Читання

- ознайомлювальне
- вивчаюче
- вибіркове/ переглядове

2. Аудіювання

- умовно пасивне аудіювання
- інтерактивне аудіювання

3. Діалогічне мовлення

- діалог етикетного характеру
- діалог-розпит
- діалог-домовленість
- діалог-обмін думками/повідомленнями

4. Монологічне мовлення

- монолог-повідомлення
- монолог-розповідь
- монолог-опис
- монолог-характеристика

5. Письмо

- заповнення документа типу формуляр
- написання листа /листівки
- оформлення поштового конверта
- написання короткого твору, повідомлення, нотаток, плану, тез

А

- 1 Відповідність ситуації
- 2 Комунікативна достатність
- 3 Реактивність/ ініціативність
- 4 Клішованість
- 5 Мовна правильність (фонетична, лексична, граматична)

Б

- 1 Відповідність темі /ситуації
- 2 Комунікативна достатність
- 3 Зв'язність
- 4 Повнота
- 5 Різноманітність мовленнєвих зразків
- 6 Правильність (фонетична, лексична, граматична)

В

- 1 Відповідність темі /ситуації
- 2 Комунікативна достатність
- 3 Зв'язність
- 4 Клішованість (листування)
- 5 Різноманітність мовленнєвих зразків
- 6 Правильність (орфографічна, лексична, граматична)

Г

- 1 Правильність (точність) розуміння
- 2 Повнота розуміння

Додаткова література*

- Бим И.Л., Миролубов А.А. К проблеме уровня обученности иностранным языкам выпускников полной средней школы //ИЯШ. – 1998. – № 4. – С. 3-10.
- Брейгина М.Е. О самоконтроле в обучении иностранному языку // ИЯШ. – 2000. – №1. – С.23-28.
- Вопросы контроля обученности учащихся иностранному языку /Под ред. А.А.Миролубова. – Обнинск: Титул, 1999. – 80 с.
- Державний освітній стандарт з іноземної мови (Загальна середня освіта V-IX класи (проект)/Авторський колектив під керівн. Ніколаєвої С.Ю. – К.: Ленвіт, 1998. – 32 с.
- Европейский языковой портфель для старших классов общеобразовательных учреждений /Сост. Н.Д.Гальскова, К.М.Ирисханова, Г.В.Стрелкова. – М.: МГЛУ; СПб: Златоуст, 2001. – 64 с.
- Елухина Н.В. Устный контроль при коммуникативно направленном подходе к обучению иностранным языкам//ИЯШ. – 1991. – №3. – С.21-25.
- Коккота В.А. Лингводидактическое тестирование. – М.: Высшая школа, 1989. – С. 30-35.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

- Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти: 12-бальна система /М-во освіти і науки України; ін-т педагогіки АПН України. – К.: Перше вересня та ін., 2000 – С. 3-8; 39-48.
- Миролубов А.А., Садомова Л.В. Примерные нормы оценок успешности овладения иностранным языком //ИЯШ. – 1997. – №4. – С.2-5.
- Мусницкая Е.В. 100 вопросов к себе и к ученику. – М.: Дом педагогики, 1996. – 192 с.
- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие / Маслыко Е.А., Бабанская П.К., Будько А.Ф. и др. – Минск: Вышэйшая школа, 2001. – С.172-190.
- Ніколаєва С.Ю. Практикум з методики тестування іншомовної лексичної компетенції (на матеріалі англійської мови). – К.: ІЗМН, 1996. – 312 с.
- Ніколаєва С.Ю., Бадаянц Г.С. Тестові завдання з англійської мови. – К.: Освіта, 1998. – 216 с.
- Петрашук О.П. Автентичність як ознака комунікативного тестування //Іноземні мови. – 1997. – №4. – С.3-5.
- Петрашук О.П. Тестовий контроль у навчанні іноземної мови в середній загальноосвітній школі. – К.: Видавничий центр КДЛУ, 1999. – 261 с.
- Петрашук О.П. Тестовий контроль у навчанні письма учнів середньої загальноосвітньої школи //Іноземні мови. – 1999. – № 3. – С. 11-15.
- Петрашук О.П. Тестові завдання з читання для рубіжного/підсумкового контролю у навчанні англійської мови в середній загальноосвітній школі //Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 20-24.
- Петрашук О.П. Типи тестових завдань для контролю іншомовного говоріння учнів середньої загальноосвітньої школи //Іноземні мови. – 1999. – № 1. – С. 14-19.
- Тести для всіх, хто вивчає іноземні мови / Укладачі Артемчук Г.І., Ніколаєва С.Ю. та ін. – К.: Ленвіт, 2003. – С. 14-166.
- Хоменко Е.Г, Васильєва З.С., Горбенко Н.В. Тестовий контроль читання на уроках англійської мови у 9 класі // Іноземні мови. – 1998. – №4. – С.3-10.
- Чирков В.П. Тестовые задания на уроках английского языка в 5-6 классах //ИЯШ. – 2002. – № 1. – С. 47-49.
- May P. Exam Classes. – Oxford Univ. Press. – 1996. – 165 p.
- Nunan D. The Learner-Centred Curriculum. – Cambridge Univ. Press, 1991. – P. 116-135.
- Oller J. W. Language Tests at School. – Longman, 1979. – P. 340-379.
- Rea-Dickins P., Germaine K. Evaluation. – Oxford Univ. Press. – 1996. – 176 p.
- Sheerin S. Self-Access. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 12-34.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 242-259.
- Статті з журналу "Іноземні мови".
- Статті з журналу "Іноземні мови в навчальних закладах".
- Статті з журналу "Иностранные языки в школе".

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити терміни "контроль" та "оцінювання";
- 2 визначити основну мету контролю у навчанні АМ;
- 3 назвати основні функції контролю рівня сформованості англійської комунікативної компетенції учнів;
- 4 описати найбільш важливі якості контролю;

- 5 охарактеризувати види контролю за різними критеріями;
- 6 розкрити зв'язок між контролем, взаємоконтролем і самоконтролем;
- 7 назвати об'єкти контролю;
- 8 пояснити різницю між тестовим і нетестовим контролем;
- 9 навести приклад тестового завдання з вибірковою відповіддю;
- 10 навести приклад тестового завдання з конструйованою відповіддю.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Основною функцією контролю є
 - а) оціночна
 - б) розвиваюча
 - в) функція зворотного зв'язку
2. Контроль має бути
 - а) об'єктивним і систематичним
 - б) репрезентативним і рубіжним
 - в) об'єктивним та індивідуальним
3. За формою організації контроль може бути
 - а) усним, письмовим
 - б) індивідуальним, груповим, фронтальним
 - в) поточним, рубіжним, підсумковим
4. Об'єктами контролю є
 - а) мовленнєві навички та вміння
 - б) лінгвістична і комунікативна компетенції
 - в) тексти для читання та аудіювання
5. Якісними показниками умінь говоріння є
 - а) правильність використання мовних засобів
 - б) обсяг висловлювання
 - в) наявність пауз
6. Якісними показниками вмінь аудіювання є
 - а) тривалість звучання фонограми
 - б) ступінь розуміння аудіотексту
 - в) уміння переказати зміст прослуханого
7. Кількісними показниками вмінь читання є
 - а) уміння передати зміст прочитаного
 - б) уміння зрозуміти підтекст
 - в) швидкість читання
8. Якісними показниками вмінь письма є
 - а) обсяг писемного висловлювання
 - б) кількість простих і складних речень
 - в) повнота відображення теми

* Див. розділ "Ключі до тестів".

9. Основними показниками якості тесту є
- кількість тестових завдань
 - практичність і надійність
 - об'єктивність
10. Для організації поточного контролю застосовується
- стандартизований лінгводидактичний тест
 - нестандартизований лінгводидактичний тест
 - стандартизований і нестандартизований лінгводидактичні тести

B. Виконайте завдання з посібника "Контрольні завдання..." 2002.

- Завдання 4, варіант 2 (с.5); Завдання 4, варіант 7 (с.7); Завдання 4, варіант 13 (с.9)
- Оцініть письмові роботи учнів 10 класу.

Task: You study in Great Britain and share a flat with your flatmates. As you are leaving for your holiday, you realise that you have not returned some cassettes which you borrowed from a friend at college. You had promised to give them back last Saturday. Your friend lives on the other side of town, and you have no time to take them yourself.

Leave a note for one of your flatmates. In your note

- explain the problem
- ask your flatmate to take the cassettes to your friend as soon as possible
- explain where your friend lives
- apologise to your flatmate
- thank him/her.

Note 1.

*Dear David,
I borrowed some cassettes from Estebon but I didn't have enough time to return them. Could you please take them to Estebon as soon as possible? His address is 342, Albert Road. It's near Albert Park.
I do apology for disturbing you!
Thank you very much.
Good Luck,
Peter
P.S. The cassettes are on my bed.*

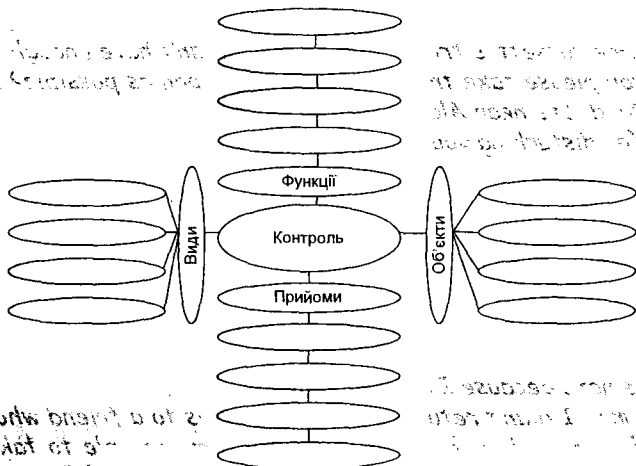
Note 2.

*Susan:
I leave you his note because I have a problem. -
It appeared when I didn't returned some cassettes to a friend who lent me and I had promised to give them back las Saturday. I'm not able to take them myself because of the time and because he lives on the other side of the town so I want you to take him the cassettes as soon as possible. I please try to do that favour!
In order to know where he lives I tell you that he lives in front of your cousin house. I'm sorry to give you in that duty but it's very important for me. I thank you very much, Susan!
Lena*

Критерії та 12-бальна шкала оцінювання

Критерії	Максимальний бал	Правила нарахування балів
1. Відповідність змісту мовленнєвої ситуації та комунікативному завданню	4 бали	1. За кожну невідповідність змісту записки змістові мовленнєвої ситуації знімається 1 бал. 2. Якщо зміст записки не відповідає змістові мовленнєвої ситуації, бали не нараховуються.
2. Логічність викладу	2 бали	1. За порушення логічності викладу знімається 1 бал. 2. У разі відсутності логічності бали не нараховуються.
3. Дотримання стандартів оформлення записки <ul style="list-style-type: none"> ▪ коректність написання дати ▪ коректність звернення ▪ коректність заключного привітання ▪ коректність підпису 	2 бали	1. За порушення кожного із стандартів знімається 0,5 бала. 2. При відсутності стандартів оформлення записки бали не нараховуються.
4. Орфографічна, граматична, лексична правильність і коректне використання засобів міжфразового зв'язку	4 бали	1. За кожну комунікативно значущу помилку знімається 0,5 бала. 2. При кількості помилок більше 6 – бали не нараховуються.

3. Ви на екзамені з МВАМ. Підготуйте структурно-логічну схему (mind map) для відповіді на запитання "Контроль у навчанні АМ".

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, оцінюючи досягнення учнів, не забувайте, що

He who makes no mistakes makes nothing.

Мета: Набути знань та оволодіти методичними вміннями, необхідними для проведення позакласної роботи з АМ у початковій, основній і старшій школі.

Завдання:

- ▶ Ознайомтеся з теоретичними засадами організації позакласної роботи з АМ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - визначати методичні вимоги до позакласної роботи;
 - добирати форми та види позакласної роботи, адекватні цілям навчання;
 - методично правильно планувати різні види позакласної роботи з ІМ;
 - аналізувати, робити висновки, формулювати пропозиції щодо вдосконалення сценаріїв позакласних заходів;
 - розробляти сценарії позакласних заходів.

Зміст теми

Поняття "позакласна робота" з АМ. Цілі проведення позакласної роботи в початковій, основній і старшій школі. Завдання позакласної роботи, врахування особливостей викладання АМ на різних ступенях школи.

Принципи організації позакласної роботи з АМ. Основні: добровільності, масовості, урахування й розвитку індивідуальних особливостей та інтересів учнів, зв'язку позакласної роботи з класною. Додаткові: комплексності, захопленості, розвитку ініціативи і самодіяльності.

Форми позакласної роботи з АМ: 1) індивідуальні, групові, масові; 2) змагальні, засоби масової інформації, культурно-масові, політико-масові; 3) дитячі та юнацькі клуби.

"Тиждень англійської мови" як провідна форма організації позакласної роботи. Етапи підготовки і проведення.

Фактори, що забезпечують ефективність позакласної роботи з АМ: інформативність і змістовність; комунікативна спрямованість; ситуативність; мовленнєва активність учнів; емоційність форм і способів реалізації.

Технологія підготовки сценарію з позакласного заходу. Відповідність змісту позакласного заходу вимогам сьогодення.

Базова термінологія

зв'язок позакласної роботи з класною	correlation of extra-curricular activities with class work
комплексність	complex character
захопленість	enthusiasm
розвиток ініціативи і творчості	developing pupils' initiative and creative power
позакласна робота	extra-curricular activities/ work
принципи позакласної роботи	principles of extra-curricular activities
добровільність	willingness to work/ voluntariness
масовість	mass character
урахування індивідуальних особливостей та інтересів учнів	taking into account individual characteristics /differences/peculiarities and interests of pupils

форми позакласної роботи	forms of extra-curricular work
індивідуальні	individual work/activities
групові	group work/ activities
масові	mass/ club activities/ work
змагальні	competitive activities/ activities of competitive character
засоби масової інформації	mass media
культурно-масові	cultural activities of mass character
політико-масові	political activities of mass character
Тиждень англійської мови	Week of the English Language

Питання для опрацювання

1. Мета і принципи організації позакласної роботи з АМ.
 - Конспекти лекцій.
 - Методика ... 2002. – С. 279-281.
 - Методика обучения иностранным языкам в средней школе /Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – С. 363-366.
 - Ружин Е.М., Колесник И.Г. и др. Внеклассная работа по иностранному языку в школе. – К.: Рад. школа, 1985. – С. 5-8.

Опрацювавши вказану літературу, усвідомте основні завдання та методичні вимоги до позакласної роботи з ІМ у школі, а також різницю в організації позакласної роботи та уроків іноземної мови.

2. Форми і види позакласної виховної роботи з АМ.
 - Методика ... 2002. – С. 281-283.
 - Методика обучения ... Вказ. праця. – С. 366-371.
 - Ружин Е.М. и др. ... Вказ. праця. – С. 9-11.

Визначте основні форми позакласної роботи з АМ і дайте характеристику кожній з них.

До кожної форми позакласної роботи з АМ доберіть певні види позакласної діяльності учнів, перелік яких подано нижче, і заповніть таблицю:

Індивідуальні	Групові	Масові	Об'єднані	Комплексні
А	Б	В	Г	Д
Розучування віршів, ролей до вистав	Гурток перекладачів	Вечір-свято	Літературний клуб	Тиждень іноземної мови
...

- 1) Театр ляльок
- 2) Секція шанувальників англійської поезії
- 3) Підготовка доповіді / повідомлення до конференції / дискусії
- 4) Усний журнал
- 5) Ранок "В гостях у казки"
- 6) Вечір-портрет
- 7) Прес-конференція
- 8) Літературний клуб
- 9) Шкільний поштамт
- 10) Розучування віршів, ролей до вистави тощо
- 11) Гурток перекладачів
- 12) Драматичний гурток
- 13) Клуб веселих і кмітливих (КВК)
- 14) Вечір-свято
- 15) Конкурс на краще читання віршів
- 16) Тиждень іноземної мови
- 17) Випуск стінгазети

3. Зміст, структура і методика проведення Тижня англійської мови у школі.

- Методика ... 2002 – С. 283-284.
- Хоменко Е.Г., Марчук Л.Т. Тиждень англійської мови в середній школі //Наук.-метод. збірник “Методика викладання іноземних мов”. – К.: Рад. школа, 1986. – Вип. 15. – С. 17-21.
- Хоменко Е.Г., Овсієнко Т.П. Тиждень англійської мови в початковій школі // Іноземні мови. – 1996. – № 1. – С. 46-50.
- Муталибов А.Ш. Неделя английского языка //ИЯШ. – 1985. – № 4. – С. 96-100.
- Ружин Е.М. и др. ... Вказ. праця. – С. 47-71.

Доведіть, що Тиждень є масовою комплексною формою позакласної роботи з ІМ.

Визначте його структуру, етапи підготовки, методику проведення.

Порівняйте плани Тижня англійської мови, запропоновані А.Ш.Муталібовим, К.М.Ружин та Е.Г.Хоменко. Який, на вашу думку, план найбільше відповідає таким вимогам:

- ✓ рівномірний розподіл заходів по днях Тижня;
- ✓ пізнавальний характер тематики заходів та їх країнознавча спрямованість;
- ✓ врахування програмної тематики і вимог до розвитку навичок та вмій усного мовлення;
- ✓ відповідність заходів віковим особливостям учнів.

4. Складіть план проведення Тижня англійської мови для 5-11 класів. Розподіліть рекомендовані нижче заходи по днях для кожного класу.

План Тижня англійської мови

День Тижня	Зміст роботи	Класи, які беруть участь
Понеділок		усі класи
Вівторок		5-6
Середа		7
Четвер		8
П'ятниця	Прес-конференція (Зустріч з британськими школярами)	9
Субота		10-11

- а) Клуб веселих і кмітливих
- б) Прес-конференція (Зустріч з британськими школярами)
- в) Вечір англійської та американської пісні (Дискотека)
- г) Зустріч з Містером Гумором
- д) Ранок “Наші улюбленці”
- е) Виставка учнівських творчих робіт (малюнки, фотографії, переклади, твори тощо).

5. Використання технічних засобів у позакласній роботі з АМ.

- Настольная книга преподавателя иностранного языка: Справочное пособие /Е.А.Маслыко, П.К.Бабинская, А.Ф.Будько и др. – Минск: Вышэйшая школа, 1992. – С. 289-303.
- Близнюк О.І. Відео у навчанні іноземних мов// Іноземні мови. – 1996. – № 3. – С.22.
- Гузь О.І. Рациональна послідовність використання відеофонограм та друкованих текстів у навчанні іноземної мови молодших школярів// Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С.40-42.

- Калинина Л.В., Самойлюкевич И.В. Использование видеокурса "Family Album, USA" при формировании диалогических умений учащихся старших классов средней общеобразовательной школы// Иноземні мови. – 1999. – № 2. – С. 9-10.
- Тамаровська Л.А. Відеокурс англійської мови для дітей "Muzzy Comes Back" // Иноземні мови. – 1996. – № 4. – С. 55-56.
- Черниш В.В. Методика роботи с аудиокнигой на уроках английского языка в средних специализированных школах с углубленным изучением иностранного языка// Иноземні мови. – 2000. – № 3. – С. 3-8.

Опрацювавши вказані джерела, визначте можливості використання відеофільмів, комп'ютерних програм та аудіоматеріалів у позакласній роботі з англійської мови; занотуйте етапи роботи з відеофільмом та аудіотекстом і розкрийте зміст кожного етапу. Проаналізуйте навчально-виховний потенціал змістових матеріалів відеофільмів/аудіокниг та комп'ютерних ігор, поданих у вищезгаданих джерелах.

Запропонуйте форми позакласної роботи з АМ з використанням технічних засобів навчання для учнів початкової, основної і старшої школи.

Практичні завдання

Завдання 1. Уважно ознайомтеся зі сценарієм "Клубу веселих і кмітливих", а потім перевірте себе за тестом.

Сценарій "Клубу веселих і кмітливих"

Звучить музика. На сцену виходять дві команди: "Mice" і "Frogs".

Форма та емблеми команд відповідають їх назвам.

I. Привітання команд.

"Mice"

We think Mice
Are very nice,
Their tails are long,
Their faces are small,
They haven't any
Chins at all.
Their ears are pink,
Their teeth are white,
They run about
The house at night.
They eat things
They must not touch,
And no one seems
To like them much.
But we think mice
Are very nice
Very cute and merry.

"Frogs"

Twenty froggies went to school
Down beside a little pool,
Twenty little coats of green,
Twenty shirts all white and clean.
"We must be in time", said they,
"First we study, then we play,
That is how we keep the rule,
When we froggies go to school."
Many, many years have passed,
Big frogs they became at last,
They had learned at school a lot,
No one lesson they forgot.
Now they sit on other logs
Teaching other little frogs:
"Early to bed, early to rise
Makes you merry, cute and wise".

Оцінюється: 1) виразне читання віршів; 2) відповідність форми та емблеми назві команди.
Найвища оцінка – 5 балів.

II. Розминка.

Кожна команда одержує картку з текстом інсценівки, драматизацію якої необхідно підготувати протягом 5 хвилин.

Картка з текстом для команди "Frogs"

Teacher: How much is two plus one?

Alec: I don't know.

Teacher: Well, Alec. Fancy, I give you two dogs and then one dog. How many dogs have you got now?

Alec: Four dogs.

Teacher: Why?

Alec: Because I've got one dog already.

Картка з текстом для команди "Mice"

Nick: Ann, give me your pen, please.

Ann: And why don't you want to write with your pen? What's wrong with it?

Nick: It makes so many mistakes.

Оцінюється: 1) правильна вимова та інтонаційне оформлення висловлювань; 2) артистизм.

Найвища оцінка – 5 балів.

III. Розучування скоромовки з болітьниками, поки команди готуються до показу своїх інсценівок.

Hickety, pickety, my black cat

Hickety, pickety, my black cat

Likes to sit in my blue hat.

IV. Конкурс на кращу ілюстрацію до аудіотексту.

Командам пропонується послухати оповідання і зробити протягом 10 хвилин малюнки до нього.

Текст для аудіювання

Two men who had come to the country for their holidays were walking in an orchard. They saw that all the trees were bending under the heavy load of apples except one tree on which there were no apples at all.

A small country boy was sitting nearby. They called him.

– Come here, boy. Here's a sixpence for you. Do you know why there are no apples on that tree?

– Of course I do, sir. Because it's an oak tree.

Оцінюється: 1) ступінь розуміння прослуханого оповідання, 2) вміння передати зміст зображальними засобами.

Найвища оцінка – 8 балів.

V. Конкурс болітьників.

На магнітній дошці закріплені картки зі словами та номерами. Під картками подано коди. Користуючись цими кодами, болітьникам кожної команди необхідно протягом 2-3 хвилин скласти із слів на картках добре відомі прислів'я.

Завдання для болільників команди "Mice"

1 2 3 4
late better never than

Код: 2143.

Завдання для болільників команди "Frogs"

1 2 3 4 5 6
home East West best is or

Код: 263154.

Оцінюється: швидкість складання прислів'я (2 хв.). Найвища оцінка – 5 балів.

VI. Музичний конкурс.

Кожна команда виконує пісню та певні рухи відповідно до змісту цієї пісні.

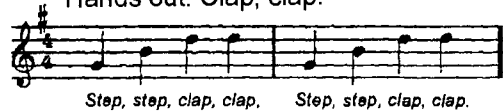
Пісня для команди "Mice"

Stand up and look around,
Shake your head and turn around,
Stamp your feet upon the ground,
Clap your hands, and then sit down.
Stand up and look around,
Shake your head and turn around,
Stamp your feet upon the ground,
Clap your hands, and then sit down.

Пісня для команди "Frogs"

Step, step, clap, clap,
Step, step, clap, clap.
Turn yourself around,
And then you clap, clap, clap.
Bend and clap, clap.
Bend and clap, clap.
Hands up. Clap, clap.
Hands up. Clap, clap.
Hands out. Clap, clap.
Hands out. Clap, clap.

Оцінюється: 1) правильність вимови; 2) відповідність рухів словам пісні та її мелодії.
Найвища оцінка – 6 балів.

VII. Конкурс капітанів.

Капітани по черзі пропонують один одному загадки. Члени команд можуть допомогти своєму капітану, якщо у нього виникають труднощі з відповіддю.

Загадки для капітанів команд

"Frogs"

1. Why do we all go to bed?
(Because the bed doesn't come to us).
2. Which runs quicker, the heat or the cold? (Heat. Because you can catch cold).
3. A hundred shirts and all without buttons. (A head of cabbage).

"Mice"

1. What is the longest word in the English language? (Smiles. Because there is a mile between the first "s" and the last "s").
2. What is the quickest letter in the English alphabet? (R. Because it is always first in race).
3. What house has many people inside, but neither windows nor doors? (A cucumber).

Оцінюється: 1) правильність відповідей; 2) кмітливість та ерудиція капітанів.
Найвища оцінка – 5 балів.

VIII. Домашнє завдання.

Команди інсценують уривки з книги Марка Твена "Том Соєр", які вони підготували заздалегідь.

Оцінюється: 1) правильність вимови; 2) артистизм; 3) реквізит до інсценівок.

Найвища оцінка – 10 балів.

Інсценівка команди "Mice"

Tom Whitewashes the Fence.

Characters: Aunt Polly
Tom Sawyer
Ben Rogers
Jim Hollies

(Tom appears with a bucket of whitewash and a long-handled brush. He begins whitewashing the fence. Then Jim comes out of the gate, singing a song. He has a bucket in his hand).

Tom: Say, Jim, I'll fetch the water if you'll whitewash a little.

Jim: I can't, Master Tom. Old missis told me to go and get the water and not to stop with anybody. She said: "If Tom asks you to whitewash, go along and mind your own business".

Tom: Oh, never mind what she said, Jim. That's the way she always talks. Put the bucket here. I'll be in a minute. She won't ever know.

Jim: Oh, don't, Master Tom. Don't pull the bucket. Please don't, Tom. *(Tom pulls the bucket and Jim pulls it back).*

Tom: Jim, I'll give you a white marble. *(Jim hesitates)* White marble, Jim.

Jim: That's a wonderful marble. But, Master Tom, I am awfully afraid of the old missis ... *(Jim puts down his bucket and takes the brush to whitewash. In another moment Aunt Polly enters, a slipper in her hand and triumph in her eyes).*

Aunt Polly: Well, what are you doing here, Jim? *(Strikes him with the slipper, Jim takes his bucket and runs away. Tom begins to whitewash. Aunt Polly goes away smiling. Enters Ben Rogers eating an apple. Tom pays no attention to Ben).*

Ben: Hello, old chap.

Tom: Why, it's you, Ben, wasn't noticing you.

Ben: Say, I'm going for a swim. Don't you wish? But of course, you'd rather work, wouldn't you? *(Tom looks at the boy).*

Tom: What do you call work?

Ben: Why, isn't that work? *(Tom resumes his whitewashing).*

Tom: Well, maybe it is, and maybe it isn't. All I know, it suits Tom Sawyer.

Ben: Oh, now you don't mean to say that you like it?

Tom *(continuing to whitewash)*: Like it? Well, I don't see why I – shouldn't like it. Does a boy get a chance to whitewash a fence every day? *(Ben stops eating his apple, watches Tom's every move and gets more and more interested).*

Ben: Say, Tom, let me whitewash a little.

Tom: Oh, no. I think it won't do, Ben. You see, Aunt Polly is awfully particular about this fence. It must be done very carefully. I think there is only one boy that can do it.

Ben: Is that so? Oh, let me try a little. I'd let you, if I were you, Tom.

Tom: Ben, I'd like to, but Aunt Polly... Well, Jim wanted to do it, but she wouldn't let him.

Ben: Oh, Tom, let me try. I'll be careful. I'll give you my apple. *(Tom gives up the brush and takes the apple. Ben begins to whitewash).*

Інценівка команди "Frogs"

Tom Doesn't Want to Go to School.

Characters: Tom Sawyer
Sid, his younger brother
Aunt Polly
Mary, a servant

(Two boys are sitting at the table. Tom is reading a book. Sid is drawing something. Tom drops his book, stands up and goes up and down. Then he stops, thinks a little and smiles in a cunning way. Then the expression on his face changes as if he had an awful toothache. He groans).

Tom: Sid, oh Sid.

Sid *(continuing to draw)*: Yes?

Tom: Oh, Si-i-id...

Sid *(coming up to Tom)*: Tom, I say, Tom.

Tom: O-O-oh.

Sid: What is the matter, Tom? *(He shakes Tom and tries to look into his face).*

Tom: Oh, don't, Sid. Don't shake me.

Sid: Why? What is the matter, Tom? I shall call Aunt Polly.

Tom: I forgive you everything, Sid, when I am dead.

Sid: Oh, Tom, you are not dying.

Tom: I forgive everybody, Sid. Tell them so. *(Sid runs away for Aunt Polly).*

Sid: Oh, Aunt Polly, come. Tom is dying.

Aunt Polly *(entering the stage)*: Dying?

Sid: Yes, come quick.

Aunt Polly: Nonsense, I don't believe it. *(She comes up to Tom).* You, Tom! Tom, what is the matter with you, child?

Tom: Oh, Auntie, my tooth.

Aunt Polly: Your tooth? And what is the matter with your tooth?

Tom: It is loose and aches awfully.

Aunt Polly: Now don't you begin groaning again. Sit down. Open your mouth. Well, you are right. Your tooth is really loose. Mary! *(Aunt Polly calls her servant Mary, who enters).*

Mary: Yes, Ma'am?

Aunt Polly: Please, bring me a thread and a candle.

Mary: Yes, all right, Ma'am. *(Tom gets up quickly).*

Tom: Oh, please, Aunt Polly, don't pull it out. It doesn't hurt me now. I shall go to school. *(He tries to gather his books and put them into his bag).*

Aunt Polly: Oh, Tom, so all this was because you didn't want to go to school!

ІХ. Підсумки конкурсів.

Поки журі підраховує остаточну кількість балів кожної команди, учасники КВК та болільники виконують пісню "Bonanza"* (цю пісню необхідно розучити з учнями до проведення КВК).

* bonanza /bəʊ'nænzə/ удача, процвітання, "золоте дно"

"Bonanza"

Words and music by Jay Livingston and Ray Evans

The musical score is written in G major (one sharp) and 4/4 time. It consists of ten staves of music with lyrics underneath. The lyrics are: "We got a right to pick a lit-tle fight, Bo-nan-sa! If an-y-one fights an-y-one of us He's got-ta fight with me! We're not a one to sad-dle up and run, Bo-nan-sa! An-y-one of us who starts a lit-tle fuss Knows he can count on me! One for four, four for one, This we guar-an-tee! We got a right to pick a lit-tle fight, Bo-nan-sa! If an-y-one fights an-y-one of us, He's got-ta fight with me!"

We got a right to pick a little fight, Bonanza.
 If anyone fights anyone of us
 He's gotta fight with me.
 We're not a one to saddle up and run, Bonanza.
 Anyone of us who starts a little fuss
 Knows he can count on me.
 One for Four, Four for one
 This we guarantee.
 We got a right to pick a little fight, Bonanza.
 If anyone fights anyone of us
 He's gotta fight with me.

Таблиця рестрації результатів КВК

(заповнюється журі протягом гри за результатами кожного конкурсу)

Назва команди	Конкурси і бали							Сума балів
	I	II	III	IV	V	VI	VII	

Перевірте за тестом, чи вмієте ви аналізувати сценарій.

Інструкція: Визначте правильну відповідь.

1. Сценарій розраховано на учнів віком 12-13 років.
а) так б) ні
2. Зміст сценарію відповідає тематиці для навчання усного мовлення, яка визначена програмою з ІМ для середніх загальноосвітніх шкіл.
а) так б) ні
3. Сценарій пропонує різноманітні конкурси, які сприяють не лише удосконаленню навичок та вмінь іншомовного спілкування учнів, але й розвитку їх індивідуальних можливостей.
а) так б) ні
4. У сценарії визначено місце ведучого та його роль.
а) так б) ні
5. Сценарій передбачає зворотний зв'язок, тобто участь у конкурсах КВК болельників команд.
а) так б) ні
6. У сценарії описаний повний реквізит, який забезпечує проведення конкурсів.
а) так б) ні
7. Сценарій включає спеціальну таблицю для обліку результатів кожної команди в різних конкурсах.
а) так б) ні

Підсумки тестування

Якщо ваш результат дорівнює п'яти "Так" (1а, 2а, 3а, 5а, 7а), то:

- 1) ви ретельно вивчили запропонований сценарій;
- 2) ви вмієте аналізувати сценарій позакласного заходу.

Завдання 2. Використовуючи рекомендовану літературу і матеріали, які подано нижче, розробіть сценарій вечора, присвяченого Дню Матері. У сценарії необхідно визначити:

- ✓ час і місце проведення вечора;
- ✓ кількість учасників;
- ✓ оформлення приміщення, сцени, де має відбутися вечір;
- ✓ реквізит, необхідний для виконання пісень, віршів, інсценівок;
- ✓ роль ведучого вечора та його слова;
- ✓ прийоми, які зможуть забезпечити активну участь глядачів у програмі вечора.

Література для опрацювання

- Burlakova A.P. International Women's Day //ИЯШ. – 1973. – № 1. – С. 113-118.
- Губницкая И.А. Стихи и песни на уроках английского языка //ИЯШ. – 1981. – №2. – С.53-55.
- Мокроусова Г.И., Кузовлева Н.Е. Организация внеклассной работы по немецкому языку. – М.: Просвещение, 1989. – С. 120-128.

A. Bipshi

1) Only One Mother (by G. Cooper)

Hundreds of stars in the pretty sky;
 Hundreds of shells on the shore together;
 Hundreds of birds that go singing by;
 Hundreds of bees in the sunny weather.
 Hundreds of lambs in the purple clover;
 Hundreds of butterflies on the lawn,
 But only one mother the wide world over.

2) My Mother

The first pupil:

Who fed me when I was a child
 And hushed me in her arms so mild?

All together:

My mother.

The second pupil:

Who sat and watched my childish head,
 When sleeping in my little bed?

All together:

My mother.

The third pupil:

When pain and sickness made me cry,
 Who looked upon my heavy eye?

All together:

My mother.

The fourth pupil:

Who dressed my doll in clothes so gay,
 And taught me often how to play?

All together:

My mother.

The fifth pupil:

Who ran to help me when I fell,
 And would some funny stories tell?

All together:

My mother.

The sixth pupil:

And can I ever stop to be
 So loving and so kind to thee,
 Who was so very kind to me,
 My mother?

All together:

And when you are sick and old and grey,
 My healthy arm shall be your stay,
 And I will calm your pains away,
 My mother.

3) When Mother Says

When Mother says

Attend to me

Don't stamp or sigh or scold:

It's better far

As you will see

To do as you are told!

For in the sun

Or in the rain

And in the heat or cold,

For up the lane

And down the lane

To do as you are told.

4) Which Loved You Best

"I love you, Mother", said little John;
Then, forgetting his work, his cap went on,
And he was off to the garden-swing
And left her the water and wood to bring.
"I love you, Mother", said daughter Nell;
"I love you better than I can tell";
Then she teased and pouted full half the day
Till her mother was glad when she went to play.
"I love you, Mother", said little Fan;
"Today I'll help you all I can,
How glad I am school doesn't keep!"
So she rocked the baby till it fell asleep.
Then stepping softly, she took the broom
And swept the floor and cleaned the room;
Busy and happy all day was she,
Helpful and merry as child could be.
"I love you, Mother", again they said,
Three little children going to bed.
Who do you think how Mother guessed,
Which of them really loved her best?

4) More Sacred Than All Other

The noblest thoughts we can claim,
The noblest words we can frame,
Unworthy are to praise the name,
More sacred than all other –
The blessed name of "Mother".

B. Picni

1) My Mother's Day Basket (Words and Music by Clyde Strathmoore)

Amidst the thorns upon a vine,
A delicate rose was there entwined.
I saw this rose and swiftly knew
T'was just the one to give to you.
I gathered leaves and flowers too,
Then made this basket just for you.
For each bright flower's here to say
My wish for you: Happy Mother's Day.

Musical notation for the song "My Mother's Day Basket" by Clyde Strathmoore. It consists of four staves of music in G major, 2/4 time. The lyrics are written below the notes.

A . midst the thorns u _ pon a vine
A _ de . li . cate rose was there en . twined
I saw this rose and swift . ly knew
T'was just the one . . To give to you

2) Spring-cleaning (Words and Music by Rosemary Dawson)

Sweeping, sweeping,
We must do the sweeping.
We must get it clean,
No dirt must be seen,
While Mother is still sleeping.
Dusting, dusting,
We must do the dusting,

No specks must be seen,
 We must get it clean,
 While Mother is still sleeping.
 Polishing, polishing,
 We must do the polishing.
 We must get a shine,
 A beautiful shine,
 While Mother is still sleeping.
 Now the house is clean and bright
 Not a speck of dirt in sight.
 We have cleaned it all away.
 No more work until another day.
 Wake up, wake up, Mother, do.
 Come and see what we've done for you.

Sweep - ing, Sweep - ing, we must do the sweep - ing.
 We must get it clean, No dirt must be seen, While
 mo - ther is still sleep - ing. Now the house is
 clean and bright, Not a speck of dirt in sight We have
 cleaned it all a - way. No more work un - til an - o - ther
 day. Wake up, wake up, Mo - ther do, Come and see
 what we've done for you

3) Helping Mother

Help your mother set the table
 With a knife and fork and spoon,
 Help your mother set the table
 Ev'ry afternoon.
 Help your mother clear the table,
 Take the knife and fork and spoon,
 Help your mother clear the table
 Morning, night and noon.

Help your moth - er set the ta - ble with a knife and
 Help your moth - er clear the ta - ble, Take the knife and
 fork and spoon; Help your moth - er set the ta - ble
 fork and spoon; Help your moth - er clear the ta - ble

4) Mother's Day

I like the way you look,
 I like the way you cook,
 Now what I really want to say is:
 "Happy Mother's Day."

I like the way you look, I like the way you cook;
 Now what I real - ly want to say is: "Hap - py Moth - er's
 Day!"

B. П'єca

John Grumlie (Adapted from Alice Very)

Characters: John Grumlie
 Jennie, his wife
 Jock, Mary, Jean, Baby Nan – their children
 Rover, the dog

Setting: A farmhouse kitchen. (The curtain rises. Enter, one by one, John Grumlie, buttoning his overalls, Jennie, carrying Baby Nan, whom she sets down on the floor, and other children, partly dressed and carrying dresses, coats and shoes, etc.)

John (crossly): Where's my breakfast?
 What d'ye say?
 I have work to do today!

Jennie (sweetly): Yes, I know
 You've work to do.
 Maybe I am busy too.

John: As sure as the moon is up in the sky
 And the leaves are on the tree,
 I can do more work in a single day

Jennie: Than you can do in three.
 If you can do my work, John,
 And do it well right now,
 Then you may stay at home, John,
 And I'll go and plow. (*Puts on kerchief, jacket, etc*)

Jock: Will Father stay
 With us today?

Baby Nan: Is Mother going out to play?

Jennie: Mother is going
 Out to plow,
 So mind your daddy, dear,
 And what goes on
 While I'm away
 I wish what I could hear. (*Exit*)

Baby Nan (*crying*): Oo-oo-ooo.

Jock: What's wrong with you?

Mary: Baby's hungry.

Jean: I am too.

John (*tying on apron*): Let Jock go out
 And milk the cow,
 And Mary sweep the floor.
 I'll get you such
 A breakfast now
 As you never ate before.

Jock: I don't know how
 To milk the cow.

Mary: I don't know how to sweep.

Jean: Oh, Mother did it
 Hours ago,
 While you were all asleep.

Jock: Mother washes Baby's face
 And tells us what to wear.

Mary: Mother helps us button and lace.

Jean: And mother braids our hair.

John (*making fire*): I have no time,
 I'm busy now.
 What foolish things you say.
 You'll dress yourselves
 Or do without
 When Mother is away.

(*Children put on clothes some back to front, some inside out, some buttoned crookedly, etc.*)

John (*on knees, blowing fire*): I've blown and blown
 Till I'm fit to burst!
 Why doesn't the fire go?

Jock: Mother puts in
 The papers first
 And lays the kindling so.

(Takes wood out, scattering ashes about, and shows John how to build fire).

Jean *(trying to lace up her shoes)*: Daddy, I can't

Lace up my shoes.

Mary: Neither can Baby Nan.

John: Try it!

What have you got to lose?

Where did she put that pan?

Mary *(showing pot already on fire)*: Here's the pot

And the water in it.

It'll be hot

In half a minute.

John *(pouring in oatmeal by handfuls)*: Now breakfast will be

Ready soon.

It's easy to cook, I've found.

Jock: But Mother does it

With a spoon

And stirs it round and round.

Jean: And Mother always

Skims the cream

And puts it out to cool.

Mary: And Mother packs

The lunches up

And gets us off to school.

John: Your mother – well,

But I'm your dad...

Why are you saying things

Like that?

Rover *(offstage)*: Woof, woof, woof!

Jock: I'll go and feed Rover.

(Jock fills bowl with milk and sets it on the floor, then lets Rover in)

Jean: Father, the oatmeal is boiling over.

(John and children run to grab pot. John gets it and starts ladling out into bowls on table.

Baby Nan creeps to Rover's dish and drinks milk).

Mary: Look.

Jock: At what?

Mary *(pointing)*: She took his cup.

Jock: You ate all

Rover's breakfast up.

Jean: Stop it, stop it, Baby Nan.

Mary: Drop it, drop it, Baby Nan.

John *(setting pot on floor and putting Baby in chair)*: Sit down, sit down,

And eat it up

Before it all gets cold.

(Children start eating but put down spoons with wry faces).

Why such a face?

Mary: It makes me ill.

John: You do as you are told.

Jean: It's no good, Daddy.
John: Eat up!
I've heard enough from you.
And don't you dare
To open your mouths
Until you all are through.

(Children close their mouths tightly and pretend to eat. John jumps up, but falls over the pot, spilling oatmeal. Rover laps it up).

John *(rubbing leg)*: Now who the devil
Left that pan?
I nearly broke my head!

Jennie *(singing offstage)*: With a fal de lal
Lal de ral lal,
Fal lal lal lal lal la!

John: Tell Mother to come
As soon as she can
for I'm nearly dead! *(Children run to open door. Enter Jennie).*

Mary: Oh, Mother, come quick. We need you!

Jean: And Daddy needs you too!

Baby Nan: Don't go away and leave us!

Jock: Stay home, whatever you do.

Jennie *(laughing)*: Well, how do you like
Your work, John?
Or maybe you'd rather plow?
Or would you like to stay at home
And be a housewife now?

John: No, no, my dear!
You know too well
What should be done
And how.
You stay at home
And as for me,
I'd better go and plow!

Один із можливих варіантів організації цих матеріалів у сценарії вечора:

A-1, Б-1, А-2, А-3, Б-3, А-4, В-1, Б-2, А-5, Б-4

Додаткова література*

- Белыхина Л.С. Конкурсы по иностранным языкам //ИЯШ. – 1976. – №4. – С. 131-134.
- Бігич О.Б. Конкурс на кращого знавця англійської мови як форма виховного заходу під час педагогічної практики //Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 58-60.
- Бігич О.Б. Тема “Animals and Birds” на уроці та в позакласній роботі на початковому ступені навчання англійської мови. “Бібліотечка журналу “Іноземні мови”, вип. 4/2000. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с.
- Бражник Н.О. Лінгвокраїнознавчий аспект позакласної роботи з іспанської мови

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

на середньому ступені загальноосвітньої школи //Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 18-22.

- Бубновская Т.А. Вечер, посвященный В.Шекспиру // ИЯШ. – 1999. – № 2. – С. 73-77.
- Булаева Л.А. Праздник “Halloweeп” в гимназии // ИЯШ. – 1999. – № 5. – С. 57-63.
- Бурдакова О.П. Сценарий вечера, посвященного жизни и творчеству Г.У.Лонгфелло //ИЯШ. – 1998. – № 1-2. – С. 55-58; С. 61-63.
- Гапонова С.В. Навчальні матеріали до теми “Міжнародні відносини” //Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 21-32.
- Зінченко Н.В., Дрижай Л.В. Welcome to Britain //Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С.65-69.
- Иванов В.Г. Игра КВН для учащихся IV кл. //ИЯШ. – 1982. – № 1. – С. 104-106.
- Карміна Л.М. КВК – один з найефективніших видів позакласної роботи з англійської мови //Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 61-63.
- Можайко Т.М. Турнир знатоков английского языка //Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 64-65.
- Петренко О.П. The Greenest Holiday of the Year // Іноземні мови. – 2001. – № 2. – С.47-49.
- Руда Ю.В. I Know Everything //Іноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 60-61.
- Семенова Л.Н., Коренькова Л.В. Сценарий литературного вечера “Пушкин и Байрон” //ИЯШ. – № 1-3. – С. 62-65; С. 63-68; С. 59-61.
- Степанченко Т.Г., Антоновська А.М. Навчальні матеріали до теми “Україна” // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С. 17-21.
- Тарасенко М.В. Сценарій позакласного заходу з екологічних проблем //Іноземні мови. – 1999. – №3. – С. 17-21.
- Хоменко Е.Г. Жемейцева Г.Г. Everything about Halloweeп // Іноземні мови. – 2000. – №3. – С. 61-71.
- Хоменко Е.Г. Children’s Party //Іноземні мови. – 1998. – № 3. – С. 18-23.
- Хоменко Е.Г. Christmas. Бібліотечка журналу “Іноземні мови”, вип. 1/2001. – К.: Ленвіт, 2001. – 64 с.
- Хоменко Е.Г., Шерстюк О.М. Valentine’s Day. Бібліотечка журналу “Іноземні мови”, вип. 2/2001. – К.: Ленвіт, 2001. – 64 с.
- Murphey T. Music And Song. – Oxford Univ. Press, 1996. – P. 69-102.
- Ur P. A Course in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1997. – P. 274-286.
- Wessels Ch. Drama. – Oxford Univ. Press, 1995. – P. 110-134.
- Статті з журналу “Іноземні мови”.
- Статті з журналу “Іноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

Матеріали для самоконтролю

А. Перевірте, чи ви можете:

- 1 пояснити поняття “позакласна робота з АМ”;
- 2 визначити основні завдання позакласної роботи з АМ;
- 3 назвати основні принципи організації позакласної роботи з АМ;
- 4 назвати додаткові принципи організації позакласної роботи з АМ;
- 5 визначити форми позакласної роботи з АМ за критерієм кількісного охоплення учасників;
- 6 визначити змістові форми позакласної роботи з АМ;

- 7 охарактеризувати етапи проведення "Тижня англійської мови";
- 8 навести приклади індивідуальної позакласної роботи;
- 9 навести приклади групової позакласної роботи;
- 10 навести приклади масової позакласної роботи.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь і запишіть її. Порівняйте свою відповідь з ключем.*

1. Участь у позакласній роботі є
 - а) обов'язковою для всіх учнів
 - б) обов'язковою для кращих учнів
 - в) добровільною
2. Позакласна робота з ІМ проводиться
 - а) за спеціальною програмою
 - б) за планом методичного об'єднання вчителів ІМ
 - в) без будь-якого плану
3. Основна мета позакласної роботи з ІМ полягає
 - а) в подальшому удосконаленні практичного володіння учнями іноземною мовою
 - б) в розвитку особистості учня
 - в) в естетичному вихованні учнів
4. Визначальною рисою позакласної роботи з ІМ є
 - а) навчання видів мовленнєвої діяльності
 - б) використання іноземної мови як засобу спілкування
 - в) формування творчих стосунків між учнями та вчителями
5. Характерною методичною вимогою до позакласної роботи з ІМ є
 - а) використання пізнавальних навчальних матеріалів
 - б) посильні завдання
 - в) цікавий зміст матеріалів і яскравість форми
6. Інтерес учнів до позакласної роботи значною мірою залежить від
 - а) організованості й дисциплінованості учнів
 - б) системи прийомів, які спонукають до спілкування
 - в) можливості спілкування в атмосфері святковості/невимушеності тощо
7. До основних організаційних принципів позакласної роботи відносять
 - а) принцип ситуативності
 - б) принцип добровільності та масовості
 - в) принцип наступності
8. До організаційно-структурних форм позакласної роботи відносять
 - а) масово-групові
 - б) індивідуальні
 - в) групові
9. За змістом виділяють такі форми позакласної роботи
 - а) культурно-масові

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- б) комбіновані гуртки
- в) політико-масові

10. До заходів культурно-масового характеру відноситься

- а) прес-конференція
- б) вечір-свято
- в) фестиваль

V. Виконайте завдання (за вибором).

1. Розробіть сценарій ранку "Merry Hour" для учнів 5-6 класів. При розробці сценарію передбачте проведення ігор, конкурсів, виконання пісень, віршів, розв'язування кросвордів тощо;

✓ використайте такі матеріали:

- Бражник Н.О. Натальина школа // Іноземні мови. – 1996. – № 3. – С.51-52.
- Черныш В.В. Песенные игры на английском языке// Іноземні мови. – 2000. – № 3. – С.43-46.
- Головчицька Л.П. Ігри як засіб формування лідера// Іноземні мови. – 2002. – № 3. – С.12-13.
- Бігич О.Б. Тема "Animals and Birds" на уроці та в позакласній роботі на початковому ступені навчання англійської мови // Бібліотечка журналу "Іноземні мови", вип.4/2000. – К.: Ленвіт, 2000. – 64 с.

2. Розробіть сценарій вечора "My Funny Valentine" для учнів 8-9 класів. При розробці сценарію

✓ передбачте інформацію про походження свята "St. Valentine's Day", традиції святкування, а також пісні, вірші, ігри, загадки, що пов'язані з цим святом.

✓ використайте такі матеріали:

- Хоменко Е.Г., Шерстюк О.М. Valentine's Day. Бібліотечка журналу "Іноземні мови", вип.2/2001. – К.: Ленвіт, 2001. – 64 с.

3. Розробіть сценарій прес-конференції за темою "In Search of the USA" для учнів 10-11 класів.

При розробці сценарію

✓ передбачте інформацію про історію і політико-адміністративний устрій США, відомості про окремі штати, їх столиці, емблеми, прізвиська та ін.;

✓ підготуйте наочність у вигляді схем, таблиць, малюнків;

✓ використайте такі матеріали:

- Смелякова А. In Search of America // Іноземні мови. – 1996. – № 4. – С.62-65.
- Метьолькіна О.Б. Сторінка старшокласника. Англійська мова // Іноземні мови. – 1997. – № 4. – С.74-77.
- Сторінка старшокласника. Англійська мова // Іноземні мови. – 1998. – № 4. – С.75-77.

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Отже, оволодівайте методикою організації позакласної роботи з англійської мови, бо

All work and no play makes Jack a dull boy.

Мета: Набути знань про основні методи навчання ІМ, етапи розвитку МВІМ; оволодіти вміннями аналізу методів навчання ІМ.

Завдання:

- ▶ Ознайомтесь з основними методами навчання ІМ.
- ▶ Вивчіть термінологію з проблеми.
- ▶ Навчіться:
 - аналізувати цілі, зміст, основні прийоми і засоби навчання в різних методах навчання іноземних мов;
 - визначати доцільність використання окремих прийомів навчання ІМ (за різними методами) у середніх навчальних закладах України;
 - відрізнати "комунікативне" навчання АМ від "некомунікативного".

Зміст теми

Класифікація методів навчання ІМ. Залежність вибору методу навчання ІМ від соціального замовлення.

Перекладні методи: граматико-перекладний і лексико(текстуально)-перекладний методи. Принципи перекладних методів навчання ІМ.

Прямі методи. Методичні ідеї "руху Реформи". Вплив досягнень лінгвістики і психології на розвиток прямих методів. Основні положення.

Усний метод Г.Пальмера. Основні принципи. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за усним методом.

Методична система М.Уеста. Мета навчання. Основні принципи. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за методом М.Уеста.

Аудіо-лінгвальний метод Ч.Фріза і Р.Ладо. Цілі навчання. Основні принципи. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за аудіо-лінгвальним методом.

Аудіо-візуальний метод. Цілі навчання. Основні принципи. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за аудіо-візуальним методом.

Сугестивний метод Г.Лозанова. Цілі навчання. Головні положення сугестивного методу. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за цим методом.

Комунікативний метод навчання ІМ. Цілі навчання. Основні принципи комунікативності навчання. Позитивне і негативне у навчанні ІМ за цим методом.

Інші методи навчання ІМ: "метод повної фізичної реакції", "драматико-педагогічний метод", "мовчазний метод", "груповий метод" тощо.

Базова термінологія*

альтернативні методи	alternative methods
аудіо-візуальний метод	audiovisual method, structural-global method
аудіо-лінгвальний метод	audiolingual method, audiolingualism, mim-mem method
граматико-перекладний метод	grammar-translation method
груповий метод	community language learning (CLL) method
комунікативний метод	communicative language teaching (CLT)
лексико(текстуально)-перекладний метод	lexical(text)-translation method

* Див.також тему "Система навчання іноземної мови".

лінгвістична основа	theory of language
метод повної фізичної реакції	total physical response (TPR) method
“мовчазний” метод	the silent way method
натуральний метод (Крашена)	natural method
підхід	approach
прямий метод	direct method
психологічна основа	theory of learning
сугестивний метод	suggestopedia, Lozanov method
усний метод (Г.Пальмера)	situational language teaching (SLT)

Питання для опрацювання

1. “Усний метод” Г.Пальмера і система навчання читання М.Уеста.

- Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник /Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – С. 292-296.
- Пальмер Г. Устный метод обучения иностранным языкам. – М., “Учпедгиз”, 1961. – С. 9-17, 38-42, 58-60, 63-68, 157-160.
- Уэст М. Обучение английскому языку в трудных условиях. – М.: Просвещение, 1966. – 113 с.

Ознайомившись з публікаціями, будьте готові:

- ✓ визначити сутність усного методу;
- ✓ назвати основні форми роботи в рамках цього методу;
- ✓ пояснити характер вправ (рецептивних, репродуктивних, “умовна бесіда”, “природна бесіда”);
- ✓ описати призначення посібників для читання, розроблених М.Уестом;
- ✓ охарактеризувати роль передтекстових і післятекстових завдань.

2. Критичний аналіз аудіо-лінгвального методу (АЛМ).

- Жлуктенко Ю.О. Навчання іноземних мов за методичною системою Ч.Фріза – Р.Ладо. – К.: “Рад. школа”, 1969. – 105 с.
- Методика ... 2002. – С. 296-298.

Охарактеризуйте психологічну і лінгвістичну основи АЛМ, опишіть його позитивні риси та недоліки. Випишіть принципи реалізації цієї методичної системи, а також назви вправ та їх приклади.

3. Критичний аналіз аудіо-візуального методу (АВМ).

- Громова Л.А. Аудио-визуальный метод и практика его применения. – М.: Высшая школа, 1977. – С. 63-64.
- Методика ... 2002. – С. 298-301.

Охарактеризуйте психологічну і лінгвістичну основи АВМ, вкажіть на його позитивні риси та недоліки, мету навчання і методичні принципи. Запишіть етапи роботи з діалогом-зразком та приклади вправ.

4. Критичний аналіз комунікативного методу навчання ІМ.

- Методика ... 2002. – С. 302-304.

- Мильруд Р.П., Максимова И.Р. Современные концептуальные принципы коммуникативного обучения иностранным языкам //ИЯШ. – 2000. – № 4. – С. 9-16; № 5. – С. 17-22.
- Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. – М.: Просвещение, 1985. – С. 24-34.

Визначте вихідні положення і поняття комунікативного методу навчання. Запишіть принципи комунікативного методу.

5. Шляхи застосування інших методів навчання іноземних мов.

- Методика ... 2002. – С. 304-306.
- Гапонова С.В. Сучасні методи викладання іноземних мов за рубежом // Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 24-31.
- Хоменко Л.Я. Нові методи навчання на заході //Іноземні мови. – 1998. – № 1. – С. 32-33.

Визначте вихідні положення кожного з методів. Запишіть основні прийоми роботи.

Практичні завдання

1. Поєднайте прийоми і вправи з методом навчання ІМ, в якому вони найчастіше використовуються.

Граматико-перекладний метод

Прямі методи

Аудіо-лінгвальний метод

Комунікативний метод

- Переклад окремих речень
- Заучування парадигм
- Одномовні вправи
- Семантизація лексичних одиниць з використанням наочності
- Запитання-відповіді
- Підстановчі вправи
- Імітативні вправи
- Трансформаційні вправи
- Заучування діалогів
- Механічне вправління
- Вирішення проблемних завдань
- Рольова гра
- Дискусія
- Драматизація

2. Проаналізуйте вправи із книжки Г.Пальмера, визначте вид кожної з них.

- Пальмер Г. Усний метод навчання іноземних мов. – К.: Рад. школа, 1964. – С. 59-63.

3. Ознайомтеся з різними вправами на засвоєння структур за системою Ч.Фріза-Р.Ладо.

- Жлуктенко Ю.О. Вказ. праця. – С. 47-56.

Засвоєння структур з різним лексичним наповненням

а) Прослуховування мовленнєвого зразка і виконання "простої" підстановки-заміни одного з його елементів (завдання виконується хором або індивідуально).

T: I like this new house.

P: I like this new house.

T: Old.

P: I like this old house.

T: Green.

P: I like this green house. Etc.

- б) Прослуховування мовленнєвого зразка і виконання простої підстановки у позиції, що змінюється – заміна різних елементів структури.

T: I see a new house in the street.

P: I see a new house in the street.

T: Old.

P: I see an old house in the street.

T: Woman.

P: I see an old woman in the street.

T: Garden.

P: I see an old woman in the garden. Etc.

- в) Прослуховування мовленнєвого зразка і його трансформація.

T: Columbus discovered America in 1492. America was discovered by Columbus in 1492.

P: *(повторює те ж саме).*

T: Bell invented the telephone.

P: The telephone was invented by Bell. Etc.

- г) Прослуховування мовленнєвого зразка і виконання багатосторонньої підстановки – одночасної підстановки декількох елементів (може поєднуватися з трансформацією).

T: He is going to the cinema tonight.

P: He is going to the cinema tonight.

T: Dancing-hall.

P: He is going to the dancing-hall tonight.

T: We.

P: We are going to the dancing-hall tonight.

T: After classes.

P: We are going to the dancing-hall after classes tonight. Etc.

- г') Прослуховування мовленнєвого зразка та його розширення за рахунок даного елемента.

T: I read one chapter of the book.

P: I read one chapter of the book.

T: Long.

P: I read a long chapter of the book.

T: French.

P: I read a long chapter of the French book.

T: Which I bought.

P: I read a long chapter of the French book which I bought. Etc.

- д) Прослуховування двох простих речень та їх об'єднання у складне речення.

T: We went to the Zoo. I remember when.

P: I remember when we went to the Zoo.

T: John needed ten cents. I know why.

P: I know why John needed ten cents. Etc.

4. Підготуйте і запишіть серію вправ на засвоєння Present Continuous Tense у 5 класі з використанням наведених вище прийомів роботи зі структурами. Можете скористатися порадами Р.Ладо.

- Ладо Р. Обучение иностранному языку //Методика преподавания иностранных языков за рубежом. – М.: Прогресс, 1987. – С. 52-85.

Додаткова література*

- Ветохов А.М. Взгляд С.Крашена на условия овладения вторым языком //Иноземні мови. – 1999. – № 4. – С. 14-16.
- Комунікативні методи та матеріали для викладання англійської мови //Переклад та адаптація Л.В.Биркун. – Oxford Univ. Press, 1998. – 48 с.
- Миролубов А.А. История отечественной методики обучения иностранным языкам. – М.: СТУПЕНИ, ИНФРА. – М., 2002. – 448с.
- Основные направления в методике преподавания иностранных языков в XIX-XX вв. /Под ред. И.В.Рахманова. – М.: Педагогика, 1972. – 318 с.
- Павловская И.Ю. Методика преподавания иностранных языков (курс лекций на английском языке): Обзор современных методик преподавания. – СПб.: Изд-во С.-Петербур.ун-та, 1999. – 140с.
- Полат Е.С. Метод проектов на уроках иностранного языка //ИЯШ. – 2000. – № 2. – С. 3-10; № 3. – С. 3-10.
- Першикова О.О. З історії розвитку соціокультурних аспектів вивчення іноземних мов у Європі //Иноземні мови. – 1999. – № 4. – С.16-20.
- Петрова Т.М. Гуманістичні ідеї “Руху Реформи” кінця XIX – початку XX століття в методиці викладання іноземних мов //Иноземні мови. – 2000. – № 1. – С. 49-52.
- Раушенбах В.Э. Краткий обзор основных методов преподавания иностранных языков с I по XX век. – М.: Высшая школа, 1971. – 111с.
- Рахманов И.В. Очерк по истории методики преподавания новых западно-европейских языков. – М.: Гос. учебно-пед. изд-во Мин-ва просвещения РСФСР, 1947. – 196 с.
- Хоменко Л.Я. Педагогіка Френе у навчанні іноземної мови //Иноземні мови. – 2000. – № 2. – С. 19-21.
- Brumfit Ch.J. Communicative Methodology in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1990. – 166 p.
- In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers. Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 20-38.
- Larsen-Freeman D. Techniques and Principles in Language Teaching. – Oxford Univ. Press, 1986. – 142 p.
- Richards J.C., Rodgers Th.S. Approaches and Methods in Language Teaching. – Cambridge Univ. Press, 1991. – 170 p.
- Статті з журналу “Иноземні мови”.
- Статті з журналу “Иноземні мови в навчальних закладах”.
- Статті з журналу “Иностранные языки в школе”.

* Див. також літературу, видану після 2003 року.

Матеріали для самоконтролю

A. Перевірте, чи ви можете:

- 1 назвати мету і принципи перекладних методів навчання ІМ;
- 2 назвати мету і принципи прямих методів навчання ІМ;
- 3 охарактеризувати лінгвістичні основи і принципи усного методу Г.Пальмера;
- 4 охарактеризувати лінгвістичні основи і принципи методичної системи навчання читання М.Уеста;
- 5 описати цикл занять за аудіо-лінгвальним методом;
- 6 описати шляхи відбору мовного матеріалу за аудіо-візуальним методом;
- 7 визначити основні положення сугестивного методу;
- 8 дати детальну характеристику принципів комунікативного методу навчання ІМ;
- 9 навести приклади прийомів комунікативного навчання ІМ;
- 10 навести приклади вправ, типових для комунікативного навчання ІМ.

Б. Виконайте тест.

Інструкція: Визначте правильну відповідь (а, б чи в) і запишіть її (наприклад:

1-а). Перевірте себе за ключем.*

1. Головною заслугою Г. Пальмера є
 - а) розробка закінченої системи навчання читання
 - б) визначення структур-моделей речень для навчання усного мовлення на початковому ступені
 - в) проведення занять лише іноземною мовою
2. Основною заслугою М.Уеста є
 - а) обґрунтування системи навчання різних видів мовлення
 - б) розробка закінченої системи навчання читання
 - в) створення комплексу завдань для хорової роботи
3. Психологічною базою аудіо-лінгвального та аудіо-візуального методів є
 - а) біхевіоризм
 - б) асоціативна психологія
 - в) експериментальна психологія
4. Представниками аудіо-лінгвального методу є
 - а) Ч.Фріз, Р.Ладо
 - б) Г.Пальмер, М.Уест
 - в) М.Берліц, Ф.Гуен, М.Вальтер
5. Аудіо-лінгвальний метод виник в
 - а) Англії
 - б) США
 - в) Франції
6. Згідно з принципами аудіо-лінгвального методу оволодіння мовою слід розпочинати із
 - а) засвоєння звукової системи мови і системи моделей

* Див. розділ "Ключі до тестів".

- б) аналізу лексичного мінімуму
 в) оволодіння навичками читання і письма
7. Представники аудіо-лінгвального методу
 а) надають особливого значення оволодінню лексикою
 б) зосереджують увагу на вивченні структур-моделей побудови речення
 в) висувають на перше місце вивчення зв'язних текстів
8. Представниками аудіо-візуального методу є
 а) Р.Ладо, Ч.Фріз
 б) Ж.Гугенейм, П.Губерина
 в) М.Берліц, Ф.Гуен
9. Найважливішим в аудіо-візуальному методі є поєднання
 а) зорової вербальної наочності зі слуховою вербальною
 б) зорової екстралінгвістичної наочності із зоровою вербальною
 в) зорової екстралінгвістичної наочності зі слуховою вербальною
10. Об'єктом навчання в аудіо-візуальному методі є
 а) діалогічне мовлення
 б) читання
 в) монологічне мовлення

В. Виконайте завдання.

1. Ви на екзамені з МВІМ. Підготуйте таблицю для відповіді на запитання "Порівняльний аналіз методів навчання ІМ".

Основні характеристики методу

Назва	Г.Пальмера	М.Уеста	Аудіо-лінгвального	Аудіо-візуального
Час виникнення				
Місце найбільшого використання				
Основні представники				
Лінгвістичні основи				
Психологічні основи				
Мета навчання				
Зміст навчання				
Допоміжні засоби навчання				
Основні методичні прийоми				
Найсуттєвіші характеристики (назва)				
Критичний аналіз				

2. Зробіть порівняльний аналіз аудіо-лінгвального і комунікативного методів навчання ІМ.

Comparative analysis:

The Audio-Lingual Method and the Communicative Approach*

Read the following statements and decide whether they belong to the audio-lingual method or the communicative approach. Put a tick in the appropriate column.

No	Statement	Audio-Lingual Method	Communicative Approach
1.	No grammar explanation is provided.		
2.	Communicative competence is the main aim.		
3.	A long period of drilling is necessary before communicating.		
4.	Meaning is more important than form.		
5.	Learning takes place through repetition and reinforcement.		
6.	The main focus is on speaking and listening.		
7.	Learning takes place through doing.		
8.	The mother tongue is avoided at the lesson.		
9.	Language learning is mastering a series of patterns.		
10.	The skills focus depends on learners' needs.		
11.	The mother tongue is occasionally used when it is necessary.		
12.	Language learning tends to be out of context.		
13.	Dialogues based on structures are memorised.		
14.	A typical exercise is drilling.		
15.	Reading and writing come after speaking and listening skills are mastered.		
16.	Errors and mistakes must be avoided and if they occur, corrected immediately.		
17.	Pair and group work is widely used in the classroom.		
18.	Accuracy is more important than fluency.		
19.	Errors are inevitable. Learners are encouraged to take risks.		
20.	Typical exercises are information-gap activities.		
21.	The teacher is regarded as a drill-master and provider of stimuli.		
22.	Learners are motivated by purposeful and meaningful activities.		
23.			
24.	Most of the activities are learner-centred.		
25.	Demands on learners' pronunciation are very high.		
26.	The teacher's role may vary depending on the stage of the lesson, e.g. informant, monitor, facilitator, etc.		
27.	Learners' interests and needs are not necessarily taken into account in course planning and organisation.		
28.	Deviations from pronunciation standards are acceptable if they do not lead to communication breakdown.		
	A low level of language knowledge does not necessarily prevent learners from communicating.		

* Див. In-Service Curriculum and Development Course for English Language Teachers. Trainer's Guide. – К.: Ленвіт, 2002. – P. 33.

3. Divide the points of the Communicative language teaching into strong and weak.

Strengths	Weaknesses
<ul style="list-style-type: none">● teaching language through using it as a means of communication● lack of accuracy due to the focus on fluency● integration of skills● language items presented and practised in meaningful context● focus on learner's needs● difficulties in course design because of variety of learners' needs● appropriate use of learners' mother tongue● cooperative atmosphere in the classroom facilitates● high demands on the teacher's communicative proficiency● communication and learning● higher motivation to learn● high surrender value (what's learnt in the classroom is useful for real life communication)● all types of classroom interaction are used (pair, group, etc.)	

Опрацювавши тему, запишіть запитання, які б ви хотіли з'ясувати з викладачем:

1. _____
2. _____
3. _____

Нарешті ви опрацювали останню тему курсу МВАМ, але попереду ще іспити, педагогічна практика, захист курсової чи бакалаврської, а, може, й дипломної роботи. Успіхів вам під час екзаменаційної сесії! Не забувайте, що

Where there is a will there is a way.

ЧАСТИНА 3. ПІДГОТОВКА І СКЛАДАННЯ КУРСОВОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1. Загальні рекомендації

Ми рекомендуємо вам розпочати підготовку до екзамену заздалегідь, повторюючи опрацьований матеріал невеликими дозами. Дотримуйтесь також Золотих Правил успішного повторення матеріалу:*

1. Складіть спеціальний розклад повторення матеріалу до екзамену і дотримуйтесь його!
2. Уважно ознайомтеся з усіма екзаменаційними матеріалами.
3. Не покладайтеся на останню ніч перед екзаменом для підготовки до нього!
4. Не пропускайте консультації.

Крім того, навчіться планувати час для підготовки відповіді на кожне завдання під час іспиту. Наприклад, ви знаєте, що екзаменаційний білет містить одне теоретичне завдання та одне практичне. На підготовку відводиться 30 хвилин. Вирішіть заздалегідь, як вам краще розподілити цей час, зважаючи на те, що з теоретичного питання ви пригадуєте і записуєте тези або план відповіді, а практичне завдання виконуєте у письмовій формі повністю.

Завжди відвідуйте консультації, які викладач проводить перед екзаменом. Перед консультацією уважно продивіться усі екзаменаційні матеріали і підготуйте свої запитання.

Якщо час екзамену ставити запитання надто пізно!

Допуском вас до екзамену, як правило, є:

- успішна поточна навчальна діяльність;
- задовільне відвідування лекцій і практичних занять;
- успішне самостійне вивчення окремих тем курсу;
- успішне виконання підсумкового тесту;
- зарахування викладачем розробленого і "захищеного" вами плану-конспекту уроку.

Об'єктом контролю курсового екзамену, є теоретичні знання та професійно-методичні вміння, набуті вами в результаті вивчення усього курсу методики. У підготовці до іспиту вам знадобляться "Контрольні завдання з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах" (К.: Ленвіт, 2002р., С.5-72).

Зверніть увагу на те, що форми проведення екзамену можуть бути різними. Наприклад, він може складатися з трьох частин:

- підсумкового письмового тесту
- усної співбесіди
- захисту розробленого вами плану-конспекту уроку.

Може мати місце і повністю письмовий екзамен, який буде містити тест, теоретичне питання і практичне завдання.

* Smith M., Smith G. A Study Skills Handbook. – Oxford University Press, 1996. – P. 209-218.

Незалежно від форми об'єктом підсумкового контролю – курсового екзамену – є рівень засвоєння теоретичних знань та володіння професійно-методичними вміннями, досягнутий вами в результаті вивчення всього курсу методики.

Оцінювання співбесіди з екзаменатором

Форми контролю:

- **тестування** у письмовій формі (див. зразок фрагменту підсумкового тесту)
Критерій оцінювання: точність відповіді.

Схема оцінювання

Виконання тесту оцінюється на “відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”:

Шкала оцінювання

Оцінка	% правильних відповідей
“відмінно”	100-95
“добре”	94-86
“задовільно”	85-70
“незадовільно”	69-...

- **співбесіда** з екзаменатором, яка передбачає вашу відповідь на питання екзаменаційного білета з тем, що вивчались, виконання практичного завдання та захист плану-конспекту уроку ІМ.

Критерії оцінювання:

Перше питання (відповідь на теоретичне питання) оцінюється за критеріями:

- відповідність змісту;
- повнота і ґрунтовність викладу;
- доказовість викладу;
- термінологічна коректність.

Друге питання (виконання практичного завдання) оцінюється за критерієм:

- точність виконання практичного завдання.

Третє питання (захист плану-конспекту уроку) оцінюється за критеріями:

- методична грамотність;
- здатність до обґрунтування методичних рішень;
- правильність оформлення плану-конспекту.

Схема оцінювання

№	Критерії оцінювання	Шкала оцінювання (в балах)			
		“відмінно” – 5	“добре” – 4	“задовільно” – 3	“незадовільно” – 2
1	Перше питання. Відповідність змісту	Відповідь студента повністю відповідає змісту питання. Не всі основні проблеми визначені чітко.	Відповідь студента в основному відповідає змісту питання. Не всі основні проблеми визначені чітко.	Відповідь студента лише частково відповідає змісту питання. Основні проблеми визначені нечітко.	Відповідь студента не відповідає змісту питання. Основні проблеми не визначені.

	Повнота і ґрунтовність викладу	Основні проблеми повністю і ґрунтовно розкриті.	Основні проблеми розкриті не досить повно і ґрунтовно.	Основні проблеми розкриті лише частково і без належної глибини.	Основні проблеми не розкриті.
	Доказовість викладу	Студент може викласти свою точку зору з проблем, що обговорюються.	Студент викладає матеріал, в основному аргументуючи методичні положення. Він відчуває труднощі у викладанні своєї точки зору щодо ряду проблем.	Студент викладає матеріал, майже не аргументуючи методичні положення. Він не має своєї точки зору щодо більшості проблем.	Доказовість викладу матеріалу і самостійні міркування відсутні.
	Термінологічна коректність	Студент досить вільно і коректно користується методичною термінологією. Він володіє повним запасом методичних термінів.	Студент в основному правильно використовує методичну термінологію. Невелика кількість термінологічних помилок не перешкоджає розумінню змісту викладеного.	Студент допускає значну кількість термінологічних помилок, що ускладнює розуміння змісту викладеного. Він володіє обмеженим запасом методичних термінів.	Студент майже не користується методичною термінологією. Його запас методичних термінів – мінімальний.

Бал

	Друге питання Точність виконання практичного завдання.	Виконане студентом завдання є комунікативно орієнтованим, відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь та враховує вікові особливості учнів.	Виконане студентом завдання є комунікативно орієнтованим, однак має незначні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь та врахування вікових особливостей учнів.	Виконане студентом завдання не є комунікативно орієнтованим, має серйозні порушення логіки поетапного формування навичок і вмінь та врахування вікових особливостей учнів.	Виконане студентом завдання не є комунікативно орієнтованим, не відповідає вимогам поетапного формування навичок і вмінь та не враховує вікових особливостей учнів.
--	--	--	---	--	---

Бал

	Третє питання Методична грамотність	План-конспект уроку виконаний у відповідності з вимогами до поурочного планування	План-конспект уроку в основному виконаний методично грамотно, проте є незначні недолі-	План-конспект уроку виконаний із значними недоліками стосовно зазначених вимог.	План-конспект уроку виконаний методично безграмотно.
--	---	---	--	---	--

		щодо формування цілей уроку, визначення методичної структури та змісту уроку з урахуванням ступеня навчання.	ки у дотриманні зазначених вимог.		
7	Здатність до обґрунтування методичних рішень.	Студент спонтанно і правильно реагує на запитання екзаменатора. Він здатний теоретично обґрунтувати вибір власних методичних рішень.	Студент адекватно реагує на запитання екзаменатора, однак він не доводить впевнено обґрунтовує вибір власних методичних рішень.	Студент не зовсім адекватно реагує на запитання екзаменатора. Він відчуває труднощі в обґрунтуванні вибору власних методичних рішень.	Студент не здатний правильно реагувати на запитання екзаменатора. Він не може обґрунтувати вибір власних методичних рішень.
8	Правильність оформлення плану-конспекту	План-конспект виконаний грамотно умовному відношенні, оформлений у відповідності з вимогами і включає всі необхідні компоненти.	План-конспект виконаний грамотно у мовному відношенні, включає всі необхідні компоненти, проте його оформлення має незначні недоліки.	План-конспект має значні недоліки як у мовному відношенні, таків його оформленні, включає не всі необхідні компоненти.	План-конспект не відповідає вимогам до його оформлення, містить велику кількість мовних помилок, не має усіх необхідних компонентів.
Бал					
Підсумковий бал					

Допуском до екзамену є ваша успішна поточна навчальна діяльність та зарахування підсумкового тесту.

Оцінка **“відмінно”** за кожне окреме питання виставляється за умови, якщо ваша відповідь у повній мірі відповідає всім зазначеним критеріям.

Оцінки **“добре”**, **“задовільно”** за кожне окреме питання не можуть бути виставлені, якщо ваша відповідь зовсім не відповідає хоча б одному із зазначених критеріїв. У такому разі виставляється оцінка **“незадовільно”**.

Підсумкова оцінка виставляється за таких умов:

„відмінно” – ви одержали три оцінки „5” або дві оцінки „5” та оцінку „4” за відповіді на три питання екзаменаційного білета;

“добре” – ви одержали дві оцінки „4” та одну оцінку „5” чи „3”, або три оцінки „4”, або одну оцінку „5”, одну „4” та одну „3” за відповіді на три питання екзаменаційного білета;

„задовільно” – ви одержали оцінку „4” чи „5” та дві оцінки „3”, або три оцінки „3” за відповіді на три питання екзаменаційного білета;

„незадовільно” – ви одержали оцінку „2” за одне з трьох питань екзаменаційного білета.

Підсумкова оцінка за три питання екзаменаційного білета

"відмінно"	5,5
	5,5,4
"добре"	4, 4, 5/3
	4,4,4
	5,4,3
задовільно"	4/5, 3, 3
	3,3 3
"незадовільно"	2,4,3
	3,2,3
	4,4,2

3.2. Зразки екзаменаційних матеріалів

Зразок екзаменаційного білета

(назва вищого навчального закладу)

Спеціальність мова і література

Семестр

Навчальна дисципліна методика викладання іноземних мов

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № __

1. Характеристика репродуктивної граматичної навички. Ознайомлення з граматичною структурою активного граматичного мінімуму. Типи і види вправ для активізації дій учнів з ними (наведіть приклади).
2. Сформулюйте завдання для навчання монологу-опису на базі малюнка вправі 32 (с. 160 підручника для 5 класу В.М.Плахотника).
3. Захист плану-конспекту уроку.

Затверджено на засіданні кафедри методики викладання іноземних мов
протокол № __ від «__» _____ 200_ р.

Зав. кафедри

(підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

Екзаменатор

(підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

Зразок письмової комплексної контрольної роботи

Ви вирішили взяти участь у Конкурсі на заміщення посади вчителя англійської мови. Вам запропонували виконати наступні завдання.

1. Уважно прочитайте тестові завдання і визначте правильну відповідь. (Тест може складатися із 100-150 тестових завдань. Із зразками тестових завдань ви знайомилися під час підготовки до залуку).
2. Визначте практичні, освітню та виховну цілі уроку. (Плахотник В.М. Англійська мова: Підручн. для 2 кл. середн. шк. – К.: Перун, 2003 – Lesson 17, с. 63-66).
3. Проаналізуйте вправи 1-6 § 2. Визначте навчальну мету, тип і структуру запропонованих вправ. (Англійська мова у спілкуванні / Кол. авторів під керівн. Н.К.Скляренко: Підручник для 9 кл. середн. шк. – К.: Освіта, 2002. – Цикл 3, С. 108-111).

4. Розробіть фрагмент уроку з навчання аудіювання в 11 класі (аудіотекст додається).
5. Складіть тестове завдання множинного вибору з використанням тлумачення слів, метою якого є контроль рівня сформованості навичок диференціювання у процесі читання багатозначних лексичних одиниць: **act, address, case, dish, draw, drill, ear, favour, kind, move.**

Текст для аудіювання

WHY DID THE LITTLE DOG DIE?

Once Mrs. Reed intended to give a party. She wanted to invite her friends for dinner and a game of bridge. She was thinking what special dish to prepare for dinner when her maidservant announced that there was a man at the back door offering to sell mushrooms.

The lady accompanied by the little terrier came down to the kitchen and found there a stranger with a basket over his arm. The lady knew nothing about mushrooms and she asked the man if they were not poisonous. The man reassured her that they were good. The lady paid the money at once, ordering the servant to empty the basket and return it to its owner. While the servant was emptying the basket she dropped a mushroom, and the terrier immediately swallowed it.

The guests arrived at the appointed hour and were served a dish of mushrooms, which they liked very much. When the guests began to play cards, the hostess noticed that the servant's eyes were red with tears. Calling her aside, Mrs. Reed asked her what the cause of her tears was. The girl said that she was crying because the dog had died.

The terrible truth flashed through the lady's brain. She addressed her guests and said that the mushrooms she had offered them were poisonous. She suggested going to the nearest hospital to have the contents of their stomachs pumped out. All rushed to the hospital. The staffs of the hospital were surprised to see a group of patients in evening dresses.

On arriving home, the lady asked where the terrier's body was.

"Oh," said the servant, still sobbing. "The gardener has buried it, for it was so badly smashed, and we didn't even have time enough to put down the number of the car that so cruelly ran over the poor little pet."

© 2010 Pearson Education, Inc. or its affiliate(s). All rights reserved.

3.3.

Теми, орієнтовні питання та завдання

Готуючись до екзамену, спочатку повторіть матеріал, який готували до заліку, а потім решту матеріалу.

- Професійна компетенція вчителя ІМ.
 - Охарактеризуйте принципи освіти в Україні.
 - Визначте ступені загальної середньої освіти і типи середніх освітніх закладів.
 - Поясніть призначення державного освітнього стандарту з іноземної мови.
 - Розкрийте структуру професійної компетенції учителя ІМ.
 - Визначте зміст методичного компонента кваліфікаційної характеристики вчителя ІМ.
 - Наведіть приклади різних типів професійних умінь вчителя ІМ.
- Методика – наука про навчання ІМ. Цілі, зміст, принципи, методи і засоби навчання ІМ.
 - Визначте, що є об'єктом методики викладання іноземних мов.

- Проаналізуйте основні характеристики методики викладання ІМ як науки.
 - Назвіть та опишіть основні методи дослідження.
 - Охарактеризуйте фази проведення методичного експерименту.
 - Визначте суть комунікативного підходу до навчання ІМ.
 - Назвіть цілі навчання ІМ.
 - опишіть принципи навчання ІМ.
 - Проаналізуйте методи навчання ІМ.
 - Назвіть та опишіть засоби навчання ІМ
- Зв'язок методики викладання ІМ з іншими науками.
- Визначте взаємозв'язок методики викладання ІМ з іншими науками.
 - опишіть характер взаємозв'язку методики викладання ІМ з іншими науками.
 - Визначте роль лінгвістики, психології і педагогіки в науковому обґрунтуванні методики викладання ІМ.
 - Проаналізуйте найбільш важливі для методики положення з лінгвістики, психології та педагогіки.
- Система навчання ІМ.
- Назвіть головні компоненти системи навчання ІМ.
 - Охарактеризуйте суть комунікативного підходу до навчання ІМ.
 - Визначте цілі навчання ІМ у середній школі (СШ).
 - Проаналізуйте складники змісту навчання ІМ.
 - опишіть принципи навчання ІМ.
 - Назвіть основні методи-способи навчання ІМ.
 - Охарактеризуйте засоби навчання ІМ.
 - Визначте вимоги до НМК з ІМ.
 - Назвіть чинні підручники та НМК з ІМ і проаналізуйте їх.
 - Порівняйте вимоги чинної програми з ІМ з їх реалізацією в сучасних підручниках.
- Система вправ для формування навичок та вмій іншомовного мовлення.
- Дайте визначення понять "мовленнєва діяльність", "мова", "мовлення", "мовленнєва дія", "навичка", "вміння".
 - Визначте якості навички.
 - Назвіть етапи формування навички.
 - Дайте визначення поняття "вправа" та охарактеризуйте структуру вправи.
 - Визначте типи вправ за різними критеріями.
 - Наведіть приклади некомунікативних рецептивних і репродуктивних вправ.
 - Наведіть приклади умовно-комунікативних рецептивних, репродуктивних і продуктивних вправ.
 - Наведіть приклади комунікативних рецептивних, репродуктивних і продуктивних вправ.
 - Проаналізуйте вправи одного з циклів уроків підручника АМ для ... класу.
- Методика формування мовної граматичної компетенції учнів.
- Розкрийте мету і зміст навчання граматики в СШ різного ступеня.
 - Поясніть різницю між функціональним та описовим підходами для навчання граматичного матеріалу.
 - Розкрийте суть принципів ситуативності та структурної організації граматичного матеріалу.

- Опишіть процес оволодіння активним граматичним мінімумом.
- Опишіть дії вчителя та учнів, етапи ознайомлення з ГС активного мінімуму.
- Опишіть вправи, що виконуються на етапі автоматизації дій учнів з ГС активного мінімуму.
- Наведіть приклади вправ для автоматизації дій учнів з ГС *There was a book on the desk. (He has a hat on; I am in the room; He was at the cinema yesterday; The box is larger than the book)* на фразовому рівні.
- Наведіть приклади вправ для автоматизації дій учнів з ГС на понадфразовому рівні (див. попереднє завдання).
- Опишіть процес оволодіння пасивним граматичним мінімумом.
- Опишіть дії вчителя та учнів на етапі ознайомлення з ГС пасивного мінімуму.
- Наведіть приклади вправ для автоматизації дій учнів з ГС пасивного мінімуму.
- Запропонуйте ситуації для демонстрації функцій граматичних структур ... в ... класі.
- Складіть умовно-мовленнєву трансформаційну вправу для засвоєння ... у мовленнєвому зразку ... в ... класі.
- Запропонуйте комунікативно спрямовану вправу для засвоєння граматичних структур ... замість вправ ... з циклу ... підручника для ... класу.
- Запропонуйте кілька варіантів граматичної гри на засвоєння мовленнєвих зразків ... у ... класі.
- Складіть підстановчу таблицю для роботи в парах з метою засвоєння мовленнєвого зразка ... (вправа ..., цикл ..., підручник для ... класу).
- Проаналізуйте граматичні вправи ... циклу ... підручника для ... класу; запропонуйте прийом інтенсифікації виконання цих вправ з метою залучення всіх учнів до роботи.
- Надайте комунікативного характеру граматичним вправам ... циклу ... підручника для ... класу.
- Напишіть фрагмент конспекту уроку в ... класі на введення та первинне закріплення граматичної структури
- Проаналізуйте вправи для навчання граматичного матеріалу в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
- Розробіть фрагменти уроків з навчання граматичного матеріалу для різних класів.

□ Методика формування мовної лексичної компетенції учнів.

- Розкрийте мету і зміст навчання лексики в СШ на різних ступенях.
- Поясніть різницю між активним і пасивним лексичними мінімумами.
- Назвіть критерії відбору лексичних мінімумів.
- Поясніть поняття "потенціальний словник".
- Проаналізуйте види лексичних навичок.
- Опишіть процес оволодіння АЛМ.
- Назвіть способи семантизації ЛО.
- Опишіть хід роботи на етапі ознайомлення учнів з новою лексичною одиницею.
- Наведіть приклади вправ для автоматизації дій учнів з ЛО активного мінімуму з теми....
- Наведіть приклади вправ для автоматизації дій учнів з лексичними одиницями пасивного і потенціального словників.
- Назвіть способи семантизації лексичних одиниць ... в ... класі.

- Складіть контекст для подачі лексичних одиниць... в ...класі.
 - Складіть підстановчу умовно-мовленнєву вправу для засвоєння лексичних одиниць на базі тексту ... в підручнику ... класу.
 - Запропонуйте ефективні "прийоми контролю розуміння лексичних одиниць у початковій школі (на базі вправи ... циклу ... підручника ... класу).
 - Запропонуйте лексичну гру з використанням ляльки у початковій школі.
 - Проаналізуйте лексичні вправи ... циклу ... підручника для ... класу; запропонуйте прийом інтенсифікації виконання цих вправ з метою залучення всіх учнів до роботи.
 - Надайте комунікативного характеру лексичним вправам ... циклу... підручника для ... класу.
 - Складіть фрагмент конспекту уроку в ... класі на введення та первинне закріплення лексичних одиниць.
 - Проаналізуйте вправи для навчання лексичного матеріалу в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання лексичного матеріалу для різних класів.
- **Методика формування мовної фонетичної компетенції учнів.**
- Розкрийте цілі та зміст навчання вимови в СШ.
 - Поясніть поняття "фонетичний мінімум".
 - Назвіть критерії відбору фонетичного мінімуму.
 - Охарактеризуйте вимоги до вимови учнів.
 - Поясніть поняття "апроксимована вимова".
 - опишіть процес оволодіння англійською артикуляцією.
 - Наведіть приклади вправ для навчання англійської артикуляції.
 - опишіть процес оволодіння англійською інтонацією.
 - Наведіть приклади вправ для навчання англійської інтонації.
 - Поясніть особливості контролю та оцінки вимови.
 - Проаналізуйте вправи для навчання фонетичного матеріалу в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання фонетичного матеріалу для різних класів.
 - Складіть фоновправу для засвоєння структур ... на базі вправи ... циклу ... підручника для ... класу.
 - Складіть фонетичну зарядку на звуки ... в ... класі.
 - Визначте основні методичні труднощі в роботі з фонетичним матеріалом уроку ... підручника для ... класу.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів в аудіюванні.**
- Визначте кінцеву мету навчання аудіювання в СШ.
 - Розкрийте психологічні закономірності процесу аудіювання.
 - опишіть труднощі навчання аудіювання АМ.
 - Назвіть опори та орієнтири для подолання труднощів аудіювання.
 - Охарактеризуйте етапи навчання аудіювання.
 - Наведіть приклади вправ для формування фонетичних, лексичних та граматичних навичок аудіювання.
 - Наведіть приклади вправ для розвитку мовленнєвих механізмів аудіювання.
 - Наведіть приклади вправ для розвитку умінь аудіювання.

- Охарактеризуйте етапи роботи з аудіотекстом.
 - Наведіть приклади завдань для контролю розуміння прослуханого тексту.
 - Проаналізуйте тексти і вправи для навчання аудіювання одного з циклів уроків підручника АМ для ... класу.
 - Проаналізуйте тексти і вправи для навчання аудіювання в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання аудіювання для різних класів.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у читанні.**
- Визначте кінцеву мету навчання читання в СШ.
 - Розкрийте психологічні закономірності процесу читання.
 - Назвіть функції іншомовного тексту.
 - Опишіть труднощі навчання читання АМ.
 - Дайте визначення поняття "техніка читання".
 - Опишіть процес навчання техніки читання.
 - Наведіть приклади вправ для навчання техніки читання.
 - Охарактеризуйте основні види читання.
 - Визначте специфіку текстів для навчання різних видів читання.
 - Наведіть приклади вправ для навчання ознайомлювального /вивчаючого/ переглядового читання.
 - Опишіть послідовність роботи з текстом для навчання читання.
 - Наведіть приклади завдань для контролю розуміння прочитаного тексту.
 - Проаналізуйте зв'язок читання з іншими видами мовленнєвої діяльності.
 - Проаналізуйте тексти і вправи для навчання читання одного з циклів уроків підручника АМ для ... класу.
 - Проаналізуйте тексти і вправи для навчання читання в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання читання для різних класів.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні.**
- Назвіть форми усного спілкування.
 - Поясніть, як ви розумієте термін "комунікативний намір".
 - Охарактеризуйте внутрішнє і зовнішнє мовлення.
 - Визначте види мовленнєвих навичок.
 - Охарактеризуйте якості мовленнєвого вміння.
 - Розкрийте психофізіологічні механізми говоріння.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у діалогічному мовленні.**
- Визначте кінцеву мету навчання діалогічного мовлення в СШ.
 - Дайте визначення поняття "діалогічне мовлення".
 - Поясніть поняття "комунікативна ситуація".
 - Охарактеризуйте особливості діалогічного мовлення.
 - Опишіть структуру діалогу.
 - Назвіть основні види діалогічних єдностей.
 - Проаналізуйте основні типи діалогів.
 - Розкрийте мовні особливості діалогічного мовлення.
 - Визначте труднощі оволодіння діалогічним мовленням.
 - Опишіть етапи навчання діалогічного мовлення.

- Наведіть приклади вправ для навчання учнів "реплікування".
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів самостійно вживати різні види діалогічних єдностей.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів об'єднувати діалогічні єдності в мікродіалоги.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів створювати власні діалоги.
 - Проаналізуйте вправи для навчання діалогічного мовлення в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання діалогічного мовлення для початкової, основної і старшої школи.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у монологічному мовленні.**
- Визначте кінцеву мету навчання монологічного мовлення в СШ.
 - Дайте визначення поняття "монологічне мовлення".
 - Охарактеризуйте особливості монологічного мовлення.
 - Проаналізуйте основні типи монологічних висловлювань.
 - Охарактеризуйте мовні особливості монологічного мовлення.
 - Опишіть етапи навчання монологічного мовлення.
 - Назвіть основні види опор для навчання монологу.
 - Охарактеризуйте види опор для навчання монологічного мовлення.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів об'єднувати зразки мовлення.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів будувати висловлювання понадфразового рівня.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів висловлюватись на текстовому рівні.
 - Проаналізуйте вправи для навчання монологічного мовлення в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання монологічного мовлення для різних класів.
- **Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у письмі.**
- Визначте кінцеву мету навчання письма в СШ.
 - Дайте визначення понять "письмо" і "писемне мовлення"; "техніка письма".
 - Розкрийте психолінгвістичні механізми письма.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів каліграфії.
 - Наведіть приклади вправ для навчання учнів орфографії.
 - Опишіть етапи навчання писемного мовлення.
 - Наведіть приклади вправ для навчання писемного мовлення.
 - Охарактеризуйте зв'язок письма з іншими видами мовленнєвої діяльності.
 - Визначте роль письма як засобу навчання і контролю.
 - Наведіть приклади завдань для контролю рівня володіння мовним матеріалом.
 - Наведіть приклади завдань для контролю рівня володіння мовленнєвими вміннями.
 - Проаналізуйте вправи для навчання письма і писемного мовлення в чинних підручниках англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Розробіть фрагменти уроків з навчання письма або писемного мовлення для різних класів.

- Особливості навчання англійської мови у початковій, основній і старшій школі.
 - Охарактеризуйте особливості навчання АМ у 2-4 класах.
 - Охарактеризуйте особливості навчання АМ у 5-9 класах.
 - Охарактеризуйте особливості навчання АМ в 10-12 класах.
- Планування навчального процесу з іноземної мови.
 - Визначте фактори успішності планування навчального процесу.
 - Охарактеризуйте типи планів.
 - Наведіть приклади схеми написання тематичного плану.
 - Опишіть зміст підготовчої роботи вчителя до уроку.
 - Наведіть приклади практичної мети уроку.
 - Наведіть приклади освітньої мети уроку.
 - Наведіть приклади розвиваючої мети уроку.
 - Наведіть приклади виховної мети уроку.
 - Опишіть види планів-конспектів уроку.
 - Визначте цілі уроків за чинними підручниками англійської мови для початкової, основної і старшої школи.
 - Будьте готові розробити план-конспект уроку з фрагментом навчання мовного матеріалу (фонетичного, лексичного, граматичного).
 - Будьте готові розробити план-конспект уроку з фрагментом навчання одного з видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, писемного мовлення).
- Урок англійської мови.
 - Визначте вимоги до уроку англійської мови.
 - Опишіть роль учителя англійської мови у здійсненні навчально-виховного процесу.
 - Розкрийте вимоги до особистих якостей учителя і його професійної підготовки.
 - Назвіть типи уроків англійської мови і покажіть різницю між ними.
 - Проаналізуйте структуру уроку англійської мови.
 - Поясніть різницю між компонентами уроку англійської мови.
 - Визначте об'єкти загального аналізу уроку англійської мови.
 - Наведіть приклад схеми загального аналізу уроку.
 - Наведіть приклад схеми поглибленого аналізу уроку.
- Контроль рівня сформованості мовної та мовленнєвої компетенції учнів.
 - Визначте цілі контролю у процесі навчання англійської мови.
 - Назвіть основну функцію контролю.
 - Опишіть функції контролю.
 - Охарактеризуйте види контролю.
 - Проаналізуйте форми контролю.
 - Розкрийте об'єкти контролю у навчанні англійської мови.
 - Поясніть поняття "тест" і "тестове завдання".
 - Охарактеризуйте основні показники якості лінгводидактичного тесту.
 - Назвіть основні типи тестів.
 - Назвіть основні види тестів.
 - Наведіть приклад тестового завдання з вільноконструйованою відповіддю.

- Наведіть приклад тестового завдання з вибірковою відповіддю:
 - альтернативного вибору
 - множинного вибору
 - перехресного вибору.
 - Наведіть приклади тестових завдань для контролю вмінь аудіювання/читання.
 - Наведіть приклади тестових завдань для контролю вмінь говоріння/письма.
 - Наведіть приклади тестових завдань для контролю володіння мовним матеріалом.
- Позакласна робота з англійської мови.
- Визначте мету і завдання позакласної роботи з англійської мови.
 - Охарактеризуйте особливості позакласної роботи з англійської мови у початковій школі.
 - Охарактеризуйте особливості позакласної роботи з англійської мови в основній школі.
 - Охарактеризуйте особливості позакласної роботи з англійської мови у старшій школі.
 - опишіть принципи організації позакласної роботи з англійської мови.
 - Розкрийте зміст різних форм позакласної роботи з англійської мови.
 - опишіть етапи проведення Тижня англійської мови у школі.
 - Будьте готові розробити план-конспект проведення позакласного заходу з англійської мови.
- Самостійна робота учнів з англійської мови.
- Визначте мету і завдання самостійної роботи учнів.
 - Охарактеризуйте роль і місце самостійної роботи учнів при вивченні англійської мови.
 - Сформулюйте вимоги до організації та проведення самостійної роботи.
 - опишіть особливості самостійної роботи учнів на різних ступенях навчання.
 - Розкрийте зміст класної самостійної роботи.
 - Розкрийте зміст позакласної самостійної роботи.
 - Проаналізуйте шляхи використання мовного портфеля.
 - Наведіть приклади проектів з англійської мови.
 - опишіть технологію автономного вивчення англійської мови на базі навчального ресурсного центру.
- Етапи розвитку методики викладання ІМ.
- опишіть сутність "Усного методу" Г.Пальмера.
 - Проаналізуйте систему навчання читання М.Уеста.
 - Охарактеризуйте аудіо-лінгвальний метод Ч.Фріза-Р.Ладо.
 - Зробіть критичний аналіз аудіо-візуального методу (П.Губерина та інших).
 - Проаналізуйте переваги та недоліки комунікативного методу навчання ІМ.
 - Назвіть інші методи навчання ІМ.

Якщо ви виконали всі запропоновані завдання, то ви, безумовно, готові до екзамену. Не бійтеся –

A man can die but once.

ЧАСТИНА 4. ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ АБО БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ*

Якщо вам необхідно підготувати й захистити курсову або бакалаврську роботу, ознайомтесь із загальними вимогами до наукової роботи такого типу.

4.1. Загальна характеристика курсової та бакалаврської (кваліфікаційної) робіт

Курсова робота як самостійна письмова робота реферативно-дослідного характеру передбачає вивчення конкретної наукової проблеми.

Метою курсової роботи є:

- поглиблення знань з актуальних проблем методики;
- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- стимулювання до самостійного наукового пошуку;
- розвитку умінь аналізувати передовий досвід та узагальнювати власні спостереження;
- формування вмій практичної реалізації результатів дослідження проблеми в самостійно виконаних розробках.

Бакалаврська робота є кваліфікаційною. Вона повинна мати пошуковий характер, бути спрямованою на дослідження актуального проблемного питання, що має елементи практичної новизни. Виконується така робота на завершальному етапі навчання у бакалавраті і є одним із важливих критеріїв відбору до магістратури. Метою написання бакалаврської кваліфікаційної роботи є:

- поглиблення знань з актуальних проблем методики викладання іноземних мов;
- формування дослідницьких умінь;
- подальший розвиток умінь самостійного критичного опрацювання наукових джерел;
- стимулювання до самостійного наукового пошуку;
- формування вмій практичної реалізації результатів дослідження професійної проблеми в самостійно виконаних розробках.

Курсова робота виконується згідно з навчальним планом на одну з тем, запропонованих кафедрою або викладачем цієї кафедри, українською або іноземною мовою. Обсяг курсової роботи – 20-25 сторінок машинопису.

Курсова робота має бути чітко структурованою (див. розд. 5) з дотриманням таких вимог щодо оформлення: з виділенням окремих частин роботи, абзаців, з нумерацією сторінок, правильним оформленням посилань, виносок, цитат; наявністю висновків і списку використаної літератури (20-25 джерел). Обов'язковим є використання наукової літератури іноземною мовою, що вивчається. До бібліографічного списку включаються новітні видання.

Обов'язковими компонентами курсової роботи мають бути: визначення актуальності проблеми та розробка навчально-методичних матеріалів.

При написанні курсової роботи ви можете виконувати такі дослідні завдання:

* Цей розділ написано з урахуванням "Положення про навчально-наукові та кваліфікаційні роботи студентів Київського державного лінгвістичного університету/ Укл.: Болдирєв Р.В., Соловей М.І., Сажко Л.А. та ін. – К.: Вид.центр КДЛУ, 1999. – 46 с.

педагогічне спостереження та аналіз уроків; вивчення та опис позитивного досвіду роботи вчителів іноземної мови; анкетування учнів; визначення рівня засвоєння учнями знань програмного матеріалу і рівня володіння ними іноземною мовою спілкуванням (за допомогою тестів, експериментальних методик); аналіз навчального процесу та вправ навчально-методичного комплексу. При необхідності може проводитися методичний експеримент.

Навчально-методичні матеріали, розроблені вами в ході написання курсової роботи, повинні свідчити про ваші вміння розробляти цікаві прийоми і способи навчання й виховання учнів, серії та комплекси вправ з формування певних мовленнєвих навичок і розвитку мовленнєвих умінь, добирати мовний та мовленнєвий матеріал відповідно до мети дослідження, виготовляти наочні засоби навчання. Розроблені матеріали повинні бути впроваджені у навчальний процес з іноземної мови під час педагогічної практики.

Курсова робота має бути зброшурована, акуратно і грамотно оформлена.

Бакалаврська робота також виконується згідно з навчальним планом.

У ній передбачається апробація ваших власних методичних розробок під час навчальної або виробничої практики, а також на науково-практичних конференціях і проблемних семінарах за планом діяльності наукового студентського товариства.

Бакалаврська робота виконується українською або іноземною мовою, що вивчається. Її обсяг – 30-40 сторінок машинопису. Бакалаврська робота має бути чітко структурованою з дотриманням таких вимог щодо оформлення: з виділенням окремих частин роботи, абзаців, з нумерацією сторінок, правильним оформленням посилань, виносок, цитат, висновків і списку використаної сучасної літератури (не менше 30-35 джерел). Обов'язковим є опрацювання джерел іноземною мовою, що вивчається.

Необхідними компонентами бакалаврської роботи є виконання дослідного завдання та розробка навчально-методичних матеріалів.

Першим кроком у підготовці наукової роботи є вибір її теми. Отже, виберіть одну із запропонованих у наступному розділі тем і конкретизуйте її відносно типу школи (початкова, основна, старша) або класів навчання (2-4 кл., 5-6 кл., 7-10 кл., 11-12 кл.). Якщо вами розглядається модель навчання іноземної мови з 5 по 12 класи, то можна вказати етапи навчання іноземної мови: перший етап – 5-6 класи; другий – 7-9 класи; третій – 10-12 класи. Не забудьте точно зазначити іноземну мову.

Наприклад:

“Методика формування компетенції учнів основної школи в англійському монологічному мовленні”.

“Методика формування франкомовної лексичної компетенції учнів початкової школи”.

“Методика формування іспаномовної компетенції учнів 5-6 класів у письмі”.

“Урок німецької мови у старшій школі”.

“Методика формування мовленнєвої компетенції в читанні учнів старшої школи на уроках іспанської мови”.

4.2. Тематику курсових/ бакалаврських робіт

- Професійна компетенція вчителя іноземної мови.
- Цілі навчання іноземних мов у загальноосвітніх навчальних закладах.
- Методика формування соціокультурної, дискурсивної і стратегічної компетенцій учнів у процесі навчання іноземних мов.

- Методика формування іншомовної фонетичної компетенції учнів.
- Методика формування іншомовної граматичної компетенції учнів.
- Методика формування іншомовної лексичної компетенції учнів.
- Методика формування іншомовної аудитивної компетенції учнів.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у діалогічному мовленні.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у монологічному мовленні.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у техніці читання.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у читанні.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у техніці письма.
- Методика формування іншомовної компетенції учнів у письмі.
- Контроль мовної та мовленнєвої компетенцій учнів.
- Тестовий контроль мовної та мовленнєвої компетенцій учнів.
- Урок іноземної мови.
- Навчальні ігри на уроці іноземної мови.
- Рольова гра як засіб формування іншомовної комунікативної компетенції учнів.
- Вірші та пісні на уроці іноземної мови.
- Засоби зорової наочності на уроці іноземної мови.
- Технічні засоби у навчальному процесі з іноземної мови.
- Інформаційні технології у навчальному процесі з іноземної мови.
- Самостійна робота учнів з іноземної мови.
- Колективна навчальна діяльність учнів на уроці іноземної мови.
- Особливості навчального процесу на різних етапах оволодіння іноземною мовою.
- Формування іншомовної комунікативної компетенції учнів початкової школи.
- Формування іншомовної комунікативної компетенції учнів за інтенсивною методикою.
- Індивідуалізація процесу формування іншомовної комунікативної компетенції учнів.
- Позакласна робота з іноземної мови.
- Сучасна зарубіжна методика викладання іноземних мов.
- Розвиток методики викладання іноземних мов.

Детальні рекомендації щодо написання курсової/ бакалаврської роботи ви знайдете у посібнику "Курсова робота з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах".*

У цьому посібнику є такі розділи:

- Теми і рекомендовані публікації.
- Рекомендації щодо опрацювання наукових джерел.
- Категоріальний апарат методичного дослідження.
- Структура курсової/ бакалаврської роботи.
- Оформлення курсової/ бакалаврської роботи.
- Захист курсової/ бакалаврської роботи.

Отже ви завершили свою першу наукову роботу. Але

The first step is the hardest,

і ми сподіваємось, що у вас з'явиться бажання працювати і над дипломною роботою.

* Курсова робота з методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах / Кол. авторів під керівн. С.Ю.Ніколаєвої, С.В.Гапонової. – К.: Ленвіт, 2003. – 96 с.

ЧАСТИНА 5. ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ*

5.1. Загальні положення

До написання дипломних робіт допускаються студенти випускних курсів, які мають за всі роки навчання лише відмінні або добрі та відмінні оцінки з усіх навчальних дисциплін, виявили нахил та інтерес до ведення дослідної роботи і продемонстрували певні вміння користуватися методами наукового інформаційного пошуку, обробки та узагальнення результатів науково-дослідної роботи з актуальних проблем педагогіки, психології або методики викладання іноземних мов.

Керівництво дипломними роботами студентів здійснюють лише професори і доценти (доктори і кандидати наук) у кількості: доктор наук – не більше 5-ти робіт, кандидат наук – не більше 3-х робіт. В окремих випадках за поданням завідувачів кафедр і з дозволу ректора керівництво дипломними роботами можуть здійснювати й висококваліфіковані викладачі кафедр, які не мають наукового ступеня та вченого звання.

Теми дипломних робіт обираються студентами на IV курсі на основі розробленого і затвердженого відповідними кафедрами переліку тем дипломних робіт, а також з урахуванням власних наукових інтересів, можливостей наступної педагогічної практики у навчально-виховних закладах. Студент може також сам запропонувати тему дипломної роботи, достатньо аргументовано обґрунтувавши доцільність її розробки.

Теми дипломних робіт, їх виконавці, наукові керівники дипломників затверджуються на засіданнях відповідної кафедри до 10 червня, вченої ради факультету – до 1 липня поточного календарного року. Про рішення вченої ради факультету декани повідомляють завідувачів кафедр у письмовій формі до 27 серпня поточного календарного року.

Затвердження тем дипломних робіт студентів, їх наукових керівників після зазначених термінів не дозволяється.

Текст дипломної роботи має бути надрукованим у двох примірниках через два інтервали, обсяг – 45-50 машинописних сторінок без урахування бібліографічного списку і додатку.

Рішення про рекомендацію дипломних робіт до захисту приймається відповідною кафедрою при наявності попередньої рецензії одного із членів кафедри не пізніше 30 квітня. Виконані дипломні роботи із написом на титульному аркуші висновку завідувача кафедри про допуск студента до захисту подаються деканам факультетів за 2 тижні до початку державних екзаменів. Після зазначеного терміну дипломні роботи деканами не приймаються, студенти до захисту дипломних робіт не допускаються.

* Див. також: Програма державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 7.030502 "Мова та література"/ Уклад.: Соловей М.І., Ніколаєва С.Ю., Спіцин Є.С. та інші. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 55 с.

Разом з дипломною роботою подаються такі документи:

- ✓ витяг з протоколу засідання кафедри про рекомендацію до захисту;
- ✓ письмовий відгук наукового керівника з характеристикою діяльності випускника під час проведення наукового дослідження і визначенням цінності виконаної роботи;
- ✓ письмова рецензія на дипломну роботу, яка містить її оцінку за прийнятою чотирибальною системою (“відмінно”, “добре”, “задовільно”, “незадовільно”), і критичні зауваження.

Кращі дипломні роботи державна екзаменаційна комісія (ДЕК) може рекомендувати на конкурс студентських робіт або для опублікування в наукових збірниках чи журналах. Водночас державна екзаменаційна комісія може прийняти рішення про рекомендацію студента-випускника до вступу в аспірантуру.

Після завершення державного екзамену секретарі державних комісій передають дипломні роботи за актом завідувачам відповідних кафедр, які зберігають їх протягом 5 років, а потім передають до архіву кафедри.

5.2. Вимоги до дипломних робіт

Дипломна робота з методики викладання іноземних мов є самостійним науковим дослідженням з актуальних проблем, що є дискусійними, недостатньо або зовсім не вивченими.

Метою виконання дипломних робіт є:

- ✓ розвиток теоретичного мислення, творчих здібностей майбутніх фахівців, вироблення у них здібності до науково-пошукової діяльності;
- ✓ удосконалення вмінь та навичок студентів самостійно вести наукові дослідження, користуватися сучасною методикою їх проведення;
- ✓ систематизація, розширення і поглиблення теоретичних знань і практичних умінь студентів з методики викладання іноземних мов;
- ✓ формування готовності і здатності студентів до самоосвіти і саморозвитку, самостійної дослідної роботи у майбутній професійній діяльності.

Дипломна робота повинна бути написана на актуальну тему, відповідати сучасному стану науки і практики, завданням, які поставлені перед сучасною школою в галузі навчання та виховання учнів.

Текст дипломної роботи має засвідчити глибокі знання дипломника з обраної проблеми, вміння робити всебічний аналіз наукових джерел з проблеми, визначати своє ставлення, свою позицію, обґрунтовувати свою точку зору, яка повинна базуватися на теоретичній основі і мати практичне підтвердження, а також вміння систематизувати й узагальнювати матеріали дослідження, формулювати висновки та рекомендації, викладати свої думки у логічній послідовності, грамотно.

5.3. Тематика дипломних робіт

Виберіть напрям дипломної роботи і конкретизуйте його з науковим керівником.

- Проблема визначення цілей навчання АМ у середній загальноосвітній школі.

- Проблема змісту навчання АМ у середній загальноосвітній школі.
- Особливості навчання АМ у різних типах середніх навчальних закладів.
- Лінгвокраїнознавство та викладання АМ у початковій/основній/старшій школі.
- Шляхи формування професійної майстерності учителя іноземної мови.
- Навчання техніки читання англійською мовою у початковій/основній школі.
- Навчання техніки письма англійською мовою початковій/основній школі.
- Методика формування англійськомовної фонетичної компетенції учнів початкової/основної/старшої школи.
- Методика формування англійськомовної лексичної компетенції учнів початкової/основної/старшої школи.
- Методика формування англійськомовної граматичної компетенції учнів початкової/основної/старшої школи.
- Методика формування англійськомовної мовленнєвої компетенції учнів в аудіюванні у початковій/основній/старшій школі.
- Методика формування англійськомовної мовленнєвої компетенції учнів у діалогічному мовленні в початковій/основній/старшій школі.
- Методика формування англійськомовної мовленнєвої компетенції учнів у монологічному мовленні в початковій/основній/старшій школі.
- Методика формування англійськомовної мовленнєвої компетенції учнів у читанні в початковій/основній/старшій школі.
- Методика формування англійськомовної мовленнєвої компетенції учнів у письмі в початковій/основній/старшій школі.
- Контроль у навчанні АМ в середній загальноосвітній школі.
- Тести у навчанні АМ в середній загальноосвітній школі.
- Урок АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Навчальні ігри на уроках АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Рольова гра у навчанні АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Вірші та пісні на уроці АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Засоби зорової наочності на уроці АМ в середній загальноосвітній школі.
- Технічні засоби у навчанні АМ в середній загальноосвітній школі.
- Самостійна робота учнів з АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Особливості навчання АМ на різних ступенях середньої загальноосвітньої школи.
- Навчання АМ дітей молодшого шкільного віку.
- Інтенсивне навчання АМ в середній загальноосвітній школі.
- Індивідуалізація процесу навчання АМ в середній загальноосвітній школі.
- Позакласна робота з АМ в середній загальноосвітній школі.
- Зарубіжна методика викладання іноземних мов.
- Розвиток методики викладання іноземних мов.
- Комунікативні методи навчання англійської мови.
- Аналіз сучасних вітчизняних підручників з АМ для середньої загальноосвітньої школи. Аналіз сучасних зарубіжних підручників АМ для середньої загальноосвітньої школи.
- Проектна методика навчання АМ в середній загальноосвітній школі.
- Особливості планування навчального процесу АМ в початковій/основній/старшій школі.
- Організація та зміст випускного екзамену з АМ в середній загальноосвітній школі.
- Навчання другої іноземної мови в середній загальноосвітній школі.

- Проблема навичок та вмій у методиці викладання іноземної мови в середній загальноосвітній школі.
- Навчання АМ з використанням комп'ютерних технологій у середній загальноосвітній школі.
- Підготовка і проведення олімпіад з АМ у старших класах середньої загальноосвітньої школи.
- Дистанційне навчання АМ через INTERNET.
- Соціокультурні помилки українських учнів в усному/писемному іншомовному мовленні.

Приклади конкретизованих тем

- Особливості уроку англійської мови у 2-4 класах середніх закладів освіти.
- Вправи для формування лексичної компетенції учнів основної школи в англійському діалогічному мовленні.
- Підготовка і проведення олімпіади з англійської мови у старшій школі.

5.4. Структура дипломної роботи

Перевірте ще раз, щоб структура вашої дипломної роботи відповідала таким вимогам:

1. Титульна сторінка.
2. План.
3. Вступ.
4. Основна частина (складається з двох-трьох розділів).
5. Висновки.
6. Резюме іноземною мовою (до 5 сторінок).
7. Список використаної літератури.
8. Додатки.

У вступі обґрунтовується вибір теми, її актуальність; визначається об'єкт, предмет, мета і конкретні завдання, методи дослідження; його наукова новизна; розкриваються теоретичне і практичне значення одержаних результатів; описується структура дипломної роботи.

В основній частині дипломної роботи розглядаються теоретичні і практичні завдання дослідження, аналізуються одержані результати, формулюються рекомендації. В теоретичній частині роботи подається аналітичний огляд наукової літератури з обраної теми, характеризуються найвагоміші сучасні рішення конкретних дослідних завдань, визначаються невирішені аспекти наукової проблеми.

В резюме наводиться стисла загальна характеристика дипломної роботи.

У висновках узагальнюються основні теоретичні і практичні результати дослідження, стисло формулюються найважливіші рекомендації щодо їх практичного втілення.

До **списку** використаної сучасної вітчизняної та зарубіжної **літератури** вносяться публікації, на які є посилання у тексті роботи.

В додатках подаються переважно графічні та ілюстративні матеріали і власні методичні розробки.

Автор дипломної роботи відповідає також за правильне оформлення бібліографічних посилань і цитат.

Таблиці, графіки, схеми повинні бути пронумеровані і мати заголовки.

■ Зразок оформлення титульної сторінки

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ	
(назва навчального закладу)	
Кафедра _____	
Дипломна робота на тему:	
" _____ "	
(назва)	
Студента _____ групи	
факультету _____	
(прізвище, ім'я та по-батькові)	
Науковий керівник: _____	
(науковий ступінь, посада)	

(прізвище та ініціали)	
(Місто – рік)	

■ Зразок плану дипломної роботи

**Тема «Тестовий контроль умінь письма англійською мовою
(5 клас середньої загальноосвітньої школи)»**

Вступ	3	стор.
Розділ 1. Теоретичні основи тестового контролю умінь письма англійською мовою у 5-му класі	5	
1.1. Дидактико-психологічні передумови організації тестового контролю ..	5	
1.2. Базові вміння письма як об'єкта контролю	15	
Розділ 2. Методика реалізації тестового контролю умінь письма англійською мовою у п'ятому класі.....	25	
2.1. Підходи до навчання та контролю письма	25	
2.2. Банк тестових завдань для контролю умінь письма	30	
2.3. Комплекс тестових завдань для контролю рівня сформованості базових умінь письма	42	
2.4. Експериментальна перевірка ефективності комплексу тестових завдань для контролю умінь письма у 5-му класі	48	
Висновки	52	
Резюме	56	
Список використаних джерел	61	
Додатки	65	

Зверніться також до посібника "Курсова робота з методики викладання іноземних мов". Перечитайте рекомендації щодо опрацювання наукових джерел і вимоги до категоріального апарату методичного дослідження.

Особливу увагу зверніть на правильність бібліографічного опису різних видів наукових джерел.

Зразки бібліографічного опису різних видів наукових праць

Монографії (один, два або три автори):

- Савченко О.Я. Сучасний урок у початкових класах. – К.: Освіта, 1997. – 256 с.
- Галузинський В.М., Євтух М.Б. Педагогіка: теорія та історія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 1995. – 237 с.
- Рапорт И., Сельг Р., Соттер И. Тесты в обучении иностранным языкам в школе. – Таллин: Валгус, 1987. – 352 с.

Роботи, які мають більше трьох авторів, подають за назвою; у вихідних даних книги наводять прізвища чотирьох авторів, якщо їх чотири, або трьох з припискою “та ін.”, якщо їх п’ять і більше, наприклад:

- Методика обучения иностранным языкам в средней школе /Сост. Гез Н.И., Ляховицкий М.В., Миролубов А.А. и др. – М.: Высшая школа, 1982. – 373 с.

Якщо у праці є вказівка “За ред.”, то необхідно вказати прізвище редактора та його ініціали, наприклад:

- Методика интенсивного обучения иностранным языкам /Под ред. В.А.Бухбиндера и Г.А.Китайгородской. – К.: Вища школа, 1988. – 344 с.
- Выготский Л.С. Детская психология /Под ред. Д.Б.Эльконина: Собрание сочинений: в 6 т. – М.: Педагогика, 1984. – Т. 4. – 432 с.

Наукові збірники:

- Вопросы организации контроля при обучении иностранному языку: Сб. науч. тр. /МГПИИЯ им. М.Тореза. – М., 1988. – Вып. 322. – 150 с.

Статті в журналах, наукових збірниках або розділах книжок:

- Ніколаєва С.Ю. Концепція підготовки вчителя іноземної мови //Іноземні мови. – 1995. – № 3-4. – С. 5-11.
- Онищенко К.І. Вправи з навчання читання фабульних текстів на початковому етапі в школі з викладанням ряду предметів англійською мовою //Методика викладання іноземних мов: Наук.-метод. зб. – К.: Ленвіт, 1996. – Вип. 25. – С. 39-43.

Дисертації:

- Деркач Л.Н. Психологические основы самоконтроля учащихся в процессе обучения иностранным языкам: Дис. ... д-ра психол. наук. – К., 1994. – 311 с.
- Кміть О.В. Тестовий контроль аудитивних умінь студентів немовних факультетів вищого педагогічного навчального закладу (II курс, англійська мова): Дис. ... канд. пед. наук. – К., 2000. – 153с.

Автореферати дисертацій:

- Сердюков П.І. Теоретичні основи навчання іноземних мов у мовному вузі з використанням інформаційних технологій: Автореф. дис. ... д-ра пед. наук. – К., 1997. – 32 с.
- Петренко О.П. Тестовий контроль умінь читання англійською мовою в початковій школі: Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 1997. – 24 с.
- Цеомашко О.Л. Умови ефективності мовних навчаючих комп’ютерних систем на початковому етапі шкільного навчання (на матеріалі французької мови): Автореф. дис. ... канд. пед. наук. – К., 1997. – 24с.

Роботи іноземною мовою:

- Bachman L.F. *Fundamental Considerations in Language Testing*. – Oxford Univ. Press, 1991. – 408 p.
- Marcos M.T. *Metodología del español como lengua segunda*. – Madrid: Alhambra, 1982. – VII. – 147 p.
- Moreau M.-L, Richelle M. *L'acquisition du langage*. – Bruxelles: Mardaga, 1982. – 261 p.; Toth A. *Die Prüfung zum VHS-Zertifikat für Englisch als Beispiel eines objektiven Sprachtests // Die neueren Sprachen, Frankfurt a. M.* – 1971. – Bd. 70 – H5. – S. 229-237.

Адреси Інтернету:

Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. – Strasbourg, 2001 (<http://www.coe.int>).

5.5. Захист дипломної роботи

Попередня апробація дипломних робіт відбувається на студентських науково-практичних конференціях, проблемних семінарах, засіданнях кафедр тощо.

Захист дипломних робіт проводиться на засіданні державної екзаменаційної комісії після складання студентами державних іспитів у їх присутності. Для виступу студенту надається 10-15 хвилин. В цілому тривалість захисту (виступ наукового керівника, рецензента, запитання, відповіді на запитання, прикінцеве (завершальне) слово студента-дипломника), як правило, не повинна перевищувати 30 хвилин.

Під час захисту дипломної роботи студент стисло обґрунтовує вибір теми, її актуальність, мету і завдання, теоретичну і практичну значущість дослідження, чітко формулює основні висновки та рекомендації. При цьому студент повинен показати ґрунтовні знання першоджерел та наукової літератури з проблеми, всебічне володіння матеріалом дослідження, здатність самостійно аналізувати й узагальнювати його результати, висловлювати свої міркування з приводу зроблених критичних зауважень з боку рецензента, голови та членів ДЕК.

Як правило, на захисті повинні бути присутніми науковий керівник дипломника, який у своєму виступі відзначає особливості, значущість, наукову цінність виконаної роботи, і рецензент. Якщо науковий керівник або рецензент відсутні, відгук чи рецензія зачитуються головою або одним із членів ДЕК.

Не забувайте, що результати вашого наукового дослідження, представлені у дипломній роботі, можуть використовуватись у лекційних курсах, статтях, монографіях та навчальних посібниках з обов'язковим посиланням на автора дипломної роботи.

Результати дипломної роботи ви можете публікувати у збірниках студентських наукових праць, вісниках, журналах, учених записках, інших наукових виданнях.

Захищені дипломні роботи зберігаються 5 років на відповідних випускних профільюючих кафедрах. Дипломні роботи, захищені на "відмінно", зберігаються у науковій бібліотеці вашого навчального закладу. Для цих робіт складається спеціальний каталог.

Готуючи свій виступ у ДЕК, зверніть увагу на наступне:

- ✓ попередньо прочитайте текст виступу кілька разів уголос;
- ✓ дотримуйтесь норм часу;
- ✓ логічно переходьте від однієї частини доповіді до іншої;
- ✓ доповідайте у нормальному темпі;

- ✓ чітко вимовляйте текст;
- ✓ стежте за своїми жестами;
- ✓ підготуйте необхідну наочність;
- ✓ навчіться користуватися технічними засобами навчання, якими обладнана екзаменаційна аудиторія.

З повагою ставтеся до зауважень рецензентів і членів комісії!

5.6. Критерії оцінювання дипломних робіт

При оцінюванні захисту дипломної роботи державна екзаменаційна комісія бере до уваги такі фактори:

- якість дипломної роботи в цілому (її творчий характер, вміння автора аналізувати теоретичний матеріал, обґрунтованість сформульованих практичних рекомендацій);
- самостійність у розробці проблеми;
- якість оформлення дипломної роботи (стиль викладу, грамотність, бібліографія, ілюстративний матеріал);
- рівень виступу дипломника (чіткість у формулюванні актуальності, мети і завдань роботи, вміння зробити правильні висновки, культура мовлення);
- відгук наукового керівника та оцінку роботи, яку поставив рецензент.

Оцінка **“відмінно”** виставляється, коли:

обґрунтована актуальність теми, тема розкрита повністю, дослідження виконане на високому науково-теоретичному і методичному рівні, одержані результати систематизовані, висновки і рекомендації є переконливими; продемонстровано вільне володіння матеріалом дослідження; оформлення роботи відповідає вимогам.

Оцінка **“добре”** виставляється, коли:

обґрунтована актуальність теми, тема розкрита повністю, дослідження виконане на достатньо високому науково-теоретичному і методичному рівні; одержані результати систематизовані, але висновки не є переконливими; відсутні рекомендації або є суттєві зауваження до оформлення роботи.

Оцінка **“задовільно”** виставляється, коли:

тема розкрита повністю, але науково-теоретичний і методичний рівень не дуже високий, одержані результати систематизовані недостатньо; висновки зроблені непереконливо; під час захисту продемонстровано посередній рівень володіння матеріалом дослідження.

Оцінка **“незадовільно”** виставляється, коли:

тема розкрита неповністю, науково-методичний рівень роботи низький; висновки непереконливі; дипломник погано володіє матеріалом дослідження, неспроможний відповісти на запитання; є зауваження до оформлення літератури.

Якщо ви взяли до уваги наші рекомендації і своєчасно готувалися до захисту дипломної роботи, то у вас є всі підстави для успішного завершення навчання у вищому навчальному закладі. Але

There's many a slip between the cup and the lip.

ЧАСТИНА 6. ПІДГОТОВКА І СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ*

6.1. Загальні вимоги і рекомендації

Державний кваліфікаційний іспит зі спеціальності 7.030502 “Мова та література” має на меті визначення готовності студентів-випускників до реалізації професійних функцій учителя іноземної мови, вихователя і класного керівника в середніх закладах освіти. У межах цього іспиту перевіряються вміння майбутніх працівників у галузі освіти вирішувати типові задачі діяльності з позицій сучасних наукових досягнень педагогічної, психологічної, методичної та філологічної наук. Результати виконання кваліфікаційних завдань дозволяють зробити висновок про готовність студентів-випускників до участі у реформуванні освіти в Українській державі, розвитку освіти на основі нових прогресивних концепцій, упровадження у навчально-виховний процес особистісно-діяльнісних технологій навчання та виховання.

Програма державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 7.030502 “Мова та література” покликана перевірити:

- ✓ вміння реалізувати гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні та організаторські вміння (аналізувати дидактичні й виховні системи минулого і сучасності, їх категорії, досвід педагогів-новаторів тощо; моделювати, конструювати й організовувати навчально-виховну діяльність) з опорою на знання фактів, термінології, структур, теорій, принципів, законів, закономірностей і тенденцій сучасної педагогічної науки;
- ✓ вміння реалізувати гностичні, проектувальні, конструктивні, комунікативні та організаторські вміння (аналізувати методичні системи минулого і сучасності, їх категорії, досвід учителів іноземної мови тощо; моделювати, конструювати й організовувати класну та позакласну роботу учнів з іноземної мови) з опорою на знання фактів, термінології, методів навчання, принципів, закономірностей і тенденцій розвитку сучасної методичної науки;
- ✓ вміння реалізувати здатність узагальнювати, аналізувати і психологічно обґрунтовувати дії в конкретних педагогічних ситуаціях, а також вміння вирішувати педагогічні задачі з опорою на знання фактів, термінології, методів вивчення особистості, закономірностей і тенденцій розвитку сучасної психологічної науки.

Для проведення державного кваліфікаційного іспиту і захисту дипломних робіт з педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов створюється державна комісія у складі голови, членів комісії та екзаменаторів з названих вище навчальних дисциплін. Комісія створюється щорічно наказом ректора і діє протягом календарного року.

* Див. також: Програма державного кваліфікаційного іспиту зі спеціальності 7.030502 “Мова та література” / Укл.: Соловей М.І., Ніколаєва С.Ю., Спіцин Є.С. та інші. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2003. – 55с.

До складання державного кваліфікаційного іспиту і захисту дипломних робіт допускаються студенти усіх форм навчання (денної, заочної, вечірньої та екстернатної), які виконали у повному обсязі програми з усіх дисциплін навчального плану ВНЗ зі спеціальності "Мова та література" для здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня – "спеціаліст".

За рішенням ученої ради ВНЗ кваліфікаційний іспит може проводитися як у формі співбесіди за екзаменаційними питаннями з педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов, так і у формі виконання кваліфікаційних завдань.

Державний кваліфікаційний іспит і захист дипломних робіт з методики викладання іноземних мов проводиться українською мовою.

6.2. Вимоги до студентів на державному кваліфікаційному іспиті

На державному кваліфікаційному іспиті студенти-випускники повинні продемонструвати глибокі знання теоретичних основ педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов, показати володіння педагогічними й методичними вміннями та науковий підхід до розв'язання практичних проблем виховання та освіти учнівської молоді.

Головною вимогою державного кваліфікаційного іспиту до рівня теоретичної підготовки студентів-випускників є ґрунтовне знання ними провідних концептуальних теорій навчання і виховання, усвідомлення ролі і значення психолого-педагогічних наук в їх майбутній професійній діяльності. Відповідь студента на державному іспиті повинна підтвердити повноту знань категорійно-понятійного апарату з педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов, нових підходів до трактування окремих понять, розуміння їх сутності, а також знання фактів, термінології, структур, принципів, законів, закономірностей, методів, засобів навчання і виховання. Крім того, студент повинен продемонструвати здатність аналізувати й будувати реальний навчально-виховний процес з педагогічної, психологічної та методичної точок зору, виявити знання педагогічних і психологічних явищ та процесів, діапазон володіння вміннями й навичками операційного рівня, методичну грамотність, зокрема сформованість гностичних, конструктивно-планувальних, проєктувальних та комунікативно-навчальних умінь.

6.3. Програма теоретичної і практичної підготовки до державного екзамену*

- Методика як наука і теорія навчання іноземної мови у школі. Основні методичні принципи як стратегія навчання. Шляхи реалізації принципу комунікативності у вправах для навчання спілкування іноземною мовою.
- Методи дослідження в сучасній методиці навчання ІМ. Застосування методів дослідження у процесі педпрактики та написання курсової роботи.
- Зв'язок методики навчання іноземних мов з іншими науками. Специфіка реалізації дидактичних принципів (наочності, свідомості, активності та ін.) у процесі навчання іноземних мов.

* Див. також: Програма державного кваліфікаційного іспиту ... 2003. – С.24-37.

- Цілі навчання АМ у школі. Взаємозв'язок практичної, освітньої, виховної та розвиваючої цілей навчання.
- Зміст навчання АМ у середній школі, його компоненти.
- Характеристика чинної програми з АМ для середньої школи: зміст і структура.
- Методи та прийоми навчання АМ.
- Основні форми навчання АМ у школі. Вимоги до сучасного уроку АМ. Реалізація цих вимог у сучасних підручниках англійської мови.
- Особливості навчання АМ у початковій школі: завдання, зміст, засоби. Використання зорового та слухового унаочнення у процесі виконання вправ.
- Особливості навчання іноземної мови в основній школі: завдання, зміст, засоби.
- Особливості навчання АМ у старшій школі: завдання, зміст, засоби.
- Засоби навчання, їх класифікація. Особливості використання зорових (вербальних і зображальних) засобів на різних ступенях. Методика роботи з цими засобами в різних підручниках англійської мови для середньої школи.
- Використання технічних засобів навчання іноземних мов у школі. Використання фоновправ у навчанні діалогічного мовлення.
- Проблема створення НМК з англійської мови. Різні точки зору на НМК. Необхідність створення альтернативних НМК.
- Характеристика зарубіжних методів навчання ІМ ХХ-го ст. Вплив відомих нам методів на методику навчання усного мовлення та навчання читання.
- Проблема навчання іншомовної вимови у школі. Характеристика фонетичних вправ.
- Проблема навчання граматики на початковому ступені. Складання фрагмента уроку з навчання активної граматики у початковій школі.
- Проблема навчання граматики на середньому ступені. Складання фрагмента уроку з навчання активної граматики в основній школі.
- Проблема навчання граматики на старшому ступені. Складання фрагмента уроку з навчання пасивної граматики у старшій школі.
- Різні способи семантизації нових ЛО. Складання фрагмента уроку для ознайомлення учнів з новими лексичними одиницями.
- Методика формування лексичної компетенції в учнів початкової та основної школи. Характеристика лексичних вправ. Складання фрагмента уроку з навчання активної лексики.
- Методика формування лексичної компетенції в учнів старшої школи. Характеристика вправ для навчання мовної здогадки.
- Загальна характеристика усного мовлення. Аудіювання та говоріння. Монологічна та діалогічна форми мовлення. Аналіз вправ з навчання монологу та діалогу.
- Методика формування компетенції в говорінні у початковій школі на основі мовленнєвих зразків. Складання фрагмента уроку з навчання ДМ.
- Поняття мовленнєвої ситуації та засоби її створення на уроці ІМ. Приклади мовленнєвих ситуацій для навчання ДМ.
- Етапи навчання діалогічного мовлення. Система вправ. Рольова гра у навчанні діалогу. Складання фрагмента уроку з навчання ДМ у початковій школі.
- Етапи навчання монологічного мовлення. Система вправ. Складання фрагмента уроку з навчання монологу.
- Методика формування компетенції в аудіюванні в початковій, основній і старшій школі. Система вправ. Складання фрагмента уроку з навчання аудіювання.

- Методика формування компетенції у читанні іноземною мовою. Суть процесу читання. Види читання. Складання фрагмента уроку з навчання ознайомлювального читання.
- Проблеми навчання техніки читання АМ. Види вправ.
- Проблеми навчання техніки письма АМ. Види вправ.
- Методика формування компетенції у письмі в початковій, основній і старшій школі. Види письмових вправ.
- Контроль у навчанні АМ. Об'єкти, види і форми контролю. Складання тесту для контролю розуміння змісту прочитаного тексту.
- Планування навчально-виховного процесу з АМ. Види планів. Складання плану уроку з АМ для початкової, основної і старшої школи.
- Урок як основна форма навчально-виховного процесу. Типологія і структура уроків АМ.
- Проблема вправ для навчання АМ. Типи і види вправ. Визначення типу, виду і мети запропонованих вправ.
- Наочність у навчанні АМ. Види наочності та їх застосування у навчанні мовного матеріалу і видів мовленнєвої діяльності. Планування фрагмента уроку з використанням зображальної наочності.
- Шляхи інтенсифікації навчально-виховного процесу з АМ у школі.
- Цілі, форми та зміст позакласної роботи з АМ у школі. Аналіз запропонованого сценарію позакласного заходу з АМ.
- Індивідуалізація навчання на різних ступенях початкової, основної і старшої школи.

6.4. Самооцінка рівня володіння методичною термінологією

Перевірте, чи можете ви сформулювати визначення наступних методичних термінів. Якщо ви не змогли пригадати те чи інше визначення, знайдіть його в підручниках чи посібниках з методики викладання іноземних мов і випишіть. Результати опрацювання методичної термінології занесіть у таблицю. Запишіть і запитання, які б ви хотіли з'ясувати під час оглядових лекцій і консультацій. Перші два терміни подані у таблиці як приклад.

Таблиця 6.1.

Самооцінка рівня володіння методичною термінологією

№	Методичні терміни і поняття	Визначення терміна можу сформулювати "+" не можу сформулювати "-"	Запитання до викладача
1	Навчання ІМ	+	-
2	Організація навчання ІМ	-	Чи охоплює це поняття засоби навчання?
3	Загальна методика		
4	Спеціальна методика		
5	Наукове спостереження		
6	Пробне навчання		
7	Методичний експеримент		
8	Дослідне навчання		
9	Комунікативна мотивація		
10	Система навчання		

11	Підхід у навчанні		
12	Практична мета		
13	Виховна мета		
14	Освітня мета		
15	Розвиваюча мета		
16	Зміст навчання		
17	Тема		
18	Комунікативно-мовленнєва ситуація		
19	Принцип навчання		
20	Метод навчання		
21	Прийом навчання		
22	Засіб навчання		
23	Мовленнєва діяльність		
24	Мова		
25	Мовлення		
26	Мовленнєва дія		
27	Мовленнєва навичка		
28	Мовленнєве вміння		
29	Вправа		
30	Некомунікативна вправа		
31	Умовно-комунікативна вправа		
32	Активний граматичний мінімум		
33	Пасивний граматичний мінімум		
34	Граматична структура		
35	Граматична навичка		
36	Зразок мовлення		
37	Фраза		
38	Понадфразова єдність		
39	Лексична навичка		
40	Лексична одиниця		
41	Активний лексичний мінімум		
42	Пасивний лексичний мінімум		
43	Семантизація		
44	Потенціальний словник		
45	Фонетичний мінімум		
46	Фонематичність		
47	Апроксимація		
48	Слуховимовна навичка		
49	Інтонаційна навичка		
50	Аудіювання		
51	Діалогічне мовлення		
52	Монологічне мовлення		
53	Комунікативний намір		
54	Діалогічна єдність		
55	Техніка читання		
56	Ознайомлювальне читання		
57	Вивчаюче читання		
58	Вибіркове читання		
59	Техніка письма		

60	Писемне мовлення		
61	Календарно-річний план		
62	Тематичний план		
63	Урок		
64	Поточний контроль		
65	Рубіжний контроль		
66	Підсумковий контроль		
67	Тестовий контроль		
68	Тестове завдання		

Перевірте також, чи запам'ятали ви англійські еквіваленти наведених вище методичних термінів.

6.5. Самооцінка рівня володіння теорією методики викладання іноземних мов

Перевірте, чи можете ви глибоко й ґрунтовно розкрити наступні питання. Прочитайте запитання, дайте на нього відповідь, порівняйте свою відповідь з висвітленням цього питання в конспектах лекцій, конспектах самостійного опрацювання проблем, конспектах підготовки до практичних занять і в підручниках з методики. Якщо ви задоволені своєю відповіддю, переходьте до опрацювання наступного питання, якщо ні – прочитайте відповідний матеріал ще раз. Запишіть запитання, які необхідно з'ясувати під час оглядових лекцій і консультацій. Перші два питання подані у таблиці як приклад.

Таблиця 6.2.

Самооцінка рівня володіння теорією методики викладання іноземних мов

№	Орієнтовні питання	Володію "+" Не володію "-"	Запитання до викладача
1	Основні компоненти методики навчання іноземних мов як науки. Її зв'язок із суміжними науками.	+	-
2	Методи наукового дослідження в методиці навчання іноземних мов. Експеримент як основний метод наукового дослідження. Об'єкти методичного експерименту.	-	Для чого вчителю вміти проводити методичний експеримент?
3	Методичні принципи навчання іноземних мов.		
4	Засоби навчання. Типологія засобів за різними критеріями. Переваги фонограми.		
5	Чотирикомпонентна мета навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах. Поняття практичного володіння іноземною мовою.		
6	Основні компоненти змісту навчання АМ.		
7	Вправи у навчанні АМ: поняття "вправа", "структура вправи", "класифікація вправ".		
8	Компоненти навчально-методичного комплексу з АМ для середніх навчальних закладів (СНЗ).		
9	Методика формування англомовної фонетичної компетенції учнів. Принцип апроксимації. Методична типологія звуків АМ. Основні етапи форму-		

	вання слуховимовних та ритміко-інтонаційних навичок. Основні типи і види вправ для формування цих навичок.		
10	Методика формування англомовної лексичної компетенції учнів: поняття "активний і пасивний лексичний мінімум"; мета і зміст навчання активної лексики; різні способи семантизації лексичних одиниць.		
11	Формування репродуктивної лексичної навички. Типи і види лексичних вправ.		
12	Поняття "потенціальний словник", його джерела. Етапи формування рецептивної лексичної навички. Типи і види лексичних вправ.		
13	Методика формування англомовної граматичної компетенції учнів: поняття "активний і пасивний граматичний мінімум", мета і зміст навчання.		
14	Формування репродуктивної граматичної навички. Типи і види граматичних вправ.		
15	Формування рецептивної граматичної навички. Типи і види граматичних вправ.		
16	Методика формування англомовної компетенції учнів в аудіюванні: характеристика аудіювання як виду мовленнєвої діяльності (механізм аудіювання), труднощі аудіювання, способи презентації аудіотекстів.		
17	Система вправ для навчання аудіювання, різні способи перевірки розуміння аудіотекстів.		
18	Загальні та відмінні характеристики (психологічні й лінгвістичні) діалогічного і монологічного мовлення, їх урахування у навчанні, функціональні типи діалогічних та монологічних висловлювань.		
19	Методика формування англомовної компетенції учнів в діалогічному мовленні: навчально-мовленнєва ситуація як основа навчання діалогу та її компонентний склад; одиниця навчання діалогу, функціональні типи діалогів.		
20	Етапи навчання діалогічного мовлення. Система вправ для навчання діалогу.		
21	Методика формування англомовної компетенції учнів в монологічному мовленні: одиниця навчання монологу, функціональні типи монологів.		
22	Етапи навчання монологічного мовлення. Система вправ для навчання монологу.		
23	Навчання техніки читання: поняття "техніка читання", труднощі навчання, методи навчання техніки читання. Типи і види вправ.		
24	Методика формування англомовної компетенції учнів у читанні. Види читання за комунікативною метою. Інші класифікації видів читання.		

25	Навчання читання: передтекстові та післятекстові вправи: різні способи перевірки розуміння прочитаного.		
26	Навчання техніки письма: поняття "техніка письма", труднощі навчання. Типи і види вправ для навчання каліграфії та орфографії.		
27	Методика формування англомовної компетенції учнів у письмі: особливості навчання письма на різних ступенях, письмові вправи для засвоєння мовного матеріалу та писемного висловлювання.		
28	Планування навчально-виховного процесу з АМ. Види планів. Особливості планування уроків АМ у школі різного ступеня.		
29	Організаційні форми навчально-виховного процесу з англійської мови в СНЗ. Урок як основна форма навчання. Особливості уроку АМ, вимоги до сучасного уроку, типологія уроків.		
30	Структура уроку АМ: особливості планування уроків у СНЗ різного ступеня.		
31	Індивідуалізація процесу навчання англійської мови у СНЗ.		
32	Інтенсивне навчання: принципи методу активізації резервних можливостей особистості і колективу, типи уроків, характерні навчальні прийоми.		
33	Етапи роботи в циклі уроків інтенсивного навчання (введення нового навчального матеріалу, тренування, практика у спілкуванні).		
34	Контроль у навчанні АМ: функції, об'єкти, види і форми. Вимоги до контролю знань, навичок і вмінь англійської мови в СНЗ.		
35	Тест як засіб контролю у навчанні АМ: поняття "тест", структура тесту, типи і види тестів, методика їх використання.		
36	Мета, зміст і форми позакласної роботи з АМ у СНЗ.		
37	Перекладні методи навчання ІМ.		
38	Прямі методи навчання ІМ.		
39	Усний метод Гарольда Пальмера: принципи навчання, характеристика вправ.		
40	Методична система навчання читання Майкла Уеста: характеристика серії підручників для навчання читання; передтекстові і післятекстові вправи.		
41	Аудіо-лінгвальний метод Ч.Фріза та Р.Ладо: принципи навчання, характеристика вправ.		
42	Аудіо-візуальний метод: відбір та семантизація навчального матеріалу, етапи навчання і види вправ.		
43	Комунікативний метод навчання ІМ.		
44	Сучасні тенденції навчання ІМ в Україні.		

Визначте, чи володієте ви наступними методичними вміннями. Ознайомтеся зі змістом уміння. Пригадайте, де, коли і які практичні завдання ви виконували для формування та удосконалення цього вміння. Перегляньте ще раз матеріали самостійного опрацювання тем. Не забувайте і про матеріали педагогічної практики. З'ясуйте, чи зможете ви виконати аналогічні практичні завдання під час екзамену. Результати занесіть у таблицю. Якщо певне практичне завдання викликає у вас труднощі, проаналізуйте ще раз зразок і виконайте декілька аналогічних завдань. Запишіть запитання, які необхідно з'ясувати під час оглядових лекцій і консультацій. Перші три уміння подані в таблиці як приклад.

Таблиця 6.3.

Самооцінка рівня володіння методичними вміннями

Блоки орієнтовних методичних умінь	Вмію "+" Не вмію "-"	Запитання до викладача
Гностичні вміння		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Розкривати та аналізувати основні характеристики методики як науки (предмет методики, його специфіку, понятійно-категорійний апарат, основні методи дослідження); ▪ опрацьовувати наукові джерела з теорії методики з метою глибокого осмислення методики як науки та основних напрямів її розвитку; ▪ аналізувати структуру і зміст програми з АМ для СНЗ різних типів; ▪ аналізувати структуру і компоненти навчально-методичних комплексів та методичних концепцій, які покладені в їх основу; ▪ визначати кінцеві та проміжні цілі навчання АМ і враховувати вимоги програми щодо рівня володіння англійською мовою учнями; ▪ аналізувати вправи, які пропонуються у навчально-методичному комплексі, визначати їх цілі та режими виконання. 	<p>+</p> <p>+</p> <p>-</p>	<p>Скільки існує типів програм?</p>
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Аналізувати навчальний матеріал (програми, граматичний мінімум для СНЗ і способи його організації в підручнику залежно від виду мовленнєвої діяльності); ▪ визначати і розподіляти граматичний матеріал за рівнем методичних труднощів його засвоєння, визначати цілі, завдання і специфіку змісту навчання граматики у СНЗ; ▪ визначати можливості лексичного наповнення нової граматичної структури з урахуванням засвоєного словника; ▪ аналізувати засоби наочності і застосовувати їх при введенні та активізації нової граматичної структури, аналізувати граматичні вправи в підручниках, визначати їх цілі і режими виконання. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Аналізувати лексичний мінімум для СНЗ і способи його організації в підручниках; ▪ класифікувати лексичні одиниці за рівнем методичних труднощів їх засвоєння; ▪ визначати цілі та специфіку змісту навчання на кожному етапі формування лексичної навички; 		

<ul style="list-style-type: none"> виявляти можливості використання нової лексики в типових граматичних структурах з урахуванням засвоєного граматичного матеріалу; аналізувати прийоми і способи семантизації нових лексичних одиниць з урахуванням методичних труднощів їх засвоєння; аналізувати лексичні вправи в підручниках, визначати їх цілі і режими виконання, при необхідності спрощувати або ускладнювати способи їх виконання. 		
<ul style="list-style-type: none"> Аналізувати фонетичний матеріал навчально-методичних комплексів; визначати об'єкти навчання вимови; прогнозувати можливі труднощі засвоєння матеріалу з урахуванням рівня мовленнєвої підготовки учнів; аналізувати фонетичні вправи, що пропонуються в підручнику, визначати їх цілі та режими виконання. 		
<ul style="list-style-type: none"> Орієнтуватися в кінцевих та проміжних вимогах програми щодо динаміки розвитку у школярів різних класів мовленнєвого вміння аудіювання; аналізувати і критично оцінювати навчальний матеріал з урахуванням можливих труднощів його сприймання на слух; добирати чи адаптувати аудіотексти з урахуванням рівня підготовки учнів згідно з цілями їх використання. 		
<ul style="list-style-type: none"> Здійснювати методичний аналіз мовного і мовленнєвого матеріалу для читання з метою виділення в ньому головних об'єктів навчання; прогнозувати можливі труднощі сприймання матеріалу учнями конкретного класу; аналізувати зміст навчальних текстів з точки зору їх освітніх і виховних можливостей; вимірювати й оцінювати рівень сформованості навичок і вмінь читання, співвідносити кінцеві цілі навчання читання і вимоги програми з системою окремих спеціальних цілей навчання згідно з конкретними умовами формування навичок і вмінь читання на різних ступенях навчання. 		

Гностичні та конструктивно-планувальні вміння

<ul style="list-style-type: none"> Аналізувати графічний матеріал навчально-методичних комплексів; визначати можливі труднощі засвоєння графічної та орфографічної системи АМ; добирати, самостійно розробляти і застосовувати навчальні посібники з метою формування навичок техніки читання та письма; визначати і класифікувати помилки учнів з техніки читання та письма; методично правильно планувати і здійснювати фрагменти уроків з виправлення та попередження помилок учнів; складати контрольні вправи для визначення рівня володіння учнями навичками техніки читання та письма; прогнозувати можливі труднощі сприймання графічного 		
--	--	--

<p>матеріалу учнями і накреслювати шляхи подолання цих труднощів;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ складати додаткові вправи для формування графічних навичок. 		
Конструктивно-планувальні вміння		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Добирати й розробляти додаткові граматичні вправи, визначати їх цілі, ефективні способи та режими виконання відповідно до умов навчання і завдань уроку, планувати й реалізовувати фрагмент уроку з навчання граматики; ▪ конкретизувати кінцеву мету програми і формулювати окремі завдання уроку для розвитку граматичних навичок усного мовлення і читання на різних ступенях навчання з урахуванням результатів попереднього етапу роботи; ▪ здійснювати відбір, дозування і методичну організацію граматичного матеріалу у мовленнєві зразки і навчально-мовленнєві ситуації з урахуванням специфіки способів та прийомів презентації нового граматичного явища на уроці; ▪ застосовувати найбільш раціональні прийоми і способи введення та активізації нового граматичного матеріалу з урахуванням методичних труднощів його засвоєння; ▪ відбирати і застосовувати необхідні засоби наочності з метою підвищення ефективності способів і прийомів введення та активізації нового граматичного матеріалу; ▪ спрощувати або ускладнювати завдання до граматичних вправ, способи їх виконання, замінювати їх при необхідності іншими граматичними вправами; ▪ визначати умови реальної навчальної ситуації, проектувати і формулювати завдання уроку щодо засвоєння граматичного матеріалу, вибирати оптимальну методичну стратегію їх розв'язання. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Добирати й розробляти додаткові лексичні вправи, визначати їх цілі та ефективні способи і режими виконання відповідно до умов навчання і завдань уроку; ▪ критично оцінювати засоби наочності, вибирати відповідну наочність, що допомагає семантизувати та активізувати нові лексичні одиниці; ▪ усвідомлювати проміжні та кінцеві вимоги програми і планувати окремі завдання уроку щодо формування лексичних навичок усного мовлення і читання на різних ступенях навчання; ▪ застосовувати найбільш раціональні прийоми і способи семантизації лексики з урахуванням рівня методичних труднощів її засвоєння; ▪ добирати, дозувати й методично доцільно організувати лексичний матеріал у мовленнєві зразки і навчально-мовленнєві ситуації з урахуванням обраного способу семантизації; ▪ вибирати з матеріалів навчально-методичного комплексу засоби наочності (вербальної або невербальної), ство- 		

<p>рювати при необхідності додаткові засоби наочності для підвищення ефективності обраних способів і прийомів семантизації нової лексики;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ спрощувати або ускладнювати (або замінити іншими) завдання до лексичних вправ і способи їх виконання, якщо запропоновані в підручнику вправи не узгоджуються з цілями та умовами навчання. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Добирати і розробляти додаткові фонетичні вправи, організовувати послідовне виконання фонетичних вправ у відповідності до цілей і завдань уроку; ▪ визначати і класифікувати помилки у вимові учнів; ▪ методично правильно організовувати роботу над виправленням помилок та їх попередженням; ▪ проводити фонетичну і мовленнєву зарядку; ▪ планувати і реалізовувати фрагмент уроку з навчання фонетики. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Формулювати конкретні завдання з урахуванням умов навчання аудіювання на різних відрізках навчального процесу; ▪ планувати фрагменти уроку згідно з метою навчання аудіювання на різних ступенях; ▪ реалізовувати фрагмент навчання аудіювання у практиці навчання; ▪ раціонально використовувати матеріали навчально-методичних комплексів; ▪ складати контрольні завдання для визначення рівня володіння учнями вміннями аудіювання. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Планувати фрагмент уроку згідно з цілями навчання читання і реалізовувати цей фрагмент на уроці; ▪ підбирати й адаптувати навчальні тексти з урахуванням реального рівня підготовки учнів та відповідно до методичних цілей і завдань їх використання; ▪ добирати й раціонально застосовувати навчально-наочний матеріал. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Планувати і здійснювати на уроці фрагменти з навчання діалогічного і монологічного мовлення; ▪ дозувати й методично організовувати мовленнєвий матеріал у різні типи діалогічних єдностей, мікродіалогів та адекватні їм навчально-мовленнєві ситуації з урахуванням конкретних умов навчання діалогічного мовлення і підготовки учнів; ▪ раціонально використовувати різні види опор у навчанні діалогічного та монологічного мовлення в залежності від характеру мовленнєвого матеріалу, етапу навчання та виду монологу або діалогу; ▪ орієнтуватися в системі вправ, що розвивають вміння діалогічного або монологічного мовлення; ▪ добирати необхідні засоби мовної і немовної наочності; ▪ створювати додаткову наочність для введення навчально-мовленнєвих ситуацій; ▪ добирати і, в разі необхідності, складати додаткові 		

<p>вправи, визначати послідовність їх виконання відповідно до цілей і завдань уроку;</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ планувати об'єкти контролю мовленнєвих умінь школярів у говорінні. 		
Гностичні та комунікативно-навчальні вміння		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Орієнтуватися в кінцевих і проміжних вимогах програми щодо динаміки розвитку діалогічного і монологічного мовлення школярів по класах; ▪ формулювати конкретні завдання уроку з урахуванням певних умов навчання; ▪ здійснювати методичний аналіз мовленнєвого матеріалу з метою виділення в ньому об'єктів навчання, прогнозувати можливі труднощі їх засвоєння учнями в говорінні; ▪ визначати одиниці навчання діалогу і монологу з різним комунікативним змістом і формою вираження; ▪ здійснювати й обґрунтовувати вибір і застосування певних прийомів і способів ознайомлення учнів з новими мовленнєвими формулами діалогу або монологу, представлених у підручнику; ▪ аналізувати вправи для навчання говоріння, які подаються в підручнику; ▪ визначати їх цілі та ефективний режим виконання; ▪ формулювати навчально-мовленнєві ситуації для навчання діалогічного мовлення та комунікативні завдання для стимулювання монологічного висловлювання учнів; ▪ аналізувати мовні та психологічні особливості діалогічного і монологічного мовлення; ▪ визначати сутність діалогічного й монологічного мовлення; ▪ виділяти й аналізувати мовні і психологічні труднощі оволодіння діалогічним та монологічним мовленням. 		
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Аналізувати і практично реалізовувати фрагменти уроку з навчання письма; ▪ визначати складність письмових вправ, їх цілі і функції в загальній системі вправ; ▪ складати письмові контрольні роботи різного призначення; ▪ виявляти і виправляти помилки учнів у письмі. 		

6.7. Складання державного іспиту

Отже ви вже знаєте, що і як потрібно готувати до іспиту.

Зверніть також увагу на те, що рекомендується робити *перед іспитом* і чому краще запобігти:

- ✓ уникайте негативних емоційних стресів;
- ✓ працюйте за чітким графіком;
- ✓ чергуйте інтенсивну роботу з відпочинком;
- ✓ складайте лише тезисні відповіді на запитання;
- ✓ при можливості працюйте удвох чи маленькою групою;
- ✓ вечір і ніч перед екзаменом – для відпочинку;
- ✓ перевірте ще раз дату і час складання іспиту;

- ✓ перевірте ваш годинник;
- ✓ приготуйте офіційний одяг.

У день іспиту:

- ✓ не повторюйте матеріал уранці;
- ✓ приходьте до навчального закладу заздалегідь;
- ✓ не беріть до аудиторії шпаргалки, навіть якщо ви їх написали;
- ✓ підготуйте те, що необхідно і чим дозволяється користуватися під час екзамену.

В аудиторії:

- ✓ уважно ознайомтеся з питаннями білета або інструкціями до завдань;
- ✓ підготуйте план відповіді;
- ✓ пригадайте приклади;
- ✓ залишіть достатньо часу для виконання практичних завдань.

Під час відповіді:

- ✓ спочатку висвітлюйте основне, потім – другорядне;
- ✓ стежте за логікою відповіді;
- ✓ не зловживайте жестикулюванням;
- ✓ якщо не знаєте відповіді на запитання, чесно скажіть про це екзаменатору;
- ✓ не дякуйте членам комісії за запитання.

6.8. Зразки екзаменаційних білетів

6.8.1. Зразки білетів з екзаменаційними питаннями

(назва вищого навчального закладу)

Спеціальність 7.030502 – Мова та література

Семестр X – державний
кваліфікаційний іспит

Навчальна дисципліна Педагогіка, психологія і методика викладання іноземних мов

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ...

1. Педагогічні вимоги до застосування методів стимулювання у вихованні. Наведіть приклади використаних Вами методів стимулювання діяльності і поведінки учнів під час педагогічної практики.
2. Методи сучасної психології. Організація психологічного вивчення особистості учня і колективу класу.
3. Засоби навчання, їх класифікація. Особливості використання зорових (вербальних і зображальних) засобів. Опишіть методику їх використання у ... класі (підручник англійської мови ... уроки ...).

Затверджено на засіданнях кафедр педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов. Протоколи № ... від "... " _____ 200_ р.; № ... від "... " _____ 200_ р.; № ... від "... " _____ 200_ р.

Декан

Зав. кафедри
Екзаменатори

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

Спеціальність 7.030502 – Мова та література

Семестр X – державний
кваліфікаційний іспит

Навчальна дисципліна Педагогіка, психологія і методика викладання іноземних мов

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № ...

1. Умови оптимального вибору методів і засобів навчання. Проаналізуйте ефективні методи, прийоми роботи вчителя на уроці іноземної мови у школі на основі своїх спостережень під час проходження педагогічної практики.
2. Поняття про педагогічне спілкування, його функції, структура. Стили взаємин учителів та учнів. Назвіть причини виникнення конфліктних ситуацій та способи їх запобігання.
3. Основні форми навчання іноземної мови у школі. Вимоги до сучасного уроку ІМ. Проаналізуйте, як реалізуються ці вимоги в сучасних підручниках англійської мови для основної школи.

Затверджено на засіданнях кафедр педагогіки, психології та методики викладання іноземних мов. Протоколи № ... від "... " _____ 200_р.; № ... від "... " _____ 200_р.; № ... від "... " _____ 200_р.

Декан

Зав. кафедри

Екзаменатори

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

_____ (підпис) (прізвище, ім'я, по-батькові)

6.8.2.

Зразки білетів із кваліфікаційними завданнями

Білет №1

1. Ви – учасник конкурсу "Учитель року". Згідно з умовами конкурсу Вам необхідно:
 - Розробити схематичний план-конспект уроку англійської мови для 5 класу за темою "My Friend's Working Day" (Англійська мова у спілкуванні. Підручник для 5 класу середньої школи / Кол. авторів під керівн. Скляренко Н.К. – К.: Освіта, 1996. – Цикл 5, § II, С.195-198).
 - При розробці плану-конспекту уроку врахуйте психологічні особливості спілкування в підлітковому віці і те, що половина учнів групи у позанавчальний час відвідує гурток іноземної мови.
 - У плані-конспекті уроку передбачте:
 - визначення практичних, розвиваючої, освітньої та виховної цілей уроку;
 - фрагмент уроку для навчання активного граматичного матеріалу на початковому ступені для засвоєння видочасової форми Present Simple;
 - гру на засвоєння структури розповідних, заперечних і питальних речень з присудком у Present Simple.

Дайте теоретичне обґрунтування розробленого Вами плану уроку з позицій сучасної методики формування іншомовної граматичної компетенції учнів. Врахуйте особливості мислення підлітків, що сприяють осмисленості сприймання та розвитку словесно-логічної пам'яті.

Визначте, які проблемні ситуації можна створити на цьому уроці для активізації пізнавальної активності учнів.

2. Ви – класний керівник. Запропонуйте план проведення класної години для учнів 9 класу на тему: "Наукова організація праці школяра".

1. Ви – учасник конкурсу "Учитель року". Згідно з умовами конкурсу Вам необхідно:
 - Розробити схематичний план-конспект уроку англійської мови для 10 класу за темою "Olympic Games" (Плахотник В.М., Мартинова Р.Ю., Александрова Л.Г. Англійська мова: Підручник для 10 класу середньої школи. – К.: Освіта, 1997.- Урок 10, С.22-24).
 - Розкрийте можливості даного уроку для реалізації завдань фізичного виховання учнів та способи їх досягнення.
 - У плані-конспекті уроку передбачте:
 - визначення практичних, розвиваючої, освітньої та виховної цілей уроку;
 - фрагмент уроку з формування потенціального словника учнів (вправи 79,80, С.23-24, вказаний підручник);
 - тестове завдання перехресного вибору на співвіднесення дієслів з утвореними від них іменниками за допомогою суфіксів: *-ion, -tion, -ment, -er, -or, -ity, -ism*.

Дайте теоретичне обґрунтування розробленого Вами плану уроку з позицій сучасної методики формування іншомовної лексичної компетенції учнів.
Запропонуйте учням завдання творчого характеру, які спрямовані на розвиток пізнавальних здібностей та інтересів учнів.
2. Ви – класний керівник 10 класу. Складіть план підготовки і проведення туристичного походу вихідного дня. Обґрунтуйте етапи організації цієї колективної творчої справи. Визначте елементи цього заходу, які Ви використаєте для згуртування класного колективу.

6.9. Критерії оцінювання

6.9.1. Критерії оцінювання відповідей з методики під час проведення кваліфікаційного іспиту у формі співбесіди за екзаменаційними питаннями

Оцінка "відмінно" виставляється:

за глибокий і повний виклад теоретичного матеріалу у бездоганній мовній формі, правильне методичне розв'язання практичного завдання, вміння застосовувати теоретичні знання, власний педагогічний досвід та навчальні матеріали при вирішенні конкретних методичних завдань.

Оцінка "добре" виставляється:

за недостатньо повний, але змістовний виклад теоретичного матеріалу; при розв'язанні конкретного методичного завдання допущені несуттєві помилки.

Оцінка "задовільно" виставляється:

за досить поверховий виклад теоретичного матеріалу, неповне розкриття суті питання, допущення суттєвих помилок при розв'язанні конкретного практичного завдання.

Оцінка "незадовільно" виставляється:

за незнання теоретичного матеріалу, невміння застосувати навчальний матеріал при розв'язанні практичних методичних проблем, неспроможність відповісти на додаткові запитання.

Схема виставлення комплексної оцінки з педагогіки, психології і методики викладання іноземних мов**Оцінка “відмінно” виставляється:**

за умови одержання студентом-випускником трьох оцінок – “5” або двох оцінок “5” та однієї “4” за відповіді на три питання екзаменаційного білета.

Оцінка “добре” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником двох оцінок “4” та однієї “5” чи “3”, або трьох оцінок “4” за відповіді на три питання екзаменаційного білета. Така ж оцінка може бути виставлена, якщо студент одержав за відповіді на екзаменаційні питання одну оцінку “5”, одну “4” та одну “3”.

Оцінка “задовільно” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником однієї оцінки “4” чи “5” та двох оцінок “3”, або трьох оцінок “3”.

Оцінка “незадовільно” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником оцінки “2” з однієї навчальної дисципліни, що входить у кваліфікаційний іспит, а саме: з педагогіки, психології чи методики викладання іноземних мов.

Критерії оцінювання студентів на кваліфікаційному екзамені у формі виконання кваліфікаційних завдань

З метою запровадження новітніх форм контролю та об'єктивного оцінювання рівня професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів іноземних мов державний кваліфікаційний іспит може проводитись у формі виконання кваліфікаційних завдань.

Кваліфікаційні завдання розроблені на основі діючих програм з педагогіки, основ педагогічної майстерності, психології та методики викладання іноземних мов і мають на меті комплексну перевірку теоретичної і практичної підготовленості студента-випускника до педагогічної професії.

Кожен студент має виконати два кваліфікаційних завдання, що моделюють його діяльність як учителя іноземної мови та класного керівника.

Критерії оцінювання кожного із завдань білета**Оцінка “відмінно” виставляється:**

- за правильне розв'язання практичних завдань, вміння застосувати теоретичні знання, власний педагогічний досвід та навчальні матеріали при вирішенні конкретних кваліфікаційних завдань;
- за умови досконального орієнтування студента-випускника у змісті й обсязі висвітлюваних ним понять, процесів та закономірностей, безпомилкового знання фактологічного матеріалу, а також виваженої, аргументованої відповіді на всі додаткові питання.

Передбачається, що студент-випускник, який претендує на оцінку “відмінно”, здатний вести глибоку і всебічно аргументовану дискусію з будь-якого питання, винесеного на державний кваліфікаційний іспит.

Оцінка “добре” виставляється:

- за в цілому правильне розв'язання практичних завдань з допущенням несуттєвих помилок, вміння застосовувати теоретичні знання, власний педагогічний досвід та навчальні матеріали при вирішенні конкретних кваліфікаційних завдань;

- за умови вільного орієнтування студента-випускника у змісті й обсязі висвітлюваних ним понять, процесів та закономірностей, знання основних фактів та документів, здатності відповісти на додаткові питання.

Передбачається, що студент-випускник, який претендує на оцінку “добре”, достатньо підготовлений для того, щоб підтримати дискусію з принципових питань, винесених на державний кваліфікаційний іспит.

Оцінка “задовільно” виставляється:

- за розв’язання практичних завдань із суттєвими помилками та неповне розкриття суті проблеми; за досить поверхове застосування теоретичних знань, власного педагогічного досвіду та навчальних матеріалів при вирішенні конкретних кваліфікаційних завдань;
- за умови загального орієнтування студента-випускника у змісті й обсязі висвітлюваних ним понять, процесів та закономірностей, неспроможності дати відповідь на всі додаткові питання.

Передбачається, що студент-випускник, який одержує оцінку “задовільно”, поєднує класифікує та узагальнює набуті знання з проблематики кваліфікаційного іспиту.

Оцінка “незадовільно” виставляється:

- за неправильне розв’язання практичних завдань; невміння застосовувати теоретичні знання, власний педагогічний досвід та навчальні матеріали при вирішенні конкретних кваліфікаційних завдань;
- за умови, що студент-випускник не орієнтується у змісті й обсязі висвітлюваних ним понять, процесів та закономірностей, не знає основного фактологічного матеріалу або ж у своїй відповіді неправильно тлумачить базисні поняття, наводить перекохані формулювання чи хибний фактологічний матеріал.

Схема комплексного оцінювання відповіді

Оцінка “відмінно” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником двох оцінок “5” за виконання обох завдань екзаменаційного білета.

Оцінка “добре” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником оцінок “4” і “5”, або двох оцінок “4” за виконання двох завдань екзаменаційного білета.

Оцінка “задовільно” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником однієї оцінки “4” чи “5” та однієї оцінки “3”, або двох оцінок “3”.

Оцінка “незадовільно” виставляється:

за умови одержання студентом-випускником оцінки “2” за виконання одного із завдань, що входить у державний кваліфікаційний іспит. Державна екзаменаційна комісія може запропонувати студенту продемонструвати більш досконале володіння професійними вміннями і глибше розкрити окремі теоретичні питання.

Рішення державної комісії щодо оцінки знань, виявлених при складанні екзамену чи захисті дипломної роботи, приймається на закритому засіданні комісії відкритим голосуванням звичайною більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. При однаковій кількості голос голови комісії є вирішальним.

All is well that ends well.

КЛЮЧІ ДО ТЕСТІВ

Тема	Ключ	Спр
Професійна компетенція вчителя іноземної мови.	1а, 2б, 3б, 4в, 5а, 6б, 7а, 8б, 9в, 10а.	28
Методика викладання іноземних мов як наука та її зв'язок з іншими науками.	1б, 2а, 3в, 4а, 5б, 6б, 7в, 8а, 9б, 10в.	39
Система навчання іноземної мови.	1) а, в, г 2) 1г, 2а, 3б, 4е, 5д, 6в 3) б 4) а, б, г 5) 1в, 2а, 3г, 4д, 5б, 6е 6) а, б, в, г, е, є, ж, и 7) а, б, д 8) а – автентичні, б; б – підготовлені, 22; в – бесіду; г – основного, 2500; д – анкету, 22 9) 1б, 2а, 3є, 4е, 5ж, 6г, 7в, 8д 10) 1б, 2а, в, д, є, ж, з, і, 3г, е, и, і	54
Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування і система вправ для формування іншомовної комунікативної компетенції.	1г, а, в, б, 2б, 3в, 4а, 5в, 6б, 7в, 8а, 9б, 10в	65
Методика формування англомовної граматичної компетенції учнів. Навчання активного граматичного мінімуму. Навчання пасивного граматичного мінімуму.	1в, 2б, 3б, 4а, 5б, 6в, 7б, 8а, б, в, 9в, 10а 1а, 2б, 3в, 4в, 5в, 6б, 7а, 8а, 9в, 10б	79 80
Методика формування англомовної лексичної компетенції учнів.	1в, 2а, 3в, 4авг, 5а, 6б, 7 – 1в, 2г, 3б, 4а, 8а, 9б, 10а, б, в	90
Методика формування англомовної фонетичної компетенції учнів.	1б, 2б, 3а, 4б, в, 5в, 6б, 7в, 8б, 9в, 10б	100
Методика формування англомовної компетенції учнів в аудіюванні.	1б, 2в, 3в, 4а, 5в, 6б, 7а, 8б, 9в, 10в	119
Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні. Навчання діалогічного мовлення.	1б, г, д, 2а, 3а, б, г, д, 4б, 5а, г, 6б, 7а, 8б, в, г, 9а, б, 10а	137
Навчання монологічного мовлення.	1в, 2а, 3б, 4б, 5в, 6в, 7а, 8б, 9б, 10в	138
Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у читанні.		

Навчання техніки читання англійською мовою	1б, 2в, 3а, 4а,в, 5а, 6б, 7б, 8в, 9а, 10б	157
Навчання читання як виду мовленнєвої діяльності.	1а, 2а, 3б, 4в, 5б, 6а, 7в, 8а, 9б, 10в	159
Методика формування англомовної компетенції учнів у письмі.	1а, 2в, 3а, 4в, 5а, 6б, 7а,б, 8а, 9в, 10в	172
Урок як основна форма навчально-виховного процесу з англійської мови.	1) а, б, в, д, ж, з 2) I тип – а, б, г; II тип – в, г 3) а, в, г 4) б 5) а, б, г, є 6) б, в, д 7) а, в, д, е, є, з, и 8) а, б, в, д, є 9) а, б, в, г, є 10) К – а, г, е, є, ж, і; Я – б, в, д, з, и, ї	179
Особливості викладання АМ у початковій, основній і старшій школі.	1а, 2в, 3б, 4а, 5б, 6в, 7б, 8а, 9а, 10а	197
Планування навчального процесу з англійської мови.		
Планування уроків англійської мови у початковій школі.	1аб, 2бв, 3ав, 4аб, 5аб, 6бв, 7ав, 8аб, 9бв, 10ав	216
Планування уроків англійської мови в основній школі.	1аб, 2ав, 3бв, 4бв, 5ав, 6аб, 7аб, 8бв, 9ав, 10аб	229
Планування уроків англійської мови у старшій школі.	1ав, 2аб, 3бв, 4бв, 5ав, 6аб, 7в, 8бв, 9ав, 10бв	247
Методика організації самостійної роботи учнів з англійської мови.	1б, 2в, 3а, 4б, 5а, 6в, 7в, 8в, 9а, 10в	256
Індивідуалізація процесу формування англомовної комунікативної компетенції учнів.	1а, 2в, 3а, 4в, 5б, 6в, 7а, 8в, 9б, 10 в	265
Інтенсивне навчання англійської мови.	1б, 2аб, 3б, 4в, 5в, 6б, 7б, 8а, 9в, 10б	271
Контроль та оцінювання рівня сформованості англомовної комунікативної компетенції учнів.	1в, 2а, 3б, 4а, 5а, 6б, 7в, 8в, 9б, 10б	284
Методика організації позакласної роботи з англійської мови.	1в, 2б, 3а, 4в, 5в, 6в, 7б, 8в, 9ав, 10б	304
Методи навчання іноземних мов.	1бв, 2б, 3а, 4а, 5б, 6а, 7б, 8б, 9в, 10а	311

Зміст

ПЕРЕДМОВА	3
------------------------	----------

ЧАСТИНА 1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОВОЛОДІННЯ КУРСОМ МВАМ

1.1. Як готуватися до лекції і як її конспектувати	7
1.2. Як готуватися до практичного заняття і як працювати на ньому	9
1.3. Як самостійно працювати над темою	11
1.4. Як готуватися до складання заліку і складати його	11
1.4.1. Загальні рекомендації	11
1.4.2. Приклади письмових контрольних робіт і зразків їх виконання	13
1.4.3. Зразок рубіжного тесту (фрагмент) із розділів курсу МВІМ "Теоретичні основи МВІМ" і "Формування англомовної комунікативної компетенції учнів"	16
1.4.4. Зразок комплексу завдань для усної співбесіди	21

ЧАСТИНА 2. МЕТОДИЧНІ РОЗРОБКИ ТЕМ З КУРСУ МВАМ

2.1. Тема: "Професійна компетенція учителя іноземної мови"	22
2.2. Тема: "Методика викладання іноземних мов як наука та її зв'язок з іншими науками"	30
2.3. Тема: "Система навчання іноземної мови"	45
2.4. Тема: "Лінгвопсихологічна характеристика мовленнєвої діяльності та спілкування і система вправ для формування іншомовної комунікативної компетенції"	58
2.5. Тема: "Методика формування англомовної граматичної компетенції учнів"	67
2.6. Тема: "Методика формування англомовної лексичної компетенції учнів"	82
2.7. Тема: "Методика формування англомовної фонетичної компетенції учнів"	93
2.8. Тема: "Методика формування англомовної компетенції учнів в аудіюванні"	103
2.9. Тема: "Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у говорінні"	123
2.10. Тема: "Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у читанні"	140
2.11. Тема: "Методика формування мовленнєвої компетенції учнів у письмі"	162
2.12. Тема: "Урок як основна форма навчально-виховного процесу з англійської мови"	174
2.13. Тема "Особливості викладання АМ у початковій, основній і старшій школі"	183
2.14. Тема: "Планування навчального процесу з англійської мови"	200
2.15. Тема: "Методика організації самостійної роботи учнів з англійської мови"	249
2.16. Тема: "Індивідуалізація процесу формування англомовної комунікативної компетенції учнів"	259
2.17. Тема: "Інтенсивне навчання англійської мови"	267
2.18. Тема: "Контроль та оцінювання рівня сформованості англомовної комунікативної компетенції учнів"	273
2.19. Тема: "Методика організації позакласної роботи з англійської мови"	287
2.20. Тема "Методи навчання іноземних мов"	306

ЧАСТИНА 3. ПІДГОТОВКА І СКЛАДАННЯ КУРСОВОГО ЕКЗАМЕНУ

3.1. Загальні рекомендації	315
3.2. Зразки екзаменаційних матеріалів	319
3.3. Теми, орієнтовні питання та завдання	320

ЧАСТИНА 4. ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ КУРСОВОЇ АБО БАКАЛАВРСЬКОЇ РОБОТИ

4.1. Загальна характеристика курсової та бакалаврської (кваліфікаційної) робіт	328
4.2. Теми курсових/ бакалаврських робіт	329

ЧАСТИНА 5. ПІДГОТОВКА І ЗАХИСТ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

5.1. Загальні положення	331
5.2. Вимоги до дипломних робіт	332
5.3. Тематика дипломних робіт	332
5.4. Структура дипломної роботи	334
5.5. Захист дипломної роботи	337
5.6. Критерії оцінювання дипломних робіт	338

ЧАСТИНА 6. ПІДГОТОВКА І СКЛАДАННЯ ДЕРЖАВНОГО КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ІСПИТУ

6.1. Загальні вимоги і рекомендації	339
6.2. Вимоги до студентів на державному кваліфікаційному іспиті	340
6.3. Програма теоретичної і практичної підготовки до державного екзамену	340
6.4. Самооцінка рівня володіння методичною термінологією	342
6.5. Самооцінка рівня володіння теорією методики викладання іноземних мов	344
6.6. Самооцінка рівня володіння методичними вміннями	347
6.7. Складання державного іспиту	351
6.8. Зразки екзаменаційних білетів	352
6.8.1. Зразки білетів з екзаменаційними питаннями	352
6.8.2. Зразки білетів із кваліфікаційними завданнями	353
6.9. Критерії оцінювання	354
6.9.1. Критерії оцінювання відповідей з методики під час проведення кваліфікаційного іспиту у формі слівбесіди за екзаменаційними питаннями	354
6.9.2. Схема виставлення комплексної оцінки з педагогіки, психології і методики викладання іноземних мов	355
6.9.3. Критерії оцінювання студентів на кваліфікаційному екзамені у формі виконання кваліфікаційних завдань	355

КЛЮЧІ ДО ТЕСТІВ

357

Здано в набір 23.01.2004. Підписано до друку 13.07.2004. Формат 70x100/16.

Палір офсетний. Друк офсетний. Умовно-друк. арк. 26,4. Обл.-вид. арк. 29,25.

Зам. № 4-157.

«Ленвіт», 03680, м. Київ, вул. Червоноармійська 73, к. 14.

АТ «Книга» 04655, МСП, Київ-53, Артема, 25.

В посібнику висвітлені всі розділи програми курсу методики викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах з урахуванням сучасних вітчизняних і зарубіжних досліджень.

У кожному з розділів посібника даються рекомендації щодо підготовки до лекцій і практичних занять, самостійного опрацювання тем. Значно уваго приділена контролю рівня сформованості професійно-методичної компетенції студентів.

Посібник містить вимоги і рекомендації до написання курсової, бакалаврської та дипломної робіт.

У значному обсязі подані матеріали з педагогічної практики.

ISBN 966-7043-76-2

9799667043765